

ดรณ ศึกษา

ตอน ปลาบ

๓.๑๐๘

អរិយធម៌

ចក្រ រាជ ប្រះ រាជ រាជ រាជ

សម្រាប់ តំណាង រាជ រាជ

រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ

រាជ រាជ រាជ រាជ

រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ

រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ

រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ

រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ

រាជ រាជ

រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ រាជ

រាជ រាជ រាជ រាជ

หอสมุดโรงเรียนราชินี

พระคัมภีร์

หนังสือ

อัสสัมชัญ ตรุณศึกษา

ตอน

ปลาย

ราคา ๑ บาท ๕๐ สตางค์

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง

โรงพิมพ์ อัสสัมชัญ กรุงเทพฯ

ค. ศ. ๑๙๒๒.

พ. ศ. ๒๔๖๔.

มีกรรมสิทธิ์

เลขที่ ๗๑๘

เลขทะเบียน

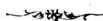
NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111008627794

คำ นำ.

ธรรมดาหนังสือ มัก มี คำ นำ บอก ความ ประการ
 ของ ผู้ เรียบ เรียง อยู่ เสมอ, ถึง กระนั้น เดิม ที่ ได้
 นึก เสียด ว่า หนังสือ “ดรณศึกษา ตอนปลาย” นี้ จะ
 ไม่ให้ มี คำ นำ หน้า ก็ได้ เพราะ เป็นหนังสือ ต่อ “ดรณ
 ศึกษา ตอน กลาง ” ซึ่งมี คำ ประการ อธิบาย ความ ประ
 สงค์ เสร็จสรรพ อยู่ แล้ว, ไม่ จำเป็น ที่ จะ ต้อง ใช้
 คำ นำ แผนก หนึ่ง ต่าง หาก คำ ที่ เป็น หนังสือ ชุด
 เดียว กันโดย ตรง.

เหตุ ที่ ได้ เปลี่ยน ความ ดำริห์ เดิม เป็น เพราะ
 เมื่อ พิมพ์ “ดรณศึกษา ตอน กลาง ” เสร็จ แล้ว ก็
 พอ ดี ประจวบ กับ คราว ที่ กระทรวง ศึกษาธิการ ได้ชำระ
 อักษรบัญญัติ เดิม จาก พจนานุกรม ของ เก้า ซึ่ง
 “ดรณศึกษา ตอน กลาง ” ได้ เคย ใช้ เป็น หลัก มา
 แล้ว เปลี่ยน แปลง แก่ ไข ตัว สกต การ์นต์ เป็น
 หลาย ศัพท์ ดัง ที่ มี ปรากฏ อยู่ใน หนังสือ ปทานุกรม
 ปัจจุบัน ของ กรม ตำรา กระทรวง ศึกษาธิการ. ครั้น

ก

มา ถึง คราว ที่จะ พิมพ์ “ ตรุณศึกษา ตอน ปลาย ” นี้
ขึ้น จึง ต้อง แก้ไข เปลี่ยน แปลง ตัว สกท การันต์ ไป
ตาม ปทานุกรม ปัจจุบัน ด้วย, หนังสือ “ ตรุณศึกษา
ตอน กลาง ” กับ “ ตอน ปลาย ” ซึ่ง ที่ แท้ เป็น หนังสือ
พี่น้อง กัน จึง ดู เป็น คล้าย แบบ เรียน ต่าง ชุด,
ต่าง เจ้าของ กัน ไป ก็ ว่า ได้ โดย ที่ คำ เดียว กัน ใช้
อักขระบัญญัติ ต่าง กัน เพราะ ฉนั้น จึง ได้ เห็น เป็น
การ ควร ที่ จะมี คำ นำ ใหม่ จำเพาะ สำหรับ หนังสือ เล่ม
นี้ บ้าง เพื่อ จะ ให้ ครู ผู้ สอน และ กุลบุตร ผู้ ที่
จะ เล่า เรียน ศึกษา สิ้น ความ สงสัย ใน การ ที่ ใช้
อักขระนิยม ต่าง กัน ดังนี้.

ส่วน คุณานุคุณ ซึ่ง หวัง จะ เป็น ผล สำเร็จ จาก
การ ศึกษา ใน เล่ม นี้ นั้น ก็ ไม่ สู้ จำเป็น ต้อง กล่าว
ให้ พิสดาร นัก เพราะ ได้ บอก มา แล้ว ว่า เป็น แบบ
เรียน ชุด เดียว กัน กับ “ ตรุณศึกษา ตอน กลาง ”
และ ตอน กลาง ก็ ได้ ใช้ เป็น แบบ เรียน แล เห็น ผล
กัน อยู่ ประจักษ์ แล้ว ล้วน สม กับ ความ หวัง ของ
ผู้ แต่ง และ คำ อวย พร ของ บรรดา สหศึกษานุมิตร

ทั้งหลาย ผู้ที่ได้ แล เห็น หนังสือ เล่ม นั้น เมื่อแรก
 ที่ได้อุบัติขึ้น, เพราะเหตุนี้ จึง เป็น อัน เชื่อได้ว่า
 ประโยชน์ แห่ง ตรุณศึกษา ตอน ปลาย นี้, คง คล้าย
 คลึง กัน กับ ประโยชน์ ที่ ได้ มา จาก ตรุณศึกษา ตอน
 กลาง เปน แน่ กล่าว คือ คง จะให้ บรรดา นักเรียน
 ได้ เรียน รู้ ตัว สกต การันต์ และ ข้อ ความ
 เบ็ดเตล็ด โดยไม่ สู้จะ หนัก ออก หนักใจ เท่าไร นัก
 ทั้ง หวัง จะ ได้ เปน ประดุจ หนึ่ง ดวง ประทีป ย่อม ๆ
 ค่อย ส่อง ให้ เห็น หน ทาง สัมมาปฏิบัติ บ้าง นักเรียน
 จะได้ หัด ประพฤติชอบ ด้วย กฎหมาย บ้านเมือง และ
 กฎหมาย ของ พระ ผู้ เปน เจ้า ที่มี จารึก อยู่ใน ใจ
 ของ มนุษย์ ทุก ผู้คน และ ซึ่ง เปน หน้า ที่ อัน ศักดิ์-
 สิทธิ์ ยิ่ง ของ ครู ทั้งปวง ควร จะ ต้อง สอน และ ของ
 นักเรียน ควร จะ ต้อง เริ่ม ฝึก ฝน อบรม นิสัย ไว้
 จน ชิน แต่ เล็ก ๆ โต ขึ้น จะ ได้ เปน พลเมือง และ
 สัปบุรุษ ที่ ดี โดย เกือบ ไม่ รู้ ตัว ก็ ว่า ได้.

โรงเรียน อัสสัมชัญ กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๑๙๒๒ (พ.ศ. ๒๔๖๕)

ฟ. ฮีแลร์

บทที่ ๑.

คำที่ใช้ตัว ภ (สำเภา) ใน คำ.

ตะเภา ไก่—, อุ—	เสภา บท—, จับ—
สำเภา เรือ—, ลม—	เกวี่ กลอง—
สุไก่ ลูก—, น้ำ—, ฟี่—	โอภาส แสง—, —รุ่ง เรือง
อัมเภอ นาย—, —ใจ	สุภา —นายก, ศาลโปรี—

—:—

ภพ โลกพิ—, สม—	ภู่ (พู่)—กัน, แมลง—
พบ —ปะ	ผู้ ตัว—, —ใด, —ดี, —ร้าย
ภาย —หน้า, —นอก, —หลัง	พวย ลม พระ—, —เรือ

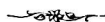
—:—

ความสุภาพ อุดหนุนตัว ดีกว่าเงิน. นักสี่ชมพู
สี่สวยงาม. หอยแมลงภู่ ห้อยเป็นพวงตามเสา
โປ้ะ. ลูกชมพู มักมีหนอนบ่อนกินอยู่ภายใน.
ในเรื่องสามก๊ก เขาเล่าว่า ขงเบ้งทำอุบายเรียก
พระพวยแล้วเลยเอาเรือหนั้นจิวรี่ไป. คิดอะไรวน

เวียน เหมือน กับ พาย เรือ ใน อ่าง. ชมพู ทวีป คือ
 ทวีป เอเชีย. ทำอะไร อย่า เอา แต่ จำเพาะ ตน เป็น
 ประมาณ. เรือ สำเภา แต่ ก่อน เข้า อ่าว สยาม ตาม
 ฤดู ปี ละ ครั้ง เท่านั้น. อยาก ได้ ตี ต่อ ไป ภาย หน้า
 ก็ ต้อง หา ความ ดี ไล่ ตัว ใน เวลา นี้. อะไร เอ๋ย?
 แบก หอก ขึ้น ภูเขา, แบก ตะเกา ลง ท่า; แบก ปะทุน
 ขึ้น ป่า? เม่น. กุ้ง. เต่า.

บท ที่ ๒.

พ่อ ค้า แกลบ.

ยังมี พ่อ ค้า คน หนึ่ง แต่ เดิม ก็ ทำ การ ค้า ขาย แต่ เล็ก น้อย
 คือ บรรทุก สินค้า ลง เรือ เล็ก ๆ ไล่ ลำห้วย เร่ ร่อน ขาย ไป จน มี กำไร
 มาก ขึ้น ทุก ที่; ภายหลัง ซื้อ สินค้า เมือง นี้ บรรทุก เรือ สำเภา ไป
 ขาย เมือง ไนน์. แต่ เพียร ค้า ขาย อยู่ อย่าง นี้ มิ ขำ มิ นาน ก็ ร่ำ รวย
 ด้วย โภคสมบัติ เปน มหา เศรษฐี ผู้ หนึ่ง.

อยู่ มา วัน หนึ่ง ท่าน มหา เศรษฐี ประจักษ์ กับ ภรรยา ว่า:—"ลูก ขาย
 ของ เรา ก็ ไต แล้ว, ดู ไม่ ค่อย จะ เอา ใจ ไล่ เปน ภาระ ธุระ การ งาน

ในบ้าน เสีย เลย ; จะ ทำ อะไร ก็ ทำ ตาม อำเภอ ใจ ของ มัน , ไม่
 เอื้อ เพื่อ เชื้อ พัง คำ สั่งสอน ของ พ่อ แม่ ; จะ อาศัย ให้ ช่วย จด
 บัญชี หรือ ก็ จับ พู่กัน ไม่ เปน , จะ ให้ ช่วย ดู แล การ ใน บ้าน ต่าง
 หู ต่าง ตา หรือ ก็ ไม่ เอา ใจ ใส่ , ไม่ สม กับ ที่ เกิด มา เปน ลูก ผู้ ชาย
 เลย ! ถ้า ลั่น บุญ พ่อ แม่ แล้ว , ที่ ไหน จะ ครอบ ครอบ สมบัติ ไว้ ได้ ! ”

เวลา นั้น จำเพาะ บุตร เดิน มา ได้ ขึ้น เข้า จึง แอบ พัง ดู . ครั้น รู้
 ว่า บิดา ตี เตียน ตน เช่น นี้ จึง เข้า ไป หา แล้ว พูด ขึ้น ว่า :—“ คุณ พ่อ
 ขอ รับ ! ผม หนะ หรือ ? คุณ พ่อ ไม่ ต้อง วิดก ถึง เลย ! ถ้า ผม ลง
 มือ ค้า ขาย แล้ว ใน ไม่ ถึง ปี ก็ อาจ ร่ำ รวย เปน เศรษฐี เหมือน คุณ
 พ่อ ได้ ! ”

บิดา จึง ว่า :—“ ถ้า เจ้า มี ความ คิด เช่น นี้ พ่อ ก็ ไม่ ต้อง วิดก ถึง
 เจ้า นะ ชี ! ก็ เมื่อไร เจ้า จะ ลง มือ เล่า ? ถ้า เจ้า จะ ทำ การ ค้า ขาย
 แล้ว , จะ เอา หุ่น รอน สัก เท้าไร ก็ เอา ไป ตาม ชอบ ใจ ของ เจ้า เถิด ! ”
 เมื่อ บุตร ได้ โอกาส เช่น นี้ แล้ว , จึง ซื่อ เสือ ผ้า และ ภาชนะ เครื่อง
 ใช้ สร้อย ต่าง ๆ บรรทุก ลง เรือ สำเภา เสร็จ แล้ว จึง เข้า ไป ออลา บิดา
 ว่า จะ ไป ค้า ขาย ต่าง ประเทศ . บิดา จึง อวย พร ว่า :—“ เจ้า จง ไป ดี มา
 ดี ! ขอ ให้ พระ ช่วย อภิบาล รักษา ให้ เจ้า ปราศ จาก ภัย อันตราย ทั้ง
 ปวง ; ให้ เจ้า ได้ ลาภ ผล สม ดัง ปราณมา เถิด ! ” แต่ ใน ใจ บิดา
 ออก จะ กลัว ๆ ว่า คง ไม่ ได้ การ เปน แน่ . พอ ถึง วัน กำหนด ก็ ให้
 ออก เรือ ใช้ ไบ่ เล่น ไป ยัง ต่าง ประเทศ .

ครั้น ถึง แล้ว จึง ให้ คน ขึ้น ไป ป่าว ร้อง แก่ ชาว เมือง ว่า :—“ ผู้
 ใด จะ ต้อง การ เสือ ผ้า , ภาชนะ , เครื่อง ใช้ สร้อย ก็ จง เอา ดิน เหนียว

มา แลก เปลี่ยน เอา ตาม สมควร ! ” ฝ่าย ชาว เมือง ต่าง คน ต่าง ดีใจ
ช่วย กัน ไป ชุต เอา ดิน เหนียว มา ให้ คน ละ กระบุง สอง กระบุง แลก
เอา เสื่อ ผ้า, เครื่อง ใช้ สร้อย ไป ตาม มาก และ น้อย ; ไม่ ท้น ถึง วัน
ของ ก็ หหมด.

บุตร เศรษฐี จึง ให้ ออก ลำเนา ไร่ ไบ กลับ มา ยัง บ้าน, ให้ คน ขน
ดิน ขึ้น กอง ไว้ ที่ หน้า บ้าน เป็น กอง ใหญ่ ดัง ภูเขา ; แล้ว เข้า ไป
หา บิดา แจ้ง ความ ตาม ที่ ได้ เอา สิ้นค้า ไป แลก กับ ดิน เหนียว มา
ให้ บิดา พัง ทุก ประการ.

เมื่อ บิดา ได้ พัง ดัง นั้น ก็ มีความ เสียใจ จึง ว่า :—“มี อย่าง หรือ
เอา สิ้นค้า ไป แลก กับ ดิน ? เอา เงิน ไป ล้าง ผลาญ เสีย เป็น ก่าย
เป็น กอง ?” แล้ว ก็ คำ ว่า ต่าง ๆ นานา ; ส่วน บุตร ก็ มิ ได้ โต้ตอบ
ประการ ใด.

อยู่ มา อีก สอง สาม วัน บุตร เศรษฐี จึง ซื้อมา เข้า เปลือก ลง บรรทุก
ลำเนา ไป ยัง เมือง นั้น อีก ; แล้ว ให้ คน ขึ้น ไป บ่าว ร้อง แก่ ชาว
เมือง ว่า :—“ผู้ใด ต้อง การ เข้า เปลือก ก็ จง เอา แกลบ มา แลก เอา
หนัก ต่อ หนัก !” ชาว เมือง ต่าง คน ต่าง ดีใจ รีบ ไป หา แกลบ มา
แลก เข้า เปลือก, เบียด เสียด แย่ง กัน ไป ออก สับ สน, ไม่ ท้น ถึง
วัน เข้า เปลือก ก็ หหมด. บุตร เศรษฐี บรรทุก เข้า เปลือก ไป คราว นั้น
แต่ ลำเนา เดียว, ได้ แกลบ กลับ มา บ้าน เป็น หลาย ลำ ลำเนา.

เมื่อ บิดา ได้ ทราบ ความ ว่า บุตร เอา เข้า เปลือก ไป แลก แกลบ
มา ดัง นั้น, คราว นี้ ถึง กับ ตัด พ่อ ตัด ลูก, ไม่ ขอ ดู ฝัก ดู ไข่ กัน

ต่อไป. ส่วน บุตร ก็ มิ ได้ ว่า ประการ ไต ; จัด แจง ให้ คน ประสม
 แกลบ กับ ดิน เหนียว ที่ ได้ มา นั้น จน หหมด สิ้น, แล้ว ทำ เปน
 แผ่น ๆ เล็ก บ้าง โต บ้าง, แล้ว ให้ เสา เปน อัฐิ ลง รัก, ปิด ทอง
 เสียบ ให้ เรียบ ร้อย ดี หหมด ทุก แผ่น แล้ว ให้ เอา สง บรรทุก สำเภา
 ไซ้ ใบ แล่น ไป ยัง เมือง ที่ เคย ไป นั้น อีก.

คราว นี้ พ่อ ขาว เมือง เห็น เรือ มา ก็ จำ ได้, ต่าง คน ร้อง บอก กัน
 ว่า :—“ หนู มา อีก แล้ว ไว้ ๆ ! ” ฝ่าย บุตร เศรษฐี จึง ให้ ป่าว ร้อง
 แก่ ขาว เมือง ว่า :—“ ใคร อยากร ัก ทอง ค้ำ ก็ เอา เงิน มา แลก เอา ไป
 หนัก ต่อ หนัก ! ” ขาว เมือง ต่าง ดี ใจ รีบ แย่ง กัน เอา เงิน ไป แลก
 ทอง เพราะ เคย ได้ มา สอง คราว แล้ว จึง ไม่ มี ความ สงสัย, ไม่
 ท้น ถึง วัน ทอง ก็ หหมด, ได้ เงิน ที่ ขาว เมือง เอา มา แลก เปน
 หลาย ลำ สำเภา, จึง ไซ้ ใบ ออก จาก เมือง กลับ มา บ้าน แล้ว ไป
 แจ้ง ความ ตาม ที่ ได้ ทำ มา ให้ บิดา ฟัง ทุก ประการ แล้ว ว่า :—“ ผม
 ลง มือ ทำ การ ตั้ง แต่ เดือน พฤษภาคม มา ถึง เดือน กุมภาพันธ์ ยัง
 ไม่ ท้น ถึง ปี ก็ รวย เท่า กับ คุณ พ่อ ! จริง เหมือน ผม พุด ไว้ ไหม
 ละ ขอ รับ ? ”

เมื่อ บิดา ได้ ยิน ดัง นั้น ก็ มี ความ ยินดี นึก สรรเสริญ บุตร ว่า มี
 ปัญญา ดี เปน คน อย่าง ที่ เขา ว่า “ เอา คม ไว้ ใน ฝัก ” แล้ว ก็ เลย
 ให้ มี งาน สมโภช ทำ ขวัญ ใน การ ที่ บุตร ได้ ลาภ มา เปน อัน มาก นั้น.

บท ที่ ๓.

เพราะไม่ฟัง !

แต่ ส่วน เจ้า สี ขมพู ดู ก็ ข้น,
พอ คิด แล้ว บิน ถลา มา จำเพาะ

นก กระจอก ตัว หนึ่ง รำพึง เหตุ
“เออ สมเพช ออก เรา นี้ ใจ หาย !
วัน ยัง คำ รำ ร้อง อยู่ ดม ดาย
คน ทั้งหลาย เบื่อ ระอา ว่า ไม่ เพราะ ;
เขา ขม กัน ว่า สำเียง เสียง เสนาะ ! ”
ยัง ละเมาะ พุ่ม มาลี สี ขมพู.

ร้อง“จ๊อกๆ!”บอก“แม่เพื่อนสหยาบ คน ทั้งหลาย ว่า เสียง เจ้า เกลี้ยง หู,
ข้า นี้ หมาย ใจ จะ ลอง หัด ร้อง ดู ; เจ้า ขมพู สอน บ้าง อย่าง เจ้า ร้อง ! ”
ส่วน เจ้า นก สี ขมพู ผู้ เพื่อน รัก ว่า “อย่า พัก มา หัด เลย ขัด ข้อง !
นก เช่น เจ้า กว่า จะ หัด ดัด ทำนอง เห็น จะ ต้อง ขำ นาน ป่วย การ วัน ! ”

นก กระจอก ซัก ไซ้ “อย่างไร นะ ? เรียน จึง จะ ไม่ รู้ ใน หม่ ฉั่น ? ”
ขมพู ว่า :— “ถ้า จะ เรียน ให้ รู้ พลัน, ก็ จง หมั่น ฟัง คำ จำ วิธี,
นิสสัย เจ้า เอา แต่ พุด ไม่ อยู่ด ยั้ง จะ รู้ ฟัง ร้อง ได้ อยา่งไร นี้ ?
เสียง จ๊อก ๆ ออก แท้ ทั้ง คาปี, จ๊อก จะ มี อยู่ จน ดาย เพราะ ไม่ ฟัง ! ”

บทที่ ๔.

คำที่ใช้ตัว ภ (สำเภา) ต่อไป

ล้าภ (ล้าพู) ต้น—, บาง—	ยี่ภู่ พระ—เครื่อง ปุ ลาด
อภี —เขก, —บาล, —วันที่	สารภี ต้น—, ดอก—
ลาภ โชค—, บุญ—	ปรารภ —ถึง, เริ่ม—
โลก (ละโมภ) —อาหาร	ปรารมภ์ นึก—, คิด—
กุมภพันธ์ เดือน—	อุปถัมภ์ ช่วย—, —ค้า ชู

—:—

ลัก เลข—	สดมภ์ จตุ—
ลับ —สี่, —มีด, —หลัง	สดม ปล้น—

—:—

บุญ ลาภ ย่อม เกิด แก่ คน สุภาพ. การ ปกครอง
ดี ปล้น สดม จึง มี น้อย. กรม เวียง, วัง, คลัง, นา
โบราณ เรียกว่า จตุสดมภ์. พระทรงช่วย อุปถัมภ์
เรา ทุก คน. คำโบราณ ท่าน ว่า “อย่า ละโมภ ถ้า
หลง โลก, ลาภ น้อย ก็ พลอย หาย!” ความ ไม่มี

โรค เป็นลาภอย่างยิ่ง. เมืองหนึ่งมีหลายอำเภอ. ศาลโปรวิศา ตั้งอยู่ที่ตลาดน้อย กรุงเทพฯ. ถึงการสู้รบ พระก็ทรงแจ้งหมดทุกสิ่ง. เลขหารมีเลขลัก. ปรรภกับปรรมภ์ มีใจความคล้ายคล้ายกัน. อะไรเอ่ย? ไม่ใช่กุ่มภา, หากินในนา เป็นนิศย์นิรันดร์? — หอยโข่ง.

บทที่ ๕.

เหนือพระยี่ภู่.

แต่เดิมมา ในเมืองไทย ยังมีเจ้าฟ้าสองพระองค์ๆ ผู้พี่ทรงพระนามว่า เจ้าฟ้าเพชร, พระองค์ผู้น้องทรงพระนามว่า เจ้าฟ้าพร. เมื่อสมเด็จพระบิดาสิ้นพระชนม์ลงแล้ว, เจ้าฟ้าเพชรก็ได้ขึ้นเสวยราชสมบัติ แทนพระบิดา ทรงพระนามว่า พระสรเพชญ์ที่เก้า, และเจ้าฟ้าพรก็ได้เป็นที่พระมหาอุปราชว่ากล่าวราชการแผ่นดินด้วยกัน.

เมื่อเจ้าฟ้าเพชรเสด็จขึ้นเป็นพระราชามหากระษัตริย์ฉนั้นแล้ว คราวที่พระองค์จะทรงใช้อำนาจราชศักดิ์ สำหรับตั้งกำหนดบทกฎหมายอันชอบธรรม ไว้อุปถัมภ์บำรุงราษฎรพลเมืองให้มีความ

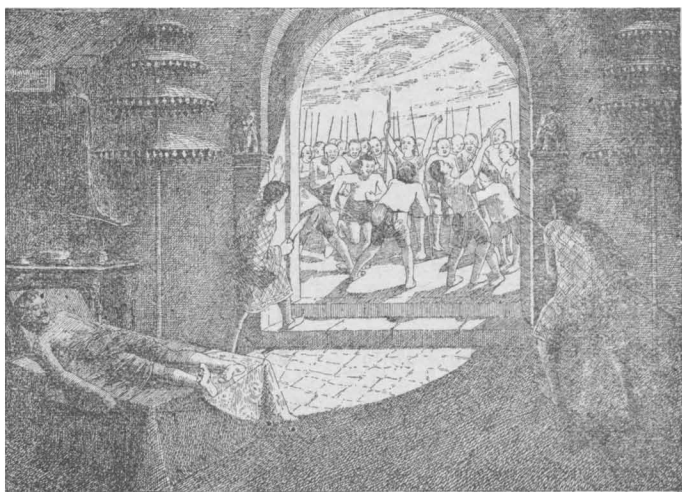
สุข ทั่ว หน้า แต่ พระ องค์ หา ได้ ทำ เช่น นั้น ไม่ ! พระ องค์ มี พระ
อภัยสัย ชอบ ทรง ประพฤติ การ อัน เปน อกุศล พระ องค์ จะ ทรง ตั้ง
พระ ราช กำหนด กฎหมาย อัน ไต, ก็ มิ ได้ ทรง พิจารณา ว่า บท กฎหมาย
นั้น จะ ถูก ต้อง กับ คลอง ยุติธรรม และ ราช ประเพณี ฤๅ ไม่, สุด แต่
พระ องค์ ทรง พอ พระ ไทย สิ่งใด พระ องค์ ก็ ทรง บัญญัติ ตั้ง ให้ เปน
บท กฎหมาย ขึ้น เสีย เอง.

มี ตัวอย่าง เช่น พระ องค์ ไม่ ทรง พอ พระ ไทย ใน พระ คฤศต
ศาสนา ก็ รับ สั่ง ห้าม มิ ให้ สอน และ มิ ให้ ถือนำ ศาสนา นั้น เปน อัน
ขาด. ถ้า ใคร ขึ้น เทศ ก็ ดี, ขึ้น เขียน หนังสือ ศาสนา ก็ ดี, ใคร
ขึ้น ถือนำ ก็ ดี ก็ เปน โทษ ! แล้ว พระ องค์ รับ สั่ง ให้ เอา แผ่น ศิลา
ใหญ่ ๆ บั๊ก ไว้ หน้า โบสถ์ วัด คฤศตัง ทั่ว ทุก วัด ใน พระ ราช อาณาจักร
สยาม จาถูก เปน ใจ ความ ว่า:—"ห้าม มิ ให้ เทศ และ มิ ให้ เขียน หนังสือ
ศาสนา คฤศตัง เปน ภาษา ไทย เลย เปน อัน ขาด กับ ห้าม มิ ให้ คน
ไทย เรียน และ ถือนำ ศาสนา คฤศตัง ! ถ้า ใคร ขัด ขึ้น รับ สั่ง ก็ มี โทษ
หนัก !" (หนังสือ ศาสนา คฤศตัง จึง ได้ ใช้ เขียน เปน อักษร โรมัน
จำเดิม แต่ นั้น มา.)

ตัวอย่าง อีก อัน หนึ่ง เช่น พระ องค์ ทรง ชอบ เสวย ปลา ตะเพียน
เปน อย่าง ชิง, และ จะ เปน เพราะ พระ องค์ กล่าว ว่า ปลา ตะเพียน
จะไม่ พอ เสวย หรือ อย่างไร ไม่ ทราบ, บาง คน สำนึกฐาน ว่า ขรอย
พระ องค์ กล่าว ว่า ถ้า ทุก ๆ คน กิน ปลา ตะเพียน ปลา ตะเพียน
จะ หมด พืช พันธุ์ เร็ว พระ องค์ ต้อง การ บำรุง มิ ให้ สูญ พันธุ์ จะ
อย่างไร ก็ ดี พระ องค์ ดำรัส ห้าม มิ ให้ ราษฎร คน สามัญ จับ ปลา
ตะเพียน กิน เปน อัน ขาด, หวง ห้าม เอา ไว้ เปน ปลา หลวง เสวย ได้

แต่ พระ องค์ ๆ เดียว, คน อื่น ใคร ขึ้น ถิ่น ก็ มี โทษ.

ก็ การ ที่ เอา แต่ อำเภอ พระ ไทย เปน กฎหมาย เช่น นี้, ใคร
เล่า เขา จะ ชอบ ! ราษฎร จึง เรียก พระ นาม เปน ที่ ล้อ ๆ ว่า “พระ
เจ้า ทรง ปลา !” แต่ ก็ ต้อง ทน ความ ลำบาก เพราะ พระ องค์ ด้วย กัน
ซ้ ะ
ทั้ง นน.

ทั้ง พระ กาย เหนือ พระ ยี่กู่ กว่า เดือน

พระ เจ้า ทรง ปลา องค์ นี้ ทรง สำเร็จ ราชการ แผ่นดิน ตาม อำเภอ
วิสัย ของ พระ องค์ อยู่ เช่น นี้ มา นาน แล้ว ภายหลัง พระ องค์ ก็ ทรง
พระ ประชวร หนัก. ขณะ นั้น ส่วน พระ โอรส ก็ ดี, พระ อนุชา ก็ ดี
ต่าง ก็ มิ ค่อย จะ ได้ เสด็จ เข้า มา เฝ้า พระ องค์ เลย, ต่าง ปราบมภ์ แต่

จะ ชิง ราชสมบัติ และ จับ กุม กัน เท่า นั้น เลย ได้ เกิด การ ปล้น สดม
รบ รา ฆ่า พัน กัน กลาง พระ นคร เป็น ชั่ว นาน ; ขุน นาง ข้าราชการ
และ ไพร่ พ้า ข้าราชการ แผ่นดิน ต้อง แยก แยก เป็น ฝัก ฝ้าย เตือด ร้อน
และ ล้ม ตาย เป็น อัน มาก .

ขณะ นั้น ส่วน พระ เจ้า ทรง ปลา ก็ กระทำ กาล กิริยา เสด็จ
สวรรคต แต่ ลำพัง ของ พระ องค์ ไม่ มี ผู้ ใด จัด การ ศพ เชิญ ลง
พระ โกศ ตาม ขรรณเนียม ราชประเพณี กระษัตริย์ แต่ ก่อน , ปราบกฎ
ว่า ต้อง ทอด ทั้ง พระ กาย เหนือ พระ ยี่ภู่ ที่ สวรรคต อยู่ นั้น กว่า
เดือน .

ดู เอา เถอะ พระ องค์ เป็น ถึง พระ มหา กระษัตริย์ เจ้า แผ่นดิน ;
ลาภ เงิน ก็ มี พร้อม ทุก อย่าง , น่า จะ นั่ง กิน , นอน กิน ; ให้ เขา
ปรนนิบัติ บำรุง สัก ก็ คน ๆ ก็ ได้ ! นี่ มา สิ้น พระ ชนม์ ลง ไม่ มี
ใคร จัด การ ศพ ดู น่า สลด ใจ จจริง ! ใคร บ้าง ฤฯ ยัง จะ หลง เข้า ใจ
ว่า ลาภ และ ขศ เป็น บ่อ เกิด แห่ง ความ สุข ได้ เล่า ?

แท้ จจริง ! ลาภ ขศ และ สมบัติ พัสถาน ก็ ดี มิ ใช่ว่า จะ เป็น ของ
ไม่ ดี เมื่อ ไร ! ถ้า ตก อยู่ กับ คน ที่ ดี มี ศรัทธา ลาภ ขศ และ เงิน
ทอง นั้น ก็ อาจ นำ เอา ความ สุข มา สู่ ตน และ เพื่อน มนุษย์ คน อื่น
ด้วย กัน เป็น อัน มาก ก็ ได้ ! แต่ ทว่า ถ้า ลาภ ขศ และ เงิน ทอง
นั้น ไป ตก อยู่ กับ คน ใจ อกุศล เข้า แล้ว ก็ เป็น เหตุ ให้ เกิด ทุกข์
ร้อน แก่ ตน และ ผู้ อื่น ด้วย เป็น อัน มาก จุจ เดียว กัน ! ถ้า ยัง ผู้ มี
ลาภ ขศ นั้น เป็น เจ้า ใหญ่ นาย โต เช่น พระ เจ้า ทรง ปลา นี้ ก็ ยิ่ง
ทำ ความ เตือด ร้อน ทวี มาก ขึ้น อีก .

ขอ จง ทราบ เสีย ที่ เกิด ว่า ถ้า ตน อยาก จะ กิน เป็น สุข , นอน

แล้ว จะ ซื้อ หมู เขา เอา มา เลี้ยง โดย แต่ เพียง รำ เข้า เรา หา ได้.
 ถึง จะ ขาย ได้ขย นี้ มี กำไร ด้วย มัน ใหญ่ อ้วน ฟี พอดี แล้ว!
 เอา ชี หมา ครา นี้ จะ ซื้อ โค ทั้ง เล็ก โต เลี้ยง ไว้ ให้ เปน แดว;
 โค มัน คง แดก กอ ออก หน่อ แดว, ที่ โต แล้ว ขาย ส่ง ลง สำเภา ;

คง รวย เงิน เกิน กว่า ห้า สิบ ชั่ง ใส่ กะบุง ถู ถึง กะปุก กะเป่า,
 คราว นี้ นะ จะ ซื้อ เรือ สำเภา ผู้ใด เล่า จะ มา ห้าม ยาม เรา รวย!
 จ้าง จันจู้, ไต่กัง, จับกัง, พร้อม บรรทุก หอม,เกลือ,มพร้าว,เข้าสาร เข้าสว
 อีก นอ, งา, ค้า ให้ หนุง กะบุง กะบวย, แจก อุ้ ด้วย กู จะ ให้ เปน นาย กุลี !

พะเอิน เมื่อ เรือ จอด ประทับ ท่า แต่ บรรดา แจก จับกัง บ้าง จะ หนี,
 อ้าย เสมียน เขียน ทำ บัญชี บัญชี มัน คง จี้ เกียจ หลบ ต้อง ดบ มัน ;
 อ้าย แจก อุ้ อยู่ ใกล้ ก็ ไม่ ว่า กู คง ฆ่า ลง ด้วย ไม้ หัก ไล่ หัน,
 มัน คง สู้, กู คง ตะ ให้ สำคัญ, กุลี มัน ก็ คง ช่วย, กู จะ ชก !

เมื่อ เจ้า หม่อม มั่ง คั่ง กำลัง กริ้ว ทำ หน้า นิ้ว แกว่ง คอ หม้อ พลัด ตก,
 ก็ ต้อง เลิก โกรธ กุลี ทำ ที่ งก ดัน ทุน หก เรี่ย ราบ ดาด หน ทาง ;
 เห็น แจก อุ้ อยู่ ดี ๆ กุลี เปล่า, สำพง สำเภา วัว ไก่ ไม่ เห็น หาง,
 ก็ เลย ลา หม้อ น้ำ นม เติม ถ่ม คาง ต้อง เข้า ห้าง ซื้อ หม้อ ใหม่ ใส่ น้ำ นม.

เออ มิ ใช่ แต่ พี่ แจก หม้อ แดก นี้, คน มั่ง มี ไป ด้วย คิด ก็ คง ถม !
 อะไร เล่า เปล่า แท้ ๆ เปน แต่ ลม ! ล้วน คิด สมบัติ บ้า ดู น่า ชัง !
 นัยน์ตา ลืม ปลื้ม ใจ ว่า ได้ เพ็ชร ทั้ง ยศ เดช สิ้น ทรัพย์ นับ ไต่ ถึง,
 ถึง แก่ โศก โอรุ เอ๋ย ออก ดัง ๆ มิ แท้ ทั้ง ไร เวลา ทำ นั้น เอง !

บท ที่ ๗.

คำ ที่ ใช้ ตัว ัย ซึ่ง แต่ เดิม มัก ใช้ ไ.ย

สมัย (ไสมย) คราว—, พระ— วัลย์ (วไลย) งาม—, เล็ด—
 วัลย์ (วไลย) —โลก, —กรรมดา มาลัย (มาไลย) พวง—, ส—
 นิสสัย (นิสย) —ใจคอ, —ดี วินิจฉัย (วินิจไย) —ตัดสินความ
 สงสัย (สงไสย) —สนเท่ห์, จับ— เมรัย (เมโรย) สุรา—, น้ำ—
 ภัย (ไภย) โรค—, —อันตราย อาลัย (อาไลย) —คิดถึง, ความ—

—:—

ชัย (ไชย) อายุ—, อสง— ชัย (ไชย) —ชนะ, รง—
 ไช แก่—, —เครื่อง, เทียน— ไช เจาะ—, เหล็ก—
 วย (ไวย) เจริญ—, เลื่อม— ไว ว่อง—, เร็ว—

—:—

ความ นิยม ของโลก ย่อม เปลี่ยนแปลงไป ตาม
 คราว ตาม สมัย. การ สนทนา ปราสัย ทำให้ สนธิ สนม
 ขึ้น. นิสสัย เปน ของ คิด ตัว มา แต่ กำเนิด. พริก
 ไทย เมือง จันทบุรี มี รากา. ปถมวัย หมั่น เพียร เรือน

วิชา เมื่อใหญ่ กล้า มั่นใจมีวัย ให้ หา ทรัพย์. การ
 จึง ชัย ก็ ต้อง อาศัย ความ ว่องไว เปน ต้น. ใน พระ
 คัมภีร์ สรรเสริญ พระ มหา เขษุ กุมาร ว่า พระ องค์
 ทรง เจริญ พระ วัย แก่ กล้า เพียง ใด, พระ องค์ ก็ ยิ่ง
 ทรง เจริญ คุณ ธรรม เพียง นั้น. ครู ต้อง รู้ อุปนิสัย
 ของ นักเรียน ๆ จึง จะ เรียน ได้ ถนัด. สุรา เมรัย เปน
 ของ เมา เสพย์ เข้า ไป แล้ว ทำให้ เสีย สติ. คน รูป
 งาม ถ้า วัลย์ ไร วิชา, เหมือน ชะบา ดอก งาม ทรม
 สุกนธ์.

บทที่ ๘.

บท ถวาย ตัว เปน ข้าไทยใน พระ หฤทัย
 ของ พระ ผู้ เปน เจ้า.

ข้า แต่ พระ เขษุ เจ้า ผู้ ได้ ทรง พระ มหา กรุณา โปรด ถวาย พระ ชนม์
 อุทิศ ถวาย บาป ของ มนุษย์, โดย ไม่ ทรง เลือก ว่า เปน ชนชาติ ใด.
 ภาษา ใด, ขอ พระ องค์ ได้ ทรง พระ ปาณี โปรด ทอด พระ นัยน์เนตร
 เหนือ บรรดา ข้า พระ พุทธิ เจ้า ทั้งหลาย ซึ่ง กำลัง ประชุม กระทำ สัตย์

สัญญา ถวาย ตัว เปน ข้าไทย อัน สนิท ใน พระ หฤทัย ของ พระ องค์
เกิด ! พระ เจ้า ข้า !

ข้า แต่ พระ มหา ถ่าย เจ้า เอ๋ย ! อัน ว่า บุคคล ใน โลก ที่ ยัง ไม่
ซึม ทราบ ใน พระ มหา กรุณา ของ พระ องค์ ก็ ดี, ที่ ได้ รู้ จัก แล้ว
แต่ มิ ได้ แสดง ความ จง รัก รักดี ต่อ พระ องค์ ก็ ดี, ที่ ยัง มี อยู่
เป้น อัน มาก พระ เจ้า ข้า ! ขอ พระ องค์ ได้ ทรง พระ ไทย กรุณา
โปรด ให้ บรรดา คน ทั้งปวง เหล่า นี้ ได้ พร้อม ใจ กัน มา นั้ง ใน ร่ม
โพธิ์ ทอง อัน ศักดิ์สิทธิ์ ของ พระ องค์ กล่าว คือ ดวง พระ หฤทัย ของ
พระ องค์ เกิด พระ เจ้า ข้า !

ข้า แต่ พระ บิดา เจ้า เอ๋ย ! ขอ พระ องค์ ได้ ทรง พระ เมตตา ต่อ
บุตร ของ พระ องค์ จง ทัว หน้า กัน เกิด พระ เจ้า ข้า ! ขอ พระ องค์
จง อย่า ได้ ทรง พระ เมตตา จำเพาะ บุตร ที่ มี นิสสัย ใจ คอ ดี ยินดี
เชื่อ ถือ คำ สั่งสอน ของ พระ องค์ เลย, ถึง บรรดา บุตร ใจ โล้ เล้ หลง
เชื่อ แต่ อำเภา วิสัย ตน, ขอ พระ องค์ ได้ ทรง โปรด ชุบ เลี้ยง อย่า
ได้ สละ ทิ้ง ให้ อด ๆ ยาก ๆ ตาย ไป นอก สำนัก ของ พระ องค์ เกิด
พระ เจ้า ข้า !

ข้า แต่ พระ ชุมภบาล เจ้า เอ๋ย ! อัน ว่า มหา ชน ทั้งปวง ถ้า จะ พุด
โดย ถาน เปรียบ แล้ว ก็ เปน ประ ดุจ หนึ่ง ผุ่ง ชุมภา น้อย ซึ่ง มัว
เล็ม หญ้า หา อาหาร อยู่ ใน โขม สงสาร กล่าว คือ โลก นี้, พระ องค์
ก็ เปน ประดุจ หนึ่ง นาย ชุมภบาล คอย ฝึ บำรุง เลี้ยง ผุ่ง ชุมภา นั้น
และ นำ เข้า ไป สู่ ถิ่น ที่ อัน อุดม ไป ด้วย อาหาร อัน วิเศษ กล่าว คือ
เมือง สวรรค์ ; ขอ พระ องค์ ได้ ทรง พระ เมตตา อย่า ให้ ลูก ชุมภา
ของ พระ องค์ หลง เชื่อ เล่ห์ ถิ่น ลม ของ ผู้ อื่น แม้ แต่ คน เดียว

พระเจ้าข้า! ถ้า คนใด หลง แล้ว ขอ พระ องค์ จง อย่า ได้ ละทิ้ง ให้ เปล่า เปลี่ยว, ระเหระหน, พลัด พราก ไป จาก ผุ่ง ชุมภา ของ พระ องค์ พระ เจ้า ข้า! ขอ พระ องค์ จง ได้ ทรง โปรด กวัก พระ หัตถ์ เรียก ขาน ลูก ชุมภา นั้น ให้ กลับ คืน เข้า สู่ ผุ่ง จน กว่า จะ ได้ มี ผุ่ง ชุมภา แต่ ผุ่ง เดียว และ นาย ชุมภาบาล แต่ นาย เดียว เกิด พระ เจ้า ข้า!

ข้า แต่ พระ ศาสดา เจ้า เอ๋ย! ขอ พระ องค์ ได้ ทรง โปรด ให้ พระ สมัย ศาสนา ของ พระ องค์ ได้ มี แต่ วัน วัฒนา เจริญ รุ่งเรือง ปราศ จาก ภัย อันตราย ตลอด ชั่ว อายุ กาล เกิด พระ เจ้า ข้า! ขอ ให้ มนุษย์ ใน ทวี ทิศานุทิศ ได้ พร้อม ใจ กัน ยก พระ องค์ ขึ้น เป็น พระ ราชา ธิปัตย์ ของ ตน. ให้ ต่าง คน ต่าง สมัค เป็น ข้า ไทย ใน พระ องค์ จะ ได้ สัน ความ ระวาง สงสย ซึ่ง กัน และ กัน ต่าง จะ กลับ เป็น มิตร มิตร แห่ กัน และ กัน พระ เจ้า ข้า! ขอ ให้ ไทย ต่าง ด้าว, ท้าว ต่าง แดน ต่าง ยินดี วัง เข้า มา อาศัย ใน ใต้ร่ม ไม้ มหา ทางเขน ของ พระ องค์ ถือ เอา ว่า เป็น ธงชัย อัน มหา วิเศษ สำหรับ นำ ตนไป ชิง ชัย ชนะ แก่ หมู่ สัตว์ ของ ตน ๆ เกิด พระ เจ้า ข้า!

ขอ พระ องค์ ได้ ทรง โปรด เกิด พระ เจ้า ข้า! ขอ ได้ ทรง โปรด ให้ มหา ชน ทั้งปวง ใน ทวี โลก วิสัย ต่าง ได้ ประสาน เสียง สรรเสริญ พระ บรม โพธิสมภาร บารมี ของ พระ องค์ ว่า "สาธุ! สาธุการ แต่ พระ หฤทัย กรุณา ของ พระ องค์ ตลอด ชั่ว อสงขัย, ชั่ว นิรันดร์ เทอญ! พระ เจ้า ข้า! สาธุ!"

บทที่ ๕.

คำที่ใช้ตัว ย (นกยูง) การ์นต์

อัครวรย์	—ใจ, มห—	อาจารย์	ครูบา—, ท่าน—
สัตย์	—จริง, ชื่อ—	มนุษย์	ชาติ—, —ชาย หญิง
พรหมจรรย์	ถือ—, ประพฤติ—	โจทย์	—เลข, —ฟ้อง, —จำเลย
แพทย	เปน หมอ เปน—	รมย์	อภิ-ยินดี, อภิ-ชมชื่น

—:—

ศิษย์	ลูก—, สาม—	สิทธิ์	—ขาด, สักดิ์—, อาญา—
-------	------------	--------	----------------------

—:—

ตำรา หมอ เขา เรียกว่า คัมภีร์ แพทย์. โจทย์ เลข จะตอบ ถูก เพราะเข้าใจ คำโจทย์ดีเสียก่อน. นาง พรหมจารี คือ หญิง ผู้ประพฤติพรหมจรรย์. อาจารย์ มีอำนาจเหนือ ศิษย์ บังคับบัญชาได้ สิทธิ์ ขาด. ความชื่นชม อภิรมย์ ยินดี ย่อม มีสถิต อยู่ในใจ ของ มนุษย์ ผู้ซื่อสัตย์. มนุษย์ เป็นเอก กว่าบรรดาสัตว์ทั้งหลายในโลก เพราะสามารถ

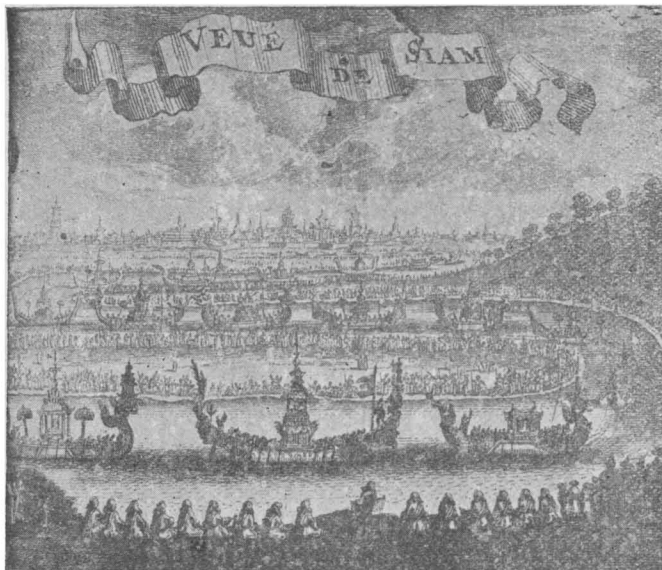
จะหา เหตุ ผล ได้โดย ความ คิด ของ ตน เอง. ข้อ
 อัจฉริยะ เป็น สิ่ง ที่ เชื่อ ได้ แต่ อธิบาย ยาก. คน
 ที่ ประพฤติ ไม่ เป็น ยุติธรรม เขา เรียก ว่า เป็น คน
 อาสัต์ย อาธรรม. ถ้า ศิษย์ อาย แก่ อาจารย์ ก็ ไม่ รู้
 วิชา. โจทย์ และ จำเลย เป็น คู่ ความ กัน.

บทที่ ๑๐.

เจ้า พระยา วิชาเยนทร์.

แต่ กาล ล่วง มา นาน แล้ว ใน เกาะ เซฟาลोन ซึ่ง เป็น เกาะ ขึ้น
 เมือง เฮเลน หรือ ตาม ที่ เขา เรียก อีก อย่าง หนึ่ง ว่า ประเทศ คริส ยัง
 มี เด็ก คน หนึ่ง ชื่อ กงสตันติโน โพลีกอน, นับ ว่า บิดา มารดา เป็น
 เชื้อ สาย สกุล สูง อยู่ แต่ ก่อน ข้าง จะ ขัด สน สัก หน่อย. เด็ก นั้น
 มี นิสัย สัตย์ ซื่อ และ แก่ ล้ว กล้า ; แต่ พ่อ เขา อายุ ได้ สิบ ขวบ เขา
 เห็น ว่า บิดา มารดา ขัด สน ทรัพย์ ที่ นึก จะ หา เลี้ยง ตัว ด้วย กำลัง
 ของ ตน เอง อย่า ให้ ลำบาก แก่ บิดา มารดา จึง ไป ขอ สมัค เป็น ลูก
 จ้าง กับ พ่อ คำ เรือ อังกฤช เทียว คำ ขาย จน ขำนาญ ใน การ คำ ขาย
 และ การ เดิน เรือ. ภายหลัง เติบ โต ขึ้น พ่อ มี ทุน รอน ของ ตัว เอง
 ขึ้น บ้าง แล้ว, ก็ คิด ชื่อ เรือ บรรทุก สินค้า ลำ หนึ่ง ตั้ง คำ ขาย ของ
 ตน เอง ต่าง หาก.

แต่ เที้ยว ค้า ขาญ ไป ๆ มา ๆ ฉนี้ จัน เข้า มา เมือง สยาม. ครั้ง
หนึ่ง ลง เรือ กำปั่น ออก จาก กรุง สยาม จะ ไป ค้า ขาญ เมือง อินเดีย,
เรือ จำเพาะ ต้อง อันตราย ด้วย ลม พายุ เรือ ก็ แตก เสี่ยง ที่ แหลม
มาลาบาร์ แต่ เศษะ บุญ ตัว รอด ไป ถึง ผัง ได้.

ขอ เชิญ ท่าน ไป กรุง ศรีอยุธยา ด้วย กัน เกิด !

ครั้ง เวลา เข้า พอ แสง อาทิตย์ รุ่ง ๆ ขึ้น มา แก แล ไป เห็น ชาย
อีก คน หนึ่ง, ฝ้า นุ่ง ฝ้า ห่ม เปียก หมด เดิน ตรง เข้า มา หา ยัง ที่ ตน
กำลัง นั่ง พัก อยู่ ณะ หาดทราย ชาย ทะเล ; พอ ได้ ตาม ชาย ผู้ ที่ เข้า
มา หา นี้ ได้ ความ ว่า เปน ขุน นาง ไทย รับ ตำแหน่ง ราชทูต สยาม ไป

เจริญ ทาง พระราชไมตรี ณะ กรุง เปอร์เซีย กลับ มา ต้อง ลม พายุ
เรือ แหก ใน คืน เดียว กัน นั้น เอง, รอด มา ได้ แต่ ตัว เปล่า ๆ ไม่
มี สิ่ง ของ อะไร ติด ตัว มา เลย, เพื่อน ผูก ก็ จม น้ำ ตาย หาย สูญ
ไป หมด.

นาย โฟล์กอน ก็ เกิด ความ สงสาร จึง พุด กับ ขุน นาง ไทย ผู้ นั้น
ว่า:—“เอา เถอะ ท่าน! เรา ตก ทุกข์ ได้ ยาก ด้วย กัน, ก็ ต้อง ช่วย แก่
ไข ให้ พัน ทุกข์ ด้วย กัน, ตาม มี ตาม จน! บัดนี้ ข้าพเจ้า ยังมี
ทรัพย์สิน เหลือ ติด ตัว อยู่ บ้าง พอ จะ เปน ค่า โสฬส ชื้อ เรือ ทะเล สัก
ลำ หนึ่ง แก่ ไข กลับ ไป กรุง ศรีอยุธยา ได้ ไป ก่อน! เชิญ ท่าน ไป ด้วย
กันเถิด! แล้ว จึง ค่อย คิด กัน ใหม่ ต่อ ภายหลัง!” เมื่อ ขุน นาง
ไทย ได้ ฟัง ดัง นั้น ก็ มีความ ยินดี จึง พา กัน ไป เทียว หา ชื้อ เข้า
ปลาอาหาร และ เรือ ขาวบ้าน ได้ ลำ หนึ่ง ก็ กลับ มา เมือง ไทย ด้วย กัน.

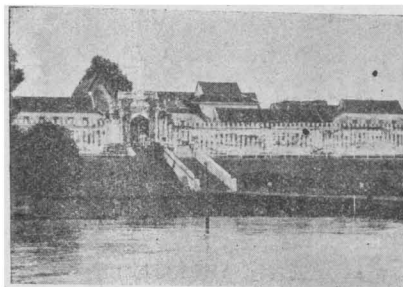
เมื่อ มา ถึง กรุง สยาม แล้ว ขุน นาง ไทย ผู้ นั้น หา ได้ ลืม บุญคุณ
ของ พ่อ ค้า เพื่อน ยาก ไม่, อุส่าห์ ตอบ คุณ ถึง ขนาด เหมือน กัน, คือ
เมื่อ ท่าน เข้า ไป หา ท่าน เจ้า พระยา โกษา (ขุน เหล็ก) ซึ่ง เปน เสนาบดี พระ
คลัง ผู้ว่า การ ต่าง ประเทศ ใน เวลา นั้น จึง เรียง สรรเสริญ ยก ย่อง
พ่อ ค้า นั้น ว่า:—“เปน คน ขาติ เฮเลน, ชื้อ ตัว ชื้อ กองสดงติโน, นาม
สกุล ชื้อ โฟล์กอน, มี น้ำ ใจ โอบ อ้อม อารี, และ เปน ผู้ มี ฝีมือ
วิชา ช่าง ชำนิ ชำนาญ. ถึง ตัว ตก ทุกข์ ได้ ยาก สัก ปาน ใด, ก็ ไม่
มีความ น้อย ใจ!” ให้ ท่าน เสนาบดี ฟัง ทุก ประการ.

ท่าน เจ้า พระยา โกษา จึง เอา ตัว นาย โฟล์กอน มา ชุบ เลี้ยง ไข้ สรอย,
เห็น เปน คน มี ฝีมือ แล เปน คน ชื้อ สัตย์ สม ตาม คำ เขา ว่า ก็ เอา
เนื้อ ความ ขึ้น กราบ บังคม ทูล สมเด็จ พระ นารายณ์ มหาราช เจ้า ซึ่ง เปน

พระ มหา กระษัตริย์ ครอง กรุง ศรีอยุธยา ใน ครั้ง นั้น ให้ ทรง ทราบ.

สมเด็จพระ นารายณ์ มหา ราช เจ้า จึง มี รับ สั่ง ให้ หา ตัว เข้า ไป
เฝ้า ทด ลอง ดู ทรง ทราบ ว่า เปน คน เฉลียว ฉลาด มี ฝีมือ ชั่ว
สัตย์ จจริง ก็ ทรง พระ เมตตา โปรด ขุน เลียง ให้ เปน ข้าราชการ. แต่
นั้น มา พ่อ ค้า ชาว เฮเลน นั้น ก็ ได้ เข้า เฝ้า สมเด็จพระ นารายณ์
เสมอ และ อาสา รับ ราชการ โดย เต็ม กำลัง ฝีมือ และ ความ สัตย์
ซื่อ ของ ตน.

ขณะ นั้น การ ค้า ขาย ใน ระหว่าง สยาม กับ ต่าง ประเทศ มัก ทำ
แต่ สมเด็จพระ เจ้า แผ่นดิน และ เสนาบดี เท่านั้น ; ครั้ง หนึ่ง, สมเด็จพระ
นารายณ์ ให้ นาย ข่าง ไทย ต่อ เรือ ลำ ใหญ่ จะ ไป ค้า เมือง จีน.
ครั้น ต่อ ลำ ใหญ่ เสร็จ แล้ว พวก นาย ข่าง ไทย ทั้ง หมด ก็ ไม่มี ใคร
สามารถ จะ คิด วิธี เอา เรือ ลำ ใหญ่ นั้น ลง ทำ ได้. พ่อ ค้า ชาว เฮเลน
รับ คิด ทำ รอก กว้าง ด้วย บัญญา เอา เรือ ลง ทำ ได้ สดวก.

เมือง ลพบุรี ใน สมัย นี้.

เป็นที่ ดอน บาง ฤดู ขัด สน ด้วย น้ำ, พ่อ ค้า ชาว เฮเลน ก็ คิด พัง

ต่อ มา ก็ ได้ รับ อาสา
เปน นาย งาน ออก ความ
คิด สร้าง ปราสาท ราช
วัง ขึ้น ที่ เมือง ลพบุรี
อย่าง งาม อัจฉริยะ ถวาย
สมเด็จพระ นารายณ์ สัม-
หรับ เปน ที่ เสด็จ ประ-
ทับ สำราญ พระ หฤทัย
ไว้ นอก พระ นคร ศรี-
อยุธยา แห่ง หนึ่ง.
และ เมือง ลพบุรี นั้น

ท่อ. ทดน้ำที่ทะเลสาบแห่งหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าทะเลชุบศร เอามาใช้ใน เมือง ลพบุรี จนเพียงพอ ไม่ต้อง กั้นตารน้ำต่อไป.

อนึ่ง ท่าน ก็รับ ทำ บัอม ขึ้น ไว้ ที่ เมือง พระพิษณุโลก แห่งหนึ่ง ที่ เมือง เพ็ชรบูรณ์ แห่ง ๑ ที่ เมือง นครราชสีมา แห่ง ๑ ที่ เมือง นครศรีธรรมราช แห่ง ๑ ที่ เมือง มฤท แห่ง ๑ เพื่อป้องกันข้าศึก และที่บางกอก ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ข้างฝั่งตะวันตก แลตะวันออก ก็สร้างบัอมไว้ สำหรับ ป้องกันศัตรูทางทะเล, รวมเป็นบัอมถึง ๗ แห่ง ทั้ง เมือง ลพบุรี.

นอกจากนั้น ท่าน ยังได้ เป็น ผู้รับ ธุระ จัด การ ส่ง ราชทูตไทยไป เจริญทาง พระราชไมตรี กับ ราชอาณาจักร ในทวีปยุโรป เป็นคราวแรก ด้วย มี ส่ง ไป ถึง กรุง โรม และ กรุง ปารีส เป็นต้น.

(เรื่อง นี้ จะมี ต่อไป)

ดอก มะลิ

กับ ดอก แยม

ดอก แยม เข้าร่วม ด้วย ดอก มะลิ

เพียง คำ ตราบ สุริย์

รุ่ง เข้า

กลับ มีกลิ่นหอม วิ—

เศษ เช่น กัน แะ ;

หาย โง่ ขึ้น เพราะ เข้า

เสพย์ ผู้ ปรึษา.

บทที่ ๑๑.

คำที่ใช้ตัว ย (นกยูง) การ์นต์ต่อไป.

เจตีย์ พระปรางค์ พระ— ไปรษณีย์ โรง—, บุรุษ—, ตัว—
 อาทิตย์ ดวง—, พระ—, วัน— อำมาตย์ ราช—, —เอก, โท, ตริ
 กระทบตริย์ เชื้อวงศ์—, พระมหา— พิณพาทย์ —รนาด ห้อง
 อากเนย์ หิศ— ไอศูรย์ (ไอศวรรย์) —สมบัติ
 ทรัพย์ —สมบัติ, —สิน เงิน ทอง จาบัลย์ โศกา—
 ไพบุลย์ (พิบุลย์) เต็ม— ถวัลย์ เถลิง—ราช สมบัติ

—:—

ศูนย์ เลข—, —กลาง สูญ —หาย, ทาย—
 สุริย์ มี—มีจันทร์

—:—

ปัญญา เปน เหตุให้ เกิด ทรัพย์. พระปรางค์
 “ปรัมมิด” ที่ เมือง เอยิปโต ใหญ่โต กว่า พระปรางค์
 และ เจตีย์ไทย เปน หลาย ส่วน. โลก หมุน รอบ
 ดวง อาทิตย์ ปี ละ หน. เดียว นี้ นิยม เครื่อง สาย

มาก กว่า พิณพาทย์. กระษัตริย์ เปน ปิ่น ไอศูรย์ไฟ-
บุลย์ ด้วย ทรัพย์ สมบัติ. วัน ขึ้น ปี่ใหม่ เพื่อน ที่
อยู่ ไกล กัน เขา ทิ้ง หนังสือ ไปรษณีย์ อวย ชัย ให้
พร แก่ กัน และ กัน. พระ อาทิตย์ ส่อง โลก ให้ สว่าง
ฉนั้น ไต, พระ ผู้ เปน เจ้า ก็ ทรง ส่อง ดวง ใจ ให้ สว่าง
ฉนั้น นั้น. จุด กลาง วง เรียกว่า “ศูนย์”, เลข นี้ (๐)
ก็ เรียกว่า “ศูนย์”, มี สุริยคาช ก็ เรียกว่า “สุริย์”,
ของ หาย ก็ เรียกว่า “สูญ” พุด สำเนียง เดียว กัน
แต่ เขียน ผิด กัน. อะไร เอ่ย? สาม หน้า ตา เดียว,
ท่อง เทียว ใน โลก?—พระ อาทิตย์.

บท ที่ ๑๒.

เจ้า พระยา วิชาเยนทร์. (ต่อไป.)

ใน สมัย นั้น ลูก ค้า พาณิช ชาว ต่าง ประเทศ มี มา ค้า ขาย ใน กรุง
สยาม เปน อัน มาก ; วิชา การ ข้าง และ การ ค้า ขาย สินค้า ต่าง ๆ
จึง เจริญ รุ่งเรือง ขึ้น เปน มหัศจรรย์. สมเด็จ พระ นารายณ์ ทรง โปรด
ปราม ความ สัตย์ ซื่อ และ บัญญา วิชา ความ คิด ของ นาย โฟล์กอน

พ่อค้าชาวเฮเลนนั้นมาก ถึงแก่พระราชทานตำแหน่ง ขศขุนนาง ผู้ใหญ่ ให้เป็น ที่เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ว่าที่สมุหนายก แทนเสนาบดีผู้ใหญ่.

ราชทูตไทยเข้าเฝ้าที่ พระราชวังแวร์ซายส์.

ส่วนเจ้าพระยาวิชาเยนทร์นั้น แม้ถึงท่านได้รับราชการเป็น ขุนนางไทยก็จริง แต่น้ำใจก็ยังปฏิบัติพระผู้เป็นเจ้า นับถือพระคฤศตศาสนา มันคงอยู่เสมอ. ท่านมีโอกาสที่จะเปิดเผยได้เมื่อ

ใด, ท่าน ก็ ทูล ตัก เตือน สมเด็จพระ มารายณ์ ให้ นับถือ พระ ผู้ เปน เจ้า ด้วย เมื่อ นั้น, สมเด็จพระ มารายณ์ ทรง เห็น ความ เลื่อมใส ศรัทธา ของ เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ ก็ มิ ได้ ทรง ขัด เคือง กลับ ตรัส ชม เชย เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ ว่า :—“ ถ้า เขา สัตย์ ซื่อ ต่อ พระ เจ้า ของ เขา ตราบ ใด, เขา คง สัตย์ ซื่อ ต่อ เจ้า นาย ของ เขา ตราบ นั้น ! ”

ส่วน ขุน นาง ข้าราชการ เปน อัน มาก ตั้งแต่ เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ ได้รับ ตำแหน่ง ยศ เปน เจ้า พระยา ว่า ที่ สมุหนายก ขึ้น แล้ว ต่าง คน พา กัน รังเกียจ บ่น ว่า :—“ เสนา อำมาตย์ ข้าราชการ ไทย ที่ มี สติ บัญญา อัน สมควร ก็ มี อยู่ หลาย นาย หลาย ท่าน, สมเด็จพระ เจ้า อยู่ หั้ว ก็ หา ได้ ทรง แต่ง ตั้ง ไม่, กลับ ไป ให้ ที่ สมุหนายก แก่ ฝรั่ง พ่อ ค้า ต่าง ประเทศ เสีย เล่า ! ” ว่า ดังนี้ จน ความ ทราบ ไป ถึง สมเด็จพระ มารายณ์ ๆ อยาก จะ ใ้ร ให้ คน ทั้งหมด เห็น ความ สามารถ ของ เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ จึง ทรง ดำรัส แก่ ขุน นาง ทั้งหมด เหล่า นั้น ว่า :— “ ให้ ชั่ง ปั้น พระ พิรุณ ดู ที่ ฤ ว่า จะมี น้ำ หนัก เท่า ไหร่ ! ”

ขุน นาง ทั้งหมด ก็ ไม่ มี ใคร สามารถ จะ ชั่ง ได้ เพราะ ปั้น พระ พิรุณ นั้น ใหญ่ โต มาก นัก กลัว คั้น ชั่ง จะ หัก ทน น้ำ หนัก ปั้น ไม่ ไหว ; แต่ เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ ทูล รับ อาสา ชั่ง ถวาย. ท่าน จึง ให้ เอา เรือ ใหญ่ มา เทียบ ทำ, ลาก ปั้น ลง ใน เรือ, เรือ จม ลง เพียง ไร, ก็ ให้ กา หมาย ไว้, แล้ว ลาก ปั้น ขึ้น บก เสีย แล้ว จึง เอา ก้อน อีฐ, ก้อน ศิลา ใส่ ลง ใน เรือ แทน จน เรือ จม ลง เสมอ แนว ที่ กา หมาย ไว้ นั้น แล้ว จึง เอา ก้อน หิน ก้อน อีฐ นั้น มา ชั่ง แล้ว เอา น้ำ หนัก บวก กัน เข้า ก็ รู้ ง่าย ๆ ว่า ปั้น พระ พิรุณ หนัก เท่า ใด.

เมื่อ ขุน นาง ทั้งหมด เห็น สติ บัญญา ของ เจ้า พระยา วิชาเยนทร์

ดังนี้, แต่ นั้น มา การ ดู ถูก, ดู หมิ่น ก็ ค่อย สงบ ลง ไป บ้าง, แต่ ก็ ยังมี ผู้ ปองร้าย ใน ใจ อยู่ เสมอ.

ครั้น เมื่อ เดือน กุมภาพันธ์ คฤศตศักราช ๑๖๘๘ ตรง กับ พุทธศักราช ๒๒๓๑ สมเด็จพระนารายณ์ เป็น เจ้า ทรง ประชวรหนัก อยู่ ที่ เมือง ลพบุรี เหลือ กำลัง ที่ แพทย์ หมอ จะ ถวาย พระ โอสถ รักษา ให้หาย ได้. ขณะ นั้น ขุนนาง สอง คน พ่อ ลูก คือ พระเพทราชา กับ หลวงสรศักดิ์ คิด กัน เป็น ขบถ หมาย จะ เอา โอสถุรย์ สมบัติ แต่ มี ที่ กีดขวาง อยู่ ด้วย เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ก็ คิด จะ จับ ฆ่า เสีย.

จึง มี คน ไป บอก เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ให้ รู้ ตัว และ ตักเตือน ให้ หนี เอา ตัว รอด, เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ก็ ตอบ กับ ผู้ มา บอก นั้น ว่า :—“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ ทรง พระกรุณา ชุบ เลี้ยง โปรด พระราชทาน ลาภ ยศ ให้ แก่ เรา ถึง เช่น นี้, พระองค์ มี พระเดช พระคุณ เป็น อัน มาก ; ก็ เมื่อ พระองค์ มา ตก อยู่ ใน ความลำบาก แล้ว เรา จะ ทิ้ง พระองค์ เสีย อย่างไร ได้ ! เรา ต้อง เป็น คน สัตย์ ซื่อ ยอม ตาย ถวาย ชีวิต ทด แทน พระคุณ ของ พระองค์ บ้าง จึง จะ ควร !”

ฝ่าย พระเพทราชา เข้าใจ ว่า เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ยัง ไม่ รู้ ตัว จึง ใช้ ให้ คน ไป ลวง ว่า สมเด็จพระนารายณ์ มี รับสั่ง ให้ หา เจ้าไป ฝาก ใน พระราชวัง เพื่อ ทรง ปรึกษา ราชการ ด้วย กัน.

เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ สิริ เหตุการณ์ อยู่ แต่ เดิม แล้ว, จึง เข้าไป ใน วัด ที่ ท่าน ได้ สร้าง ไว้ ใน บ้าน ฝาก ตัว ไว้ กับ พระผู้เป็นเจ้า แล้ว ก็ เข้า ไป หา ภรรยา และ บุตรชาย เล็ก อ้ามา ว่า :—“ขอ ลา ก่อน แล้ว ! สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตก อยู่ ใน เงื้อมมือ ของ สัตรู แล้ว, เรา จะ ขอ ลา ไป กอด ฝ่าพระบาท ของ พระองค์ กว่า ชีวิต จะ หา ไม่ ! ขอ ฝาก

เจ้า สอง คน แม่ ลก ไว้ กับ พระ ผู้ เปน เจ้า ด้วย เกิด ! ขอ ลา ไป ก่อน !
เจ้า อย่า โศกา จาบัลย์ เปน ทุกข์ ถึง เรา เลย ! ” ว่า แล้ว ก็ รีบ ขึ้น เสลี่ยง
จะ เข้า ไป เฝ้า.

ครั้น มา ถึง ประตู่ พระ ราชวัง พวก พระ เพทราชา และ หลวง ศรีศักดิ์
ก็ กรู กัน จับ จำ เครื่อง พันชนาการ ครบ แล้ว เอา ตัว ไป ขัง ไว้ ใน วัง.

สมเด็จพระ นารายณ์ เปน เจ้า ทรง ทราบ ว่า พระ เพทราชา กับ หลวง
ศรีศักดิ์ คิด เปน ขบถ จับ เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ ได้ แล้ว, เมื่อ สอง
คน พ่อ ลูก เข้า ไป เฝ้า, พระ องค์ ก็ ทรง พระ พิโรธ, ลูก ขึ้น เงื่อ พระ
แสง ดาบ หมาย จะ ทรง พัน เสีย ให้ ตาย แต่ พระ กำลัง น้อย ก็
ล้ม ลง หา พัน สอง คน พ่อ ลูก ได้ ไม่. แต่ นั้น มา พระ อาการ มี
แต่ ทรมาน ลง ไม่ ไข้ ก็ แสดง สวรรค์ คัด ใน ท่ามกลาง พวก ขบถ นั้น.

ขณะ นั้น พระ เพทราชา และ หลวง ศรีศักดิ์ ก็ ได้ ช่วย กัน กำจัด
เชื้อ พระ วงษ์ เสีย ให้ หหมด มี เจ้า พ้า อภัยทศ ราช อนุชา กับ หม่อม
ปิยะ ซึ่ง เปน พระ ราช บุตร เลี้ยง เปน ต้น, แล้ว สอง คน พ่อ ลูก ก็
ได้ มี อำนาจ สิทธิ ขาด ว่า ราชการ แผ่นดิน สม ตาม ความ ปรารถนา, แต่
ยัง ติด ขัด อยู่ ด้วย เรื่อง เจ้า พระยา วิชาเยนทร์. ครั้น ถึง วันที่ ๕
เดือน มิถุนายน หลวง ศรีศักดิ์ จึง ให้ พระยา สุรสงคราม เอา เจ้า พระยา
วิชาเยนทร์ ขึ้น ข้าง คุม ไป ฆ่า ที่ ใน ป่า แห่ง หนึ่ง ริม ทะเล ชุบศร
แขวง เมือง ลพบุรี.

ส่วน เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ ก็ มิ ได้ แสดง ความ อาลัย แก่ ชีวิต
เลย, ท่าน สวด ภาวนา ขอ ฝาก วิญญาณ ไว้ กับ พระ ผู้ เปน เจ้า เปน
ปรกติ ตลอด หน ทาง; ครั้น เมื่อ มา ถึง ที่ ๆ เขา จะ ประหาร ชีวิต ก่อน
เวลา ที่ เพ็ชฌฆาต จะ ลง ดาบ นั้น ท่าน ก็ ถูก เข้า ลง สวด อีก พัก หนึ่ง

แล้ว ท่าน จึง กล่าว ไว้ เป็น คำ สุดท้าย ว่า :—“เรา ขอ ประกาศ ต่อ หน้า พระ, ต่อ หน้า เทวดา และ ต่อ หน้า ท่าน ทั้งปวง ว่า การ ที่ เรา ได้รับ ราชการ อยู่ ใน เมือง ไทย นี้, เรา ได้ มี ความ ประสงค์ ตั้ง ใจ อยู่ ตาม สิ่ง เสมอ คือ ตั้ง อก ตั้ง ใจ เพื่อ ที่ จะ ให้ พระ ผู้ เป็น เจ้า กับ แผ่นดิน ไทย และ สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว เจริญ มี เกียรติยศ มี ผู้ คน รัก ใคร่ นับถือ ยิ่ง มาก ขึ้น ทุก วัน. ถ้า ความ เพียร ของ เรา ด้วย ความ รัก ใน สาม สิ่ง นี้ ผิด, เรา จึง จะ ผิด ด้วย, แต่ ทว่า ถ้า หา ผิด มิ ได้ เรา ตาย คราว นี้ ด้วย ความ ผิด อย่าง ไດ เรา หา ได้ รู้ สึก ไม่! แต่ อย่าง ไร ก็ ดี เรา ก็ มิ ได้ จอง เหว แก่ ใคร เลย; ถ้า มี ใคร เขา มุ่งร้าย เราๆ ก็ มิ ได้ ถือ โทษ เพื่อ จะ ให้ พระ ผู้ เป็น เจ้า ทรง พระ เมตตา ไม่ ถือ โทษ แก่ เรา เมื่อ เรา ตาย ไป ใน กาล บัดนี้ บ้าง เหมือน กัน!” ว่า แล้ว ท่าน ก็ ขอ ฝาก บุตร ภรรยา ไว้ กับ เจ้า พนักงาน ผู้ คุม นั้น ว่า :—“ขอ ฝาก บุตร ภรรยา ไว้ ด้วย เถิด! ถึง จะ หา ว่า เรา มี โทษ ผิด ประการ ไດ ก็ ดี ตัว เขา มิ ได้ มี ความ ผิด ด้วย! ขอ จง อย่า ได้ เอา โทษ แก่ เขา เพราะ ตัว ของ เรา เลย!” ว่า แล้ว ท่าน ก็ เยก หน้า ขึ้น หา สวรรค์ ยอม รับ คม ดาบ ตาย แต่ โดย ดี สู้ เสียชีพ แต่ ไม่ เสีย สัตย์; อายุ ของ ท่าน ใน เวลา นั้น เพียง ๔๑ ปี เท่านั้น.

ส่วน นาง ผู้ เป็น ภรรยา เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ เขา โจทย์ กัน ว่า เป็น สัตว์ ใจ กล้า เหมือน สามी เหมือน กัน; พอ เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ ตาย ไป แล้ว พระ เพทราชา สั่ง ให้ รับ เอา ทรัพย์ สมบัติ เป็น ของ หลวง เสีย หหมด, ตัด ลูก ไม่ ให้ อยู่ กับ แม่ และ ตัว นาง นั้น สั่ง ให้ เป็น วิเสท ถึง กระนั้น ก็ ดี นาง วิชาเยนทร์ ยัง มี น้ำ ใจ กล้า พูด ได้ ว่า :—“เออ! พ่อ คุณ ดี แล้ว! บุตร และ สามी กับ ทรัพย์ สมบัติ และ อะไร ๆ ของ

เรา เขา เอา ไป หมด แล้ว ยัง เหลือ อยู่ เปน เพื่อน ก็ แต่ พระ ผู้ เปน
เจ้า องค์ เดียว เท่านั้น ! ทรมณ์ อัน มหา ประเสริฐ นี้ ใคร ๆ เขา ไม่ เอา
ไป ! จะ กลัว ทำ ไม่ ! ” ส่วน บุตร นั้น ได้ ยิน ว่า เมื่อ โต ขึ้น ก็ ได้ ไป
เปน กับตัน รับ ราชการ อยู่ ใน เมือง พม่า ต่อ ไป.

บทที่ ๑๓.

พระ อาทิตย์.

ได้ ตรอง บ้าง ฤ ไม่ ว่า ดวง อาทิตย์ ย่อม แร่ ฤทธิ เฟื่อง ไหน จึง ได้ สว่าง
ทั่ว ภูเขา, ห้วย หนอง, คลอง บึง บาง ทั้ง บน ล่าง ทั่ว หล้า สุด ดา ดุ ?
—เออ ! อาทิตย์ ฤทธิ แร่ แสง มหันต์ ถึง กระนั้น คราว มืด ยัง มี อยู่,
เมื่อ ค่ำ ๆ จำ จุด ไฟ จึง ได้ ดู ไม่ ส่อง อยู่ ให้ เปน สุข ทุก เวลา.

แต่ พระ ญาณ แห่ง พระ เจ้า ของ เรา นี้ ทั้ง ราตรี และ กลาง วัน นั้น แจ่ม จ้า
ส่อง สว่าง กระจ่าง ชัด เปน อัตรา เห็น บรรดา เรา สิ้น ทุก ถิ่น ไป ;
เรา เกิด มา คิด หา เลศ อุบาย มิ ให้ นาย เห็น บ้าง ก็ ยัง ได้
หรือ อวด อ้าง มั่ง มี แก่ ใคร ๆ คน ไร้ ใจ เชื่อ พัง ก็ ยัง มี ;

ซึ่ง จะ เปน เช่น นั้น ต่อ พระ เจ้า
ทำ เสีย เปลา่ ทรง ทราบ อยู่ ถ้วน ถี
จะ นอน, นั่ง, ยืน, เดิน, จรลี,
ทุก ราตรี ยาม ตำแหน่ง ทรง แจ้ง ญาณ.

บท ที่ ๑๔.

คำที่ใช้ตัว ร (เรือ) สกค.

อาหาร กิน—, —การ กิน	เพียร หมั่น—, พาก—
อังคาร วัน—, —ถ่านไฟ	ควร สม—, พอ เหมาะพอ—
กุมาร พระ—, พระ เยช—	สาร เข้า—, แก่น—, —ส้ม, —หนู
ประจวร —พระโรค, ทรงพระ—	บริวาร —บ่าวไพร่, สมบัติ—

—:—

การ อ—, ประ—, —งาน	โหร —ทายฤกษ์, ขุน—หมอดู
กาฬ พระ—, —โรค	โหน ห้อย—, —ชิงช้า
กาล เวลา—, —สมัย	— : —
การณ ^๑ เหตุ—, แผลง—	กาน —พลู, —ต้นไม้ให้ตาย

—:—

อาหาร เป็น ที่ ตั้ง ของ ชีวิต. เข้า ปลา เป็น อาหาร บำรุง กาย, พระธรรม เป็น อาหาร บำรุง ใจ. คน พิการ ทำ การ งาน ไม่ คล่อง แคล่ว. ยัง ไม่ รู้ เหตุ การ ณ์ ก็ อย่า เพ้อ ชม ว่า ดี หรือ ตี ว่า ชั่ว เสีย ก่อน. ถ้า เป็น กาฬ โรค ห้าม มิ ให้ กิน ของ เป็ด ร้อน เช่น กานพลู

เป็นต้น; ถ้าจีนกิน ก็ น่า กลัว ผู้ นั้น จะ ถึง แก่
 กาล กิริยา. เอา สาร สัม กวน น้ำ ๆ ก็ ใส. จง หมั่น
 เพียร เรียน ให้ รู้ ที่ ครู สอน, เมื่อ เติบใหญ่ ไป ข้าง
 หน้า จะ ถาวร. ปี่ ใด ฝน แล้ง มัก กัน คาร ด้วย อาหาร
 การ กิน สิ้น ทุก ประการ มี เข้า สาร และ ปลา
 เป็น ต้น.

บท ที่ ๑๕.

พ่อ หลุย มาริ.

เมื่อ ประมาณ สอง ร้อย ปี เศษ มา แล้ว ที่ โรงเรียน แห่ง หนึ่ง ใน
 เมือง แร่น ณะ ประเทศ ฝรั่งเศส มี นักเรียน คน หนึ่ง บิดา มารดา
 ขัด สน จน ทรมาน; แต่ จะ หา เสื้อ ผ้า แต่ง ตัว ลูก ให้ เสมอ หน้า
 เสมอ ตา กับ เพื่อน นักเรียน ด้วย กัน ก็ ไม่ได้. เสื้อ ผ้า ที่ ให้
 ลก สรวม ใส่ นั้น ล้วน แต่ เก่า คร่ำ คร่ำ, แต่ เย็บ ๆ ปะ ๆ ไม่ รู้ ว่า ก็
 ครั้ง ก็ หน จน เข้ม หลง ไม่ รู้ ว่า จะ เย็บ ไป ทาง ไหน; ทั้ง คับ คั่ง
 ไม่ สม เหมาะ กับ ตัว ด้วย; จะ หา สวย งาม สัก ลำรับ หนึ่ง ก็ ไม่มี
 เลย; เด็กทั้งหลาย ใน โรงเรียน นั้น พา กัน พุด ล้อ หัวเราะ เหยะ
 เฮฮา ไป ต่าง ๆ ไม่มี เว้น สัก วัน หนึ่ง. นักเรียน คน นั้น ได้ รับ แต่
 คำ ประหัต ประหาร อยู่ ร่ำ ไป, แต่ ก็ ไม่มี โวหาร ที่ จะ พุด ได้ ตอบ อย่าง
 ไร ได้, ต้อง สู้ทน ให้ เขา ล้อ ไป.

ใน จำพวก นักเรียน เหล่า นั้น มี เด็ก ผู้ หนึ่ง ชื่อ หลุย มารี; เมื่อ ได้ เห็น เด็ก ผู้ นั้น ถูก เขา ล้อ เช่น นี้ ก็ เกิด ความ สงสาร นึก; แต่ ครั้น จะ ห้าม ปราบ พวก เด็ก ๆ ทั้งหลาย เหล่า นั้น มิ ให้ ล้อ ไหน เล่า เขา จะ เชื่อ พัง ! แต่ พ่อ หลุย มารี นั้น เป็น เด็ก มี ใจ ศรัทธา จริง ๆ เขา จึง สามารถ คิด หา อุบาย เพียร ทำให้ สำเร็จ จน ได้.

ข้อ นี้ ใน จำพวก เรา จะ มี มี บาง คน คิด เสีย ว่า พ่อ หลุย นั้น เขา คง เอา เลื่อ ของ ตัว ยก ให้ เด็ก คน จน นั้น ได้ ดอก กะม้ง ! ถ้า ใคร จะ คิด อย่าง นี้ ก็ คิด ผิด, เพราะ ว่า เรื่อง ไม่ ใช่ว่า เช่น นั้น. ข้อ ต้น จะ เป็น อย่าง นั้น ก็ ไม่ได้ เพราะ กฎหมาย ของ โรงเรียน นั้น ห้าม มิ ให้ ขาย หรือ มิ ให้ ให้ แก่ กัน และ กัน ใน ระหว่าง พวก นักเรียน; และ เมื่อ กฎหมาย โรงเรียน ห้าม อย่าง นี้ ที่ ไหน พ่อ หลุย ซึ่ง เป็น คน ว่า นอน สอน ง่าย ที่ สุด เขา จะ ขอม ทำ ผิด กฎหมาย ได้ ง่าย ๆ เล่า ? อนึ่ง บิดา มารดา ของ พ่อ หลุย ก็ มิ ใช่ว่า เป็น ผู้ มั่ง คั่ง อะไร นึก, เป็น แต่ เพียง พอ ทำ พอ กิน เท่านั้น, ถ้า พ่อ หลุย จะ เอา เลื่อ ของ ตัว ไป ให้ แก่ เพื่อน แล้ว ก็ เหมือน กับ ว่า ตัว พ่อ หลุย นั้น เป็น มาร คอย ประจัญ พ่อ แม่ ให้ ลำบาก, เพราะ พ่อ แม่ เขา จะ ต้อง หา ให้ ใหม่ สำหรับ ตัว ไล่ ต่อ ไป; เมื่อ การ เป็น เช่น นี้ ที่ ไหน พ่อ หลุย จะ ให้ เลื่อ ของ ตัว ได้ เล่า !

แท้ ที่ จริง เขา ไม่ได้ ทำ อย่าง นั้น ! เขา ค่อย ๆ กระหมัด กระหม่อม เก็บ เอา เงิน เฟื่อง สลึง ที่ บิดา มารดา ให้ ไว้ สำหรับ ซื้อ ขนม ของ กิน และ ของ เล่น นั้น มา รวบรวม ไว้ เพื่อ จะ ซื้อ เลื่อ ให้ เด็ก คน จน นั้น ไล่. แต่ อนิจจา ! เงิน ที่ เขา เก็บ ได้ นั้น, แม้ จะ ได้ มา อีก สัก สิบ เท่า, ยี่สิบ เท่า ก็ จะ ยัง ไม่ พอ กับ ราคา เลื่อ. พ่อ หลุย

จึง อุตสาห์ ไม่ พุด เกลี้ย กล่อม บรรดา เพื่อน นักเรียน ทั้งหลาย ด้วย กัน โดย วาจา อ่อนหวาน สุภาพ เปน หลาย ครั้ง หลายหน ว่า :—"ใคร อยาก จะ ทำ บุญ กับ ฉัน ขอ ออก เงิน บ้าง ตาม กำลั้ง !" ใน ชั้น เดิม เพื่อน ต่าง ๆ ก็ ยัง ทำ อืด ออด อยู่, ไม่ ค่อย จะ เต็ม ใจ ให้, แต่ ภายหลัง โดย เสี้ย ไม่ได้ เพราะ เพื่อน ที่ ชอบ พอ รัก ใคร่ กับ พ่อ หลุย มี มาก เขา ก็ ได้ เกลี้ย ให้ บ้าง ตาม มี ตาม จน, แต่ ได้ ก็ ยัง ไม่ สู้ มากนัก เพราะ ธรรมเนียม บ้าน เมือง นั้น พ่อ แม่ กระหมัด กระหม่อม ทรัพย์สิน นึก ให้ เปน ค่า ขนบ และ ของ เล่น แก่ บุตร แต่ เพียง เล็ก ๆ น้อย ๆ เท่า นั้น ผิด กัน กับ ใน เมือง สยาม เรา นี้ มาก; และ อีก ประการ หนึ่ง เสือ กัน หนาว เปน ของ แพง, เงิน ที่ พ่อ หลุย รวบรวม ได้ คราว นั้น จะ นับ เปน ถึง ราคา ของ เสือ ก็ ทั้ง ยาก.

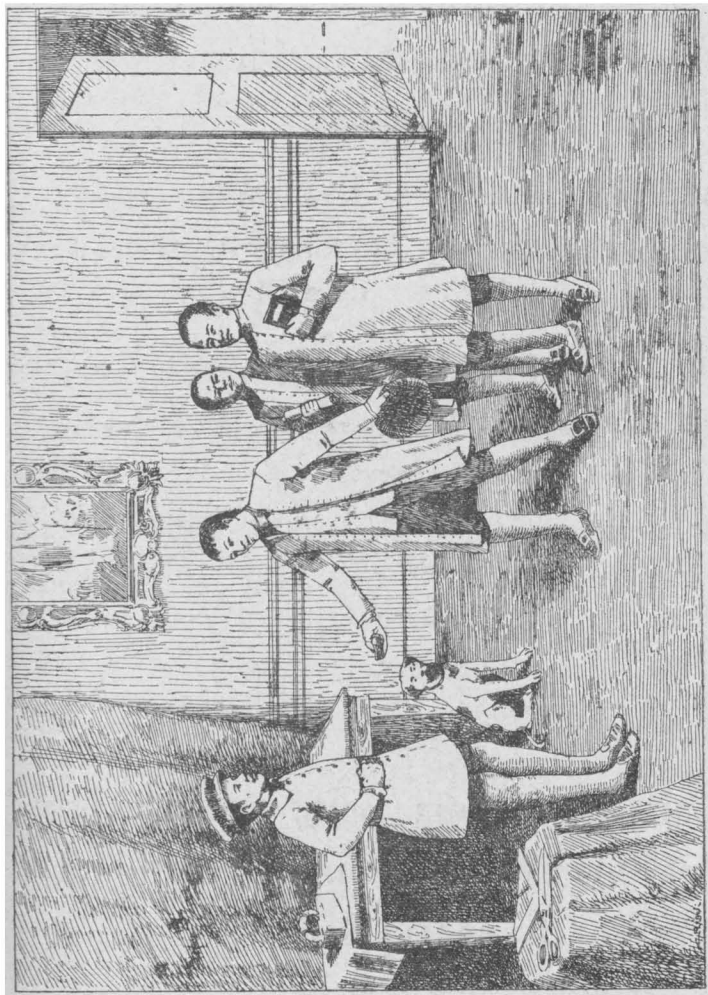
พ่อ หลุย จึง พา เพื่อน คน จน นั้น ไป ที่ ร้าน ตัด เสือ แห่ง หนึ่ง พุด อ่อน วอน เจ้า ของ ร้าน นั้น ว่า :—"เจ้า ประคุณ ! นักเรียน คน นี้ เปน เพื่อน นักเรียน โรงเรียน เดียว กัน กับ ผม, เขา เปน คน จน ไม่ มี เสือ ไล่ ให้ สมควร กับ ที่ เขา เปน นักเรียน ๆ บาง คน จึง ล้อ เขา ต่าง ๆ เปน ที่ รำคาญ นึก ! ผม สงสาร ที่ สุด ! จึง ได้ เรี่ย ราย เงิน ตาม เพื่อน นักเรียน ด้วย กัน จน ต่าง คน ไม่ มี สดางค์ เหลือ, แต่ จะ พอ คຸ້ມ ค่า เสือ ฤ ไม่ นั้น ขอ ใต้ เท้า อย่า เอา เปน ประมาณ เลย ! ขอ จง นึก เสี้ย ว่า เวลา นี้ พระ บิดา เจ้า บน สวรรค์ ทรง เชิญ ใต้ เท้า และ ตัว ผม ให้ เปน ตัว การ ใน การ ที่ จะ หา เสือ ให้ น่อง ของ ใต้ เท้า และ น่อง ของ ผม คน นี้ พ้น หนาว และ พ้น อายุ ไป ครั้ง หนึ่ง เท่า นั้น เกิด ขอรบ !"

พ่อ หลุย อ่อน วอน พาลง ทาง ก็ เท เอา เงิน ที่ รวม กัน มา นั้น ออก ทั้ง หหมด ขึ้น ไล่ ใน มือ ของ เจ้า ของ ร้าน ๆ เห็น พ่อ หลุย เปน เด็ก

นำ เอ็นดู ก็ เลย บั่นดาล เกิด ความ ศรัทธา ขึ้น ด้วย จึง ไป หยิบ เอา เสื้อ
ใหม่ อย่าง ดี มา ให้ นักเรียน คน จน นั้น ใส่. ต่อ นั้น มา พวก นักเรียน
ที่เคย ล้อ เขา นั้น ก็ ไม่ ล้อ เลียน อีก ต่อ ไป, ข้า กลับ รัก ใคร นับถือ
พ่อ หลุย ยิ่ง ขึ้น ด้วย เพราะ เชื่อ แท้ เห็น ชัด ว่า เธอ มี ความ โอบ
เอื้อ อารี จริง ๆ.

ส่วน พ่อ หลุย เอง ต่อ มา เมื่อ อายุ เจริญ ขึ้น ความ เลื่อมใส
ศรัทธา ก็ ยิ่ง แก่ กล้า ขึ้น ทุก วัน, เธอ มา ตรอม เห็น คน เปน อัน มาก
มัก ประพฤติ การ บาป ลามก ร้าย กว่า คน ล้อ เพื่อน นักเรียน อีก หลาย
ส่วน เพราะ การ ประพฤติ ผิด บัญญัติ ของ พระ ก็ เท่า ๆ กับ ล้อ พระ
ก็ ว่า ได้ เธอ จึง ได้ ไป บวช เปน เณร และ เปน พระ สงฆ์ แล้ว ไป
เที่ยว สั่งสอน คน ใจ บาป ให้ กลับ เปน คน ศรัทธา. คน ใน สมัย เวลา
นั้น ซึ่ง เดิม กระทำ บาป ง่าย ยิ่ง กว่า กิน น้ำ ก็ ได้ ละ พยศ ของ ตัว
กลับ เปน สัปบุรุษ ใจ ดี มี ศรัทธา เพราะ ท่าน นักเทศก์ หลุย มารี นี้ ก็ มี
เปน อัน มาก.

ทุก วัน นี้ พระ สมัย ก็ ได้ ประทาน พระ เกียรติยศ แก่ พ่อ หลุย มารี
นั้น ตั้ง ขึ้น เปน แบบ จบบั แห่ง ความ ศรัทธา ให้ เรา เอา อย่าง เรียก
ตาม ตำแหน่ง ยศ ใน พระ ศาสนา ว่า นักบุญ หลุย มารี ศรีบุญ เดอ มง-
ฟอร์ต และ ท่าน นักบุญ องค์ นี้ ใช่อื่น ไกล เลย คือ ท่าน ผู้ ที่ ได้
แรก ตั้ง คณะ เจษฎาจารย์ เซนต์ คาเบรียล ซึ่ง ตั้ง สาขา สำหรับ สั่งสอน
เด็ก ๆ ใน ทั่ว โลกพิภพ เช่น ที่ โรงเรียน อัสสัมชัญ กรุงเทพ ฯ เปน ต้น.

“ขอใต้เท้า จดหาเสียให้ น้องที่ เกิด จอร์บ !”

บท ที่ ๑๖.

คำ ที่ ใช้ ตัว ร (เรือ) สกต ต่อ ไป.

มารยา กล—, แกล้ง—

มารดา บิดา—, พระ—

กัณดาร ยาก แค้น แสน—

ทวาร ไตร—, —บาน ประตุ

โวหาร สำนวน—, —ไพเราะ

วิหาร โบสถ์—, พระ—

สงสาร น้า—, คิด—, —สมเพช

มาร พระยา—, บัณฑิต—, ฝจัญ

ทหาร —ม้า —ราบ, —เรือ

หาร คุณ—, เลข—

โจร —ผู้ร้าย, —ปล้น

เขมร เมือง—, ชาว—, บ้าน—

โจน —น้ำ, โดด—โผน—แผ่น

เขมน ถก—, ถก—โงกจะเบน

เถร พระมหา—, เณร—

เวร ผูก—, จอง—

เถน ตา—, หลวง—

เวน มอบ—, พล ตระ—

สร้าง โบสถ์ วิหาร เป็น การ บุญ.

โบสถ์ วิหาร

ณ กรุง โรมางาม สง่า มาก. เป็น ทหาร

ควร ห้าว หาญ

การ รบ สู้. โจร ต่อ โจร รู้ เชิง กัน.

การ เล่น ห้อย

โหน โจน ทยาน เป็น การ ที่ เด็ก ชอบ.

พล ตระเวน

รับ เวณ เฝ้า ตาม ท้อง ที่ มิให้ คน ซึ่ง เปน เวร กัน
ทำ อันตราย กัน ได้. บรรดา หนังสือ กลอน แล้ว
เรื่อง พระ อภัย โวหาร สำนวน คล่อง ปาก มาก กว่า
ทุก เรื่อง. ความ เกียจ คร้าน เปน มาร ของ เรา อย่าง
หนึ่ง. ขึ้น ชื่อ ว่า มารยา แล้ว สตรี เปน ที่ หนึ่ง. กาย,
วาจา, ใจ สาม นี้ โบราณ เรียก ว่า ไตร ทวาร. คน
แขน ขา เสี่ย เขา เรียก ว่า คน พิการ. บื้อม
ปรากการ สมัย ก่อน สู้ ปืนใหญ่ สมัย นี้ ไม่ได้ แล้ว.

บท ที่ ๑๗.

พระเจ้า แผ่นดิน สอง พระ องค์.

กระษัตริย์ สยาม ซึ่ง ปรากฏ พระ นาม ใน กระบวน กล้า หาญ และ
มี ๕ พระ หัตถ์ ใน เเชิง คีตก สงคราม ไม่มี ใคร สู้ แล้ว ก็ คือ พระ นเรศวร
นั้น เอง เปน ที่ หนึ่ง. เมื่อ พระ องค์ เจริญ พระ ชนมายุ ได้ เพียง สิบ
ห้า หรือ สิบ หก พรรษา ซึ่ง ตาม ธรรมดา คน สามัญ นับ ว่า ยัง เปน เด็ก
ดี แต่ จะ ไป โรงเรียน เท่านั้น, สมเด็จพระ ราชบิดา ก็ ให้ พระ องค์
ขึ้นไป เปน มหา อุปราช ครอง เมือง พระ พิษณุโลก เสี่ย แล้ว, พระ
องค์ ก็ สามารถ ปกครอง ให้ เรียบ ร้อย ได้. ต่อ มา เมื่อ พระ องค์ ยัง

หนุ่ม ๆ อยู่ ที่ หัว เมือง ไทยใหญ่ ได้ เกิด ขบถ ต่อ พระ เจ้า หงขาวดี ๆ
ทรง ปราบ ปราม ไม่ สำเร็จ, สมเด็จ พระ นเรศวร ก็ ทรง ยก ท้า ไทย ไป
ช่วย ปราบ ปราม พวก ขบถ ถวาย ให้ อยู่ ใน พระ ราช อำนาจ ของ พระ
เจ้า หงขาวดี ได้ ตาม เดิม.

ใน สมัย นั้น เมือง ไทย ก็ ยัง เปน เมือง ขึ้น ของ พระ เจ้า หงขาวดี
อยู่; ฝ่าย พระ เจ้า หงขาวดี เห็น สมเด็จ พระ นเรศวร มี ใฝ่ พระ หัตถ์
เข้ม แข็ง ทั้ง พระ ปรีชาญาณ ก็ หลัก แผลม กลัว นาน ไป จะ เอา ไว้ ใน
อำนาจ ไม่ ได้, พระ องค์ จึง ทรง ผูก อาญา จอง เวร ใน สมเด็จ พระ
นเรศวร รับสั่ง ให้ พระ มหา อุปราชา ซึ่ง เปน พระ ราชบุตร ยก กองทัพ
มา ปราบ ปราม สมเด็จ พระ นเรศวร ตัด กำลัง เสีย แต่ แรก, ภาย
หลัง จะได้ ไม่ คิด ตั้ง ตัว ขึ้น เปน ใหญ่ ได้.

สมเด็จ พระ นเรศวร ทรง ทราบ ก็ ยก ท้า ไทย ไป ประทะ ท้า หงษา-
วดี เข้า ที่ ตำบล ตะพังตรุ แขวง เมือง สุพรรณบุรี จน ได้ ชน ข้าง กัน
ตัว ต่อ ตัว กับ พระ มหา อุปราชา ๆ สู้ ใฝ่ พระ หัตถ์ พระ นเรศวร ไม่ ได้
พระ นเรศวร ทรง พ้น พระ มหา อุปราชา สิ้น พระ ชนม์ ขบ อยู่ กับ
คอ ข้าง พระ ที่ นั้น, พวก ทหาร หงขาวดี เลย ไม่ เปน อัน อยู่ สู้รบ ก็
แตก พ่าย หนี ไป หมด.

ฝ่าย ข้าง เมือง เขมร เล่า ไม่ ว่า ไทย กำลัง รุน ราว อยู่ กับ มอญ ครั้ง
ไร พระ เจ้า แผ่นดิน เขมร เห็น เปน โอกาส ก็ ทรง แก่ล้ง หา เหตุ เล็ก ๆ
น้อย ๆ มา ตี ปลาย แดน เมือง ไทย ทุก ครั้ง พระ นเรศวร ทรง กริ้ว ก็
ยก ท้า ไทย ไป ยัง เมือง เขมร จับ เจ้า เมือง เขมร ได้ รับสั่ง ให้ ประหาร
ชีวิต แล้ว มิ หนำ ช้า ยัง เอา โลหิต เจ้า แผ่นดิน เขมร นั้น มา ชำระ พระ
บาท เสีย ด้วย ให้ หาย แค้น.

ต่อนั้น มา ไม่ สู้ ข้ำ นาน พระ องค์ ก็ ทรง ยก กองทัพ ใหญ่ จะ ไป
 ขับไล่ พม่า ออก เสีย จาก แดน ไทย ใหญ่ ฝ่าย เหนือ จำเพาะ บังเอิญ
 พระ องค์ มา ทรง ประชวร ลง กลาง ทาง ก็ เลย เสด็จ สวรรค์คต เสีย
 ที่ เมือง หาง.

สมเด็จพระ เอกาทศรฐ ผู้ เปน พระ ราช อนุชา ซึ่ง ตาม เสด็จ พระ
 องค์ ไป ด้วย นั้น ก็ ทรง เลิก ทัพ เจริญ พระ บรมศพ กลับ มา ไม่ ทำ
 สึก สงคราม กับ ใคร ต่อ ไป, เพราะ ฉะนั้น พระ นาม ของ พระ องค์
 จึง ไม่ ใคร แพร่ หลาย กว้าง ขวาง เหมือน พระ นาม ของ สมเด็จพระ
 เชษฐาธิราช; แต่ ไข้ ว่า พระ องค์ จะ มี ทรง แก้ว กล้า อาจ หาญ เมื่อไร,
 พระ องค์ ก็ กล้า แส่น กล้า. พระ เชษฐา ต้อง ทุกข์ ต้อง กันดาร เสด็จ
 ไป สงคราม เมื่อใด, พระ องค์ ก็ ตาม เสด็จ ไป ด้วย ทุก ครั้ง, เช่น
 ครั้ง เมื่อ สมเด็จพระ นเรศวร ทรง พัน พระ มหา อุปราชา ทิวคต อยู่ กับ
 คอ ข้าง ที่ ตะพังตรุนั้น พระ เอกาทศรฐ ก็ ทรง พัน มาจาชะโร ซึ่ง เปน
 ผู้ มี ฝีมือ เข้ม แข็ง เปน พี่ เลี้ยง พระ มหา อุปราชา พิรล้าย อยู่ กับ คอ
 ข้าง เหมือน กัน.

อัน ว่า สงคราม ย่อม เปน ที่ ลำบาก แก่ ชาว เมือง เปน ธรรมดา;
 ชาว นา ปลุก เข้า บาง ที่ ไม่ ทน เกี้ยว หรือ เกี้ยว แล้ว แต่ ยัง ไม่ ทน
 นวด ก็ ต้อง ไป สึก และ ไข้ ว่า ไป แล้ว กลับ มา ได้ ทุก คน เมื่อไร
 ที่ เจ็บ ป่วย ล้ม ตาย ไม่ ได้ กลับ มา เสีย ก็ มาก. ดู ก็ น่า สงสาร.

สมเด็จพระ เอกาทศรฐ ทรง เห็น การ เปน เช่น นี้ พระ องค์ ทรง
 ตั้ง พระ ไทย สงบ สึก สงคราม; พระ องค์ ทรง ระแวง ระวัง อุส่าห์
 พยายาม รักษา ความ ไมตรี มิ ให้ ขุ่น เคือง กับ ชาติ อื่น ที่ ใกล้ เคียง,
 ชาติ เหล่า นั้น ก็ ต้อง กลัว เกรง อยู่ เอง ไม่ ค่อย กล้า หา เหตุ ทำ สึก

กับ พระ องค์ คำ ที่ รู้ ว่า พระ องค์ เปน นักรบ ได้ ทำ สงคราม เปน คู่ พระ หฤไทย สมเด็จ พระ นเรศวร มา แต่ ต้น จน ปลาย อยู่ ด้วย พระ องค์ จึง ได้ มี โอกาส ตั้ง พระ ราชกำหนด กฎหมาย ต่าง ๆ มา ๆ ไว้ปราบ พวกโจร ผู้ ร้าย ภาย ใน เมือง ทรง ทุน บำรุง ชาติ ไทย ให้ ร่มเย็น เปน สุข สำราญ.

เหตุ ดัง นั้น เมื่อ ระฤก ถึง พระ มหา กรุณาธิคุณ แห่ง สมเด็จ พระ นเรศวร มหาราช ว่า พระ องค์ เปน ผู้ แล้ง ว่าง ปราบ ที่ รก ให้ เตียน กล่าว คือ ทรง ปราบ สัตว์ ให้ หหมด เลียน หนาม แผ่นดิน สยาม ก็ ควร ให้ ระฤก ถึง พระ เอกาทศรฐ ด้วย บ้าง ว่า พระ องค์ เปน ผู้ ทรง ปลุก เข้า ปลา อาหาร ให้ ชาว สยาม อิ่ม หนำ สำราญ เปน พระ มหา กรุณาธิคุณ อัน ใหญ่ ยิ่ง เหมือน กัน. และ เมื่อ ใคร ใน พวก เรา อยาก จะ เอา เขียง อย่าง กระษัตริย์ สอง พระ องค์ นี้ แล้ว ก็ ควร จะ ให้ กล้า เหมือน พี่, ใจ ดี เหมือน น้อง; แต่ เปน คน กล้า นั้น ก็ ให้ กล้า ใน ที่ ควร กล้า เหมือน สมเด็จ พระ นเรศวร คือ หมาย บ้อง กัน ตัว หรือ ชาติ บ้าน เมือง เปน ใหญ่ อย่า เปน คน กล้า บ้า บิ่น เขียม หัว ใว้ หาร ล่อง เกิน ใคร, ให้ เขา เกิด ความ ยาก เข็ญ ขึ้น เพราะ ตน; ทั้ง อุส่าห์ รักษา ไม้ตรี สามัคคี กัน, อุส่าห์ รักษา ศัตย์ รักษา ธรรม, รู้ เสี่ยงยม เจียม ตัว ให้ คนทั้งหลาย นิยม นับถือ ตน เหมือน สมเด็จ พระ เอกาทศรฐ นั้น เกิด ! ถึง แม้ ว่า การ ที่ จะ เอา เขียง อย่าง พระ เอกาทศรฐ นี้ จะ ไม่ สู้ มี ชื่อเสียง ปรากฏ เหมือน กับ เอา อย่าง สมเด็จ พระ นเรศวร นั้น ก็ จริง, ตน ก็ อย่า ได้ เสีย ใจ พระ ผู้ เปน เจ้า ผู้ ทรง ญาณ อัน มหา ประเสริฐ ก็ จะ ทรง ทราบ พระ หัย ชัด ๆ ว่า ตน เปน คน กล้า เหมือน กัน เหตุ ด้วย ว่า การ ที่ บุคคล ครอบ สู้ กับ ความ ชั่ว ซึ่ง มี อยู่ ใน ใจ ตน เพื่อ ที่

จะมี ให้ เตือด ร้อน แก่ ผู้ อื่น เสมอ ทุก วัน นั้น แล้ว ก็ เปน มหา
สงคราม อัน ใหญ่ หลวง สามารถ จะ ทำ ได้ จน มี ไซย ชนะ จำเพาะ แต่
คน แก่แล้ว กลัว อาจ หาญ ใจ คอ มัน คง เท่า นั้น, คน ธรรมดา ทำ ไม่
ได้ เปน อัน ชาติ ! ดัง ที่ มี ปรากฏ อยู่ แล้ว ใน โคลง โลกนิติ ว่า :—

คน ใด คน หนึ่ง ผู้ ใจ ฉกรรจ์
เคียด ขำ คน อนันต์ หนัก แท้
ไป ปาน บุรุษ อัน ผจญ จิตร์ เอง นา
เขียร ท่าน เปิน ขอ แล้ ว่า ผู้ มี ไซย.

เรียนไม่รู้รส.

นักเรียน ที่ เกียจ คร้าน คลาย เพียร
ถึง จะ มา โรงเรียน คำ เข้า,
นั่ง นิ่ง ไป อ่าน เขียน เพลิน เล่น เสียนา
ดั่ง จวัก ตัก เข้า ห่อน รู้รส แกง.

บท ที่ ๑๘.

คำ ที่ ใช้ ตัว รร (รอ ห้น.)

พรรณ	ผิว—, รูป—, —อย่าง	บรรทุก	—เรือ,—เกวียน
บรรจง	เขียน—, ประณีต—	บรรจบ	—รอบ,—ครบ ถ้วน
บรรหาร	คำ พระ ราช—ตอบ	บรรดา	—นักเรียน,—ผู้,—เหล่า
บรรทัด	ไม้—, เส้น—	กรรแสง	ทรง พระ—ร้อง ให้

—:—

กรรรม	บาป—, ถึง แก่—, —การ	วรรค	—ตอน
ก้า	—มือ,—หมัด, กง—	วกั	—น้ำ, เส้น—

—:—

ทำ อะไร ค่อย บรรจง คง จะ ดี, อย่า สัก แต่ ว่า
 ทำให้ แล้ว ๆ ตาม บุญ ตาม กรรม. เขียน หนังสือ
 อย่า ให้ เกิน เส้น บรรทัด. ทำ อะไร ทำ ไว้ แน่น อย่า
 ปล่อย ไป. อย่า วก น้ำ เล่น จะ เปียก ของ. การ
 เส้น วก ตักกะเตน เลิก ไป เสีย มาก แล้ว. เขียน
 หนังสือ ไม่ ไว วรรค ตอน บ้าง ดู ไม่ งาม. บรรทุก

ของลงเรือ เพียบบนักมักลุ่ม. ธรรมเนียมดีอย่าให้สูญ. การกสิกรรมและพาณิชย์กรรมเป็นที่เกิดกำลังของชาติ. เจ้านายร้องให้ว่าทรงพระกรรแสง. พระราชบรรหารคือคำตอบของพระเจ้าแผ่นดิน. เลือกสรรกรรมการผู้ตัดสินแต่ที่มีใจเป็นยุติธรรม. ฝิวพรรณผุดผ่องเพราะเลือดดี.

บทที่ ๑๕.

ธรรมเนียมแขกแดง.

ในประเทศอเมริกาเหนือ มีแขกพวกหนึ่ง ฝิวพรรณวรรณแดงๆ เรียกว่าแขกวำปะนัว และบรรดาแขกวำปะนัวเหล่านี้ มีวิธีปกครองลูกหลาน แปลกกว่าประเพณีของคนชาติอื่นๆ เป็นธรรมเนียมของเขา มาแต่ดึกดำบรรพ์นานมาแล้ว. เด็กลูกแขกวำปะนัวเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นลูกนายหรือลูกไพร่คนสามัญอย่างไรก็ตาม เขาก็บำรุงเลี้ยงเสมอหน้ากันหมด, จะได้จัดสรรให้เรียนหนังสือ, อ่านตำหรับตำราอะไร เหมือนอย่างธรรมดา ลูกเมืองอื่นหามิได้.

พรรค พวก แหก วาปะนัว เหล่านี้ เป็น ชาว ป่า ชาว ดง หา กิน ใน ทาง โล่ เนื้อ กวาง ละมั่ง เป็น ต้น เขา จึง ให้ ลูก ฝึก หัด แต่ การ กาย-กรรม เช่น หัด ให้ ตา ไว, เท้า ไว, มือ แม่น, ใจ กล้า ฉกาจ ฉกรรจ์ อด ทน ต่อ ความ เหน็จ เหนื่อย ลำบาก ไม่ ให้ บ่น ไม่ ให้ รำพรรณ ร้อง ทุกข์ อย่าง เด็ด ธรรมดา.

ใน ชั้น แรก เขา ฝึก หัด ให้ ลูก ถูก เข็ม ย่น ถูก โขย ต่าง ๆ และ ห้าม มิ ให้ ร้อง, ต้อง ทำ หน้า ตา หัวเราะ ยิ้ม แยม; บาง ที่ บังคับ ให้ เด็ก เอง เอา ไม้ ดี แข่ง ขา ของ ตัว เอง ก็ มี, หรือ บังคับ ให้ เขา ดึง หนั บ้าง, แทะ ด้วย หนาม บ้าง, ไม้ แหลม บ้าง ก็ มี; บาง ที่ เขา ให้ เดิน ใน ที่ รก ที่ มี หนาม มี มด และ กวาด ทราบ มาก ๆ เพื่อ จะ ให้ หนั เท้า แข็ง ด้าน ก็ มี; บาง ที่ เขา ให้ หัด กระโดด, ให้ วิ่ง ทน ทน ทาง ไกล เหลือ ไกล ห้าม มิ ให้ กิน น้ำ กิน ท่า นั้ นอน พัก ที่ ไหน ตาม ทาง เลย บังคับ ให้ กลับ ทัน กำหนด เวลา จง ได้ ก็ มี; บาง ที่ ให้ คน หนึ่ง ชี ม้า วิ่ง หื้อ และ อีก คน หนึ่ง นั้น หัด ให้ วิ่ง ตาม ให้ ทัน จน เขา ทำ ได้ ขำนิ ขำนาญ ไม่ เหนื่อย ลำบาก ก็ มี.

ทุก ปี ถ้า ถึง ฤดู หนาว เข้า เมื่อไร แล้ว พวก เด็ก แหก วาปะนัว ที่ มี อายุ รุน หนุม คือ ใน ราว อายุ สิบ สี่ สิบ ห้า ปี พวก เด็ก เหล่านี้ ยัง ต้อง ถูก ทรมาณ เป็น พิเศษ ครั้ง ที่ สุด อีก ครั้ง หนึ่ง คือ ถูก พ่อ แม่ เอา ไป ปล่อย ป่า จะ เรียก ว่า เป็น วิธี เข้า บวช ป่า ของ พวก แหก วาปะนัว เขา ก็ ได้. พอ ย่าง เข้า หน้า หนาว แล้ว พ่อ แม่ หา ขวาน หา พร้า กับ ธนู หน้า ไม้ ไว้ ให้ ลูก เป็น ทุน รอน หรือ เครื่อง บริหาร สำหรับ บวช ป่า สรรพ เสร็จ แล้ว เขา ก็ เอา ผ้า พัน ตา ของ ลูก ไว้ แน่น เพื่อ กัน มิ ให้ เห็น อะไร หมด แล้ว ก็ พา เข้า ไป ใน ป่า ที่

เล็ก ๆ ซึ่ง เด็ก คน นั้น ยัง ไม่ เคย ไป, แล้ว ปล่อย ให้ อยู่ ที่ ใน ป่า นั้น แต่ ผู้ เดียว ตลอด ชั่ว ฤดู หนาว, ดู ราว กับ ว่า เด็ก นั้น จะ เปน จะ ตาย ก็ ตาม แต่ ยถากรรม ของ มัน.

ครั้น บ้าง เข้า ฤดู ร้อน, พ่อ แม่ และ พี่ น้อง ของ เด็ก ที่ ถูก เนรเทศ ไป จำ พรรยา อยู่ ใน ป่า นั้น ก็ ตาม ไป หา; บาง ที่ พบ แต่ ทรากศพ เพราะ เด็ก นั้น อุด ตาย ก็ มี, หนาว ตาย ก็ มี; บาง ที่ สัตว์ ร้าย เอา ตัว ไป กิน เสีย ไม่ เห็น ศพ เลย ก็ มี, แต่ ข้อ ที่ น่า อัศจรรย์ใจ อยู่ นั้น ก็ คือ บรรดา ญาติ พี่ น้อง ที่ ตาม ไป หา นั้น ดู ไม่ ค่อย จะ อาลัย ใน เด็ก ที่ ตาย หรือ หาย ไป นั้น เท่าไร นัก ที่ เขา จะ เข้าใจ ว่า “มัน ตาย เสีย แล้ว ก็ แล้ว กัน ! เมื่อ มัน หา เลี้ยง ตัว และ บัองกัน ตัว ของ ตัว เอง ไม่ได้ แล้ว, ถึง จะ อยู่ ต่อ ไป ข้าง หน้า จะ หา เลี้ยง ตัว และ ปกครอง บุตร ภรรยา หรือ พรรด พวก ของ ตัว อย่าง ไร ก็ ไม่ได้ ! อยู่ ก็ หนัก แผ่นดิน เปลา ๆ, ตาย เสีย แต่ ใน เวลา นี้ ก็ ยัง ดี กว่า ! ”

แต่ ทว่า ถ้า เด็ก คน ใด อยู่ ป่า ได้ ไม่ ตาย, พวก ญาติ พี่ น้อง และ พ่อ แม่ ต่าง ก็ ดี ใจ สรรเสริญ เด็ก คน นั้น แล้ว ตั้ง เปน กระบวน แห่ รับ กลับ เข้า มา บ้าน ให้ นั่ง กิน นอน กิน ไม่ ต้อง ทำ งาน อะไร เปน หลาย เวลา จัด การ ทำ ขวัญ กัน สนุก สนาน อวย ไชย ให้ พร ไป ต่าง ๆ ชม ว่า “เจ้า พ้น จาก ความ เปน เด็ก แล้ว ! แต่ นี้ ไป เจ้า ก็ นับ ว่า เปน ผู้ ใหญ่ ใจ เพ็ชร จะ ออก สึก ออก สงคราม กับ เขา ก็ ได้ ละ ! จง มี ความ เจริญ ยิ่ง ๆ ขึ้น ไป เทอญ ! ”

ขอ จง นึก ดู บ้าง เถอะ เรา เอ๊ย ! คน ที่ รอด กลับ บ้าน ได้ นั้น เมื่อ ถูก พ่อ แม่ เขา ปล่อย ให้ ตัว อยู่ ใน ป่า คน เดียว เช่น นี้ จะ ต้อง ทน

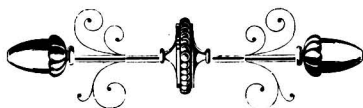
ทุกข์ ลำบาก สัก เพียงไร : โหน จะต้อง ไป ตัด ไม้, พัน เชือก พัน ปอ, ทำ บ้าน กระท่อม ห้อม หอ เอาเอง : สบียง อาหาร ก็ ไม่มี มา ตน ต้อง เที้ยว เสาะ บิง นก บิง เนื้อ หามา กินเอง : เสือ แสง ไม่มี เปลี่ยน ก็ ต้อง ลอก เอา หนัง สัตว์ ที่ ตัว บิง นั้น มา ตัด เย็บ เป็น เสือ แสง นุ่ง ห่ม กัน หนาว เอาเอง : สรรพสิ่ง เหล่า นี้ ล้วน แต่ ต้อง ทำ ด้วย มือ ของ ตัว เอง ทั้ง ล้วน, จะ หัน หน้า ไป ไหว้ วาน ใคร ให้ ช่วย ก็ ไม่ได้ ทั้ง นั้น : ทำไม หนอ เมื่อ ปกครอง ลูก ด้วย ธรรมเนียม อัน ร้าย กาจ ถึง เช่น นี้ ก็ ยังมี คน รอด พัน ภัย อันตราย ดำรง ชาติ อยู่ ได้ ไม่ สูญ หาย เล่า ? ตอบ ว่า การ เป็น เช่น นี้ ก็ เพราะ ธรรมเนียม เด็ด เหล่า นั้น ตั้งแต่ เล็ก ๆ มา เคย ถูก แต่ ความ ลำบาก กราก กรำ ประจำ ตัว มา, เขา จึง รู้ สึก ติด นิสสัย ตั้งแต่ เล็ก ๆ น้อย ๆ ว่า ใน โลก นี้ จำ เอา แต่ ตัว ของ ตัว เป็น ที่ พึ่ง เท่านั้น; นอกจาก ฝีมือ และ ความ เพียร ของ ตนเอง แล้ว, ไม่มี หวัง ที่ ใคร จะ เป็น ที่ พึ่ง พา อาศัย แก่ ตน ได้ เลย : อนึ่ง เมื่อ เขา อยู่ ป่า นั้น เขา รู้ อยู่ ว่า ถ้า แม่น กลับ เข้า ไป บ้าน เสีย แต่ ยัง ไม่ ทน หมด ฤดู หนาว แล้ว ญาติ พี่ น้อง ข้าง บ้าน ก็ จะ ตัด ญาติ ขาด มิตร กัน ถือ ว่า ตน เป็น คน เลว ทราม, เมื่อ เช่น นี้ จึง จำเป็น ต้อง อดทน ไป กว่า ที่ จะ ลั่น ฤดู หนาว :

ก็ ใน จำพวก ลูก หลาน ของ เรา เรา หา ทรามาน อย่าง ลง ทัณฑ์กรรม เช่น พวก แหก วาปะนัว นี้ ไม่, เพราะ ความ กรุณา ของ เรา เป็น อย่าง หนึ่ง ต่าง หาก. เมื่อ คิด ถึง ที่ เขา ฝึก กัน เช่น ว่า ดู ช่าง ฝึก กับ ธรรมเนียม ของ เรา จริง ๆ :

การ ที่ เรา เห็น ควร จะ ต้อง ทรามาน เด็ด บ้าง นั้น ก็ คือ ต้อง หมั่น ฝึก หัด ตัด สันดาน ไว้ ทุก ๆ วัน ให้ เด็ก นิยม ใน ทาง ข้าง ดี. ถ้า ทำ

เฟิกเฉย ปล่อยเสีย แต่ ลำพัง เขา จะ รู้ จัก ทำ การ งาน ฤ มิ รู้ จัก
ก็ ตาม, เขา จะ เรียบน หนังสือ หรือ ไม่ เรียบน ก็ ตาม, เขา จะ กิน นอน
อาบ น้ำ หรือ นุ่ง ห่ม อย่างไร ฤ เวลา ใด ก็ ตาม แล้ว แต่ ใจ เด็ก
จะ ทำ ฤ มิ ทำ ก็ ตาม เช่น นี้ เปน ต้น เด็ก จะ ดี อย่างไร ได้ ?
แท้ จริง เด็ก ซึ่ง ไม่ มี ใคร บังคับ บัญชา, ปล่อย ไว้ ให้ ทำ อะไร ทำ ได้
ทั้ง นั้น ต่อ ไป เมื่อ เด็ก นั้น เจริญ วัฒนาการ ขึ้น โดย มาก เปน เด็ก
ที่ ใช้น้ำ ไม่ได้; พ่อ แม่ จึง มัว บ่น ว่า ลูก ไป ต่าง ๆ ที่ จริง ควร ที่ เขา
จะ บ่น ติ โทษ ของ ตัว เอง ต่าง หาก จึง จะ ถูก ! จะ ติ เด็ก อย่างไร
ได้ ? ถ้า เด็ก เสีย มัก เปน เพราะ คน สอน คือ พ่อ แม่ นั้น เอง ซึ่ง
เปน ครู สอน ก่อน ครู ทั้งปวง หมด ! เคย มี พ่อ แม่ บาง คน มัก
ติ เตียน ลูก ว่า ใช้น้ำ เปลือง ก็ เช่น นี้ เหตุ ใด พ่อ แม่ จึง ให้ ลูก
ใช้น้ำ ใช้อัฐ ใช้น้ำ สดางค์ ฝุ่น เพื่อ ยเสีย ตั้งแต่ เล็ก ๆ เล่า ? บาง คน บ่น ว่า
ลก ทำ อะไร ไม่ เปน, ก็ เหตุ ใด เมื่อ ลูก ยัง เล็ก ๆ อยู่ พ่อ แม่ จึง
ไม่ ฝึก หัด ใช้น้ำ ทำ งาน การ อะไร บ้าง เลย !

แท้ จริง ควร จะ ต้อง ทำ อย่าง โบราณ ท่าน ว่า :- “ รัก วัว ให้ ผูก, รัก
ลูก ให้ ติ ” ลูก จึง จะ เปน คน ขยัน ได้ ! หา ไม่ ถ้า กลัว ติ ลูก เมื่อ
เด็ก ๆ โต ขึ้น เด็ก จะ ติ พ่อ เอง; ถ้า กลัว ลูก จะ ร้อง ให้ เมื่อ เด็ก,
โต ขึ้น พ่อ เอง จะ เปน ผู้ ร้อง ให้ เพราะ ลูก ดัง นี้.

บท ที่ ๒๐.

คำ ที่ ใช้ ตัว ร สกต อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว ออน.

ถาวร มั่น คง—, เปน นิจ—

สโมสรม ประชุม—, —สันนิบาต

ขจร พุ้ง—, ลือ— กลิ่น—

บวร งาม—

พร อวย ไซย ให้—, ศีล และ—

สุนทร พระยา—, —ภู—, —พจน์

มังกร ธง—, ลาย—, เรือ—

นคร —หลวง,—บาล,—ลำปาง

อากร ภาษี—, นาย—

วานร พระยา—, ลิง ป่ —

ลคร เล่น—, รำ—, —พูด

อักษร —ไทย,—ฝรั่ง

—:—

จร สัตว์—ไป มา, บท—

จอ น —หุ,—นาย—

—:—

ท่าน สุนทร ภู เป็น จินตกระวีไทย ใน เชิง แต่ง
กลอน ไพเราะ ดี. อักษร โรมัน อ่าน เขียน ง่าย จริง.
เครื่อง ลาย คราม ลาย มังกร เป็น ของ จีน. กรุงเทพฯ
มหา นคร เป็น เมือง หลวง ของ ประเทศ สยาม. “ถึง
ม้วย ดิน สิ้น พ้า และ สาคร, อย่า ม้วย มรณ อารี ไม่ตรี
กัน.” การ อวย ไซย ให้ พร กัน เป็น ธรรมเนียม

สืบ มา แต่ โบราณ. โรงเรียน เป็น อักษรย่อ เกิด
ของ วิชา. เงิน ภาษี อักษร รัฐบาล เก็บ ไว้ เพื่อ บำรุง
บ้าน เมือง. ความ สุข ใน มนุษย์โลก เป็น ของ ไม่ ถาวร.
ถนน เป็น ที่ สัญจร ไป มา แห่ง มหาชน ทั่วไป. ลคร
รำ ไล่ ชญา และ จอน หู คุ ขบ ขัน.

บท ที่ ๒๑.

“วิสสาสา ปรมัญชาติ !”

อธิบาย คือ “เพื่อน คู่กัน เคย กัน เรียก ว่า เปน ญาติ พี่น้อง อัน ประเสริฐ.”

ที่ ตำบล สามเสน ณ กรุงเทพมหานคร มี วัด อยู่ สอง วัด ตั้ง อยู่
คน ละ ฟาก คลอง ริม ๆ กัน; ฝ่าย คลอง ข้าง เหนือ เป็น วัด คฤศตัง
ชื่อ วัด กอนเซ็ปซัง ราษฎร ร้อง เรียก ว่า “วัด บ้าน เขมร”; ฝ่าย คลอง
ข้าง ใต้ เป็น วัด พุทธศาสนา ชื่อ วัด ราชสิริวาส แต่ คำ ราษฎร เรียก
ว่า วัด สมอ ราช.

ใน รัชกาล ที่ สาม กรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พระ บาท สมเด็จ พระ
จอมเกล้า ยัง มิ ได้ เสด็จ ราชสมบัติ ท่าน ทรง ผนวช ประทับ
อยู่ ที่ วัด สมอ ราช นั้น, อาณา ประชา ราษฎร มัก เรียก พระ นาม
ท่าน ว่า “ทูล กระหม่อม พระ” และ ทูล กระหม่อม พระ ๆ องค์ นี้
ไพบ่ บ้าน พลเมือง นิยม นับถือ มาก เพราะ พระ องค์ ทรง ศึกษา เล่า

เรียน พระไตรปิฎก และ วิชา ภาษา ต่าง ประเทศ รอบ รู้ ได้ มาก
ทั้ง พระ กิริยธยาชัย ก็ ทรง พระ เมตตา อารี กว้าง ขวาง ด้วย.

ครั้ง นั้น ข้าง ฝ่าย วัด คฤศตัง บ้าน เขมร มี ท่าน สังฆราช องค์
หนึ่ง ชื่อ ท่าน สังฆราช ยวง บัณฑิตา บัลลั้ว แต่ ราษฎร เรียก สั้น ๆ
ว่า " เจ้า คุณ สังฆราช ยวง " และ เจ้า คุณ สังฆราช ยวง องค์ นี้ ก็
เป็น คน มี นิสัย สุภาพ สติ ปัญญา สามารถ รู้ ข้อ คดี โลก คดี ธรรม
เป็น อัน มาก.

ทูล กระหม่อม พระ ที่ วัด สมอ ราช และ เจ้า คุณ สังฆราช ยวง
ที่ วัด บ้าน เขมร ก็ ได้ ไป มา หา ผู้ จิน คุ่น เคย ชอบ พอ รัก ใคร่
กันสนิทสนม; ต่าง ชัก ขวน แลก เปลี่ยน ภาษา และ วิชา ความ
รู้ แก่ กัน และ กัน เป็น การ อื้อ เฟือ อย่าง น่า ชม. ข้าง ฝ่าย ทูล
กระหม่อม พระ ทรง สอน ภาษา ไทย, ภาษา มาฬี ให้ ท่าน สังฆราช
ยวง; ส่วน ท่าน สังฆราช ยวง ก็ ทล ถวาย พระ อักษร ภาษา อังกฤษ,
ภาษา ละติน แก่ ทูล กระหม่อม พระ เป็น ประโยชน์ ด้วย กัน ทั้ง
สอง ฝ่าย.

ฝ่าย ท่าน สังฆราช ยวง ก็ ได้ มี โอกาส เรียน รู้ ขนบ ธรรมเนียม
ของ บ้าน เมือง ไทย ได้ มาก, และ ท่าน จึง ได้ เรียบ เรียง หนังสือ ฝรั่ง
ว่า ด้วย เมือง ไทย หลาย เล่ม, ชาว ต่าง ประเทศ จึง ได้ ค่อย รู้ ความ
เป็น ไป ที่ แท้ จริง ของ เมือง ไทย เพราะ หนังสือ เรื่อง เมือง ไทย ที่
ท่าน สังฆราช ยวง ได้ เรียบ เรียง ใน ภาษา ต่าง ประเทศ นั้น; ท่าน สังฆ-
ราช ยวง จึง เป็น เหมือน หนึ่ง คน นำ คุณ ความ ดี ของ เมือง ไทย
ประกาศ ให้ แพร่ หลาย ไป ใน นา ๆ ประเทศ และ นำ เอา คุณ ความ ดี
แห่ง นา ๆ ประเทศ มา ให้ รู้ แพร่ หลาย ใน เมือง ไทย เปรียบ ประดุจ

หนึ่ง ดอกไม้ ที่ กลิ่น จะ หอม พุ้ง ขจร ไป ไกล ได้ ก็ เพราะ กล้าย
ถูก ลม พัด เอา เกสร ไป ใน อากาศ ฉนั้น หา ไม่ ดอกไม้ นั้น ก็ จะ ไม่
มี ใคร รู้ ว่า กลิ่น ดี ; นอก จาก ผู้ ที่ ฝอญ มา พบ เห็น เท่า นั้น.

ส่วน ทูล กระหม่อม พระ ก็ ได้ ทรง ฝึก ฝน ภาษา ต่าง ประเทศ จน
ชำนาญ ทรง นิพนธ์ และ เจรจา ปราโส ใน ภาษา อังกฤษ และ ภาษา
ละติน ได้ ตาม พระ ไทย. ธรรมเนียม การ ปกครอง, พงศาวดาร,
ภูมิศาสตร์, ศาสนา, พระ องค์ ทรง เข้า พระ ไทย ได้ มาก; สุริยการ,
จันทรการ, ทาง โคจร เวียน ไป มา แห่ง ดาว ดารากร ต่าง ๆ, พระ
องค์ ก็ ทรง สามารถ คาคำนวณ ได้ ด้วย พระ องค์ เอง ทั้ง นั้น.

ต่อมา เมื่อ สิ้น รัชกาล ที่ สาม, บรรดา อำมาตย์ ราชมนตรี ได้
พร้อม กัน อัญเชิญ ทูล กระหม่อม พระ ให้ เสด็จ ลา ผนวช ขึ้น เสดย
ราชสมบัติ เปน พระ เจ้า กรุง สยาม รัชกาล ที่ สี่ ทรง พระ นาม ว่า
พระ ปรเมนทร มหามกฏ พระ จอม เก้า เจ้า อยู่ หั. พระ องค์ ได้
ทรง ตั้ง พระ ไทย ที่ จะ บำรุง ทาง พระ ราชไมตรี และ วิชา ความ รู้, การ
ค้า ขาย ให้ เจริญ ขึ้น ท้น คราว ท้น สมัย. (ยัง มี ต่อ)

บท ที่ ๒๒.

คำ ที่ ใช้ ตัว ร สกต อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว ออน (ต่อไป.)

เกสร — ดอกไม้, ลออง—	สาคร แม่ น้ำ—, เมือง สมุทร—
อุดร ทิศ—, เมือง—ราชธานี	ดารากร ดาว—
มรณ ม้วย—	พยากรณ์โหร—, คัมภีร์—
นิกร หมู่—, —เทวดา	สิงขร ภูเขา—, —บรรพต
กร ต่อ—, พระ—, ขอ—.	สุกร เนื้อ—, โรงฆ่า—, เป็ด ไก่—
อุทาหรณ์ ตัว อย่าง—, เทียบ—	

—:—

ศร คัน—, ลูก—, แผลง—	อุทร —มารดา, บุตรใน—
สอน สั่ง—, คำ—	อุทธรณ์ ศาล—, ฟ้อง—, ร้อง—

—:—

ทิศ ข้าง เหนือ เรียกว่า ทิศ อุดร. เดชะ บุญ
คุณ พระช่วย จึง ไม่ ม้วย มรณ. เมือง ทำ จีน ทาง
ราชการ เรียกว่า เมือง สมุทรสาคร. ทเล ชุบศร เป็น
ชื่อ สระ ที่ มี อยู่ใน จังหวัด ลพบุรี. ครู ชัก ตัว อย่าง
อุทาหรณ์ เพื่อ จะ ให้ คำสอน ชัด ชื่น. ศาล ฎีกา

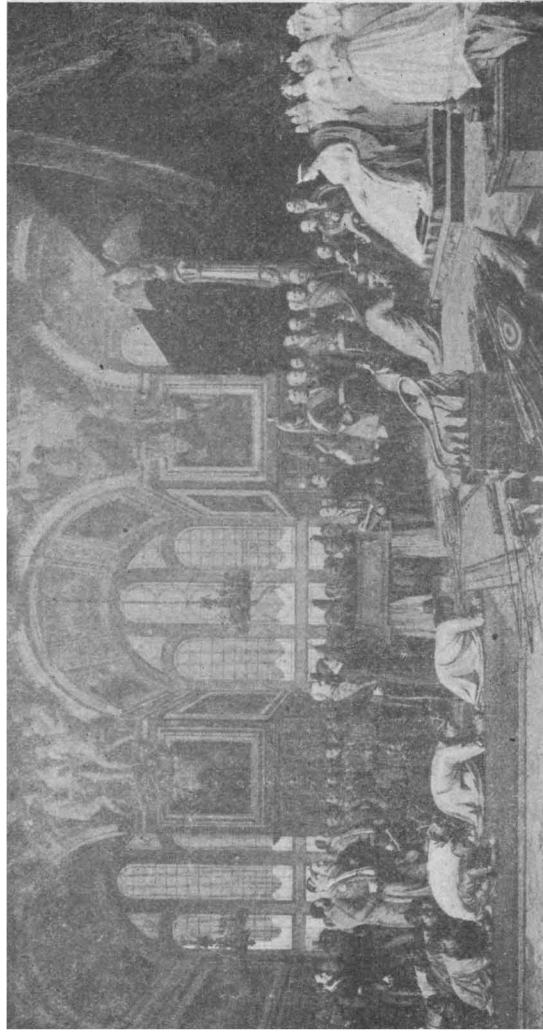
สูง กว่า ศาล อุทธรณ์. เมื่อ พระอาทิตย์ ขึ้น มา ดวง
ดาว ดารา กร ก็ สิ้น แสง. ราชสีห์ คอว แล หรือ จะมา
รบ กับ สุกร ? พยากรณ์ การ ข้าง หน้า น้า จะ ผิด
มาก กว่า ถูก. มารดา ย่อม รัก บุตร แต่ ยัง อยู่ ใน
อุทร. แมลง ผีง คลั่ง เกล้า เอา เกสร ดอก ไม้. เต่า
ปลา เทียว สัจจ รใน สาคร. กำไล มือ ใน ทาง ราช-
ศัพท์ เรียก ว่า ทอง พระ กร.

บท ที่ ๒๓.

“ วิชาสา ปริญญาตี ” (ต่อ ไป.

ส่วน ท่าน สังฆราช ขวง นั้น เล่า สมเด็จ พระ จอม เกล้า ก็ ทรง
เอา พระ ไทย ใส่ สนิท สมม ต่อ มา, ทรง พระ เมตตา พระ ราชทาน
เครื่อง อุปโภค บริโภค อยู่ เสมอ; รับสั่ง เชื้อ เชิญ ให้ ท่าน เข้า ไป เฝ้า
เนื่อง ๆ เหมือน ครั้ง เมื่อ ยัง ทรง ผนวช ประทับ อยู่ ที่ วัด สมอ ราช
ฉนั้; ทรง รับสั่ง กับ ท่าน สังฆราช ขวง บ่อย ๆ ว่า :—“ มี คฤศตัง ที่ ไหน
ให้ บอก มา เกิด ! จะ ได้ ตั้ง ขุน นาง คฤศตัง สำหรับ บังคับ บัญชา
ว่า กล่าว เปน แพนก ต่าง หาก ! สัปบุรุษ คฤศตัง จะ ได้ ไม่ อนาคต
ร้อน ใจ ! ”

ราชทูตไทย จำ ทูล พระราชสาสน์ ถวาย สมเด็จพระเจ้า นโปเลียน ที่ สาม.

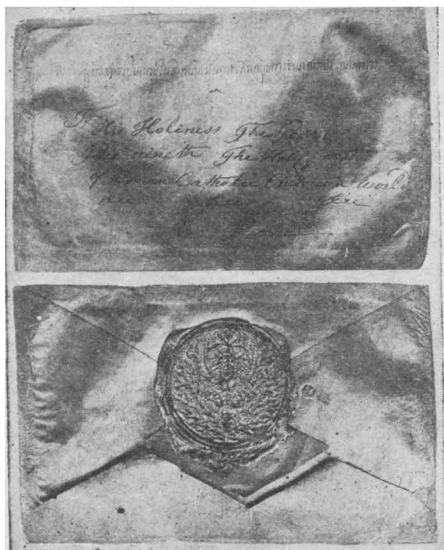
อนึ่ง พระ องค์ ทรง ประกาศ พระ ราชทาน พระ บรม ราชานุญาต ให้ พลเมือง สยาม ทั้ง พระ ราช อาณาจักร เลือก ถือ ศาสนา ตาม ความ สมัค ของ ตน รับสั่ง ว่า :—“ ความ สุข ใน ปรโลก เปน ของ เห็น ได้ ด้วย ยาก ; ควร จะ ต้อง ปลอ่ย ตาม ใจ ของ ราษฎร ให้ ต่าง คน ต่าง แสวง หา เอา เอง ตาม ความ ชอบ ใจ ! ให้ ทุก คน ไคร่ ครวญ ตรึก ตรอง ดู เมื่อ เห็น ว่า ศาสนา ใด จะ เปน ที่ พึง แก่ ตน ได้ แล้ว ให้ ปฏิบัติ ตาม ศาสนา นั้น โดย ความ ศรัทธา คง บังเกิด ความ เจริญ ขึ้น แก่ ตน : อย่า ถือ ด้วย การ ตื่น, อย่า ถือ ด้วย การ เกณฑ์, ด้วย การ เล่า ลือ หรือ เพราะ เคย ถือ สืบ ๆ กัน มา ; ตน ควร จะ ต้อง ถือ เพราะ ตน เอง เห็น ว่า ดี ควร แก่ บัญญา ของ ตน ! ”

ครั้น ต่อ มา ท่าน สังฆราช ขวง จะ กลับ ไป บ้าน เกิด เมือง นอน ของ ท่าน ขัว คราว, สมเด็จ พระ จอม เกล้า จึง ทรง ฝาก พระ ราช-สาสน์ กับ ท่าน สังฆราช ขวง สำหรับ สมเด็จ พระ มหา สังฆราช ใหญ่ ใน กรุง โรม่า เรียก ว่า องค์ สันโต ปาปา ปีโอ ที่ เก้า ฉบับ หนึ่ง และ สำหรับ สมเด็จ พระ เจ้า นาโปเลียน ที่ สาม พระ มหา ภาระฆัตราธิราช ฝรั่งเศส อีก ฉบับ หนึ่ง ใจ ความ ใน พระ ราชสาสน์ ทั้ง สอง นั้น ว่า :

“ พระ เจ้า กรุง สยาม ขอ เจริญ ทาง พระ ราชไมตรี กับ กรุง โรม่า และ กรุง ฝรั่งเศส ! พระ เจ้า กรุง สยาม ขอ สัญญา ว่า บรรดา สัปบุรุษ คฤศตัง ทั้งหลาย ใน สยาม ซึ่ง องค์ สันโต ปาปา และ พระ มหา ภาระฆัตริย์ แห่ง กรุง ฝรั่งเศส เคย ทรง ฝาก ผัง ไว้ ให้ ภาระฆัตริย์ กรุง สยาม ทรง เปน ภาระธุระ ปก บัอง รักษา มิ ให้ เค็ด ร้อน แต่ ครั้ง กรุง เก้า โบราณ นั้น พระ องค์ ซึ่ง ได้ เปน เจ้า เปน ใหญ่ มี อำนาจ ใน แผ่นดิน สยาม เพราะ อำนาจ ทิพยนิมิตร วรรฤทธาภาพ ของ ตน

เหตุใหญ่ ซึ่ง ใคร ๆ ย่อม สำคัญ รู้จัก เข้าใจ โดย คุณานุคุณ และ
 อาการ ต่าง ๆ ว่า เปน ประชาน แก่ สิ่ง ทั้งปวง ใน โลก จึง ทรง ยินดี
 รับ เปน ผู้ อุปถัมภ์ สืบ ไป ! ”

ความ เปน จุริง สม-
 เ็จ พระ จอม เกล้า ก็
 ได้ ทรง ตั้ง พระ ไทย
 ทนุบำรุง บรรดา สัปบุรุษ
 คฤศตัง ให้ อยู่ เป็น
 เปน สุข มิ ให้ ต้อง
 น้อย หน้า กับ พลเมือง
 ศาสนา อื่น ตลอด
 แผ่นดิน ของ พระ องค์
 ตาม ที่ ได้ ทรง สัญญา
 ใน พระ ราชสาส์น สอง
 ฉบับ นั้น ตลอด มา.

ของ พระ ราชสาส์น.

ต่อมา เมื่อ ท่าน สังฆราช ขวง ถึง แก่ ความ มรณภาพ ลง ที่ วัด
 อัสสัมชัญ จำพวก สัปบุรุษ คฤศตัง จะ เอา ศพ ไป ผัง ที่ วัด บ้าน เขมร
 ตาม คำสั่ง ของ ท่าน สังฆราช ขวง ได้ บอก มา ก่อน แต่ ขัด ข้อง ด้วย
 ประเพณี จะ ยก เปน กระบวน เรือ แห่ ไป ไม่ได้ เพราะ ใน สมัย นั้น
 ยัง ห้าม มิ ให้ ใคร ๆ เอา ศพ ผ่าน หน้า ท่าหนัก แปะ; สมเด็จพระ จอม
 เกล้า ทรง ทราบ ก็ พระ ราชทาน พระ บรมราชานุญาต ให้ สัปบุรุษ คฤศตัง

ตั้ง กระบวน แท้ ๆ ศพ ท่าน สังฆราช ขว่ง ได้ ตาม ความ ปราธนา ข้า
 พระ องค์ ยัง ทรง พระ กรุณา พระ ราชทาน หีบ ทอง ทับ, วอ รับ ศพ;
 กลอง ฉนะ. จำ ปี่ จำ กลอง เครื่อง ประโคม ศพ กับ เรือ ศพ และ
 เรือ กระบวน แท้ ของ หลวง หลาย ลำ ช่วย รับ ศพ ขึ้น ไป ด้วย. พอ
 เรือ ศพ ถึง หน้า ท่าหนัก แพ แล้ว พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกล้า
 ซึ่ง เสด็จ ประทับ อยู่ใน เรือ พระ ที่ นั่ง กล ไฟ ก็ รับสั่ง ให้ ลด ธง
 เรือ พระ ที่ นั่ง ลง แล้ว พระ องค์ ก็ ทรง เปิด พระ มาลา ก้ม พระ ศีรษะ
 ลง คำนับ ศพ ด้วย ความ เคารพ อย่าง ยิ่ง แล้ว ยัง ทรง พระ ราชทาน
 เทียน ชี ผี กับ เงิน สอง ร้อย เฟื้อง ให้ เปน เกียรติยศ เท่า กับ ศพ ขึ้น
 ข้า ราชการ ผู้ใหญ่ และ นอก จาก นั้น พระ องค์ ยัง ทรง พระ ราชทาน
 เงิน สำหรับ แจก แก่ คน ที่ มา ใน กระบวน แท้ แทน เจ้า ของ ศพ ด้วย.
 อนึ่ง ตาม เรือ พระ ที่ นั่ง, ตาม บ้อม รับสั่ง ให้ ลด ธง ครึ่ง เสา,
 และ ให้ ยิง ปืน ใหญ่ หลาย นัด ไว้ เปน ที่ แสดง ความ อาลัย ของ พระ
 องค์ ต่อ ท่าน สังฆราช ขว่ง ด้วย แล้ว ทรง โปรด เกล้า ๆ ให้ พระ เจ้า
 ลูก ยาเธอ กรมหมื่น มเหศวร เชิญ เครื่อง ขมาศพ เสด็จ ไป ผัง แทน
 พระ องค์ ด้วย.

รุ่ง ขึ้น วัน หน้า ที่ ได้ ผัง ศพ นั้น ท่าน บาด หลวง ซึ่ง เปน หัว หน้า
 มิชัง กาตอลิก แทน ท่าน สังฆราช ขว่ง ก็ได้ นำ เอา แหวน ตำแหน่ง ยศ
 สังฆราช ของ ท่าน สังฆราช ขว่ง นั้น มา ทูล เกล้า ๆ ถวาย ใน สมเด็จ พระ
 จอม เกล้า ไว้ เปน ที่ ระฤก และ พระ องค์ ได้ ทรง ตอบ ว่า :—“ แหวน
 วง นี้ พระ องค์ ทรง รับ ด้วย ยินดี อย่าง ยิ่ง เพราะ แหวน วง นี้ ได้
 เปน องค์ พยาน แห่ง ความ มิตรไมตรี ใน ระหว่าง พระ องค์ และ ท่าน
 สังฆราช ขว่ง สิ้น เวลา ๒๘ ปี หา ได้ มี ความ เศร้า หมอง หรือ จืด จาง

แต่ อย่างใด อย่างหนึ่ง ไม่ และ พระ องค์ หวัง ว่า จะ เปน บั๊จจับ
 ตัน เหตุ ให้ มิตร ไม่ตรี ใน ระหว่าง มิชชังคฤศตัง และ สมเด็จพระเจ้า กรุง
 สยาม ทุก ๆ องค์ ต่อ ไป ภาย หน้า นั้น มี แต่ ความ เจริญ เสมอ เปน
 นิติย ถาวร ! ”

ความ วิสสาสะ คุณ์ เคย นี้ เมื่อ มี ขึ้น ใน ที่ใด ความ รัก ใคร่
 นั้บถื้อ และ ลด หย่อน ฝ่อตาม ก็ มี ขึ้น ใน ที่ นั้น เช่น สมเด็จพระ
 พระ จอมเกล้า และ ท่าน สังฆราช ขวง นี้ ถึง แม้ ว่า ท่าน เปน คน ต่าง
 ชาติ ศาสนา ก็ จริง เมื่อ ต่าง ลด หย่อน ฝ่อเข้า หา กัน แล้ว ต่าง ก็
 รัก ใคร่ นั้บถื้อ กัน ทั้ง ได้ เปน แบบ อย่าง อัน ดี สำหรับ พลเมือง ไทย
 ไม่ว่า ที่ เปน คฤศตัง และ ที่ ไม่ เปน คฤศตัง ให้ ต่าง คน ต่าง ลด
 หย่อน ฝ่อเข้า หา กัน ช่วย กัน ทำ มา หา กัน ให้ ต่าง อยู่ เย็น เปน
 สุข ด้วย กัน.

เหตุ ฉนี้ ให้ นักเรียน ทุก คน ซึ่ง อ่าน เรื่อง นี้ ไม่ว่า ตน เปน คน
 ชาติใด หรือ ภาษาใด ก็ ดี จง มี ใจ โอบ อ้อม อารี รัก ใคร่ กัน, ทำ
 บุญ ภาวนา อุทิศ ส่ง ให้ แก่ กัน และ กัน ตาม ลัทธิ ของ ตน พระ ผู้
 เปน เจ้า คง ชอบ พระไทย และ อวย พร ให้ ต่าง อยู่ เย็น เปน สุข เปน
 แน่ แท้.

บทที่ ๒๔. หนู กับ ลิง .

สอง หนู มา พบ ก่อน
แบ่ง ส่วน เป็น สอง แจง
ต่าง ตัว ต่าง นึก แคลง
ไป ว่า วอน ลิง ให้

ลิง พลัน จับ ขึ้น ชั่ง
ไหนด หนัก คว้า ขึ้น ดู
วาง อีก เล่า เกา หู
เห็น ที่ ไหนด หนัก เลี้ยว

หนู เห็น เซ่น นัน นึก
—“ เออ ! เล่น กิน รำ ไป
คง หมด ละ ที่ ไหนด
แต่ ไม่ อาจ เข้า ชี

หลวง ลิง ลวง เคี้ยว เล่น
เหลือ ส่วน เศษ ก่อน เนย
จึง ว่า :—“ แน่ะ หนู เอ๊ย !
นี้ แหละ เปน ค่า จ้าง

รบิล เรา คราว เกิด แย้ง
กลับ คิด คั่น ความ อิก
ไม่ มาก ก็ เกลือ พริก
เหมือน อย่าง สอง หนู น้อย

เนย แจ้ง หนึ่ง นา
แจก ได้,
เก็ยง ส่วน
แบ่ง ก่อน เนย บัน.

ตรา ชู
ขบ เคี้ยว,
ลือก แล็ก
และ ล้วง เล็ม ดู.

เอ๊ะ ใจ
เซ่น นี้
เรา แน่ อด นา ! ”
สอด ค้าน คำ ดิง.

ตาม สบาย
อยู่ บ้าง
ยัง อยู่ นี้ นา
ที่ ข้ำ ตัด สิ้น ! ”

หยุก หยิก กัน นา
กล่าว ถ้อย
คง มอด ม้วย แเฮ
คู่ นั้น เลี้ยว เนย.

บท ที่ ๒๕.

คำ ที่ ใช้ ตัว ริ แซก กลาง คำ แต่ ไม่ ออก สำเนียง.

สร้าง	ท่าน ผู้—, พระผู้—, ก่อ—	สรวม	—ใส่, —จีพ, —เสื่อ
เศรษฐี	—มหา—, รวย เปน—	ศรี	—สุข, กรุง—อยุธยา
สร้อย	สาย—, ดอก—, คอ	ศิรัษะ	(สี่สะ) ก้ม—, ปวด—
สรรเสริญ	—ยก ช้อง,—พระบารมี	เศร้า	—โศก,—เสีย ใจ,—หมอง

—:—

สารท	วัน—, ตรุษ—, —จีน	สาต	—น้ำ, —ฝน—, —เสื่อ—
ศาสตร์	วิทยา—, ภูมิ—		

—:—

เรา ทำ ดี มี ผู้ เขา สรรเสริญ. ไป ไหน ไม่ สรรวม
 เสื่อ ดู น่า เกลียด. อย่า สาต ไร รด กัน จะ เข้า ตา.
 วัน สิ้น เดือน สิบ เปน วัน สารท. คำ สรรเสริญ คู่ กัน
 กับ นิทา. ศรี ทน ไชย เปน ตลก หลวง มี ใน
 เรื่อง นิยาย. กำแพง กรุง เทพ ฯ แต่ แรก สร้าง ด้วย
 ไม้ ก่อน แล้ว จึง สร้าง ด้วย อิฐ ปูน. นก ขุน ทอง

ชน ตัว ดำ สร้อย คอ เหลือง. พระเจ้า อุ่ทอง เป็น
 กระษัตริย์ ที่ได้ สร้าง กรุง ศรี อโยธยา. เมื่อ โศก
 ตีอก ชก ศรีษะ ดี แต่ จะ ทำให้ ธรรม ระบบ ไข. เอา
 ตักดา ข้าง ตักดา ม้า มา บวง สรวง เทพยดาอารักษ์
 แล้ว จะได้ ผล อะไร? หน้า ร้อน คน เขาไป เทียว ที่
 ศรี มหาราชา. เห็น เด็ก น้อย สร้อย เสว้ เผ้า ร้อง ให้
 ควร เอา ใจ โลม เล้า ให้ เขา หาย.

บท ที่ ๒๖.

สมเด็จพระนางเจ้าสุริยอภัย.

ครั้ง หนึ่ง ใน เมือง ทองอุ ประเทศ พม่า นั้น มี นักรบ ชื่อ เจ้า
 นาย ฝ่าย พม่า องค์ หนึ่ง ชื่อ ว่า ตะเบ็งขเวตี้ นี้ เป็น ผู้ เข้ม แข็ง ใน
 การ สงคราม เทียว ปราบ ปราม หัว เมือง มอญ, พม่า และ ไทย ฝ่าย
 เหนือ ไว้ ใน อำนาจ ได้ มาก แล้ว จึง กระทำ พิธี ราชภิเษก เป็น พระ
 เจ้า ราชอิรราช ที่ เมือง หงสาวดี พระ นคร หลวง ของ ประเทศ มอญ
 จึง ได้ ปรากฏ พระ นาม ว่า พระ เจ้า หงสาวดี แต่ นั้น มา.

ขณะ นั้น ฝ่าย ข้าง กรุง ศรี อโยธยา พระ นคร หลวง ของ เมือง ไทย
 เกิด เปลี่ยน กระษัตริย์ ใหม่, พระ เจ้า หงสาวดี ตะเบ็งขเวตี้ เห็น เป็น
 โอกาส ที่ จะ แฉ่ ราช อาณาจักร ต่อ มา ทาง นี้ อีก, พระ องค์ จึง ยก

กองทัพอำมา เมืองไทย หมายถึง กรุงศรีอยุธยา เหมือนกับ
ที่ได้ตีหัวเมืองไทยใหญ่ ฝ่ายเหนือมาก่อนนั้น.

สองข้างก็ได้ประสานงานกัน

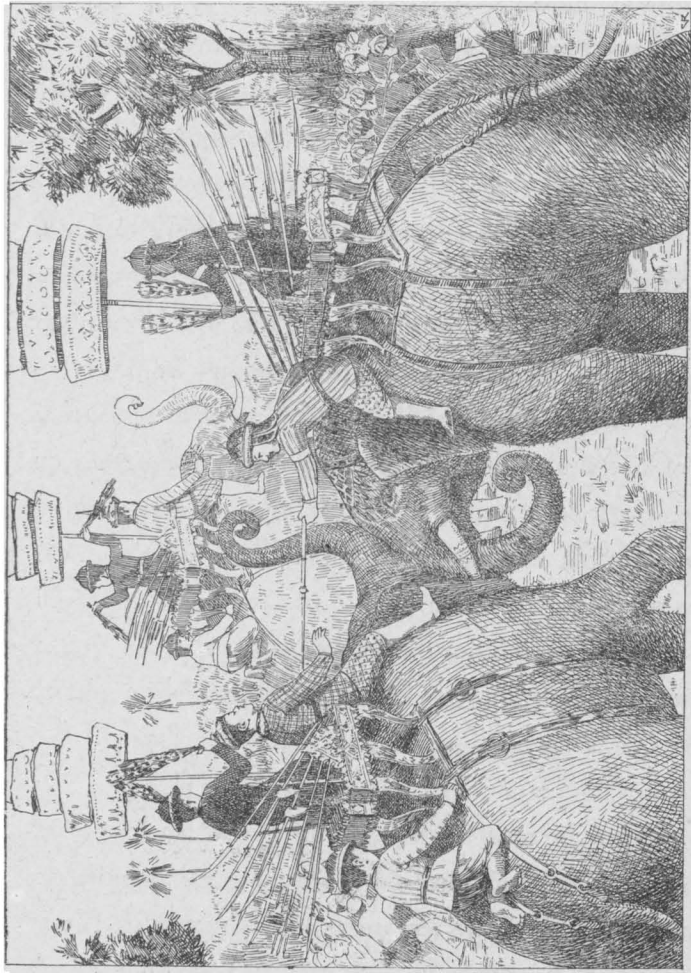
กองทัพพระเจ้าหงสาวดียกมาครั้งนั้น เปนทัพกระษัตริย์ มี
กำลังมากมายใหญ่หลวง; บรรดาหัวเมืองไทย ที่รักษาด่านทาง
ชายเขตรแดน เหลือกำลังจะต้านทานไว้ให้อยู่ได้แต่หนิ
พลาญ, สู้พลาญจนกระทั่งถึงพระนครศรีอยุธยา. ฝ่ายทางกรุง
ศรีอยุธยา ครั้นสมเด็จพระมหาจักรพรรดิได้ข่าวว่าพม่ายกกองทัพ
เข้ามา จึงแต่งกองทัพออกไปตั้งขัดตาทัพพม่าไว้ก่อน แล้ว
ทางภายในพระนคร ก็ทรงเร่งจัดการซ่อมแซมป้อมคูประตู
หอรบ ตระเตรียมไว้สำหรับจะรบพุ่งจับเคี้ยวกับข้าศึกในที่สุด,

แต่ ตระเตรียม การ ยัง มิ ท้น จะ เรียบ ร้อย ดี พม่า ก็ ยก เข้า มา ถึง
ตำบล หู่ ลุมพลี แทบ ขาน พระ นคร เสีย แล้ว.

ฝ่าย สมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ จึง เสด็จ ทรง พระ-คชาธาร ยก
กองทัพ หลว ออก ไป หวัง จะ ลอง กำลัง ศึก ดู นอก กรุง เสีย ก่อน
ว่า จะ หนัก เบา สัก เพียง ใด. ส่วน สมเด็จพระ นาง เจ้า สุริโยทัย ผู้
เป็น พระ อรรคมเหสี ก็ ทรง เครื่อง ยุทธพิไชย ปลอม พระ องค์ อย่าง
พระ มหา อุปราช ทรง พระ คชาธาร ตาม เสด็จ ไป ด้วย พร้อม กับ
ราชโอรส สอง พระ องค์ คือ พระ รามศวร และ พระ มหินทร์.

กองทัพ สมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ ยก ออก ไป ปะทะ ทับ พระ
เจ้า แปร ซึ่ง เป็น ทับ หน้า ของ พระ เจ้า หงชาติ, ไพร่ พล พม่า ไทย
ทั้ง สอง ฝ่าย ได้ รบ พุ่ง กัน เป็น สามารถ. สมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ
กับ พระ เจ้า แปร ต่าง ทรง ช้าง ขับ พล ทหาร หนุน เนือง กัน เข้า ไป
ได้ มา พบ กัน เข้า ก็ ทรง ทำ ยุทธหัตถี ชน ช้าง กัน ตาม แบบ การ
ยุทธสงคราม ใน สมัย นั้น. พระ คชาธาร ของ สมเด็จพระ มหาจักร-
พรรดิ เสีย ที่ เลบ เล่น หนี ให้ หลง แก่ ข้าศึก จน เอา ไว้ ไม่ อยู่; พระ
เจ้า แปร เถิน ช้าง สมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ ให้ ท้าย, ได้ ที่ ก็ ขับ
พระ คชาธาร เล่ ติด ตาม หวัด ๆ ช้าง ทรง ของ พระ มหาจักรพรรดิ ไป.

ฝ่าย สมเด็จพระ นาง เจ้า สุริโยทัย ทรง เห็น ดัง นั้น เกรง พระ
ราชสามี จะ เป็น อันตราย, ด้วย กำลัง พระ กตัญญู, ตาภาพ พระ นาง
จึง ขับ ช้าง ทรง ของ พระ นาง ออก ขวาง หน้า ช้าง พระ เจ้า แปร ไว้; ช้าง
พระ เจ้า แปร กับ ช้าง สมเด็จพระ สุริโยทัย ได้ ประสาน งาม ชน กัน. ช้าง
พระ เจ้า แปร ได้ ล่าง แบก ถนัด ก็ จัด เอา ช้าง สมเด็จพระ สุริโยทัย
หุ่ยนาง หนุน ขึ้น ไป. พระ เจ้า แปร ได้ ที่ ก็ จ้วง พัน ด้วย พระ แสง

สมเด็จพระสุริโยทัย ลั่น พระขรรค์ ชบ ลง กับ คอช้าง

ขอ ง้าว ถูก สมเด็จพระ สุริโยทัย สั้น พระ ชนม์ ขบ ลง กับ คอ ข้าง.

ฝ่าย พระ รามศวร และ พระ มหินทร์ เห็น สมเด็จพระ มารดา สั้น พระ ชนม์ ลง ดัง นั้น ก็ บังเกิด ขัดติยะ มานะ และ กตัญญู ขึ้น แรง กล้า ขับ ข้าง ทรง เข้า ไป กั้น เอา พระ ศพ สมเด็จพระ ชนม์ คืบ เข้า พระ นคร ได้.

อัน ว่า การ ที่ สมเด็จพระ สุริโยทัย มา สู้อเสีย สละ พระ ชนม์ แทน พระ ราชสามี ดัง นี้ เปน ที่ น่า สรรเสริญ ของ ชาว ไทย ขว้ พ้า และ ดิน เพราะ ถ้า วัน นั้น พระ นาง มิ ได้ อุทิศ พระ ชนม์ ถวาย เพื่อ ทรง ป้อง กั้น พระ ราชสามี ไว้ น่า กลัว ว่า สมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ จะ ถึง แก่ อันตราย และ ธรรมดา กอง ทัพ หรือ บ้าน เมือง เมื่อ ไม่ มี หัว หน้า คอย ควบ คุม ปก ครอง บังคับ บัญชา เมื่อ ถึง คราว ขับ ขัน เช่น คราวนี้แล้ว ก็ มัก จะ รวน เร ระล่ำ ระสาบ ไม่ เปน อัน ที่ จะ ตั้ง หน้า สูร บ ต่อ ข้ำศึก โดย เข้ม แข็ง วัน นั้น ไทย คง แพ้ แก่ พม่า เปน มั่น คง, นี้ พอ พระ นาง สั้น พระ ชนม์ ลง แล้ว พวก ไทย ทั้ง ชาย หญิง ทัว ไป ต่าง พา กัน รู้ ลึก รัก ชาติ และ เกียรติยศ ขึ้น พร้อม กัน ช่วย กัน ป้อง กั้น พระ นคร ไว้ เปน สามารถ ถึง พม่า จะ ยก ทูม เท เข้า มา มาก มาย ดัง นั้น ก็ ไม่ อาจ หัก เข้า พระ นคร ได้.

อนึ่ง ที่ โลก มัก กล่าว ไว้ ว่า " ลูก ไม่ หล่น ไม่ ไกล ต้น " นั้น ซึ่ง หมาย ความ ว่า บิดา มารดา เปน ดี มา อย่างไร ลูก หลาน ที่ สืบ วงศ์ ตระกูล ต่อ มา ก็ มัก เปน คน ดี เจริญ ตาม รอย บิดา มารดา นั้น เอง ก็ มา สมจริง สำหรับ เชื่อ พระ วงศ์ ของ สมเด็จพระ นาง เจ้า สุริโยทัย ปรางกุห เห็น แก่ ตา กล่าว คือ เมื่อ พระ เจ้า ไชยเชษฐ ผู้ ครอง พระ นคร เวียงจันทร์ ได้ ทรง ทราบ กิตติศัพท์ ความ กล้า หาญ ของ พระ นาง

ใน สงคราม คราว นั้น ก็ ได้ ทรง แต่ง ทูต มา ทูล ขอ พระ เทพกระษัตริ
 พระ ราชธิดา ของ พระ นาง ต่อ สมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ เพื่อ เป็น
 มเหสี ของ พระ องค์ ใน พระ นคร ศรีสัตนาคนพุต โดย อ้าง ว่า เมื่อ
 พระ มารดา มี ความ จง รัก รักดี ใน พระ ภัสดา ถึง เพียง นี้ พระ ราชธิดา
 คง ดำเนิน ไป ตาม รอย พระ มารดา มิ ให้ เสีย เกียรติยศ เกียรติคุณ ซึ่ง
 ตน ได้ รับ ไว้ เป็น มรดก; และ ส่วน พระ ราชธิดา ของ พระ นาง คือ
 สมเด็จพระ นเรศวร ซึ่ง ต่อ มา ใน ชั้น หลัง เมื่อ เสีย กรุง แก่ พระ
 เจ้า หงษาดี แล้ว ก็ ได้ ทรง ผูก พระ ไทย ไว้ แต่ ยัง ทรง พระ เยาว์
 ว่า จะ กู้ ไทย ให้ พ้น จาก เงื้อม อำนาจ ความ กดขี่ ของ พม่า, พระ องค์
 ก็ ได้ ทรง พยายาม กระทำ การ จน สำเร็จ เป็น ผล แห่ง ความ กล้า หาญ
 และกตัญญูต่อ ชาติ สืบ เนื่อง มา ชั่ว ลุก ชั่ว หลาน ปรากฏ ให้ เห็น ดังนี้.

วิชา เป็น อาวุธ.

ถึง มี อาวุธ พร้อม	สอง มือ
หาก ไม่ ขำนาญ ถือ	ย่อม แพ้;
วิชา นั้น เปรี๊ยะ คือ	อาวุธ,
ต่อ เชี่ยว จึง อาจ แก่	ทุกซ์ ร้อน ผ่อน เย็น.

บท ที่ ๒๗.

คำ ที่ ใช้ ตัว วิ แซก กลาง คำ ไม่ ออก สำเนียง (ต่อ ไป .)

สามารถ	คน— อาจ หาญ	อาศรม	—ศาลา, —บท
เกียรติ	—ยศ, —คุณ, เรื่อง งาม—	นาริ	(นาถ) บรม—, ภูว—, เอน็จ—
มารค	ชล—, สดล—	ชรั้ง	(ช้อง) แซ่—, —สาธุการ
เสร็จ	—แล้ว, —สำเร็จ. ใบ—	ศรัทธา	คนใจ—, ความเลื่อมใส—
จริง	แท้—, แท้จ—, ความ—	สระ	—น้ำ, บ่อ—

—:—

สรง	สระ—, — สมนาน, —น้ำ	สรวล	ยิ้ม—, สำรวล—, สันต์
สงฆ์	พระ —, จี—	สวน	เรือก—, ไต่—, —ทาง กัน
สง	หมาก—, —ฟาง ขึ้น		

—:—

คน ฉลาด เขา สามารถ ทำ การได้. ฤษี อาศัย อยู่
ใน อาศรม. เห็น เขา เก้อ เรา ไม่ ควร จะ แย้ม สรวล.
ถ้า เดิน สวน ทาง กัน, ผู้น้อย ต้อง หลีก ก่อน. หมาก
ดิบ เมื่อ แก่ เข้า ก็ กลาย เป็น หมาก สง. พระ สงฆ์
อาบ น้ำ เรียกว่า สรง น้ำ. อธิษาศัย เป็น เสนิยัง

เลี้ยงชีวิต. เมื่อมีแห่เขาแซ่ซ้องร้องเกรี้ยวกราว. เสด็จทางบก เรียกว่า เสด็จทางสถลมารค, เสด็จทางน้ำ เรียกว่า ทางชลมารค. คนใจศรัทธาเขากลับบาป. โขนเล่นเรื่องรามเกียรติ์. พระเจ้าย้ายสระ นัยว่าชอบเสวยปลาตะเพียน.

บทที่ ๒๘.

สมเด็จพระเจ้าข้างเผือก.

จำเดิมแต่พระเจ้าหงสาวดีตะเบ็งชเวตี้ เข้ามาตีเมืองไทยไม่สำเร็จ กราวสมเด็จพระนางเจ้าสุริโยทัย เสียพระชนม์ลงกับคอช้างนั้นแล้ว. ครั้นกองทัพกลับไปถึงเมืองพม่า ก็เกิดมีข่าวเลื่องลือกันขึ้นในเมืองพม่า ว่าพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ไปเสียที่ไทย จนต้องล่าทัพกลับมา. ข่าวนี้ทำให้บรรดาหัวเมืองขึ้นของพม่าพากันกระด้างกระเดื่อง ไม่นับถือพระองค์เหมือนแต่ก่อน ข้าพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้เอง ก็ปรากฏว่าทรงเสวยสุรามายอยู่เป็นนิจ จนพระสติอารมณ์พั่นเฟื่อง ถึงกับไม่สามารถจะว่าราชการแผ่นดินได้ มีแต่ทรงประพฤติการดูร้ายต่างๆ. เมื่อพระองค์แปรปรวนไปเช่นนี้ พวกขุนนางเลยพากันเอาใจออกหากคบคิดกันลวงเชิญพระองค์ให้ออกไปจับข้างเผือกในป่า. ได้โอกาสก็ช่วยกันจับพระองค์ปลงพระชนม์เสีย, แล้วต่อมาบุเรงนองมหา

อุปราช ซึ่ง เคย เปน แม่ ท้าพ ใหญ่ มา ที่ เมือง ไทย ด้วย กัน ก็ ได้ ขึ้น เสด็จ ราชสมบัติ เปน พระ เจ้า หงชาวดี แทน.

ฝ่าย ทาง เมือง ไทย ตั้ง แต่ พระ เจ้า หงชาวดี ตะเบ็งชเวตี้ ยก ท้าพ กลับ ไป คราว นั้น แล้ว สมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ ก็ ไม่ ทรง วาง พระ ไทย ใน พม่า เลย. รีบ จัด การ สร้าง กำแพง พระ นคร ซึ่ง แต่ เดิม เปน แต่ เพียง ถม ดิน เปน เเชิง เเทิน แล้ว บั๊ก เสาไม้ ระเนียด ไว้ ข้าง บน นั้น ให้ เปลี่ยน เปน ก่อ ด้วย อิฐ ถือ ปูน ทั้ง นั้น, แล้ว ให้ ขุด คู เพิ่ม เติม ไว้ ข้าง ด้าน เหนือ และ เปลี่ยน แปลง รือ หลวง เพื่อ ไว้ใช้ ใน งาน พระ ราชสงคราม กับ ให้ ทำ บัญชี สำรอง พลเมือง ที่ เปน ขาญ ฉกรรจ์ แบ่ง ออก เปน หมวด เปน กอง ฝึก หัด ให้ ขำนาญ ใน วิธี พิไชยสงคราม เตรียม ไว้ คอย ทำ มิ ได้ ละ เลย.

อนึ่ง เพื่อ จะ ได้ หา พาหนะ เพิ่ม เติม ไว้ ใช้ ใน การ สឹก สงคราม พระ องค์ ยัง ได้ เสด็จ ไป จับบ้าง ตาม หัว เมือง เมือง ๆ จน ได้ ข้าง ฝือก พลาย พัง ไว้ เปน ศรี พระ นคร ถึง เจ็ด ข้าง อีก ด้วย มากกว่า ที่ เคย มี มา ใน แผ่นดิน ก่อน ๆ เปน อัน มาก ราษฎร เลย ถวาย พระ นาม เปน พิเศษ ปรากฏ อยู่ จน ทุก วัน นี้ ว่า สมเด็จพระ เจ้า ข้าง ฝือก. ขณะ นั้น เกียรติยศ ของ พระ องค์ ปรากฏ ไป ใน นา ๆ ประเทศ ที่ ใกล้ เคียง เช่น พม่า มอญ เปน ต้น ซึ่ง ล้วน เปน เมือง ที่ ถือ ธรรมเนียม ว่า มี ข้าง ฝือก เปน ศรี พระ นคร คู่ เดียว กับ เมือง ไทย เหมือน กัน.

ฝ่าย พระ เจ้า หงชาวดี บุรณอง ซึ่ง ใน เวลา นั้น มี เดชานุภาพ มาก ยิ่ง เสีย กว่า พระ เจ้า ตะเบ็งชเวตี้ อีก ได้ ยิน ฤทธิศัพท์ ขาว เลื่อง ลือ สรรเสริญ พระ เกียรติยศ สมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ ว่า มี บุญ บารมิ มาก ได้ ข้าง ฝือก ถึง เจ็ด ข้าง แต่ พะเอน พระ องค์ ไม่ มี เลย ก็ ทรง

เคื่อง พระไทย, เห็น ว่า จะ ละ สมเด็จพระ เจ้า ข้าง ฝ่อก ไว้ ให้ เปน
 ค่ แข่ง บารมี กัน ไม่ได้ ก็ ปลง พระ ไทย จะ เข้า มา ที่ เมือง ไทย ให้
 ตก อยู่ ใน อำนาจ จน ได้.

แต่ การ ที่ จะ เข้า มา ที่ เมือง ไทย ให้ สำเร็จ นั้น เปน การ ยาก
 เพราะ ยัง ไว้ ใจ มอญ ไม่ ค่อย จะ ได้ ประการ หนึ่ง และ อีก ประการ
 หนึ่ง พระ นคร ศรี อยุธยา ตั้ง อยู่ ใน ท่าเล เหมาะ มี ลำ แม่ น้ำ ใหญ่
 ล้อม เปน คู อยู่ โดย รอบ, พระ เจ้า หงชาวดี จึง แสวง ราไชบาย แต่ง
 ทูต ให้ เจริญ พระ ราชสาสน์ กับ เครื่อง ราช บรรณาการ เข้า มา ขอ ข้าง
 ฝ่อก ทด ลอง ดู ก่อน, ถ้า ได้ ข้าง ตาม พระ ราช ประสงค์ ก็ จะ ไม่
 ต้อง เปลือง พระ ราชทรัพย์ และ ผู้ คน พาหนะ สเปียง อาหาร. ใจ
 ความ ใน พระ ราชสาสน์ นั้น เปน ที่ ทำ อยู่ ใน ตัว ว่า ให้ ไทย เลือก
 เอา อย่าง หนึ่ง ว่า ดังนี้ :—

“ พระ เจ้า กรุง หงชาวดี ขอ เจริญ ทาง พระ ราชไมตรี มา ยัง สมเด็จพระ
 พระ เชษฐา ผู้ ครอง กรุง ศรี อยุธยา : ด้วย ได้ ทราบ ข่าว เลื่อง ลือ ไป
 ถึง กรุง หงชาวดี ว่า สมเด็จพระ เชษฐา มี บุญญาธิการ มาก, มี ข้าง
 ฝ่อก มา สู่ พระ บารมี ถึง เจ็ด ข้าง, กรุง หงชาวดี ยัง หา มี ข้าง ฝ่อก
 สำหรับ พระ นคร ไม่, ขอ สมเด็จพระ เชษฐา เห็น แก่ ไมตรี ประทาน
 ข้าง ฝ่อก ให้ เปน ศรี พระ นคร หงชาวดี ลัก สอง ข้าง เกิด; ต่อ ไป
 ข้าง หน้า กรุง หงชาวดี กับ กรุง ศรี อยุธยา จะ ได้ เปน เมือง พี่ เมือง
 น้อง รัก กัน สนิท สมม; หา ไม่ ถ้า สมเด็จพระ เชษฐา จะ ทรง รัก
 ข้าง ยิ่ง กว่า พระ ราชไมตรี แล้ว กรุง หงชาวดี กับ กรุง ศรี อยุธยา ก็
 จะ ต้อง ขาด กัน. นำ ที่ จะ เตือด ร้อน แก่ ราษฎร ทั้ง สอง พระ นคร
 มิ ใช่น้อย. ขอ สมเด็จพระ เชษฐา ได้ ทรง ทราบ เกิด : ”

สมเด็จพระเจ้าข้างเผือก ทรงทราบพระราชสาส์นของพระเจ้าหงสาวดี ก็เข้าพระไทยได้ทันทีว่า ถ้าไม่ทรงประทานข้างเผือกให้ ตามที่ขอแล้ว ก็เท่ากับประกาศสงคราม, เพราะพระเจ้าหงสาวดีคงทำเป็นที่ทรงพระพิโรธ ยกกองทัพใหญ่เข้ามาตีเมืองไทยตามพระราชสาส์นเป็นแน่; แต่ถ้าจะประทานข้างเผือกศรีเมืองตามที่ขอเล่า ก็เท่ากับยอมเป็นเมืองขึ้นของพม่าเสียทั้งเมืองเสียทั้งเกียรติยศ ผิดธรรมเนียมราชประเพณียิ่งนัก.

ส่วนข้าราชการเป็นอันมาก เห็นไปว่า ควรยอมเสียข้างสักสองข้างรักษาไมตรีไว้ดีกว่า, จะได้ไม่ต้องรบพุ่งกัน, โพร่ฟ้าข้าแผ่นดินจะได้ไม่เดือดร้อน. ส่วนพระราเมศวร, ซึ่งเป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ กับพระยาจักรี และพระสุนทรสงคราม ข้าราชการผู้ใหญ่ เห็นตามคลองกระแสพระราชดำริห์ว่า ไม่ควรให้ เพราะจะเสียทั้งเกียรติยศเสียทั้งเมืองแก่หงสาวดีดังว่า และเข้าใจว่า จะหนีพ้นการสงครามเมื่อไร เพราะเมื่อพระเจ้าหงสาวดีเห็นไทยกลัว, ขออะไรเป็นได้ฉันนี้ จะทำอะไรแก่ไทยก็ได้. ถึงแม้จะยอมสละข้างเผือกให้ในคราวนี้ ต่อไปมิช้าคงจะพาลหาเหตุทำสงครามจนได้ อย่างดีก็เปนแต่เสมอ ผัดวันพบให้เข้าไปหน้อยเท่านั้น.

สมเด็จพระเจ้าข้างเผือกจึงทรงตอบราชสาส์นพระเจ้าหงสาวดีเป็นคำขาด อย่างสมกับที่เป็นชายรักชาติ, รักเกียรติยศ จะต้องตอบในเมื่อถึงคราวขบขัน ซึ่งจะต้องเลือกทำกิจกุศลซึ่งทำยาก หรือเลือกทำกิจอกุศลซึ่งทำง่ายว่า :—

“ พระเจ้าข้างเผือก สนองทางพระราชไมตรีมา ยังสมเด็จพระ

เจ้า กรุง หงสาวดี ว่า ซึ่ง สมเด็จพระ อนุชา มี พระ ราช ประสงค์ จะ
ได้ ข้าง ฝ่อก ไป ไว้ เปน ศรี พระ นคร หงสาวดี สอง ข้าง นั้น เห็น ว่า จะ
ให้ ไป ไม่ ได้ เพราะ ธรรมเนียม แต่ ก่อน มา ย่อม ถือ กัน ว่า ข้าง
ฝ่อก เปน ศรี เมือง เปน ของ เกิด กับ สำหรับ บุญ บารมี ของ พระ เจ้า
แผ่นดิน ผู้ เปน เจ้า ของ. เมื่อ พระ เจ้า หงสาวดี ได้ ทรง บำเพ็ญกรรม,
สร้าง กุศล บารมี ให้ ไพบูลย์ แล้ว ก็ คง จะ ได้ แก้ว เจ็ด ประการ มี
ข้าง แก้ว เปน ต้น มา สู่ พระ บารมี เปน มั่น คง. ขอ สมเด็จพระ
อนาธิราช อย่า น้อย พระ ไทย เลย ! ”

อัน ว่า ท่านอง ตอบ พระ ราชสาสน์ ของ สมเด็จพระ เจ้า ข้าง ฝ่อก
นี้ ควร เรา ทุก คน จะ ยึด ถือ ไว้ เปน หลัก แห่ง ความ ประพฤติ
ของ เรา อยู่ ส่วน หนึ่ง คือ เมื่อ ถึง คราว ขับ ขัน แล้ว เช่น เขา จะ
ชวน ให้ ทรยศ ต่อ พระ ผู้ เปน เจ้า ก็ ดี, ต่อ ขาติ บ้าน เมือง ก็ ดี, ต่อ
มิตรสหาย หรือ ผู้ ไใด ผู้ หนึ่ง ก็ ดี โดย ชู หรือ กล่อม ใจ ว่า จะ ได้ รับ
โทษ ดัง นี้, จะ ได้ มี ลาภ ยศ ดัง นั้น แล้ว ไซ้ ควร ต้อง วัง หนี ให้
พ้น ผู้ ชวน นั้น อย่าง รวด เร็ว ราว กับ หนี ไฟ หรือ หนี ไข้ ปัสสาวะ ฉะนั้น
กล่าว คำ เต็ด ขาด ท้น ที่ ว่า :—“ ข้า ไม่ เอา ! ” สาม คำ เท่า นี้ และ ถึง
แม้ จะ เปน จะ ตาย อย่างไร ก็ ตาม ตน ก็ จะ ภูมิใจ ว่า ได้ รักษา
ชื่อ เสียง, รักษา เกียรติยศ และ ความ สัตย์ ชื่อ สุจริต อยู่ เปน นิติย์
ถึง เสีย ชีพ ก็ ไม่ เสีย สัตย์ และ พระ ผู้ เปน เจ้า ซึ่ง ทรง ราช วัล แต่
ความ สัตย์ ก็ จะ ประทาน บำเหน็จ ราช วัล อัน ประเสริฐ แก่ ตน ใน
โลก นี้ โดย ดลใจ ตน ให้ เปน สุข และ ดลใจ ผู้ อื่น ให้ ชื่น ชม นับถือ
และ เมื่อ ตาย ไป พระ องค์ จะ ทรง โปรด ให้ ตน ขึ้น ไป เสวย ความ สุข
สถาวร รวม กับ พระ องค์ เปน ชั่ว นิรันดร์.

บทที่ ๒๕.

ฉันชื่อไร ?

ฉันชื่อไร ? พ่อหนูรู้หรือเปล่า ? ม้ามันมีสี่เท้าเท่ากับข้า,
แต่ตัวเราเขาไม่เรียกว่าชื่อม้า. ทางเรายาวเหมือนหางหมาแต่ผิดกัน;

จนเราอ่อนแอ ลม้าย กะต่าย บ้าง แต่ ว่า หาง ของ กะต่ายกลาย เป็นสั้น;
กระรอก เล่า ตัว เท้า ข้า แต่ แปลก กัน; หู ตา ฉัน แหลม ไว คล้าย กะแต,
แต่ กะแต อยู่ กอ ไม้ ฉัน ไม่ อยู่ ฉัน อาศัย บ้าน พ่อ หนู อยู่ กัน แซ่;
เมื่อ เจ้า นอน ฉัน ก็ วิ่ง กัน จอ แจ, เมื่อ เจ้า แซ่ วิ่ง จร ฉัน นอน หลับ.

ถ้า อ้าย มอ สระ แอว บ่าว ของ เจ้า มา เห็น เรา แล้ว ก็ ย่อง คอย มองจับ,
ฉัน ต้อง หลบ หลีกหนี ให้ ลี้ ลับ หา ไม่ มัน โดด คำนับ จับ หัว เรา.
หนู เล็ก ๆ เด็ก ใหญ่ คิด ได้ หรือ ? คิด หา ชื่อ ฉัน ได้ บ้าง หรือ ยังเปล่า ?
คิด ไม่ ออก. บอก ก็ได้ ให้ พัง เอา พ่อ หนู เจ้า ชื่อ ไร ฉัน ชื่อ นั้น!

บท ที่ ๓๐.

คำ ที่ ใช้ ตัว ร การันต์.

จันทร์ วัน—, พระ—	ศุกร์ วัน—, ดาว พระ—
คัมภีร์ หนังสือ—, พระ—	เพชร —พลอย, เมือง—บุรี
เกษตร กระทบ—,	...นทร์ นเรนทร์, ประเมษฐ์
อินทร์ พระ—,—ธนู	เบอร์ น้า—,—บ้าน
สิงคโปร์เมือง—, เรือ—	เทเวศร์ หมู่—, เจ้า พระยา—

เสาร์ วัน—, ดาว พระ—	จักร กง—, เครื่อง—, พุทธ-อาณา-
เสา —เรือน, —ธง, —กะโหลก	จัก —ตอก, ฐ—,—ไป, ฐ—มักจี่

ถ้า บ้าน เมือง เปน ทุกข์ เขา ชัก ชง เพียง ครั้ง เสา.
 หมดวัน ศุกร์ แล้ว รุ่ง ขึ้น เปน วัน เสาร์. ห้าง ใหญ่ ๆ
 วัน เสาร์ ปิด ครั้ง วัน. แผ่น กระจาก เขา ใช้ ตัด ด้วย
 กาก เพชร. เพชร นิล จินดา ประเสริฐ ก็ ไม่ เท่า เมล็ด
 เข้า. เจ้า พระยา วิชาเยนทร์ เปน ฝรั่ง ครั้ง กรุง เก้า.

พระจันทร์ เดิน รอบ โลก เตือน ละ หน เปน ครบ รอบ.
 สิงคโปร์ เปน เมือง ทำ อยู่ ปลาย แหลม มลายู. เย็บ
 ด้วย จักร เร็ว กว่า เย็บ ด้วย มือ. เลข หน้า บ้าน บาง
 คน เขา เรียก ว่า เบอร์. พระ คัมภีร์ เปน หนังสือ ว่า
 ด้วย พระ เจ้า. คน เห็น ผิด เปน ชอบ เขา ว่า คน
 นั้น เห็น กงจักร เปน ดอก บัว. เมื่อ อาณาจักร กับ
 พุทธจักร ประอง ดอง กัน ชาว เมือง อยู่ เปน สุข.

บท ที่ ๓๑.

เรือ กล ไฟ ใน กรุง สยาม.

เมื่อ ชั้น แรก ที่ มี เรือ กล ไฟ ขึ้น ใน กรุง สยาม นั้น มี ผู้ กล่าว
 ไว้ ว่า ถ้า แม่น ชะนะ นั้น จะมี ใคร มา บอก ว่า :-" พระ อินทร์ เสด็จ
 ลง มา เจียว ๆ อยู่ โน่น แนะ ! " ก็ ยัง จะ พอ หา คน เชื่อ ได้ บ้าง, แต่
 ถ้า จะมี ผู้ บอก ว่า :-" โน่น แนะ ! เรือ มี แต่ เสา. ไม่ มี ใบ, ไม่
 ต้อง พาย, ไม่ ต้อง ถ่อ ก็ แล่น ไป ได้ ! " เช่น นี้ คง จะ หา คน เชื่อ
 ได้ ยาก นั้. ต่อ เมื่อ ได้ ยิน หนัก เข้า บาง คน คง ปลง ใจ เชื่อ ว่า
 มี จริง แต่ ใน ใจ ก็ ยัง จะ ถือ ดี ว่า :-" ถึง เดิน ได้ ก็ คง ไม่ เร็ว; สู้
 เรือ กัญญา สิบ ห้า พาย, ยี่ สิบ พาย ของ โบราณ เรา ไม่ ได้ อยู่ เอง ! "

ครั้น ต่อ มา วัน หนึ่ง เป็น รัชกาล ที่ สาม กรุงรัตนโกสินทร์ มิสเตอร์ ฮันเตอร์ พ่อค้า อังกฤษ ตั้ง ห้าง ค้า ขาย อยู่ ที่ กว๊านจีน ใน กรุง เทพฯ ก็ ได้ ส่ง เรือ กล ไฟ เข้า มา เมือง ไทย ลำ หนึ่ง ปรากฏา จะ ถวาย ให้ สมเด็จพระ นัง เกล้า เจ้า อยู่ หัว ทอด พระ เนตร; ถ้า ชอบ พระ ไทย บาง ที่ จะ ได้ ทรง ชื้อ. สมเด็จพระ นัง เกล้า ทอด พระ เนตร เห็น แล้ว ก็ ชอบ พระ ไทย แต่ มิสเตอร์ ฮันเตอร์ เรียก ราคา แพง นัก ก็ ไม่ ทรง ชื้อ.

สมเด็จพระ เจ้า น้อย ยา เชอ เจ้า พ้า กรม ขุน อิศเรศร์รังสรรค์ จึง ทรง พระ ดำริห์ จะ สร้าง เรือ กล ไฟ เลียน ตาม แบบ อย่าง ของ มิสเตอร์ ฮันเตอร์ ขึ้น ไว้ เป็น ส่วน ของ พระ องค์ เอง บ้าง ก็ สำเร็จ ตาม พระ ราช ประสงค์ ทุก ประการ. คือ ต่อ เป็น เรือ ขวิด ย่อม ๆ ด้วย ไม้ สัก, มี จักร ข้าง, มี ปล่อง ไฟ พร้อม เสร็จ ไม่ ต้อง แฉว ไม่ ต้อง พาย ก็ เดิน ได้; แต่ กระนั้น คน บาง พวก ยัง ไม่ ยัก เชื่อ. บาง คน เห็น คว้น ออก จาก ปล่อง ก็ ออก ความ เห็น ว่า เป็น คว้น เตา ไฟ สำหรับ หุง เข้า ใน เรือ; ที่ ไม่ มี แฉว พาย นั้น บ้าง ก็ แก้ว ว่า เป็น เพราะ ใช้ คน ถีบ จักร แบบ รหัด ชื้อ เสือ ส้อน ไว้ ใน เก่ง ข้าง ใน ต่าง หาก จึง ไม่ เห็น. โยษ กัน ต่าง ๆ นา ๆ ดัง นี้ แต่ คน โดย มาก เห็น เป็น เรือ กล ไฟ เกิด ขึ้น ใน เมือง ไทย ทั้ง ลำ (ยก เว้น แต่ เครื่อง จักร ซึ่ง ส่ง มา แต่ นอก) ก็ พา กัน ยก มือ ขึ้น ท่วม ศีรษะ อนุโมทนา พระ คุณ ของ พระ องค์ และ ตั้ง แต่ วัน นั้น มา ต่าง ก็ ยินดี อยาก ลง เรือ ไฟ ต่อ ไป.

ครั้น ต่อ มา เมื่อ ใน ราว คฤศตศักราช ๑๘๕๕ พระ บาท สมเด็จพระ ปรเมนทร์ มหามกุฎ พระ จอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว รัชกาล ที่ สี่

มี รับ สั่ง ให้ นาย ช่าง ชาว สยาม ต่อ เรือ กำปั่น ไฟ ใหญ่ ลำ หนึ่ง เรียกว่า เรือ พระ ที่ นั้ง “ สยามอรสมพล ” ควร นับ ว่า เปน เรือ กล ไฟ ลำ แรก ที่ ได้ มี ขึ้น ใช้ ใน กรุง สยาม. เพราะ ลำ ที่ เจ้า พ้า กรม ขุน อิศเรศร์ ทรง ทำ นั้น สัก แต่ ว่า เปน เรือ เทา นั้น ใช้ งาน การ อะไร ไม่ ค่อย จะ ได้.

ทุก วัน นี้ ใน กรุง เทพ ๑ มหานคร มี เรือ กล ไฟ, เรือ ยนต์ ทั้ง เล็ก ใหญ่ ทุก ชนิด นับ ตั้ง ร้อย พัน ลำ; ใคร มี กิจ ธุระ จะ ต้อง ไป เมือง จีน เมือง สิงคโปร์ ก็ ดี, ไป ประเทศ ยุโรป หรือ อเมริกา ก็ ดี ไม่ ว่า เปน วัน สุกร วัน เสาร์, อาทิตย์ จันทร์ หรือ วัน ไหน ก็ มี เรือ กล ไฟ เมล็ด คอย รับ ส่ง อยู่ แทบ ทุก วัน ไม่ ต้อง คอย ฤดู มรสุม เช่น อย่าง เรือ ลำเภา ครั้ง โบราณ ซึ่ง ออก ไป ได้ แต่ ปี ละ หน เดียว เท่านั้น.

แต่ เดิม ไทย เรา ยัง ไม่ นับถือ เรือ กล ไฟ ว่า ดี ก็ เพราะ ยัง ไม่ เคย เห็น นั้น เอง, ต่อ เมื่อ รู้ จัก ว่า เปน อย่างไร แล้ว จึง ชอบ; นี่ เปน ธรรมดา ของ คน ทั่ว โลก; เช่น เขา เล่า กัน ว่า เมื่อ แรก มี รถ ไฟ เกิด ขึ้น ใน เมือง ฝรั่งเศส ขึ้น แต่ จะ หา จ้าง คน มา นั่ง ขี่ เล่น ก็ หา ไม่ ค่อย จะ ได้ เพราะ ต่าง พา กัน กลัว ว่า รถ จะ ตก ราง บ้าง, จะ ทับ ตัว ตาย บ้าง, กลัว อะไร ต่อ อะไร มิ รู้ สิ้น มิ รู้ สุด.

ชาว สยาม เรา ทุก วัน นี้ ไม่ ว่า การ กิน, การ นอน, การ ทำ ไร่ ไถ นา หรือ การ เรียบน ตำหรับ ตำรา วิชา ศิลปศาสตร์ ต่าง ๆ ก็ ออก จะ นิยม นับถือ อย่าง เจริญ ศรีวิสัย สม คราว สมัย แทบ ทุก อย่าง ก็ ว่า ได้ ถึง กระนั้น ก็ ยัง ควร ระวัง อยู่ บ้าง ว่า คน เรา สมัย นี้ ซึ่ง เปน ผู้ รั วิชา ศิลปศาสตร์ ต่าง ๆ มา ๆ ดี กว่า คน สมัย ก่อน มาก, แต่ ส่วน ความ ดี ความ ศรัทธา การ รอบ รู้ ขำนิ ขำนาญ ใน คัมภีร์ พระ ศาสนา เจริญ

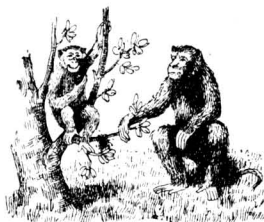
กว่า แต่ ก่อน อยู่ ด้วย หรือ ไม่ ? แท้จริง ศาสนา เป็น ความ ศรัทธา
ภายใน อย่าง เดียว กับ วิชา ความ รู้ ซึ่ง เป็น ความ ศรัทธา ภาย นอก
นั้น เอง. ถ้า จะ เอา มา เปรียบ เทียบ กัน เข้า แล้ว ศาสนา เป็น
เหมือน หนึ่ง แก้ว มณี หรือ เพชร พลอย อัน ประเสริฐ และ วิชา ความ
รู้ เป็น เพียง ดั่ง อิฐ ปูน เท่านั้น; ฉะนั้น ควร แล หรือ ที่ เรา จะ ทิ้ง แก้ว
เพชร มัว ไป เก็บ อิฐ เก็บ ปูน เสีย ? ควร แล หรือ ที่ จะ ทิ้ง ให้ ดวง
จิตร์ ใจ รก เรื้อร ปล่อย ปล่อย, แล้ว มา เผ้า แต่ บำรุง ร่าง ภาย กับ บัญญา
ท่า เดียว ? เชิญ พิจารณา ดู ให้ ดี ๆ เทอญ !

บท ที่ ๓๒.

ลิง กิน มังคุด !

อ้าย จี๊ จ้อ ตัว หนึ่ง อยู่ ใน ป่า
มัน เทียว มา พบ ผล มังคุด สุก,
หยิบ ขึ้น กัด, ฝาด จน เส้น ขน ลุก
ถ่ม น้ำ ลาย ป้าย ปุก กะเด็น ไป,

ร้อง :—“ พุโธ่ แม่ ว่า มัน หวาน ล้น, แดม พระ อินทร์ บอก ด้วยไม่ยอมให้ !”
ที่ นี้ เจ้า ลิง ทโมน มัน คว่า ไป ปล่อนเปลือกนอก เอาข้างในใส่ปากกลืน,

สุต ฝ ปาก กวัก เรียบ แล้ว ชี๊ ไ้ว “เนอะ อ้าย จี๊ ! ทำไม เจ้า จึง กล่าว ฝัน ?
คำ ของ แม่ เน่น แล้ว เรา ลอง กลืน, ลูก ไม้ อื่น ไม่ อาจ เทียบ เปรียบ มังคุด,
รส ข้าง ใน หวาน แท้ แต่ ต้อง แคะ, ชี๊ เกียจ แคะ เปลือก กัด, ฝาด ที่ สุด !”
นี่แหละ เจ้า เรา ทั้งหลาย ฝ่าย มนุษย์ เบื่อง ดัน ทุกข์, สุขจะ ผุด เมื่อ ปลาย มือ !

บท ที่ ๓๓.

คำ ที่ ใช้ ตัว ทร อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว ช.

ทราย เม็ด—, หาด—, เนือ—	ทราง ตาน—, โรค—
ทรุด ชำรุด—โทรม	ไทร ต้น—, เมือง แจก—
ทราม เลว—, เสื่อม—	โทรม ทรุด—, เหงื่อ—หน้า
ทรวง —อก, กระ—	ทรง —ทราบ, คน—
ทราบ ทรง—,—ความ	นเชิงเทราเมือง—คือ แปดริ้ว
แทรก แชม—,—เข้า ไป กลาง	

—:—

ทรัพย์ —สมบัติ,—สิน เงิน ทอง	อินทรีย์—คือ ร่าง กาย
ขับ กระดาษ,—,—ทราบ,—,—ช้อน	อินทรี นก—, ปลา—, ต้น—

—:—

หัวใจ อยู่ใน ทรวง อก. ยิ่ง แก่ลง ร่าง กาย ก็
 ยิ่ง ทรุด โทรม ไป. คนใจ โลภ มัว สะสม ทรัพย์ ราว
 กับ ไม่มี วัน ตาย. กระทรวง มี เสนาบดี เปน หัวหน้า.
 ทะเล ทราย ที่มี ชื่อ “ซาฮารา” อยู่ใน เมือง อาฟริกา.
 นก กระจอก เทด ไข่ หมก ทราย ไม่ พัก. การ เชิญ

เจ้า เข้า คน ทรง เป็น วีร อัน เลว ทรม. เมือง ไทร,
 เขก เขา เรียก ว่า เมือง เคตา. ทราก ศพ ของ นักโทษ
 แต่ ก่อน เคย ทิ้ง ให้ แร้ง กิน ที่ วัด สระเกษ. แปดริ้ว
 คือ เมือง ฉะเชิงเทรา. นก อินทรี เปน นก มี แรง มาก.
 ร่าง กาย เรา เรียก อินทรี ย้ ก็ ได้. หาด ทราย ชาย
 ทะเล ชาว สอาด. ถ้า หมึก หก, อย่า วิตก กระดาษ
 ซับ; สนิม จับ กระดาษ ทราย มี ชาย ถม.

บท ที่ ๓๔.

ทรัพย์ สมบัติ.

ยัง มี บุรุษ ผู้ หนึ่ง ได้ เกิด วิวาท ขึ้น กับ บุรุษ อีก คน หนึ่ง ด้วย
 เรื่อง ทรัพย์ มรดก แบ่ง ไม่ ตก ลง กัน จึง ได้ ไป เฝ้า พระ มหาเชช
 คุคฤศโต เจ้า ทูล วิง วอน อาราธนา ให้ พระ องค์ ได้ ทรง พระ เมตตา แบ่ง
 ทรัพย์ มรดก นั้น ให้ ด้วย. พระ มหาเชชคุคฤศโต ได้ ทรง พัง ดัง นั้น ก็
 ตรัส แก่ บุรุษ ผู้ นั้น ว่า :—“ ดูกร ท่าน ผู้ มี ทุกข์ ! เรา นี้ ไม่ ได้ เปน
 ตูลาการ, จะ แบ่ง บ้าน ทรัพย์ สมบัติ ให้ แก่ ท่าน ตาม ประสงค์ นั้น ไม่
 ได้; แต่ จะ ตัก เตือน ชี้ ทาง ให้ แก่ ท่าน อยู่ บ้าง ว่า ท่าน จะ มา รุ่ นวาย
 ด้วย เรื่อง ทรัพย์ มรดก เท่า นี้ ทำไม ? แท้จริง ความ สุข ใน โลก หน้า

หรือ โลก นี้ ก็ ดี จะ ได้ บังเกิด มี แก่ ท่าน เพราะ ทรัพย์ สมบัติ ก็ หา มิ ได้ ! ความ สุข นั้น จะ ได้ บังเกิด มี แก่ ท่าน ก็ เพราะ ท่าน เป็น คน ดี มี ศรัทธา ต่าง หาก, หา ไซ้ เพราะ ท่าน เป็น คน มั่ง มี เงิน ทอง ไม่ เลย ! ”

พระ องค์ ทรง ตรัส เช่น นี้ แล้ว จึง ทรง พระ มหา กรุณา โปรด อธิบาย เปรียบ เทียบ ความ ให้ บุรุษ สอง คน นั้น ฟัง ต่อ ไป อีก ชั้น หนึ่ง ว่า :—“ ยังมี เศรษฐี ฐู หนึ่ง เมื่อ ถึง ฤดู เก็บว เข้า เสรีจ แล้ว เศรษฐี ฐู นั้น ก็ ได้ ผล เมล็ด เข้า ใน นา บริบูรณ์ มาก เหลือ ล้น จน ยัง ฉาง ไม่ พอ ใส ไม่ ทราบ ว่า จะ เอา เข้า ไป ไว้ ที่ ไหน. เศรษฐี ฐู นั้น จึง ได้ คิด ขึ้น ว่า :—“ อย่า กระนั้น เลย ! เรา จะ รื้อ ฉาง พัง บัง เก่า เสีย ปลุก ใหม่ ให้ โต ใหญ่ แล้ว เรา จะ ได้ สะสม เข้า ไว้ ใน นั้น ให้ มาก มาย; ต่อ ไป ข้าง หน้า เรา จะ ได้ ไม่ ต้อง ทำ อะไร ก็ จะ ได้ นัง กิน, นอน กิน ให้ สบาย ! ” แต่ อนิจจา ! เศรษฐี ฐู นั้น ยัง กำลัง คิด การ ใหญ่ โต วุ่น วาย ด้วย เรื่อง ทรัพย์ อยู่ ฉนี้ ก็ พอ ใน วัน นั้น พระ พุทธเจ้า ได้ ทรง ตรัส กับ เศรษฐี ฐู นั้น ว่า :—“ ดูกร เจ้า ผู้ มี สติ อัน เบา เอ้ย ! เจ้า จะ มัว วุ่น อยู่ ด้วย เรื่อง ทรัพย์ เหล่า นี้ ทำไม ? คืน วัน นี้ เอง เจ้า ก็ จะต้อง ตาย อยู่ แล้ว และ ทรัพย์ สมบัติ ที่ เจ้า มัว สะสม ไว้ นี้ ก็ จะ ตก เป็น ของ คน อื่น เสีย แล้ว ! จะ มัว หา ไว้ ทำไม มัน จะ ไม่ มี ประโยชน์ อะไร แก่ เจ้า เลย ! ”

พอ ทรง ชัก อุทาหรณ์ เปรียบ เทียบ ดัง นี้ แล้ว พระ มหาเชษฐกฤศ-โต เจ้า ข้า ทรง พระ พระ มหา กรุณา โปรด รับ สั่ง แก่ บุรุษ สอง คน นั้น ว่า “ ดูกร ท่าน ผู้ มี ทุกข์ ! ขึ้น ชื่อ ว่า บุคคล ผู้ โต ผูก กังวล อยู่ ด้วย ทรัพย์ สมบัติ ของ โลก นี้ จน ลืม แสวง หา บุญ กุศล ซึ่ง เป็น ทรัพย์

สมบัติ อัน เทียง แท้ ซึ่ง จะ นำ เอา ความ สุข มา ให้ ตน ใน โลก หน้า
โน้น แล้ว, บุคคล ผู้ นั้น เมื่อ ตาย ไป เปรียบ เป็น เหมือน หนึ่ง คน
เดิน ทาง ไกล ไม่ มี สเบียง อาหาร ไป ด้วย เลย ต้อง ออด ตาย เสีย กลาง
ทาง ฉนั้น ! ”

จริง อยู่ ! ทรัพย์ สมบัติ ต่าง ๆ แม้ ถึง เรา จะ หา มา ได้ มาก มาย
สัก เท่า ไฉ ก็ ไม่ ผลิต กับ กอง กรวด กอง ทราบ เพราะ เมื่อ เรา ตาย
ไป แล้ว ทรัพย์ สมบัติ เหล่า นั้น เรา ก็ เอา ไป ไม่ ได้ เลย สัก สิ่ง เดียว :
แม้ ถึง ร่าง กาย ซึ่ง ใคร ๆ ถือ ว่า เป็น ทรัพย์ สมบัติ อัน ประเสริฐ กว่า
ทรัพย์ ทั้งหลาย ใน โลก นี้ ก็ เอา ไป ไม่ ได้ ด้วย เหมือน กัน, ต้อง ทิ้ง
ให้ เปื่อย เน่า หรุต ไทรม ไป เป็น ทราก ศพ อัน น่า เกลียด กัน ทั้ง นั้น :

อย่า ว่า แต่ ทรัพย์ ไม่ ช่วย ตัว ให้ ได้ ดี เลย บาง ที่ เป็น เหตุ ให้
ได้ ความ ลำบาก ทวี มาก ขึ้น ก็ เป็น ได้. เช่น ต่าง ว่า เรา มี ทรัพย์ สมบัติ
มาก ก็ ต้อง คิด บัอง กัน รักษา และ หา มา เพิ่ม เต็ม อยู่ ร่ำ ไป ! ยิ่ง มี
ทรัพย์ ทวี ขึ้น ความ กังวล ก็ ยิ่ง ทวี มาก ขึ้น ไป ตาม กัน ! ถ้า มี เหตุ
ใด เหตุ หนึ่ง เข้า มา แทรก ทำให้ ขาด หุ่น สูญ กำไร ไป เสีย ก็ เกิด
ความ ร้อน ใจ ราว กับ ไฟ เข้า สุม อยู่ ใน ทรวง ออก ก็ ว่า ได้ :

แต่ ว่า ถ้า ใคร มี ทรัพย์ สมบัติ มาก และ รู้ จัก ใช้อย่าง สรอย ให้ ถูก
ต้อง เช่น ใช้อย่าง เพื่อ บำรุง เลี้ยง ครอบ ครัว และ วงศา ฅณาญาติ ก็ ดี, ใช้อย่าง
ทำ บุญ ให้ ทาน แก่ คน จน พอ สมควร แก่ กำลัง ของ ตน ที่ จะ ทำ
ได้ ก็ ดี, หา ได้ ใช้อย่าง เพื่อ บำรุง ความ สนุก สนาน ของ ตน ใน ทาง มิ ดี
หรือ เพื่อ กด ขี้ ข่มเหง ผู้ ที่ น้อย ทรัพย์ อับ ปัญญา กว่า ตน, ดัง นั้น
แล้ว ทรัพย์ สมบัติ เหล่า นั้น ก็ จะ กลาย เป็น ประจุ หนึ่ง ลูก ฤๅญแจ
อัน วิเศษ สำหรับ เปิด ประตู สวรรค์ ให้ แก่ ตน ก็ ว่า ได้ เพราะ เป็น

เครื่อง ช่วย ให้ ตน สร้าง บุญ กุศล ให้ มาก ขึ้น.

เรา เอ๊ย เรา ! ถ้า ตน เป็น คน มั่ง มี ศรี สุข บริบูรณ์ ไป ด้วย เงิน ทอง เข้า ของ ต่าง ๆ ก็ ให้ รู้ จัก แบ่ง สรร บัน ส่วน เพื่อ ให้ คน อื่น บรรเทา ทุกข์ ไป บ้าง เกิด : ต่อ ไป ข้าง หน้า เมื่อ ตน ตาย ไป พระ คง ทรง พระ กรุณา แก่ ตน เพราะ เหตุ ที่ ตน ได้ มี ความ กรุณา ต่อ เพื่อน มนุษย์ ด้วย กัน : ถ้า ตน เป็น คน อัดคัด ไม่ ค่อย มี อัน จะ กิน บริบูรณ์ กับ เขา ก็ อย่า มัว แต่ วุ่น หา เงิน หา ทอง หรือ อิจฉา อิจฉา คน ที่ มั่ง มี กว่า ตน เลย, อุตสาห์ มัธยัสถ์ ระมัด ระวัง ตน ทำ มา หา กิน โดย สุจริต ตาม สมควร แก่ ชั้น ตระกูล ของ ตน เท่า นั้น เกิด : ต่อ ไป ข้าง หน้า พระ พุทธิเจ้า คง ทรง ยก เอา ทิพยสมบัติ ใน สวรรค์ ให้ ตน มั่ง มี ศรี สุข เปน นิศย์ นิรันตร :

ใจ เปน เรือ.

ตัว เรา ประหนึ่ง เรือ	ขณะ เมื่อ ทะเล วน
โทโย ทูรณ ตน	กละ พา ยุ คลื่น มา;
แม่ ไม่ พิโรธ แล้ว	ดูจ แกล้ว ภัย มัจฉา
เรือ ลี้ว ระ เรือ ย สา—	กระ คลื่น สงบ ลง.

บทที่ ๓๕.

ทิด โหมด ไป หา หมอ ความ.

—“ขอเชิญ นั่ง บน เก้าอี้ ข้าง นี้ จะ ! มี ชูระ ทุกข์ ร้อน อย่างไร หรือ ?”

—“มี ขอรับ ! ร้อน ใจ คัง ไฟ ฮือ ! มา หา รือ ท่าน หมอ ขอ ช่วย ความ !”

—“เออความนั้นอย่างไรเล่าเจ้าทิดโหมด? เรา เป็น โจทย์ หรือ จำเลย จะ ขอ ถาม ?
เรื่อง ไรวา, คำ ขาย หรือ ตัก รัม ? - หรือ เป็น ความ อาญา ว่า ให้ พัง !”

—“ขอรับ เรื่อง ต้น นั้น มัน เช่น นี้
ซื้อ กุ้ง เค็ม, เกลือ, ปู, ปลา หู่ กัง
พวก กุลี ลูก จ้าง ค้าง เงิน เดือน
ต้อง ขาด หุน มาก มาย มา หลาย คราว

ผม เป็น หนี้ คุณ แม่ จิบ อยู่ สิบ ชั่ง,
ไป แลก ห้าง, นอ, งา, มา แต่ ลาว.
มัน บิด เปื่อน ชัก ยอก ไม่ บอก กล่าว,
พอ รู้ ขาว ข้าง คุณ แม่ แร่ มา ทวง.

ท่าน อ้าง ว่า ถ้า ไม่ได้ จะ ไป พ้อง
ท่าน หมอ ช่วย ขำพเจ้า ให้ เบา ทรวง

—“เออ เมื่อ เจ้าเอา เงิน คุณ แม่ มา,

—“เปล่า ขอรับ นับ ให้ มา ดี ดี !

ให้ ผม ต้อง ทน ทุกข์ คิด ลูก หลวง;
ผม จะ ล้วง เงิน ให้ ใน เดี่ยว นี้ !”

ทำ สัญญา ลง ชื่อ ฤา ไม่ นี้ ?”

มิ ได้ มี หนังสือ หรือ สัญญา !”

—“อ้าวเช่นนั้นท่านเจ้าของพ้องไม่ได้, มี ก็ ให้; ถ้า ยัง ขัด ผัด ดี กว่า !”

—“ขอบ น้ำ ใจ ท่าน หมอ, ผม ขอ ลา !”

—“เฮ้ย ! ไหน คำ ปฤกษา อย่า เพ้อ ไป !”

—“โอท่านหมี ! ข้อสัญญา มี ฤา เปล่า ?

ถ้า มี แล้ว, ใน กะเป๋ เรา ควัก ให้ !”

—“นั่นแน่เจ้า ! เอาเถอะ ไปเถอะไป ..

ฮี้ ตาใจ ! ให้ อุบาย ขาย ตัว เอง !”

บทที่ ๓๖.

คำ ที่ ใ้ ทั่ว ๓ (๓) สกค.

ผล --ประโยชน์, --ไม้ นิล เพ็ชร—จินดา, ดำ เปน—
พล —ทหาร, —เรือก, ไพร—, กิงซูล ศาล—,—ราชทูต
ดาล บัน—,—ประตู, ชั้น บา— มลทินบาป—, เปน—
กมล ดวง—,—หญไทย ดล —ใจ, พสุธา—, จร—
กำพลผ้า—, ผ้า รัด—สี แดง กิล เลห์—, เล่น—,—อุบาย, ชอบ—
รางวัลบำเหน็จ—, ตก—, ปูน— ศึกิล (สากล) ทัว—,—โลก

- 3 -

ทุล กราบ—,—กระหม่อม	มุติ —เหตุ, เค้า—, ประ—,—ดิน
หุน —หัว, พ่อ—หัว	มุน —กะทิ

4

รู้พล เปน กำลัง ของ แม่ ท้าพ. ผล สาลี่ พวก จีน
เขา เอา มา ขาย ทุก ๆ ปี. อย่า ทำ ชั่ว มัว มลทิน เขา
จะ หมิ่น นินทา ตน. พลเมือง ดี มี บ้าน เรือน เปน
หลักฐาน. การไต่เถียง เปน มูล เหตุ ให้ เกิด

วิวาท บาด หมาย กัน. เรือ กลไฟ แรกมิใช้ใน
เมืองไทย ครั้ง แผ่นดิน สมเด็จพระ จอมเกล้า. คน
ดี เขา รามวัล, คน พาล เขา ดี. ยามหานิล เปน ยา
เย็น กิน แก่ ร้อน. ขอ พระ ผู้ เปน เจ้า ได้ ทรง โปรด
บันดาล ตลใจให้ คน พาล รู้ สึก ตัว กลัว บาป เกิด! ตั้ง
กงชูล ราชทูต ไว้ บ้อง กัน พลเมือง ของ ตน ที่ ต้อง
อยู่ใน ต่าง ประเทศ. พุด กับ เจ้า นาย เขา เรียก
ว่า “ทูล”

บท ที่ ๓๗.

ตา ฮุย. (ตอน ต้น.)

ยังมี ตา แก่ คน หนึ่ง ชื่อ ตา ฮุย. ผิว ตัว แก่ ดำ แสบ เปน นิล;
บรรดา ลูก หลาน ใน ตระกูล ของ แก่ ล้วน เปน ข่าง ดี เหล็ก หา ผล
ประโยชน์ ใน การ ดี ผล และ มีด พร้า ขาย มา ลั่น กาล นาน. ส่วน
ตา ฮุย เอง นั้น ใจ ไล่ เล่ ไม่ กังวล ด้วย การ ดี เหล็ก ดี หลาย, ชอบ
แต่ หา เล่ห์ กล อุบาย, ทำ ตลก คนอง เฮฮา จน ผู้ใหญ่ เด็ก เจ้า
ขุน มูล นาย ก็ รู้ จัก ตา ฮุย แสบ หมด เมือง.

วัน หนึ่ง หนู ปีก นิ่ง เล่น อยู่ ที่ ประตู่ หน้า บ้าน แล ไป เห็น
ตา ฮุย ถือ ถัง มือ ละ ใบ เดิน มา; พวก เด็ก ล้อม หน้า ล้อม หลัง

เป็น กลุ่ม ดู พิกุล น้า สนุก; หนู ป๊อก จึง ร้อง ตาม ว่า :—“ ตา อ้าย :
 นั้น แก จะ ไป ไหน ? ” แก บอก ว่า :—“ ข้า จะ ไป ตัก น้ำ ตาล ! เรือ
 บรรทุก น้ำ ตาล เพ็ชร มา ล่ม อยู่ ที่ ท้าย บ้าน ! ยัง ไร เล่า เอง ไม่
 รู้ หรือ ? ”

ฝ่าย หนู ป๊อก
 ลอย จอก ได้ ใบ
 หนึ่ง, รุ่ง ตาม
 หลัง ตา อ้าย ไป; ครั้น
 ถึง ท้าย คุ้ม หน้ศาล
 เจ้า เห็น มี เรือ
 จลอม จม อยู่ ลำ
 หนึ่ง ก็ พา กัน รีบ
 ลง ไป; แต่ ลง ไม่

ต่าง ก็ พา กัน ลง น้ำ

ถึง ท่า เพราะ ที่ แคบ. มี เด็ก โต คน หนึ่ง ถึง บรรได ก่อน, ตัก
 น้ำ ขึ้น ใส่ ปาก ทัน ที ! หนู ป๊อก ร้อง ขึ้น :—“ โอ๊ย ! ” ด้วย รู้ ลึก
 หวาน ใน ลำ คอ ประมูล ขึ้น สอง เท้า นึก ว่า :—“ ถ้า เป็น เรา แล้ว
 จัน นั้น ไม่ พอ ! ”

พวก เด็ก ๆ ต่าง คน ร้อง ตาม ว่า :—“ หวาน ไหม ไว้ย ? ” ผู้ นั้น
 ตอบ ว่า :—“ ชี ! ไม่ เห็น มั่น หวาน อะไร เลย ! ” ตา อ้าย ว่า :—“ ไม่
 เป็น เรื่อง ! หลีก ไป เถอะ ! ตา จะ ตัก เอา เอง ! ” พอ พวก
 เด็ก ได้ ยิน ตา อ้าย ว่า ดัง นั้น ก็ นึก ว่า :—“ ถ้า ตา อ้าย ตัก เอง, น้ำ คง
 หวาน บ้าง ! ” ตา อ้าย ก็ ลง ตัก ใส่ ปาก. พวก เด็ก พา กัน ตะโกน
 ตาม ว่า :—“ หวาน ไหม ? ตา อ้าย ! ” ตา อ้าย ร้อง บอก ว่า :—“ อ้าว !

พวก เจ้า อีกทีก็ นึก แล้ว ข้า ไม่ รู้ นั้น ชี ! ” พวก เด็ก ต่าง คน นิ่ง เงียบ กัน หมด.

ตา ฮุย อม น้ำ เต็ม แก้ม, ทำ ปาก ขมขม ขมขม เหมือน ล้าง ชี พัน หุ่น พรวด ลง บน หวี พวก เด็ก ๆ บอก ว่า :—“ หวาน มัน ไหล ลง ไป อยู่ กุ้ง ล้าง ตาบล ทำ ลาด โนน แล้ว ! ”

ที่ นี่ ก็ พา กัน
วิ่ง เร็ว ไป อีก กลัว
จะ ไม่ทัน หวาน กรุ
ลง ถึง ทำ พร้อมกัน;
ที่ ทำ นั้น กว้าง ลง
ได้ ทั้ง หมด; ต่าง
คน ก็ โดด ลง กินน้ำ
เข้า ไป. โอ้โฮ!
ไม่ เห็น หวาน สัก
หน้อย :

ต่าง ก็ โดด ลง กิน น้ำ พร้อม กัน.

ตา ฮุย บอก ว่า :—“ อ้าว ! หวาน มัน ไหล ไป เสีย เมือง ชลบุรี แล้ว ! ตาม ไป อีก เร็ว ๆ เอะ ! ” พลาญ แก ก็ ขึ้น บน บก, มือ หนึ่ง กุม ห้อง, มือ หนึ่ง ปิด ปาก ขึ้น หวี ร่อ อยู่ งอ ๆ. พวก เด็ก ๆ เข้า ใจ กัน ว่า แก หลอก แน่ แล้ว, ต่าง คน ก็ แค้น ใจ, คว่า ไม่ ค้อน, ก้อน อีฐ, หมาข จะ รวงวัล ตอบ น้ำ หวาน ให้ ตา ฮุย; พอ เห็น ตา ฮุย ชัก คีม เหล็ก ใหญ่ ๆ - ใส่อัน ร้อง ว่า :—“ แน่ะ แะ : เจ้า ! ข้า แทง สอง ที่ ก็ สี่ แผล ! ” พลาญ ขยับ คีม ร้อง ข้า ๆ ว่า :—“ สอง ที่ สี่ แผล ! สอง ที่ สี่ แผล ! แล้ว จะ ส่ง โรง พยาบาล ด้วย ! ”

พวก เด็ก ๆ ต่าง คน พา กัน วิ่ง กลับ บ้าน; ถึง ทาง ลิ่น หนู ป๊อก ก็ หก ล้ม, เสื้อ ผ้ายา, ขา แข็ง ข้ำ เปน บาด แผล จำเพาะ ขณะ นั้น แม่ ของ หนู ป๊อก เดิน สวน ทาง ไป รับ; อุ้ม หนู ป๊อก มา ถึง บ้าน แล้ว ถาม ว่า :—“ ลูก ที่ รัก ของ แม่ ยัง เจ็บ ปวด ที่ ไหน บ้าง หรือ ? ” หนู ป๊อก ก็ แอบ เข้า ซิต แล้ว ว่า :—“ อยู่ ไกล แม่ แล้ว หาย เจ็บ ปวด หหมด ! กลัว แต่ แม่ จะ ทำ โทษ ฉัน อีก ! ” แม่ ก็ รับ อุ้ม หนู ป๊อก โดย ความ รัก แล้ว ตอบ ว่า :—“ เจ้า ปวด เจ็บ มา ก็ เปน โทษ หนัก พอ อยู่ แล้ว แม่ จะ ไม่ ลง โทษ อีก ดอก ! แต่ แม่ จะ สั่ง ไว้ ว่า แต่ วัน นี้ ต่อ ไป ภาย หน้า, อย่า คบ, อย่า พัง คน พาล, คน ตลก คนอง หุสิด ต่าง ๆ ที่ พอ ใจ ล่อ ลวง เจ้า ! อย่า ห่าง จาก คน ที่ รัก เจ้า, ที่ ไม่ หลอก ลวง เจ้า จริง ๆ เช่น แม่ พ่อ และ ครู อาจารย์ เปน ต้น.”

(ยังมี ต่อ ไป)

เตรียม สเปียง.

สิ่งใด บาป อียบา ชั่ว เร่ง กลัว หัน,
 สิ่งใด ดี เปน กุศล รีบ ขวน ขวาย,
 จะได้ เปน สเปียง ไป เลี้ยง กาย
 ถึง คราว ตาย บุญ คง ตาม ส่ง เอย.

บทที่ ๓๘.

คำที่ใช้ตัว ล (ลึง) สกต (ต่อไป.)

มงคล ลี—, งาน—	กาล เวลา—,—สมัย
ตำบล —ที่อยู่,—บ้าน	กุล ตระ,—, เกื้อ,—, อนุ—
ถวิล —หวัง, นึก—	พิกุลดอก,—, ต้น—
กัณฑ์—,—ห้วง ไย	อุบล ดอก,—, เมือง—ราชธานี
ตาล ต้น—, ลูก—, น้ำ—	—:—
—:—	พาล คน—,—พาล
ชล เมือง—บุรี, กระแส—	พาน —ทอง, —ท้าย
ชน —ไก่, มหา—, บุณ—	บาล พยา,—, ภา,—, รัฐ,—, ชุมภา—
ชนม์ ล้น พระ—, เจริญ—	บาน ดุม,—, ชื่น,—,—พับ,—, ประตุ
	—:—

สำเนียง บอก ภาษา, กิริยา บอก ตระกูล. พยา-
 บาล คนไข้ เปน การ บัญ. ข้าราชการ ย่อม กระทำ
 ศักดิ์ สามีล ตัว ต่อ พระ เจ้า อยู่ หั้ว ทุก ปี ไป. จำ
 หน้า ของ จดหมาย จง เขียน ตำบล บ้าน ให้ ชัด เจน.
 เวลา นี้ โรงพยาบาล ก็มี อยู่ หลาย ตำบล. บาง ปลา

สร้อย เขา เรียก ว่า เมือง ชลบุรี. ใน วัน เนลิม พระ
 ชนม์พรรยา ชาว ชน พลเมือง เขา ถวาย ไชยมงคล แต่
 พระราชา. มี กังวล เปน ห่วง ไม่ รู้ แล้ว. ที่ มณฑล
 เพ็ชรบุรี มี น้ำ ตาล โตนด. พระ เจ้า ทรงธรรม เดิม
 บวช เปน พระ พิมลธรรม. คบ คน พาล มัก จะ พา
 ไป หา ผิด, คบ บัณฑิตย์ มัก จะ พา ไป หา ผล.

บท ที่ ๓๕.

ดา ฮุย (ตอน ที่ สอง.)

ดา ฮุย คน นี้ แหละ ถ้า พุด ขึ้น มา ถึง ความ ตลก คนอง ของ
 แก แล้ว, ใคร ๆ เปน ต้อง อุด หัวเราะ ไม่ ได้ ทุก คน ที่ เตียว. วัน
 หนึ่ง แก ไป ได้ ลิง ที่ ไหน มา ตัว หนึ่ง, แก อุส่าห์ หัด ให้ มัน เล่น ลคร
 จน มัน เล่น ได้ แคล่ว คล่อง ดี. ถ้า แก เอา สร้อย สังกวาล และ ชะฎา
 ใส่ ให้ มัน แล้ว ร้อง เพลง เปน บท ลคร ขึ้น, มัน ก็ กระโดด โลด
 เต็น, ทำ ท่า ทาง ไป ต่าง ๆ ตาม ทำนอง เพลง ที่ แก ร้อง; แล้ว แก
 ก็ เทียว เอา ลิง ไป เล่น ที่ ดาบล ไน้ บ้าง, ดาบล นี้ บ้าง; ทั้ง ตัว
 แก ก็ เล่น ตลก คนอง เล่น กล ให้ เขา ดู ต่าง ๆ. คน ดู เขา เห็น
 สนุก, เขา ก็ ให้ รางวัล แก. ผล ประโยชน์ ที่ แก หา ได้ ใน ทาง
 เล่น กล เล่น ลคร ถึง นี้ วัน หนึ่ง ๆ ได้ หลาย สลึง. ยังมี พิเศษ อีก
 คือ ถ้า แก รู้ ว่า บ้าน ไหน เขา ทำ การ มงคล ฉลอง อะไร ต่อ อะไร แล้ว

แก ก็ เอา สิ่ง ไป เล่น ให้ เขา ด; เขา ชอบ ใจ เขา ก็ ให้ รางวัล แก
 คำลึง ห้าง บ้าง, กิ่ง คำลึง บ้าง; แก ก็ เลข หา กิน ใน ทาง นี้ ต่อ ไป
 เพราะ ญาติ พี่ น้อง ไม่ มี ใคร เขา ก่อ กุล แก เลข.

อยู่ มา วัน หนึ่ง แก จะ ไป ชุระ แก เอา สิ่ง ผูก ไว้ กับ บาน ประตุ
 แล้ว พูด ว่า :-“ ประตุ ! ผูก สิ่ง ไว้ ด้วย ! ” แล้ว แก ก็ ไป. พะเอน
 เวลา นั้น มี อ้าย คน พาล เกร เดิน มา เห็น สิ่ง ของ แก เข้า, เมื่อ
 มัน ไม่ เห็น มี คน, มัน ก็ เลข แก่ เอา สิ่ง ไป เสีย.

ครั้น ता ฮุย กลับ มา ไม่ เห็น สิ่ง แก ก็ ร้อง ให้ เทียว ตาม ชาว
 บ้าน ก็ ไม่ มี ใคร รู้ เห็น. เดิม แก ว่า แก จะ ไป ทูล เจ้า นาย ที่ แก
 รู้ จัก; ภายหลัง แก เห็น ว่า เปน แต่ ความ เล็ก น้อย ไป พ้อง ยัง
 โรง ศาล ก็ ได้; แล้ว แก ก็ จัด แจง จัด บาน ประตุ ออก, เอา เชือก
 ผูก เข้า แล้ว ก็ แบก ไป ศาล. ใคร ๆ ตาม แก ๆ ก็ บอก ว่า :--“ ข้า
 ผูก สิ่ง ไว้ กับ ประตุ นี้, มัน รู้ เห็น เปน ใจ กับ โขมย, ปล่อย ให้ สิ่ง
 ของ ข้า หาย ไป; ข้า จะ เอา ไป พ้อง ให้ ละครากการ ขำระ ! ” แล้ว แก
 ก็ แบก ตรง ขึ้น ไป บน ศาล.

ขณะ นั้น กำลัง ละครากการ ขึ้น นั้ ขำระ ความ อยู่ บน บัลลังก์; พอ
 แล เห็น ता ฮุย แบก บาน ประตุ ขึ้น มา ก็ จำ ได้ ว่า ता ฮุย จึง ร้อง
 ตาม ว่า :--“ ता ฮุย ! แบก อะไร ขึ้น มา บน ศาล ทำไม กัน ? ” ता ฮุย
 จึง ว่า :--“ อ้าย นี้ มัน รู้ เห็น เปน ใจ กับ โขมย ขอรับ ! ผม มัด มัน มา
 ให้ ได้ เพ้า ขำระ ให้ ผม ! ” ละครากการ จึง ว่า :--“ เอ๊ะ ! เรื่อง รว เล้า
 มุล มัน เปน อย่างไร กัน ? แก ว่า ไป ที่ หรือ ? ” ता ฮุย จึง ว่า :
 -“ เดิม ผม ได้ ผูก สิ่ง ไว้ กับ อ้าย บาน ประตุ นี้ แล้ว ผม ก็ ไป ชุระ
 เสีย. ครั้น กลับ มา สิ่ง ของ ผม ก็ หาย ไป. ตาม มัน ว่า :-“ ใคร

เอา ไป ? มัน ก็ ไม่ บอก; ผม จึง มัด มัน มา ให้ ได้ เท้า ขำระ ให้
ผม ! ” ตระลาการ นั่ง นึก อยู่ สัก ครู่ แล้ว จึง สั่ง ให้ พล ตำรวจ พระ
นครบาล ยก เอา บาน ประตู เข้า ไป ตัด ไว้ ใน ศาล แล้ว บอก ทา อ้าย
ว่า :—“ แก กลับ ไป บ้าน ก่อน เถอะ ! พรุ่ง นี้ ข้า จะ ขำระ ให้ ! ”

พอ รุ่ง เข้า ทา อ้าย ก็ มา นั่ง คอย อยู่ ที่ ศาล; ชาว บ้าน ชาว เมือง
ยัง ไม่ เคย เห็น เขา ขำระ ความ เรื่อง ประตู ต่าง ก็ แหก ตื่น กัน มา ดู
จน แน่น ศาล. ครั้น ได้ เวลา, ตระลาการ ก็ ขึ้น นั่ง บน บัลลังก์ แล้ว
ให้ พล ตำรวจ ยก บาน ประตู ออก มา แล้ว ถาม ขึ้น ว่า :—“ เฮ้ย ! เจ้า
ประตู ! เอง ต้อง ให้ การ ไป แต่ ตาม จริง ! เคี้ยว น้ ทา อ้าย แก มา
ฟ้อง ว่า แก ได้ เอา สิ่ง ผิด ไว้ กับ เอง, แล้ว เอง รู้ เห็น เปน ใจ กับ
โขมย, แกล้ง ให้ มัน เอา สิ่ง ของ แก ไป เสีย ! จริง หรือ ไม่ จริง ?
ว่า อย่าง ไหว ? ”

เมื่อ ตระลาการ ถาม อย่าง นี้ ถึง สอง ครั้ง ก็ ไม่ได้ รับ คำ ตอบ
ว่า กระไร; ตระลาการ จึง ว่า :—“ ทำ ผิด แล้ว ก็ รับ เสีย ตรง ๆ ดี กว่า,
โทษ จะ ได้ น้อย ลง ! ” บรรดา คน ที่ มา ฟัง เห็น ตระลาการ พูด อยู่
คน เดียว เหมือน กับ บ้า, ต่าง คน ก็ อุด หัวเราะ ไม่ได้, พา กัน หัวเราะ
อยู่ งอ ๆ. แล้ว ตระลาการ จึง ว่า ต่อ ไป :—“ ถ้า เอง ไม่ รับ แต่ โดย ดี,
ก็ จะ ต้อง เขี่ยน ถาม ! ” แล้ว สั่ง ให้ พล ตำรวจ เขี่ยน เสีย สิบ ที แล้ว
ก็ ชู ถาม อีก. คน ฟัง ก็ พา กัน ฮา ขึ้น ยก ใหญ่. ตระลาการ จึง ทำ
อะ อะ, ตึง ตึง, ทวาด ว่า :—“ อ้าย ผู้ ร้าย ใจ เข็ญ ! ถาม เท้า ไหว ๆ
ก็ ไม่ พูด ! อ้าว ! เขี่ยน เสีย อีก สิบ ที ! ” คน ฟัง ก็ พา กัน ฮา ลั่น
ไป ทั้ง ศาล. ที่ นี้น ตระลาการ ฟัน เสีย, หัน มา ทวาด เอา คน ที่ ฮา กัน
ว่า :—“ นี่ เจ้า พวก นี้ เห็น ว่า ข้า ขำระ ความ ไม่ ถูก หรือ จึง มา พา กัน

สา เยาะ เย้ย ขำ ? ดู ถูก มาก ! พล คำรวจ เอา ตัว ไป ชัง เสีย ให้
หมด ! ถ้า ใคร อยาก พัน โทษ ก็ ให้ พวก พ้อง เอา ลิง มา ได้ โทษ
คน ละ ตัว จึง จะ ปล่อย ไป ! ”

ฝ่าย พวก พ้อง ของ ผู้ ที่ ถูก ชัง, ต่าง คน ต่าง หา ลิง มา ให้ เจ้า
พนักงาน คน ละ ตัว, ได้ เอา พวก พ้อง ของ ตน ไป. ตระลาการ จึง
ให้ จด ชื่อ ทำ บ้าย คิด ไว้ ที่ คอ ลิง ทุก ตัว ว่า ลิง ของ คน นั้น ๆ,
อยู่ที่ ตำบล นั้น ๆ แล้ว ให้ ทา ฮุย มา เลือก ดู. ทา ฮุย ก็ เลือก ได้
ลิง ตัว ที่ หาย ของ แก. ตระลาการ จึง ให้ ไป เอา ตัว เจ้า ของ ลิง มา
ชำระ. เจ้า ของ ลิง ก็ ให้ การ ชัด ไป ถึง ไชมย, ตระลาการ จึง ให้ ไป
เอา ตัว ไชมย นั้น มา. ไชมย นั้น ก็ ให้ การ รับ สารภาพ ว่า ได้ ไป แก่
เอา มา จาก ประตู่ บ้าน ทา ฮุย จริง; แล้ว ตระลาการ ก็ ให้ ทำ โทษ ไชมย
นั้น ตาม อาญา ของ บ้าน เมือง, แล้ว มอบ ลิง ให้ ทา ฮุย เจ้า ของ
เดิม ไป.

เมื่อ ทา ฮุย แก่ ได้ ลิง ของ แก่ คืน มา แล้ว, แก่ ก็ ชม ตระลาการ
ว่า:—“ ข้าราชการ เก่ง จริง ! ราว กับ เทวดา เข้า คลใจ ที่ เต็มใจ ! ” แล้ว
แก่ ก็ ลา ไป.

ส่วน ผู้ ที่ มา พัง คดี ต่าง พุด กัน ว่า :—“ แต่ เดิม ที่ เรา ก็ นึก
ว่า ตระลาการ กับ โจทย์ สอง คน นี้ คง จะ ไม่ เต็ม เต็ง พอ ดี ด้วย
กัน ทั้ง คู่ กะมัง, ถึง กับ เขียน บาน ประตู่ เอย ! ดู เอย ! ชู เอย !
ตวาด เอย ! ทำ ทำ ต่าง ๆ แต่ ที่ จริง ท่าน เกิน เต็ง เสีย อีก; ท่าน
จึง สามารถ จับ ตัว อ้าย คน จัญจาล พาล เกเร มา ได้ อย่าง นี้ ! ท่าน
ไม่ได้ ทำ ตลก คนอง บ้า ๆ เสีย เปล่า เหมือน ทา ฮุย, เปน กล อุบาย
ล่อ จับ ตัว คน พาล ต่าง หาก ! ตลก อย่าง นี้ ก็ ยัง พอ เอา เปน คดี
ได้ แต่ ตลก อย่าง ทา ฮุย นั้น เต็ม ที่ จริง ! ”

บทที่ ๔๐.

คำที่ใช้ ตัว ศ (ศาลา) นำหน้า.

ศร ลูก—, กัน—, เหล่ง— ศก เอก—โท—ตรี—
 ศีลา แท่ง—, ก้อน—, ราง— ศักราช คฤศต—, พุทธ—
 ศัตรุ ข้าศึก—, ผู้ปองร้าย ศุลกากรโรง—, กรม—
 ศาสนาพระ—คฤศตัง, พระพุทธร— ศิเษร —เกล้า, น้อมพระ—

—:—

ศาล โรง—, —เจ้า ศีก ข้า—, —สงคราม, ไล่—, —ฆ่า
 สาร เข้า—, แก่น—, ข้าง— ศีก ฐ—, —หอร, —ออก จาก พระ
 ตาน หมวก—, —ตะกร้า, โดย—

—:—

ไม่ศึกษา ก็ไม่รู้ เป็นธรรมดา. ขณะศึกสงคราม
 สู้ชนะใจตนเองไม่ได้. การกิน ก็ให้กินเพียงรู้สึก
 อิ่มสบาย. ศีก สงคราม ครั้งโบราณ ใช้ยิง กัน ด้วย
 ลูกศร. ทัพ ศีก ไม่มีราษฎรจึง เป็น สุข. รูป กวนอู
 มัก มี อยู่ ตาม ศาลเจ้า. ชาวนา รัก ควาย เท่า ข้างสาร.
 ก่อน ทำงาน และ เมื่อ ทำงาน แล้ว คฤศตัง ย่อม เจริญ

เคียร์ ด้วย น้ำ เหยก ทำ เครื่อง หมาย สำคัญ เหมือน
 ทางเขน พलग สวด ว่า “เดชะ พระนาม พระ บิดา, พระ
 บุตร และ พระจิตร์, อาเมน.” วัน ศุกร์ ต้น เดือน
 กฤษตังใจ ศรัทธา เขา รับ ศील. รถไฟ แรก มี ใช้ใน
 โลก เมื่อ กฤษตศักราช ๑๘๓๐.

บท ที่ ๔๑.

การ พิมพ์ ใน โลก.

เจ้า เอ๊ย ! เจ้า นักเรียน ! เจ้า เคย ได้ คิด บ้าง ฤ ไม้ ว่า ถ้า
 นักเรียน ครั้ง โบราณ เขา ได้ มี หนังสือ เรียน ที่ พิมพ์ อย่าง งด งาม
 อ่าน แจ้ง ๆ เหมือน หนังสือ ที่ เจ้า อ่าน อยู่ นี้ แล้ว เขา จะ ดี ใจ สัก
 เพียง ไ้ ?

นี่ แน่ะ ! เรา จะ บอก ให้ ! คน ครั้ง ก่อน โนั้น เขา ยัง พิมพ์
 หนังสือ ไม่ เปน เหมือน อย่าง ทุก วัน นี้ ; หนังสือ ของ เขา ต้อง เขียน
 ด้วย มือ ทั้ง นั้น .

ไทย เรา แต่ โบราณ มา มี หนังสือ ที่ เขียน ด้วย มือ เปน สอง
 ชนิด ; ชนิด หนึ่ง จาน ลง ใน ใบ ลาน และ อีก ชนิด หนึ่ง เขียน
 ลง ใน สมุด ข่อย . หนังสือ ใบ ลาน นั้น คือ เขา เอา ใบ ลาน มา ตัด
 ให้ สม่่า เสมอ กัน ดี ยาว ประมาณ สัก สอก หนึ่ง แล กว่า สอก บ้าง ,

กว้าง ประมาณ สัก เท้า ฝ่า มือ หนึ่ง บ้าง หย่อน กว่า บ้าง แล้ว เขา เอา เหล็ก มา ตอก ลง ใน ไม้ ที่ ทำ เป็น รูป คล้าย ดินสอ โต เล็ก พอ เหมาะ แก่ มือ ผู้ เขียน เรียก ว่า เหล็ก จาน ใช้ จัด ลง ไป ใน เนื้อ ไม้ ลาน เป็น รอย ตัว หนังสือ แต่ เห็น ไม้ ชัด; เขา จึง เอา เขม่า มา ละลาย กับ น้ำ มัน ยาง แล้ว ทา ไม้ ลาน ที่ จาน ตัว หนังสือ แล้ว นั้น ให้ ทัว หัง ไม้ เขม่า กับ น้ำ มัน ยาง ก็ ลง ไป จับ ใน รอย เส้น ตัว หนังสือ แล้ว เขา ลบ ถู ด้วย หวาย ซึ่ง ต้อง ตาก ไว้ ที่ แดด จน ร้อน ให้ หมด น้ำมัน ยาง ที่ ทา ไว้ ที่ นี้ ก็ คง เห็น ตัว หนังสือ ชัด เจน ดี แล้ว เขา เอา ไม้ ลาน เหล่า นั้น มา ลัดับ กัน เข้า มาก บ้าง น้อย บ้าง ตาม แต่ เรื่อง, เรียก ว่า หนังสือ ผูก หนึ่ง; หลาย ผูก รวม กัน เข้า ก็ เป็น กัมภีร์ หนึ่ง คือ หนังสือ ชุด หนึ่ง ของ โบราณ ทำ มา ดัง นี้ !

ส่วน หนังสือ ที่ เรียก ว่า สมุด ข่อย นั้น คือ เขา เอา เปลือก ข่อย มา ทำ เป็น กระดาษ สี ดำ บ้าง ขาว บ้าง ไม้ หมา ๆ เท้า กับ กระดาษ ปัก สมุด แข็ง ที่ ใช้ กัน อยู่ ทุก วัน นี้ พับ ไป พับ มา คล้าย ฝ่า จีบ เป็น พืด ติด กัน ไป เป็น ไม้ เดียว ตลอด เล่ม. เวลา เขา จะ อ่าน เขา ก็ พลิก ออก ที่ ละ หน้า ๆ อย่าง เดียว กับ คลี่ ฝ่า จีบ ออก ที่ ละ กลีบ ฉนั้น. สมุด ข่อย นี้ เขา ใช้ เขียน หลาย อย่าง ๆ หนึ่ง เขียน ด้วย กระจก คือ ขาง สี เหลือง ๆ ปน กัน กับ ขาง มะขวิด และ อีก อย่าง หนึ่ง เขา ใช้ เขียน ด้วย ฝุ่น ขาว ละลาย น้ำ คล้าย ดินสอพอง แล้ว เขา เอา ปาก กา ไม้ จิ้ม ลง ไป ใน น้ำ ฝุ่น ขาว นั้น อย่าง เดียว กับ ที่ เรา เอา ปาก กา จิ้ม หมึก ฉนั้น ; ถ้า สมุด สี ขาว เขา ก็ เขียน ด้วย หมึก.

นี่ แหะ หนังสือ ของ นักเรียน ไทย ครั้ง โบราณ ! เจ้า ลอง นึก ดู ที่

หรือว่า ถ้า เจ้า ได้ หนังสือ เรียน แต่ ที่ จิต เขียน เอา เอง แล้ว จะ นำ อ่าน เหมือน กับ หนังสือ ที่ เจ้า กำลัง ถือ อยู่ นี้ หรือ ? ข้อ ต้น นี้ จะ รู้ เห็น ได้ ง่าย ๆ ก็ คือ ถ้า ผู้ เขียน ๆ งาม ก็ อ่าน ง่าย หน่อย, แต่ ถ้า ลาย มือ ไม่ งาม ก็ อ่าน ไม่ ค่อย ออก นะ ชี :

ส่วน นักเรียน เมือง นอก ครั้ง โบราณ ก็ ลำบาก แส่น เซ้ง เหมือน กัน, ข้า ไบ ลาน ใน เมือง ของ เขา ก็ ไม่ มี เขา จึง ต้อง หัน เข้า หา หนังสือ แปะ และ หนังสือ แกะ เอา มา ซัก ฟอก ให้ สะอาด แล้ว เอา มา ใช้ เขียน แทน แผ่น กระดาษ และ ไบ ลาน. หนังสือ ทำ ด้วย หนังสือ นี้ เจ้า นึก ดู บ้าง ละอะ ว่า ถ้า หนังสือ นั้น มี หน้า เสมอ เท่า กับ เล่ม ที่ เจ้า กำลัง เรียน อยู่ นี้ แล้ว เขา จะ ต้อง เอา หนังสือ แปะ แกะ สัก ก็ สิบ ตัว จึง จะ พอ ? ข้า หนังสือ ที่ ต้อง เขียน ด้วย มือ เหล่า นี้ กว่า ที่ จะ เขียน ให้ จบ เล่ม หนึ่ง ๆ ก็ ต้อง นับ เวลา ตั้ง ปี ตั้ง ศก ที่ เดียว จะ ไม่ แพง อย่าง ไร ได้ ? ก็ แพง ที่ สุด ที่ จะ แพง นะ ชี ! หนังสือ เรียน ที่ ซื้อ กัน ใน สมัย นี้ ราคา ก็ อยู่ ใน ราว บาท หนึ่ง หรือ ไม่ ถึง เสีย อีก แต่ ครั้ง โบราณ นั้น เขา ก็ ต้อง นับ ตั้ง หลาย ๆ ชั่ง จึง จะ ซื้อ ได้ ! เพราะ ฉะนั้น แต่ โบราณ จะ ซื้อ หนังสือ ได้ ก็ แต่ พวก เศรษฐี ที่ มั่ง มี ศรี สุข เท่านั้น, คน จน ซื้อ ไม่ ได้ จึง ไม่ สามารถ จะ เล่า เรียน และ เล่า ไว้ ว่า นักเรียน ใน เวลา ปัจจุบัน นี้ มี หนังสือ อ่าน, หนังสือ เรียน มากกว่า ทรัพย์สิน ครั้ง โบราณ บาง พระ องค์ เสีย อีก !

อนึ่ง แต่ โบราณ นั้น หนังสือ และ ตำรา เรียน ต่าง ๆ ก็ ตก อยู่ กับ วัด วา อาราม ทั้ง นั้น ถ้า หาก ว่า ไม่ ได้ มี พระ สงฆ์ และ นักบวช เอา ธูระ รวบ รวบรวม คัด ลอก ดู แล รักษา สรรพคำหรับ ตำรา โบราณ สืบ ๆ กัน มา เปน ลำดับ แล้ว ป่าน นี้ ศิลปวิทยา ความ รู้ ของ ปู่ ย่า

ทา ทวด แต่ ครั้ง บรม โบราณ ก็ จะ เสื่อม สูญ เสีย นาน แล้ว; อาศัย
พระ สงฆ์ การ ศึกษา จึง ได้ เจริญ คง อยู่ ไม่ สาบ สูญ.

อนึ่ง ใช่ว่า ท่าน พระ ภิกษุสงฆ์ เหล่า นั้น จะ เปน แต่ เพียง คัด
ลอก คำรา เรือย อยู่ อย่าง เดียว ก็ หา มิ ได้; ท่าน ยัง อุด้าห์ ค้น หา วิธี
คัด ลอก ที่ รวด เร็ว กว่า การ เขียน ด้วย มือ อยู่ เสมอ ด้วย. ชั้น แรก
ที่ ท่าน จะ คิด ค้น หา วิธี ได้ ก็ คือ ท่าน เอา แผ่น กระดาษ มา แผ่น หนึ่ง
แกะ เปน ตัว หนังสือ หด ทั้ง หน้า กระดาษ นั้น แล้ว เอา หมึก ทา,
เอา กระดาษ หั้, อัด ไว้ แล้ว ตัว หนังสือ ที่ แกะ ใน ไม้ กระดาษ ก็
เลย ติด พิมพ์ ใน หน้า กระดาษ; อ่าน ได้ ชัด เจน, จะ อัด พิมพ์ ซ้ำ ๆ
สัก ก็ แผ่น ๆ ก็ ได้ แล้ว ต่อ ไป ถ้า จะ พิมพ์ ให้ เปน เล่ม ที่ เดียว
ก็ ต้อง แกะ และ พิมพ์ หน้า สอง, หน้า สาม ตาม ลำดับ ต่อ ๆ กัน ไป
ทุก หน้า กว่า ที่ จะ ครบ เล่ม. วิธี พิมพ์ ชนิด นี้ ควร นับ ว่า เปน
วิธี ที่ ดี อยู่ โดย พิมพ์ แล้ว อ่าน ง่าย และ พิมพ์ ได้ ซ้ำ ๆ หลาย ๆ
ฉบับ ก็ได้ ทุก วัน นี้ ตาม โรง พิมพ์ จีน และ ญวน เขา ก็ ยัง คง ใช้
อยู่ เสมอ แต่ กระนั้น ก็ มี ที่ เสีย อยู่ อย่าง หนึ่ง เพราะ แกะ ซ้ำ กับ
ใช้ พิมพ์ ได้ เพียง แต่ เรื่อง หนึ่ง เรื่อง เดียว เท่านั้น.

ภายหลัง มา เมื่อ จุ ฤศตศักราช ๑๔๔๐ (พ. ศ. ๑๙๘๓) ที่
เมือง มาย้งส์ ใน ประเทศ เบอรฺมณี มี ศิษย์ วัด คน หนึ่ง ชื่อ คูเตงแบร์ต
ท่าน คิด หา อุบาย แก่ ไข วิธี พิมพ์ หนังสือ ที่ พระ สงฆ์ ใช้ อยู่ ก่อน นั้น
ให้ เจริญ บริบูรณ์ ขึ้น คือ ท่าน เอา ตะกั่ว มา หล่อ เปน ตัว อักษร
แยก กัน ปรุ น ตัว ๆ ไม่ ให้ ติด กัน, หล่อ เอา อย่าง ละ หลาย ร้อย
ตัว แล้ว ก็ หยิบ เอา มา เรียง กัน ที่ ละ ตัว ตาม ใจ ความ. พอ เรียง
ได้ หน้า หนึ่ง ก็ เอา ขึ้น แทน พิมพ์, ทา หมึก แล้ว เอา กระดาษ หั้

ไว้, อัด ให้ แน่น ตัว หนังสือ ก็ ติด อยู่ ใน หน้า กระดาษ; พิมพ์ ดัง นี้
 สัก ก็ แผ่น ๆ ก็ ได้ แล้ว แต่ ความ ประสงค์. พอ พิมพ์ เสร็จ แล้ว
 ก็ รื้อ เอา ตัว หนังสือ นั้น ออก แล้ว เอา มา จับ เรียง ขึ้น ใหม่ เปน
 เรื่อง อื่น ต่อ ไป. วิธี พิมพ์ ใหม่ นี้ ดี กว่า วิธี ต้น เปน อัน มาก; ใน
 ชั้น แรก นิยม ใช้ ก็ แต่ พระสงฆ์ สำหรับ พิมพ์ พระ คัมภีร์ ใน ศาสนา แต่
 ไม่ ช้า คลุหฺสฺถ์ ก็ เอา อย่าง บ้าง จน ได้ แผ่น ไพศาล ไป ใน นา ๆ ประเทศ;
 และ ทุก วัน นี้. ไม่ ว่า ขาติ ไต, ภาษา ไต ก็ ใช้ วิธี พิมพ์ อย่าง นี้
 ทั้ง นั้น. (ยัง มี ต่อ ไป)

พระ คง รู้ !

เดิม ยัง มี พี่ น้อง สอง กุมาร ออก จาก บ้าน พบ คน ซึ่ง เสีย ขา,
 หลับ สนิท นอน กรน บน ศาลา วาง บรรดา เครื่อง ขอ ทาน ไว้ แทบ ตัว.
 เด็ก คน น้อง มอง เห็น สักแวช นึก, เอา มือ ควัก อัฐิ ยก ขึ้น ทูน หัว
 วาง ลง ให้ ใน กะลา แล้ว ควัก ตัว เขย่า รว หมาย จะ ปลุก ให้ ลุก ดู.

พี่ จึง ห้าม ประม ว่า " เจ้าอย่า ปลุก ให้ เขา ลุก ขึ้น เลย ! นะ พ่อ หนู ! "

-" อ้อ พี่ จ๋า ! ถ้า ไม่ ปลุก ให้ ลุก ดู,

ไหน จะ รู้ ว่า เรา มา ให้ ทาน ? "

-" นี่ แน่ นอง ! ต้อง ประสงค์ อะไรเล่า

จะ ไป เอา ความ รู้ หู ขาว บ้าน ?

ถึง ลี ลับ ลึก ลั่น พัน ประมาณ,

พระ ส่อง ญาณ ทราบ ลั่น ทุก สิ่ง อัน ! "

บท ที่ ๔๒.

คำ ที่ ใช้ ตัว ศ (ศาลา) นำ หน้า (ต่อ ไป .)

ศาลา —เรียน, —วัด, —น้ำ	โสภ —เศร้า, —ศัลย์
ศีลป —ศาสตร์, —วิทยา	ศิริ (สิริ) —มงคล, นาย—
ศุภ (สุภ)—มงคล,—มัตถ,—สาร	สาขา กิ่ง—
ศุกรี วัน—, ดาว พระ—	ศอก ข้อ—, —คืบ, ไม—
ศักดินา ถือ—, มี ยศ—	สาข ปี—, ฝ ปี—

—:—

ศพ ทราก—, ฝัง—, ปลง—	ศีล ถือ—, รับ—,—มหาสนิท
สบ —ตา, ประ—,—พระ ไทย	สิน ขาด เปน—เปน ท่อน

—:—

เมื่ตรหนึ่ง ยาว สอง ศอก. โบราณว่า “ศีล เปน
 สพาน, ทาน เปน ราว ให้ ตน ดำเนินไป สู่ สวรรค์.”
 ศีล มหาสนิท สัมบุรุษ คฤศตัง ต้อง รับ ปี ละ หน
 เปน อย่าง น้อย. กัน ศร โบราณ ได้ ยิน ว่า ยาว ราว
 สี่ ศอก. ศักดินา เปน เครื่อง หมาย เกียรติยศ. คน
 จน ที่ได้ ศึกษา ดี กว่า คน มั่ง มี ที่ ไม่ รู้ อะไร. เขา ว่า

ปัสจ กล้า เพราะ คน กลัว. การ ค้า ขาย ถ้า สบเหมาะ
ก็ รวย หลาย. บท “ เตี้ยซเร ” เป็น เพลง เสรีา โศก
ซึ่ง คฤศตัง ร้อง สวด ใน งาน ปลง ศพ. ชาว เอเชีย โต
รู้จัก วิธี รักษา ศพ มิ ให้ เสีย ตั้ง หลาย พัน ปี. ถ้า เรา
เห็น เขา แห่ ศพ มา เรา ควร ทำ ความ เคารพ ตาม
สมควร.

บท ที่ ๔๓.

การ พิมพ์ หนังสือ ใน ประเทศ สยาม.

ฝ่าย เรา ชาว สยาม ตาม เสียง เล่า ลือ ถือ กัน ว่า ได้ เริ่ม มี โรง
พิมพ์ ขึ้น ใน เมือง ไทย ครั้ง แผ่นดิน สมเด็จ พระ นารายณ์มหาราช ใน
ระหว่าง คฤศตศักราช ๑๖๗๑ ถึง ๑๖๘๘ ซึ่ง ตรง กับ ระหว่าง พุทธศักราช
๒๒๑๔ ถึง ๒๒๓๑ คือ สอง ร้อย ปี กว่า มา นี้ แล้ว.

ครั้ง นั้น เป็น คราว แรก ที่ ปรากฏ ชัด ว่า ได้ มี บาทหลวง ฝรั่งเศส
มา ตั้ง สังก่อน ศาสนา คฤศตัง ใน เมือง ไทย และ ใน จำนวน บาทหลวง
ที่ แรก มา เมือง ไทย นั้น ยังมี ท่าน สังฆราช องค์ หนึ่ง ชื่อ ลาโน เป็น
ผู้ รู้ จัก ภาษา ไทย ได้ ดี ผู้ หนึ่ง ใน สมัย นั้น, ท่าน จึง ได้ เริ่ม แปล
และ แต่ง หนังสือ ศาสนา คฤศตัง เป็น ภาษา ไทย เพื่อ เป็น หน ทาง ชัก
นำ ให้ คน เมือง นี้ เลื่อมใส ใน ศาสนา ของ ท่าน. หนังสือ เหล่า นั้น

ปรากฏว่า ท่าน แต่ง มาก มาย ถึง ๒๖ เล่ม. นอก นั้น ท่าน ยัง ได้ สร้าง ศาลา เรียน ขึ้น ใน ที่ พระ ราชทาน ที่ ตำบล เกาะ มหาพราหมณ์ เหนือ กรุงเก่า ขึ้น ไป หน่อย และ ตาม เสียง บาง คน กล่าว กัน ว่า ที่ โรงเรียน มหาพราหมณ์ นั้น ท่าน ได้ ตั้ง โรง พิมพ์ ขึ้น ไว้ ด้วย. นัย ว่า สมเด็จพระ นารายณ์ ชอบ พระ ไทย การ พิมพ์ ตาม วิธี ฝรั่ง ของ ท่าน สังฆราช ลาโน ถึง กับ ทรง โปรด ให้ ตั้ง โรง พิมพ์ ขึ้น ที่ เมือง ลพบุรี เป็น ส่วน ของ หลวง อีกร หนึ่ง ต่าง หาก, แต่ เมื่อ พระ องค์ สิ้น พระชนม์ ลง แล้ว พระ เจ้า แผ่นดิน ต่อ มา ไม่ ทรง โปรด ของ ฝรั่ง, การ พิมพ์ จึง เลย หด โทรม แต่ นั้น มา.

แต่ ทรง ข้อ ที่ ว่า แรก ได้ มี โรง พิมพ์ ขึ้น ใน เมือง ไทย ครั้ง แผ่นดิน สมเด็จพระ นารายณ์ นี้ ยัง เป็น ปัญหา อยู่, รู้ ไม่ สู้ แน่ นัก. ถ้า จะ กล่าว โดย ทาง สันนิษฐาน แล้ว ก็ พอ จะ เชื่อ ได้ บ้าง ว่า เป็น จริง ดัง คำ เขา ลือ เพราะ ตาม จดหมาย เหตุ ของ บาดหลวง ซึ่ง ได้ เขียน ไว้ ใน สมัย นั้น ปรากฏ ว่า ครั้ง นั้น บาดหลวง ลังคลูอัส มี จดหมาย บอก บุญ ไป ยัง หัวหม้า มิชซัง ต่าง ประเทศ ใน กรุง ปารีส กล่าว ถึง เรื่อง การ พิมพ์ เป็น ใจ ความ ดัง นี้ ว่า :—

“ ถ้า ท่าน อยาก ได้ รับ ส่วน แบ่ง ใน การ ช่วย แ่ พระ ศาสนา ถุก-
ตั้ง ให้ แพร่ หลาย ใน เมือง ไทย แล้ว ขอ ท่าน ได้ โปรด ช่วย ซื้อ หา
เครื่อง พิมพ์ ส่ง มา ให้ สัก เครื่อง หนึ่ง เล็ด, มิซซัง เมือง ไทย นี้ จะ
ได้ มี โรง พิมพ์ ๆ หนึ่งลือ เหมือน ที่ เขา ทำ กัน แล้ว ใน เมือง มะนิลา,
เมือง คูอา และ เมือง มะเกา นั้น : ”

แท้ จริง ใน จดหมาย บอก บุญ ฉบับ นี้ ก็ ไม่ บ่ง ชัด ว่า เครื่อง
พิมพ์ ได้ ส่ง เข้า มา เมือง ไทย เลย, แต่ กระนั้น ก็ ดี ก็ พอ เป็น

พยาน ให้ เห็น ว่า ใน สมัย นั้น มิชชัง คฤศตัง ได้ ดำริห์ การ ที่ จะ ตั้ง
โรง พิมพ์ ขึ้น ใน เมือง ไทย อยู่ แล้ว โดย ไม่ มี สงสัย ประการ หนึ่ง,
และ อีก ประการ หนึ่ง เมื่อ พิศุระห์ ด ว่า จดหมาย บอก บุญ ข่อ
เครื่อง พิมพ์ นี้ เขียน เมื่อ ศก ๑๖๓๔ (พ. ศ. ๒๒๑๗) เปน เวลา
ก่อน สมัย จลาจล คราว พระ เพทราชา จึง ราชสมบัติ ถึง ๑๔ ปี และ
ขณะ นั้น บ้าน เมือง ก็ เรียบ ร้อย เปน ปกติ, การ ค้า ขาย กำลัง เจริญ
ขึ้น ทุก อย่าง จึง ดู เปน โอกาส อัน ดี สำหรับ มิชชัง จะ ได้ ตั้ง โรง พิมพ์
ขึ้น สม ตาม ความ ดำริห์ ซึ่ง มี ไว้ แต่ เดิม.

อนึ่ง แม้ ว่า จะ ได้ มี หนังสือ พิมพ์ เกิด ขึ้น ใน สมัย นั้น จริง แต่ ก็
น่า เสีย ดาย ที่ หนังสือ เหล่า นั้น สาบ สูญ ไป หหมด, เหลือ อยู่ บ้าง แต่
ต้น ฉบับ ร่อง บาง ฉบับ เท่านั้น, นอก นั้น ก็ ยัง ไม่ ปรากฏ ว่า ผู้ใด
ได้ ไว้ เปน พยาน บ้าง เลย เพราะ ว่า หนังสือ มิชชัง ถูก ทำลาย หลาย
หน, เช่น ได้ ถูก ธิบ ใน แผ่นดิน พระ เพทราชา ก็ ครั้ง หนึ่ง, ใน แผ่นดิน
พระ เจ้า ท้ายสระ อีก ครั้ง หนึ่ง และ คราว เสีย พระ นคร นั้น พม่า
เผา เผา อีก ครั้ง หนึ่ง ฉนี้ จึง ได้ แต่ อ้าง หลักฐาน แวด ล้อม กรณีย
เหตุ พอ เปน ทาง ดำริห์ ให้ เห็น ว่า อาจ ได้ มี โรง พิมพ์ ขึ้น ใน แผ่น
ดิน สมเด็จ พระ นารายณ์ จริง เท่านั้น แต่ ที่ จะ ให้ รับ รอง ว่า เปน การ
แน่นอน ที่ เดียว นั้น ยัง ยืนยัน ไม่ได้.

แต่ ภาย หลัง ปรากฏ เปน การ แน่ นอน อยู่ ว่า เมื่อ พระ เจ้า กรุง
ธนบุรี (ขุนหลวงตาก) ได้ ปราบดาภิเษก ขึ้น เสวย ราช แล้ว นั้น ท่าน
สังฆราช คาร์โนลล์ เห็น บ้าน เมือง เปน ปกติ ก็ ได้ กลับ เข้า มา ตั้ง
สอน ศาสนา เหมือน แต่ ก่อน แล ไม่ ขำ ท่าน ก็ ได้ ตั้ง โรง พิมพ์ ขึ้น
ที่ วัด ชันตากุส ตาบถ กุฉิน ใน จังหวัด ธนบุรี.

หนังสือ ที่ ท่าน สังฆราช คาร์โนลต์ พิมพ์ ขึ้น ใน ครั้ง นั้น บัดนี้ ก็
ยังมี เหลือ อยู่ เปน พยาน หลาย ฉบับ ๆ หนึ่ง จำ หน้า ไว้ ว่า :—

“ คำสอน คฤศตัง พิมพ์ ขึ้น ใน วัด ชันตากอรุส

ณ บางกอก

ศักราช แต่ ใต้ ชาติ มนุษย์ ๑๘๕๖ ” (พ.ศ. ๒๓๙๙)

แล้ว หน้า สอง พิมพ์ เปน รูป นักบุญ หลุยส์ เดอ คงซาคา รูป ร่าง หน้า
ตา ดู คล้าย ไทย โบราณ; ลักษณะ แห่ง รูป นั้น เปน ที่ ชี้ ให้ เห็น ได้
ง่าย ว่า รูป นั้น เปน ฝีมือ ของ นาย ช่าง ชาว สยาม แกะ เอง หา ใช้ ฝีมือ
ฝรั่ง ต่าง ประเทศ ทำ ไม่.

ภายหลัง ท่าน สังฆราช ยวง บัลคว์ ก็
ได้ ย้าย โรง พิมพ์ จาก วัด ชันตากอรุส มา ตั้ง
ขึ้น ที่ ตำบล วัด อัสสัมชัญ อำเภอ บางรัก
จังหวัด พระ นคร ซึ่ง ทุก วัน นี้ กำลัง พิมพ์
หนังสือ ต่าง ๆ อยู่ เสมอ เช่น หนังสือ เล่ม
ที่ เจ้า อาน อ๋อง นี้ เปน ตัว อย่าง.

ใน สมัย เวลา นี้ ไม่ ใช่ว่า วัด คฤศ-
ตัง ฝ่าย เดียว จะมี โรง พิมพ์ ของ ตัว เอง;

นักบุญ หลุยส์. รัฐบาล ก็ มี, บริษัท ไทย และ ต่าง ประเทศ ก็ มี
เปน หลาย โรง ด้วย กัน นับ ว่า การ พิมพ์ หนังสือ เปน วิชา ที่ นิยม กัน
ทั่ว ทั้ง ประเทศ บ้าน เมือง เสีย แล้ว; ใคร จะ ซื้อ หนังสือ มา เรียน มา
อ่าน ก็ ได้, ไม่ แพง, ไม่ ลำบาก เหมือน แต่ ก่อน แล้ว.

การ พิมพ์ หนังสือ ควร นับ ว่า เป็น วิชา อัน หนึ่ง ซึ่ง ได้ ช่วย
บำรุง การ ศึกษา อย่าง สำคัญ ; ได้ เป็น วิชา นี ซึ่ง ความ สุข ความ
ศรัทธา มา สู่ โลก อย่าง รวด เร็ว เป็น ที่ มหัศจรรย์. แต่ นั้น แล
ถึง ว่า เป็น ของ ดี วิเศษ ดัง นี้ ก็ ดี ก็ สามารถ จะ นำ มา ซึ่ง ความ ลำบาก
ยาก ไร รวด เร็ว เหมือน กัน. ถ้า พิมพ์ เรื่อง ดี ก็ มี ผล ดี เป็น ธรรมดา,
แต่ ถ้า พิมพ์ เรื่อง ชั่ว ชั่ว ลามก เช่น สรรพหนังสือ ประโลม โลก เป็น ต้น
ก็ ดี แต่ จะ ล่อ ลวง ให้ ใจ แตก เทา นั้น.

เหตุ ฉนี้ เมื่อ เจ้า อ่าน หนังสือ ออก ได้ คล่อง ๆ แล้ว ขอ เจ้า จง
เกลียด กลัว สรรพหนังสือ ที่ ชั่ว ๆ ให้ ยิ่ง กว่า กลัว งู พิษุม เพราะ ถึง
ว่า งู อาจ กัด ตัว ตาย ก็ จริง ก็ ชั่ว ตาย แต่ เพียง ชีวิต ของ ร่าง กาย
เท่านั้น ต่อ ไป ยัง ไป สวรรค์ ได้ แต่ อ้าย หนังสือ อุลามก ชั่ว ร้าย
ต่าง ๆ นั้น อาจ ชั่ว ความ ศรัทธา ของ ตัว เอง ตาย แล้ว พา ตัว ไป ลง
นรก ก็ ได้ ! ขอ จง อย่า ได้ เอา มา อ่าน เลย เป็น อัน ขาด ! จง เลือกลง
อ่าน แต่ หนังสือ ที่ ดี มี แก่น สาร ซึ่ง อาจ นำ ความ รู้ และ ศิริมงคล
มา สู่ ตน ฉนี้ จึง จะ นับ ว่า ไม่ เสีย ที่ ที่ เจ้า ได้ เพียร เรียน หนังสือ
จน อ่าน ออก เขียน ได้.

พระ	อาทิตย์ ส่อง หล้า	ฉนั้นใด,
เจ้า	แผ่นดิน ผดุง ไทย	คุณั้น;
อยู่	ผาสุก ปราศภัย	เพราะเดช ท่าน แะ,
หัว	อกชน ทุก ชั้น	เข้ม ช้น ชม เชย.

บทที่ ๔๔.

คำ ที่ ใช้ ตัว ศ (ศาตา) ภายใน คำ.

กุศล บุญ—, —และ อ—, ฤทธิ—	เทศนาคำ—, ธรรม—
รัศมี เปล่ง—, —พระ อาทิตย์	ทัศน —า ดู, วัตถุประสงค์—
ผาสุก (ผาสุก)—สบาย, —ใจ	พิศ —ดู,—วง,—แล,—เพ่ง
วาสนา (วาสนา) อำนาจ—, บุญ—	ไพศาลแผ่—,—กว้าง ขวาง
อัสจรรย มหัจจรรย, น่า—ใจ	ฝรั่งเศส เมือง—, ชาว—
เทศกาล —ฝน,—แล้ง	ปราศจาก—มลทิน,—โทษ

—:—

ทศ —มาศ, เลข—นิยม	ทศ —ลอง,—แทน,—น้ำ
-------------------	-------------------

—:—

มาตรา เลข ทศนิยม คิดได้ง่าย. ประเทศ ฝรั่งเศส
 เสศ เปน เมือง งาม. คน ที่ ไม่ ทำ บุญ กุศล จะ ไป
 สวรรค์ ได้ แล หรือ? ใน โลก นี้ ข้อ อัสจรรย ที่ ใคร ๆ
 รู้ เห็น แต่ ไม่ เข้าใจ ก็ มี มาก. “ ยิง สูง ศักดิ์, ยิง
 เจียม ศักดิ์ จึง จัก สม. ” หมู่ คน ปราศจาก หัวหน้
 เหมือน กับ ร่าง กาย ที่ ไม่ มี ศีรษะ. ผาสุกใจ ไม่ มี,

ความ สุข อื่น ก็ เหมือน เปลา. คำ เทศนา สั่งสอน,
สอนให้ หา ที่ ดี หนี้ ที่ ชั่ว. ถึง เทศกาล แล้ว ชาว
นา เขา ทำ นา. พิศเพ่ง เล็ง ดู จั้จู้จัก. การ ทำบุญ
สร้าง กุศล ไม่ว่า เทศกาลใด ก็มี ผลงาม อยู่ เสมอ.
เมื่อ ทำ ดี ก็ ดี ศัพท์ คำ เล่า ลือ ก็ แผ่ไพศาล ไป เอง.
ปราศจาก บ้านให้ เปลี่ยวใจ.

บท ที่ ๔๕. ชาร์ล เตเลียร์.

บรรดา ชน ชาว สยาม ตลอด ถึง ชั้น เด็ก ๆ ถ้า เคย อยู่ กรุงเทพ ฯ
หรือ เคย ได้ มา กรุงเทพ ฯ บ้าง แล้ว ก็ คง จะ ได้ เห็น แจ็ก หาม ถึง
หรือ ไส รด เล็ก ๆ เดิน ร้อง ไป ตาม ถนน หน ทาง ว่า "ไอติม ๆ"; พอ
ได้ ยิน ก็ เข้าใจ ได้ หนัก ที่ ว่า ขา ย น้ำ แข็ง ที่ ฝรั่งเศส เรียก ว่า
"ไอสกรีม" แต่ แจ็ก ร้อง กลาย เปน "ไอติม" ไม่ เสย.

น้ำ แข็ง ชนิด นี้ เด็ก ชอบ กิน กัน นัก เพราะ มัน เย็น เจือ รส
หอม ๆ หวาน ๆ; คิด ดู ก็ น้ำ เวทนา เด็ก บาง คน พอ ถึง เทศกาล
ร้อน เข้า แล้ว ชอบ แต่ กิน น้ำ แข็ง วัน ยัง คำ หา ได้ คิด ไม่ ว่า
"หวาน มั ก เปน ลม, ขม มั ก เปน ยา" อธิบาย ให้ ถู ก กับ บท นี้ ก็
คือ น้ำ แข็ง เปน อาหาร เขือก เย็น เกิน ส่วน ความ ต้อง การ ของ
ร่าง กาย โดย ปรกติ, กิน มาก เข้า ไป แล้ว อาจ เปน โทษ ยิ่ง กว่า เปน

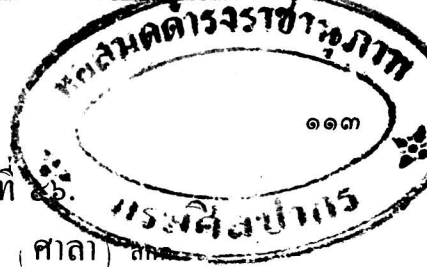
คุณ ก็ เป็น ได้ มี ทำ ให้ ปวด ท้อง เป็น ต้น.

อัน ที่ จริง ท่าน นักปราชญ์ ซึ่ง เป็น คน ต้น คิด ทำ น้ำ แข็ง ขึ้น นั้น ท่าน ก็ ไม่ ประสงค์ แต่ สำหรับ จะ กิน, ท่าน ประสงค์ จะ ให้ รักษา อาหาร ที่ บุด หรือ เน่า ง่าย ให้ กลับ เป็น ของ อยู่ ทน ได้ นาน ๆ; นี่ แหละ เป็น ต้น ความ ประสงค์ เดิม.

ท่าน ผู้ เป็น คน ต้น คิด วิธี ทำ น้ำ แข็ง ขึ้น นั้น เป็น เชื้อ ตระกูล พ่อ ค้า ชาว เมือง ฝรั่งเศส ชื่อ ชาร์ล เดเลียร์, เกิด เมื่อ ศกศตศักราช ๑๘๒๘, ถึง แก่ ความ ตาย เมื่อ ศกศตศักราช ๑๘๑๓, รวม อายุ ของ ท่าน ได้ ๘๕ ปี.

เมื่อ ท่าน ยัง อายุ หนุ่ม ๆ ท่าน ก็ ได้ เล่า เรียน ศิลปวิทยา ต่าง ๆ แต่ ท่าน มี นิสัย ชอบ คิด ค้น ทด ลอง วิธี ใหม่ ๆ นอก จาก ที่ คุรุ อธิบาย และ นอก จาก ที่ มี อยู่ ใน หนังสือ เรียน อยู่ เสมอ.

ครั้น มา วัน หนึ่ง ท่าน ได้ สังเกต สเบียง อาหาร บาง อย่าง มี ผัก ปลา, เนื้อ สัตว์ และ ผลไม้ เป็น ต้น เก็บ ไว้ ไม่ได้ นาน เท่าไร ก็ เน่า บุด, บริโภค ไม่ได้ ต้อง เททิ้ง เสียเปล่า ๆ; ชาว ไร่, ชาว สวน ทั้ง พ่อ ค้า พาณิช ต้อง ขาด หุน ด้วย เหตุ เรื่อง นี้ ทุก ๆ ปี, นึก อนาถ นัก ! ท่าน จึง ตรอง หา อุบาย เอา ธาตุ ลม ชนิด หนึ่ง ตาม ภาษา ฝรั่งเศส เรียก ว่า " ก๊าซ อาโมเนียก " มา กัก ไว้ ใน ห้อง ที่ ท่าน ได้ จัด ไว้ จำเพาะ เหมาะ แก่ การ; ธาตุ " ก๊าซ อาโมเนียก " นั้น ทำ ให้ อากาศ ธรรมดา กลับ หนาว เย็น จน น้ำ กลับ แข็ง ขึ้น เป็น ก้อน; ถ้า เอา สเบียง อาหาร ใส่ ไว้ ใน ห้อง หนาว นั้น แล้ว สเบียง อาหาร นั้น ก็ กลับ หนาว แข็ง อย่าง เดียว กัน ต่อ ไป จะ เอา ไว้ นาน เท่า นาน ถ้า เอา ไว้ ใน ห้อง นั้น ก็ ไม่มี เสีย. (ยังมี ต่อ ไป)

บทที่ ๕๖.

คำที่ใช้ตัว ศ (ศาลา) สก

ดาบศ (ดาบส) พระ—, ฤๅษี	อากาศ ดิน พ้ำ—, กิน—, ตาก—
เลิศ (เล็ด) ดี—, ล้ำ—, งาม—	เทศน์ คำ—, พัง—
วิลาส (วิลาส) งาม—, เหล็ก—, เมือง—	เทศ ประ—, เนระ—
เพริศ งาม—, แพร้ว	ก๊าศ น้ำ มั่น—, ปืบ น้ำ มั่น—
อุทิศ —กุศล ส่ง ให้, —ถวาย	ยศ —ธา บรรดาศักดิ์, พ—

—:—

ทิส —เหนือ—ใต้	ทิด พี่—, ลีกล ใหม่
----------------	---------------------

—:—

บ่อน้ำ มั่น ก๊าศ ที่ เมืองบากู ใน ประเทศรัสเซีย
มี ชื่อ เสียง มาก. อากาศยานมีประโยชน์ ในการ
สำรวจ ตรวจ ทักษิณ. ต้น หนใช้ แม่ เหล็ก จึง รู้ ทิศ
เหนือ ทิศใต้ได้ ใน กลาง ทะเล. คน ที่ สึก ออก จาก
พระใหม่ ๆ เขา เรียกว่า ทิดนี้ ทิดนั้น. อากาศ
ย่อม แจ่มใส เพราะปราศจาก เมฆ หมอก, จิตร์ใจ

ย่อม บริสุทธิ์ เพราะ ปราศจาก บาป. นิ่ง หัตถบาศ
 ห่าง กัน ราว สอง ศอก. เมื่อ บิดา มารดา ตายไปแล้ว,
 บุตรีธิดา ย่อม ทำ บุญให้ ทาน อุทิศ ส่วน กุศล ส่งให้.
 เชือก บาศ คือ เชือก บ่วง สำหรับ คล้อง สัตว์ มี ข้าง
 เปน ต้น. ข้าง เฟือก ที่ ได้รับ ยศ เปน พระยา ก็มี.

บท ที่ ๔๗.

ชาร์ล เตเลียร์ (ตอน ที่ สอง.)

ต่อ มา บรรดา นักปราชญ์ทั้งหลาย ได้ มา ดู ห้อง หนาว ของ ท่าน
 เตเลียร์ ก็ เกิด ความ พิศวง เห็น เปน อัจฉริยะ ยินดี เรี่ย ราย เงิน ใน
 พวก กันเอง ช่วย กัน ซื้อ เรือ กำปั่น ใหญ่ ลำ หนึ่ง ข้าง ใน จัด ทำ
 เปน ห้อง น้ำ แข็ง บรรทุก เนื้อ, ผัก, ปลา, ผลไม้ ต่าง ๆ ส่ง ไป
 เมือง อเมริกา, หน ทาง ไกล จาก ประเทศ ฝรั่งเศส ทั้ง ไป ทั้ง มา ให้
 กิน เวลา กว่า ๒๐๐ วัน เพื่อ เปน การ ทด ลอง; เมื่อ เรือ กลับ มา
 ถึง, สเปียง อาหาร เข้า ของ เหล่า นั้น ก็ ยัง สด ๆ น่า กิน ราว กับ
 พื้ง เชือด พื้ง สอย มา ใหม่ ๆ.

แต่ ถึง กระนั้น, ขุน ทั้งหลาย ทั่วไป ยัง คิด เคลือบ แคลง อยู่
 ไม่ ค่อย จะ เต็ม ใจ ซื้อ สเปียง อาหาร แห่ น้ำ แข็ง ของ ท่าน เตเลียร์
 มา บริโภค; ด้วย เหตุ นี้ ท่าน มี แต่ ลง ทุน จำย ใช้จ่าย ทรัพย์ ไป ไม่ ใคร

จะได้ ผล ประโยชน์ กลับ เข้า ถู เลย. ข้า ฝ่าย รัฐบาล ฝรั่งเศส
ยังไม่ แล เห็น ผล ประโยชน์ ซึ่ง สามารถ จะ เกิด มี ขึ้น จาก วิชา ทำ
น้ำ แข็ง นี้ ก็ ไม่ อุด หนุน ท่าน เตเลียร์ อย่าง ที่ เคย อุด หนุน นัก-
ปราชญ์ ฝ่าย วิชา แพนก อื่น ๆ, ท่าน เตเลียร์ ก็ เลย ขัด สน ลง ทุก วัน
จน ภาย หลัง เกือบ ไม่ มี อัน จะ กิน เสีย ที่ เดียว.

บรรดา นักปราชญ์ ทั้งหลาย หลาย ประเทศ ทราบ ความ ขัด ข้อง
ของ ท่าน เตเลียร์ เช่น นี้ ก็ ประชุม กัน ทำ รายงาน เสนอ ความ ชอบ
ของ ท่าน ต่อ รัฐบาล ฝรั่งเศส ว่า ท่าน เตเลียร์ เปน เหมือน หนึ่ง บิดา
ของ วิชา สำคัญ วิชา หนึ่ง คือ วิชา ทำ น้ำ แข็ง สมควร ที่ รัฐบาล จะ
ให้ ยศ ศักดิ์ ยก ย่อง สรรเสริญ ท่าน และ เกื้อ กูล ท่าน ให้ ถึง ขนาด
จึง จะ ดี ! (ยังมี ต่อ ไป)

รัก ดี หาม จั่ว รัก ขั่ว หาม เส่า.

ขอ ตักเตือน เพื่อน เราเหล่านักเรียน ควร พาก เพียร จด จำ คำ หนังสือ
ทั้ง ถ้อย คำ ตั้น ลึก เร่ง ฝึก ปรี้อ อย่า ทำ ดื้อ ฝืด นิสสัย ไซ เปน โค
เห็น แต่ เล่น วึ่ง โล่ โถล ถลาก จะได้ ยาก ไร วิชา เปน ตา โถ
ตัด ไม่ ฝ่ ไล่ ตะเข้ เติน เซ โซ พอ เติบ โต เลย เปน กุ๊ย สั้น คุย เอย.

บท ที่ ๔๘.

หลวง สำนั.

พอเสร็จการงานกระทรวงหลวงสำนั จะกลับ บ้าน แต่ง ตัว ออก เต็ม ก่า,
เสื้อ ปะแตนต์ แขนง สาย นาฬิกา สรวม ลุง น่อง รอง บาบาท ห้าง แบ็ดแมน
ลง บันได เดิน กราก ๆ จาก ออฟฟิศ พบ เจ็ก กัด ผัด หมี่ ดี สุด แสน
ได้ กลืน ฉิว หิว เข้า ราว กับ แกน จึง หลีก เล่น เข้า ไป แผลง ที่ แผลง กัน.

พูด เบา ๆ "เอา ให้ อ๊ว สัก น่อ จ้ ! แล้ว เอา หมี่ ใส่ กะทง ส่ง ให้ ฉั่น !"
เจ็ก กัด ทำ ตาม ใจ ยื่น ให้ พลัน. คุณ หลวง หัน ขวา ซ้าย ซาย ดู คน,
เห็น ปลอด ดี วาง หมี่ บน หัว หมับ, ใส่ หมวก ทับ เพื่อ มิ ให้ ใคร ฉงน,
เข้าใจ ว่า ถ้า ถ้อ ด้วย มือ ตน ชาว ถนน เห็น หมด, ยศ จะ ยับ.

เดิน คอ ต้ง, วาง แท้ม เป้น ที่ เก้ พอ พบ เสนาบดี ขี่ รถ ขับ

แก ล้ม หัว, มัว ถอด หมวก คำนับ,
กะทง ตก หก กลับ หมี่ กระจาย.

เด็ก ๆ เห็น แผ่น ร้อง จน ปาก กลวง
"หมวก คุณ หลวง ไข่ เป้นหมี่ ดี ใจ หาย!"
-เออ! พ่อคุณ! ทุน หัว กลัว ละอาย
ปึง ข้ำ ร้าย แสน อดสู คน รู้ เอย.

บทที่ ๔๕.

คำที่ใช้ตัว ศ (ศาลา) สกด (ต่อไป.)

ออฟฟิศ—ไปรษณีย์,—ที่ทำงาน โภศ พระบรม—

มาศ ทศ,—อธิก,—ยาน— นิราศ เรื่อง,—,—ร้าง,—ภัย

โปลิศ —ลับ,—มืด อาวาส (อาวาส) วัดวา,—,—ที่อยู่

นิเวศ (นิเวศน์)—วัง,วัดบวร— กีเลส (กิเลส)-ตัณหา,ตัณ-ละความชั่ว

เพศ —หญิง—ชาย, ลัก— สัปรศ ผล,—,ไร—

—:—

รศ (รส) —อร่อย,—หวาน, ชิม— ประพาศ (ประพาศ) เทียว,—,—ไป

รถ —ม้า,—ยนต์,—จักรยาน ประภาษ ตรัส,—,—สั่ง

รด —น้ำ,—ต้นไม้,—สวน ประภาส แสง,—

—:—

คน เปน ใช้ กินอะไรไม่มี รศ. รถยนต์ เล่น
เร็ว คนพอใจใช้ กันมาก. พอเย็นๆ ชาวสวน เขา
รดน้ำต้นไม้. ใช้รถรางรดน้ำตามถนน สดวก
กว่าใช้ แจก รด. สัปรศ บางตำร. เขาว่า รศ อร่อย

ดี. ขึ้น รถราง, ลง รถราง ให้ระวัง. สัปบุรุษ ที่
 คลาดแคล้ว จาก ภัย อันตราย เพราะ แม่ พระ ทรง
 ช่วย ก็ มี เป็น หลาย คน. วัด วา อาวาส เป็น ที่ อยู่
 ของ หมู่ ภิกษุสงฆ์. คน สัจจะ วิปัสสนา เห็น ผิด เป็น
 ถูก, เห็น ถูก เป็น ผิด. ทรง ตรัส ประภาษ ว่า จะ
 เสด็จ ประพาศ ป่า. คำ ภาวนา เป็น เครื่อง ระงับ
 ตัณห์ กิเลส วิเศษ ดี. ตาม ออฟฟิศ ต่าง ๆ ใน วัน
 อาทิตย์ เขา ปิด หมด. เรื่อง นิราศ บาท หู จริง ! พวก
 นักบวช ถือ เพศ ต่าง ๆ กัน ตาม นิการ.

บท ที่ ๕๐.

ชาร์ล เตเลียร์ (ต่อ ไป.)

คราว นี้ รัฐบาล ฝรั่งเศส ขัด ความ เห็น ของ หมู่ นักปราชญ์ ทั้งหลาย
 เหล่า นั้น ไม่ได้, ก็ ประทาน ตรา ให้ ท่าน เตเลียร์ ไว้ เป็น เกียรติยศ,
 แต่ ส่วน เงิน ทอง เครื่อง อุดหนุน ก็ ยัง หา ได้ ประทาน ไม่. เมื่อ
 สมาคม นักปราชญ์ เห็น การ เป็น เช่น นั้น ก็ ช่วย กัน เรี่ย ราย เงิน ใน
 พวก กันเอง เป็น พิเศษ อีก คราว หนึ่ง หมาย จะ อุดหนุน แทน
 รัฐบาล เสียเอง.

การ เรี่ย ราย คราว นี้ ได้ เงิน กว่า เจ็ด หมื่น เหรียญ ฝรั่งเศส, นัดวัน จะ ยก ให้ เปน สิทธิ แก่ ท่าน เทเลียร์ เสรี สรรพ อยู่แล้ว ก็ บังเอิน ท่าน เทเลียร์ ได้ ถึง แก่ ความ มรณะ ลง ใน ระหว่าง ยัง มิ ท้น ได้ รับ เงิน เรี่ย ราย นั้น.

ดู เอา เกิด : ถึง แม้น ว่า ท่าน เทเลียร์ เปน ผู้ ที่ ได้ ทำ คุณประโยชน์ ให้ แก่ โลก มาก ผู้ หนึ่ง ถึง เพียง นี้ ท่าน ยัง ต้อง เปน คน จน ปราศ จาก ลาภ ยศ ตลอด ชีวิต ของ ท่าน; ถ้า หาก ว่า ท่าน ได้ เปน คน ใจ ต่ำ ข้ำ สามาญ, ท่าน คง จะ ได้ บ่น ไป ต่าง ๆ, แต่ ส่วน ท่าน ก็ หา ได้ เปน เช่น นั้น ไม่. ท่าน เคย สั่งสอน บุตร ของ ท่าน บ่อย ๆ ว่า : —“ ลูก เอ๊ย ! ถึง เรา จะ จน แสน จน เรา ก็ อย่า บ่น ไป เลย ! ด้วย ว่า การ ที่ พระ ผู้ เปน เจ้า ทรง พระ มหา กรุณา โปรด ให้ เรา เกิด มา มี ชีวิต ช่วย บำรุง มนุษย์ ชาติ ให้ เปน สุข ได้, มิ ได้ เปน คน หนัก แผ่นดิน ซึ่ง ดี แต่ จะ เปลือง เข้า สุก เสียว เปลา ๆ; เพียง เท่า นี้ ก็ เปน บุญ วาสนา และ ลาภ ยศ อัน ไหญ่ ยิ่ง อยู่ แล้ว ! ลูก จง จำ ไว้ เกิด นะ ลูก นะ ! ”

ส่วน พ่อ ค้า ต่าง ประเทศ มี ชาว อังกฤษ และ ชาว อเมริกา เปน ต้น พอ เข้า ใจ ใน วิชา ห้อง หนาว และ วิชา ทำ น้ำ แข็ง ของ ท่าน เทเลียร์ นั้น แล้ว, ต่าง ก็ ได้ พา กัน ทำ โรง น้ำ แข็ง แพร่ หลาย มาก ขึ้น; ทุก วัน นี้ มี แผล ไฟสาล ไป ทัว ทุก ทิศ ทุก ทาง. ที่ ใน กรุง เทพ ๆ เอง นี้ จะ กิน เนื้อ, นก, ผลไม้ ฝรั่ง ต่าง ประเทศ ไกล ๆ ก็ ได้, มี ขาย สด ๆ อร่อย น่า กิน; ชาว กรุง และ ชาว หั เมือง จะ กิน น้ำ เย็น, น้ำ ไซดา แซ่ น้ำ แข็ง ให้ เย็น ๆ คอ ก็ ได้ ทุก เมื่อ; นี้ ก็ เพราะ ท่าน ชาร์ล เทเลียร์ พ่อ ขอด เย็น ข้าง ต้น คิด นี้ เอง; ฉะนั้น เมื่อ กิน น้ำ แข็ง ควร ที่ เด็ก ๆ จะ นึก ถึง บุญ คุณ ของ ท่าน นักปราชญ์ ผู้ นี้ ด้วย บ้าง, อย่า

เปน แต่ กิน เข้า ไป ให้ เชน คอ แล้ว ก็ แล้ว ไป, ไม่ สมควร กับ ที่ ตน
เปน เด็ก มี หัว คิด เลย.

บท ที่ ๕๑.

นก กะสา !

— ❦ —

นก กะสา ขา ยาว คอ ระหง วัน หนึ่ง ลง เดิน ย่ำ ทาง น้ำ ไหล,
เห็น ฝูง ปลา ผุด ดำ ออก คล้ำ ไป, ถ้า มี ใจ เจตนา ก็ คว่ำ พอ;
แต่ นาย सा ทำ ทาง ค่อน ข้าง โก๋ ทำ วาง โต เมิน ยืน ไม่ ยืน สอ,
ทั้ง ลา ไส้ ยัง ไม่ พร่อง จึง ต้อง รอ, แกล้ง หด คอ ทำ เฉย เดิน เลย มา.

พบตะเพียนและสาวขวย่ายออกคล้ำ, นาย सा ล้ารัก ชู่ หมู มัจฉา
ร้อง ว่า :—“กู ผู้ ดี มี ศักดา มา กิน ปลา ตำ เตี้ย จะ เสีย พงศ์!”
พอ เลียบ ทำ มา ประ สบ พบ เนื้อ อ่อน ก็ แล ค่อน วาง อำนาจ ตวาด ส่ง :
—“อย่าเสือกมา ปลาขรอก บอก ตรงๆ ชี้ เกียจ ก่ง คอ จิก กระตึก กาย!”

แท้ ที่ จริง, เจ้า กะสา ทำ ทำ โต, เมื่อ ยาม โข, หิว หนัก ขสค์ดี หาย;
ชั้น แขนง อย่าง ตำ ๆ ไม่ กล้า กลาย ก็ เลย หาย เกือบ ข้น กลืน กัง กือ.
—เออ พ่อ ขา : บ้า ยศ มัก อุด ษัต จะ ทน กัด ก้อน เกลือ เหลือ จะ ถือ
ถึง เล็ก น้อย ค่อย ๆ มา, คว่ำ ไส้ มือ แล้ว ปรง ปรี๊ด ต่อ ไป ใหญ่ ข้น เอง.

บทที่ ๕๒.

คำที่ใช้ตัว ข (ภาษี) ภายใน คำ.

โทษะ (โทษา) โมหะ—,	เกษา (เกศา) เกษี—, กัม—,
โทโส โมห—	อักษร —สง, —กลาง, —ต่ำ
ศึกษา การ—, กระทรง—วิชาการ	ภิกษุ พระ—สงฆ์
อภิเชก งานราชาภิ—	จักษุ ดวง—, เห็น ด้วย—
ภักขา —หาร	รักษา พิทักษ์—,—พยาบาล
ภาษา —ไทย, —ละติน, —ฝรั่ง	ขัณฐิ —ขัณฐา คือ พวก ขัณฐิ
ปัณฐิ —ปัณฐา คือ ผง นก ต่าง ๆ	พรรษา เข้า—ออก—, ที่—

ภาษาไทย กับ ภาษา ลาว คล้าย ๆ กัน. สัตว์ น้อย
 ย่อม เปน ภักขาหาร ของ สัตว์ ใหญ่ เปน ธรรมดา. การ
 ศึกษา ไม่มี ที่ สิ้น สุด. จะ ว่า จะ กล่าว ย่า เอา โทโส
 เข้า ตั้ง หน้า. คำ ว่า พรรษา แปล ว่า ฤดู ฝน แต่ เขา
 ใช้ แทน คำ ว่า ปี ก็ มี มาก. ไม่ ว่า นก อะไร เรียก
 ปัณฐิ ได้ ทั้ง นั้น. ดวง จักษุ เห็น ได้ แต่ รูป ภายนอก
 ดวง ปัญญา เห็น เหตุ ผล ภายใน. ภาษา อังกฤษ มี

คนพูดได้มาก เพราะเป็นภาษาตลาดในโลก. ไม่ว่าชาติภาษาใด ถ้าจะเป็นคนดี ก็ต้องรักษาสัตย์กันทั้งนั้น. กระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวข้องกับโรงเรียน. ใครโหมยหัวปลาให้ยักษ์, ใครโหมยหัวปลาให้ยักษ์? ยักษ์โหมยหัวปลาให้ยักษ์ ๆ โหมยหัวปลาให้ยักษ์.

บทที่ ๕๓.

ขุน หลวง ตาก.

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ขุนหลวงตาก พระองค์เป็นพระเจ้าแผ่นดินสยามพระองค์หนึ่งที่เก่งกล้าสามารถอย่างยิ่ง. เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึกนั้น พระองค์ได้ทรงรวบรวมกำลังขับไล่พม่าออกเสียจากเมืองไทย, ไทยจึงได้พ้นความบีบคั้นหน้าผาก ผักปลา รักษาหารกินเป็นปกติดังเดิมก็เพราะพระองค์ทรงกู้ชาติให้เป็นอิสระนั่นเอง, เหตุฉนี้คนไทยจะมีอยู่ตราบใด, ก็จะมีผู้สรรเสริญพระองค์อยู่ตราบนั่น.

แต่ทว่าถึงพระองค์ดีต่อแสนดีฉนี้ พระองค์ยังมีที่ติอยู่ข้อหนึ่ง ซึ่งไม่ควรเอาเขียงอย่างของพระองค์เลย คือนิสัยของพระองค์ ติดข้างพระไทยร้อนเกินไป, บันดาลโทษะ

ขึ้น มา เมื่อ ไດ, พระ องค์ เอา โทษ เมื่อ นั้น. ยก ตัว อย่าง เช่น
ครั้ง หนึ่ง พระ องค์ ทรง เร่ง กองทัพ ที่ ลง มา จาก เหนือ ให้ ออก ไป
รบ พม่า ที่ เมือง ราชบุรี ทรง ห้าม มิ ให้ ใคร เวะ ไป บ้าน เปน อัน ขาด.
ขณะ นั้น พระ เทพโยธา ได้ ขำว่า มารดา ป่วย หนัก ก็ จอด เรือ เวะ
ขึ้น เยี่ยม สัก ครู่, พระ องค์ ทรง ทราบ ก็ ให้ ดำรง ไป จับ ทัน ที่, พอ
มา ถึง พระ ตำหนัก แพ พระ องค์ ทรง ถอด พระ แสง ดาบ พัน พระ
เทพโยธา ศิริษะ ขาด ใน ทัน ไດ นั้น.

อีก คราว หนึ่ง เปน เดือน กันยายน คฤศตศักราช ๑๗๗๕ (พ. ศ.
๒๓๑๘) เปน เวลา กำหนด สำหรับ ข้าราชการ จะ ถือน้ำ พระ พิพัฒน์
สัตยา กระทำ สัตย์ ต่อ พระ องค์ ตาม ธรรมเนียม ประเพณี ทุก ปี.
พอ ถึง วัน ถือน้ำ พวก ขุน นาง ข้าราชการ คฤศตัง จึง พา กัน ไป ประชุม
ทำ พิธี สาบาล ตัว ใน โบสถ์ ฉเพาะ หน้า พระ สังฆราช และ สัปบุรุษ
คฤศตังทั้งหลาย ตาม ลัทธิ ธรรมเนียม ศาสนา คฤศตัง. ฝ่าย พระ
เจ้า ตาก เล่า ไม่ เห็น ข้าราชการ คฤศตัง เข้า ไป ถือน้ำ พร้อม กัน กับ
ข้าราชการ ที่ นับถือ ข้าง พระ พุทธศาสนา ก็ ทรง พระ พิโรธ เปน กำลัง,
ไม่ ทน ยัง พระ ไทย พิจารณา ดู ว่า ผิด ถูก พระ ศาสนา หรือ ไไร หา ว่า
เปน ขบถ จึง รับสั่ง ให้ ดำรง ไป จับ พระ สังฆราช เลอบง, บาดหลวง
คูเต. บาดหลวง การ์โนลส์ต์ กับ ขุน นาง คฤศตัง เหล่า นั้น มา เขียน ตี
ต่อ หน้า พระ ที่ นั่ง ทัน ไດ, ขรวาส คน ละ ๕๐ ที่, พระ สงฆ์ สังฆราช
คน ละ ร้อย ที่ แล้ว ให้ เอา ไป จำคุก ไว้ ทุก คน. พอ เสร็จ การ
ถือน้ำ แล้ว พระ เจ้า ตาก ต้อง เสด็จ ยก ทัพ ไป รบ พม่า ข้ำศึก เลย
ทรง ทิ้ง พระ สังฆราช บาดหลวง กับ ขุน นาง คฤศตัง เหล่า นั้น ไว้ ติด ถูก
จน ตลอด เวลา ไป สึก ซึ่ง เปน เวลา นาน ถึง ปี เศษ.

ครั้น เสด็จ กลับ มา พระ นคร ฐ์ สำนึก พระ องค์ ขึ้น ว่า ทรง เมียน
ขัง พระ สังฆราช บาทหลวง และ ขุน นาง เหล่า นั้น โดย หา ผิด มิ ได้
ก็ รับสั่ง ให้ หา เข้า ไป เผ้า, ทรง ปลอบ โยน เลี้ยง น้ำ ชา, ขอ โทษ
ขอ โพบ, ทำ ขวัญ ไป ต่าง ๆ แล้ว ก็ ทรง อนุญาต ให้ กลับ ไป บ้าน
ของ ตน.

อีก คราว หนึ่ง พระ องค์ จะ ทรง สมโภช พระ ราชกำหนด กฎหมาย
ของ พระ องค์ อัน ว่า ด้วย ศีล ลึกา ฝ่าย พระ พุทธศาสนา ก็ มี รับ
สั่ง ให้ ชาว พระนคร ช่วย กัน ตบ แต่ง เรือ นำ เข้า กระบวน แห่ ซึ่ง จะ มี
ไว้ใน ลำ น้ำ เจ้า พระยา. พอ ถึง กำหนด ที่ กระบวน แห่ จะ ผ่าน
หน้า พระ ราชวัง พระ องค์ ก็ เสด็จ ออก มา ประทับ ที่ พระ ตำหนักแพ,
ทอด พระ เนตร ไม่ เห็น เรือ คฤศตัง เข้า กระบวน สัก ลำ เดียว เพราะ
ผิด ลัทธิ ศาสนา กัน ก็ ทรง พระ พิโรธ พระ สังฆราช เลอบง ขึ้น อีก
รับสั่ง ให้ ดำรง ไป จับ ทาน ใน บัดเดี๋ยว นั้น ว่า ขึ้น รับสั่ง จะ ต้อง มา
ให้ ตาย, แต่ เดชะ บุญ มี ข้าราชการ ชั้น สูง ผู้ หนึ่ง ทูล ขอ โทษ พระ
สังฆราช ไว้ พระ องค์ จึง ภาศ ทณฑ์ บ้าง.

ต่อ มา เมื่อ พระ องค์ ทรง คลาย พระ พิโรธ พระ องค์ กลับ รับสั่ง
กับ พระ สังฆราช ว่า :—“ ที่ จริง เรา หมาย เพียง ชี ทาง สุกติ ให้ ท่าน
ดอก, แต่ เมื่อ ท่าน ไม่ เชื่อ ก็ แล้ว ไป ! ” แล้ว พระ องค์ ทรง
สรรเสริญ พระ สังฆราช แก่ เสนาบดี พระ คลัง ผู้ เปน แยก นับถือ ข้าง
มหมัต ว่า :—“ ท่าน สังฆราช เปน คน สัตย์ ซื่อ, ถือ อะไร ถือ จริง; ไม่
เหมือน แก ๆ นก สอง หัว บัดเดี๋ยว ถือ ข้าง มหมัต, บัดเดี๋ยว ถือ ข้าง
พุทธ ! ใช้ ไม่ ได้ ! ข้า เมื่อ วน นี้ แก เห็น ข้า กริ้ว พระ สังฆราช,
แกล ยัง ส่ง เสริม ยุ แห่ ให้ ข้า เอา โทษ แทน ที่ จะ ทูล ทัก ข้าง หน่วง

ไว้ให้ปราณี สมกับหน้าที่เสนาบดีของพระมหากระษัตริย์ ควรจะต้องทำ ! เปนบุญของแก ที่ข้ามิได้ฆ่าท่านสังฆราชตายวานนี้, หากไม่วันนี้หัวของแก ก็จะต้องตกตายไปตามกัน ! ” แล้วพระองค์ก็ทรงปล่อยท่านสังฆราชไป.

ยังอีกคราวหนึ่งกล่าวกันว่า พระเจ้าตากทรงเครื่องใหญ่ ครั้นทรงเสร็จแล้ว ส่องพระฉายทอดพระเนตรเห็นเส้นพระเกศาเหนือพระกรรณ เบื้องซ้ายเหลืออยู่บ้าง ก็ทรงพระพิโรธเจ้านันทงาน ขาวพระภูษามาลา ว่าไว้เปื้อนให้พระองค์ดู เปนเจ๊กไป ทำประจานพระองค์เล่น จึงดำรัสถามพระเจ้าลูกยาเธอว่า :— “ โทษคนเหล่านี้จะเป็นประการใด ? ” พระเจ้าลูกยาเธอกราบทูลว่า :— “ เห็นจะเป็นเพราะเส้นเลื้อมิใช่เกล้ากะมัง ! ” พระเจ้าตากได้ฟังดังนั้น ก็ทรงกริ้ว เปนกำลังดำรัสว่า :— “ ดูตุ่มน้เข้ากับผีผิด, กล่าวแก่กัน. แก่ให้เขาทำประจานพ่อคุณเล่น ! ” ทันใดนั้นให้ลงพระราชาญาเขียนพระเจ้าลูกยาเธอร้อยที่, รื้อพระตำหนักลง, ถอดเสียจากยศแล้วจำไว้. ส่วนขาวพระภูษามาลาเอาไปประหารชีวิตเสียสามคน.

ต่อมาเมื่อพระองค์ทรงคลายพระพิโรธ จึงทรงโปรดให้พระเจ้าลูกยาเธอพันโทเสด็จเข้าดำรงตำแหน่งตามเดิม, แต่ขาวพระภูษามาลาที่ตายไปแล้วนั้น, แม้ถึงพระองค์จะเสียพระไทยอยากพระราชนานชีวิตคืนก็คืนไม่ได้เสียแล้ว.

อาศัยที่พระองค์ไม่ทรงยังพระไทยไว้ เมื่อพระองค์ทรงพระพิโรธนั้น พระองค์จึงลงโทษผิดๆ เกินๆ เปนหลายราย ต่อหลายราย จนเคยพระองค์ภายหลังถึงกับไม่อาจทรงคุ้ม

ครอง พระ สถิต ได้ เลย, ทรง กริ้ว ใคร นิด ก็ เขี่ยน, โกรธ ใคร หน่อย ก็ ฆ่า จน เดือด ร้อน ทุก เส้น หล้า ก็ ว่า ได้ เหลือ ที่ พระ ภิกษุสงฆ์ ชาว ชน พลเมือง จะ ทน ทาน ได้ ต้อง จำเริญ ช่วย กัน ถอด พระ องค์ เสียบ จาก ราชสมบัติ แล้ว อัญเชิญ พระ มหา ธรรมจริย ใหม่ ซึ่ง มี น้ำ พระ ไทย เย็น เสด็จ ขึ้น ปกครอง ประเทศ สยาม แทน พระ องค์ ต่อ ไป.

เมื่อ โทษะ จริต, ทำให้ จักขุ มืด และมี ผล ชั่วร้าย เห็น ประจักษ์ ชัด อยู่ ณนี้ แล้ว ก็ เปน ที่ เตือน เรา ทุก คน ว่า ถ้า บันดาล โทษะ ขึ้น มา เมื่อ ไດ, เรา ต้อง หัก โทษะ นั้น ไว้ ก่อน จนกว่า ที่ น้ำ ใจ จะ เย็น ลง เปน ปกติ ได้ จึง ค่อย พุด ค่อย ทำ, หา ไม่ น่า กลัว ว่า ความ เดือด ร้อน ของ ตน นั้น จะ นำ ภัย มา สู่ ตน และ ผู้ อื่น เปน มัน คง.

อนึ่ง ขอ เตือน เด็ก ๆ ที่ อายุ พรรษา ยัง น้อย ๆ ว่า ด่วน หัด ดัด แปลง นิสสัย ของ ตน เสียบ แต่ ใน เวลา นี้ เถิด เพราะ เปน เวลา ที่ ยัง ฝึก หัด ดัด แปลง ไม่ สู่ ยาก, ถ้า ทิ้ง ให้ ติด ตัว จน แก่ เหมือน พระ เจ้า ตาก นั้น น่า กลัว จะ ดัด ไม่ ไหว ต่อ ไป. วิธี อัน ดี สำหรับ ช่วย ตน ให้ ดัด แปลง นิสสัย จาก ร้อน ให้ เปน เย็น ได้ นี้ ก็ คือ เอา เขียง อย่าง พระ มหา เขษุคุฤศโต ซึ่ง เคย ทรง ตรีศ กับ ศาสนุศิษย์ มา แต่ ก่อน ว่า :—“ ลูก เอ๊ย ลูก ! ขอ จง เอา เขียง อย่าง ใจ คอ เปน สุภาพ ดัง ที่ เรา ทำ ให้ ลูก ดู นี้ เทอญ ! ”

บทที่ ๕๔.

คำ ที่ ใช้ ตัว ษ (ภาษี) ภาย ใน คำ (ต่อ ไป)

รังษี	(รังสี) วัด—, —ส่องสว่าง	พิพากษาผู้—, —ตัดสิน
ทาส	(ทาส) ทาษี —คือ ทาษ	หงษาบดี(หงสาวดี) เมือง—, พระเจ้า—
มเหษี	พระ—, อรรค—	ตัษกร (ตัศกร) สัตรุหมุ—
ดาษดา	เกลื่อนกลาด—	โกษา พระยา—, ท้าว—โกษี,
เกษม	—สุข, —เปรมปรีดิ์	ภุษา พระ—มาลา, ผลัด พระ—
ภาษี	เจ้า—อากร, โรง—	ลักษณะรูป ร่อง—, —สัณฐาน
ราษี	(ราสี) จักร—, ๑๒—, สงา—	เมษายน เดือน—

—:—

พระ เจ้า หงษาบดี ลั่น คำ เคย ตี กรุง ศรีอยุธยา
 แดก. เดือน เมษายน เป็น เดือนขึ้นปีใหม่ของ คน
 ไทย. ทาษ, ทาส, ทาษี เดียว นี้ เปลี่ยน เป็น ลูก
 จ้าง เสีย แล้ว. ใน เดือน เมษายน และ พฤษภาคม
 อากาศ ร้อน จัด. พระ เกษา แปล ว่า ผม. เมื่อ
 มนุษย์ ตาย ไป แล้ว พระ ทรง พิพากษา ตาม บาป

บุญ คุณ โทษ. ท้าว โทษี เป็น ชื่อ ของ พระ อินทร์.
 เดือน ยี่ ลูก พดชา หล่น เกล็ดอน กลาด ดาษดา. ภาษี
 ต่างๆ แต่ เดิม ราษฎร ผูก ได้ เดียว นี้ รัฐบาล เก็บ
 เอง. ดอก บัว บาน ต่อ เมื่อ ได้ รับ แสง พระ สุริยรังษี
 รศมี พระ อาทิตย์, ฝ้าย ดวง จิตร เบิก บาน ต่อ เมื่อ
 ได้ รับ แสง พระ ศาสนา อัน เทียง แท้.

บทที่ ๕๕

นิยาย ยาย กับ ตา.

ยัง มี ตา กับ ยาย สอง คน ผัว เมีย ปลุก กระท่อม อาศัย อยู่
 ใน ป่า ลึก ลับ แห่ง หนึ่ง อยู่ กัน สันโดษ ลูก เค้า ก็ ไม่ มี. ตา ผัว
 นั้น เอา ธุระ อยู่ ก็ แต่ ไป เทียว ไล่ เนื่อ ยิง นก มา สู้ กัน กิน เท่านั้น.
 ข้าง ฝ้าย ยาย อยู่ บ้าน ก็ ได้ แต่ เทียว เก็บ ผัก หัก ฟืน หา อะไร
 ต่อ อะไร มา กิน บ้าง เล็ก ๆ น้อย ๆ พอ เลี้ยง กัน ไป วัน หนึ่ง ๆ
 มิ ได้ ทำ ไร ไถ นา ปลุก ต้น หนาม ราก ไม้ เหมือน กับ เขา เลย.
 ถึง กระนั้น ใจ ก็ ยัง ทะเยอ ทะยาน อยาก จะ มัว มี ศรี สุข กับ เขา
 บ้าง แต่ ขี้ เกียจ ทำงาน เสีย เต็ม ประดา, ได้ แต่ มัว บน บาน
 เทวดา ใน ชั้นฟ้า ราษฎร ทุก วัน ตาม ภาษา บ้า ๆ มิ ได้ ขาด, จน
 ถึง กับ พระ อินทร์ นั่ง อยู่ ใน วิมาน ไม่ เปน สุข ได้ ต้อง ส่อง ทิพนตร์

ลง มา เห็น ตา กับ ยาย อยาก จะ มั่ง มี; ท้าว โกษี คิด จะ ให้ สม นึก
หมด รำคาญ ไป เสีย ที่ หนึ่ง, ก็ เอา กลอง ทิพ ใบ หนึ่ง กับ ไม้ ตี
กลอง มา วาง ไว้ ให้ ที่ ข้าง ๆ บ้าน และ เขียน เป็น อักษร ภาษา
มนุษย์ ไว้ ที่ กลอง นั้น ว่า :—“ กลอง ใบ นี้ สารพัดนึก ! เมื่อ ตี ลง
ที่ หนึ่ง นึก อย่าง ไร ก็ ได้ อย่าง นั้น, แต่ ตี ได้ นึก ได้ เพียง สาม
หน เท่านั้น ! ”

ครั้น รุ่ง ชื่น เข้า ตา ผัว ไป แล เห็น ก็ ร้อง ตะโกน บอก ยาย
เมีย ว่า :—“ สม นึก แล้ว ยาย ไว้ย ! เทวดา บน สวรรค์ ท่าน โปรด เรา
แล้ว ! ” ยาย เมีย ได้ยิน ก็ ร้อง ถาม ว่า :—“ อะไร นะ แถ ? โปรด
อะไร กัน ? ”

ตา จึง ว่า :—“ มา เถอะ ! มา เร็ว ๆ เถอะ ! ได้ การ ละ ! สม นึก
เรา แล้ว คราว นี้ ! ”

พอ ยาย เมีย ลง บันได มา ก็ พอ ตา ผัว กลับ มา ถึง เข้า พร้อม
กัน. จึง ว่า แก่ ยาย เมีย ว่า :—“ นึก กัน เถอะ ! แถ จะ นึก เอา อะไร
ก่อน ละ ? ”

ฝ่าย ยาย เมีย เมื่อ รู้ ชัด ว่า ได้ กลอง ทิพ สารพัดนึก เช่น นั้น
แล้ว ก็ หัวเราะ กัก ใหญ่ พลาญ ว่า :—“ ก็ นึก เอา สวย เอา งาม
ก่อน ซิ แถ ! ” นี่ เป็น ธรรมดา นิสสัย ผู้ หญิง ย่อม อยาก ได้ สวย
ได้ งาม ด้วย กัน ทุก คน.

ตา ผัว ร้อง ห้าม ว่า :—“ ไ้ ! นึก เอา เงิน ทอง บ่าว ทาส เสีย
ก่อน ซิ วะ ! สวย งาม เอา ไว้ นึก ที่ หลัง เถอะ ! ”

ยาย เมีย ตรง เข้า รัง ไม้ ตี กลอง ที่ มือ ตา ผัว แล้ว ว่า :—“ มา !
ข้า จะ ตี นึก เอา สวย ก่อน ! ” ตา ผัว ก็ ไม่ ให. แต่ รัง กัน ไป,

เถียง กัน มา ด้วย เรื่อง นึก ก่อน, นึก หลัง ยัง ไม่ ทน จะ ตก ลง
กัน, ตา ผัว โกรธ จน ตัว สั่น บันดาล โทษะ ขึ้น มา ก็ เงื่อ ไม้ ตี กลอง
ขึ้น ขยับ ยาย เมีย ว่า :—“ เออ ! จะ เอา สาย เอา งาม ! เอา มือ !
เอา ตีน ! อะไร ก็ เอา เกอะ วะ ! ” แล้ว จึง ตี กลอง ลง ไป ดัง บัง !

ก็ เลยมี่ ตีน เกิด ขึ้น มา เต็ม ตัว ยาย กับ ตา.

พะเอิน มา ดัง บัง ! จำเพาะ ตรง คำ ว่า “ เอา ตีน ” เข้า; ทน ไฉน นั้น
ก็ เลยมี่ ตีน เกิด ขึ้น มา พรง พรง เต็ม ตัว ยาย กับ ตา ตั้ง ร้อย
ตั้ง พัน. เมื่อ ยาย กับ ตา เห็น เป็น เช่น นี้ ต่าง ก็ เสีย ใจ พุด กัน
ว่า :—“ เรา จะ ทำ อย่าง ไร ดี ? จะ ให้ มัน คิด รุ้ง รัง เต็ม ตัว อยู่
เช่น นี้ กระไร ได้ ! เรา ต้อง จำ เปน ตี กลอง กัน ใหม่ อ้อน วอน พระ
เดช พระ คุณ บน สวรรค์ ให้ ท่าน โปรด ให้ หาย รุ้ง รัง เสีย ลัก ที่, ไม่
อย่าง นั้น รำคาญ จะ ตาย ไป.” ว่า แล้ว จึง ให้ ตา ผัว ตี ใหม่.

ครั้งที่สองนี้ ร้องขึ้นพร้อมกัน ทั้งยายทั้งตาว่า :—“ ตีน
หายให้หมด ! ” ตีนก็หายหมดในบัดนั้น ข้าตีนของยายกับ
ตา ก็พลอยหายไปด้วย เหลืออยู่แต่เพียงข้อเท้าเท่านั้น;
ยายกับตาทำหน้าเขียวไปตามกัน ต้องฟุบลงนั่งอยู่ด้วยกัน
ทั้งคู่.

เออ ! คิดดูเถอะ ! กลองหรือ ก็ตี निक หมด เข้าไป สอง
หนแล้ว, ยังเหลืออีกหนเดียว; สองคนผัวเมียทำหน้าจ๋อย
เสียใจ แหกพูดไม่ออก ลงปรึกษา กัน กะอูบ กะอือบ กะอู้ กะอี่
อีกทีหนึ่ง, ตกลงก็ต้องตี निक เอาของเก่าให้กลับคืนมาตาม
เดิม เลยไม่ได้สมบัติอะไรสักนิด เพราะหมดฤทธิ์หมดเดช
ของกลอง เพียงสามหนเท่านั้นเอง ข้าวันนั้นตาพรานก็ไม่ได้
ออกไปป่า ยายไม่ได้ออกไปไร่, ยายกับตา ก็เลยไม่ได้
มีอะไรกินเสียอีกด้วย !

นี่แหละ ! คนนิสสัยเกียจคร้าน มัวแต่นึกตำราหาเงิน โดย
ไม่ชวนชวนทำการทำงาน ก็ขี้มักอดๆ อยากๆ ไม่มีอันจะกิน
บริบูรณ์ตลอดชีวิต; ถึงพะเอนได้ของดีมาบ้าง, ก็เหมือนเปล่า
ด้วยว่ามีแต่ตั้งหน้าจะเถียงกันไป โดยไม่คิดทางได้ทางเสียๆ
ก่อน ข้ามักจะต่อต้าน ไร่ที่ไม่ยอมไร่เสียอีกด้วย กว่า
จะปรึกษาตกลงกัน ของที่แม่ โอกาสก็หาย อะไรๆ ก็กลายเป็น
เปล่า เช่นกลองพิพของตา ยายนี้เอง, ผู้คนพร้อมเพรียงกัน
เพียรทำเพียรหา วันละนิด ครวละหน่อย ด้วยน้ำเหงื่อ
แรง ของตนเองไม่ได้เป็นแน่.

บทที่ ๕๖.

คำที่ใช้ตัว ษ (ภาษี) สกค.

บุรุษ —ไปรษณีย์, สัป—, —ผู้^๑ ๑. พิช ิง—, ไซ—, ยา—, ไซ้ ทร—
 บริภาษคำ—ตัด พ้อ ทรุษ —สงกรานต์, —ฝรั่ง, —จีน
 วิเศษ ดี—, ประเสริฐ— โทษ ขอ —, นก—, —ทัณฑ์

—:—

โจษ เสียง—กัน, —เล่า กัน	เกษ (เกษ, เกส) พระ—, วัด สระ—
โจทย์ —ฟ้อง, —เลข	เกตุ ดาว พระ—
โจทก์ —จำเลย, —ผู้ ฟ้อง	เกต ต้น—, ไม้—
ดาษ ฝ—, กระ—, คั้น—	บุษย์ พลอย—, แหวน หัว—
ดาต —ฟ้า, —ผ้า ขาว	บุตร —ชาย, กุล—

—:—

พื้น น้ำ ย่อม บั้น ป่วน เพราะ ลม พายุ ฉนั ใด, ใจ
 มนุษย์ ก็ ย่อม บั้น ป่วน เพราะ กิเลส ฉนั นั้น. แต่
 ก่อน คนทำ เงิน ปลอม มีโทษ ถึง ต้อง ตัด มือ. คำ
 บริภาษ ตัด พ้อ ล้อ เขา มี แต่ จะ ทำให้ เขา โกรธ.

มหาบุรุษ ที่มี ชื่อ ปรากฏใน พงศาวดาร เดิม ก็ มี มาก
หลาย ท่าน. น้ำ อุ่น ฝรั่งเศษ กับ น้ำ อุ่น ปอร์ตุเกส
มี คน นิยม มาก. การ ถอน พิษ ฐู ต้อง อาศัย อาเจียน
กับ ฉีด ยา เป็น ประมาณ. วัด สระเกษ แต่ เดิม ที่
เขา ก็ เรียก ว่า วัด สระแก. ไข้ ทรพิษ เป็น โรค ติด
ต่อกัน ได้. ไม้ เกต มี ผู้ เขา ไข้ ทำ ไม้ เท้า ถือ. อะไร
เอ๋ย? มา จาก เมือง เทศ มี จุก, มี เกษ, มี ตา รอบ
ตัว?—สัปรศ.

บทที่ ๕๑.

โทษ เขา โทษ เรา.

ครั้ง หนึ่ง สมเด็จพระ มหาเชษฐเจ้า ทรง ตรัส เทศนา ให้ บรรดา
สาวก อาปอศโตโล ๑๒ องค์ ฟัง เป็น ความ เปรียบ เทียบ ดังนี้ ว่า :—
“ ยังมี พระ มหา กรรมจริย พระ องค์ หนึ่ง รับสั่ง ให้ เจ้า พนังกาน รักษา
คลัง คิด บัญชี ราย คน ที่ เป็น หนี้ ทรัพย์ หลวง จัน กราบ บังคม ทูล
ให้ ทรง ทราบ. เจ้า พนังกาน รับ พระ ราชโองการ แล้ว ก็ เอา บัญชี
ออก ตรวจ แล้ว เห็น ว่า มี บุรุษ ผู้ หนึ่ง เป็น หนี้ หลวง อยู่ ตั้ง โกฏิ
ก็ เอา หนี้ ความ นี้ มา กราบ ทูล ให้ ทรง ทราบ ทุก ประการ.

พระ มหา กรรมจริย จึง มี รับสั่ง ให้ เอา ตัว บุรุษ ผู้ นั้น กับ ทั้ง
บุตร ภรรยา ไป ชัง เสียด แล้ว ให้ วิว เอา ทรัพย์ สิน เงิน ทอง เป็น ของ

หลวง หมด ลั่น. ส่วน บุรุษ ผู้ นั้น จึง ทูล วังวอน ร้อง ทูล ขอ
พระ องค์ ได้ ทรง ทูลา ผัด เวลา ให้ เน้น ไป หน่อย จะได้ หา มา ผ่อน
ใช้ ให้ จน หมด; พระ มหา กระษัตริย์ จึง รับสั่ง ให้ เจ้า พนักงาน ปลอย
ตัว บุรุษ ผู้ นั้น ออก ไป ข้ำ ทรง พระ มหา กรุณา เป็น พิเศษ อีก คือ
โปรด ให้ ยก หนี้ ยก สิ้น พระ ราชทาน ไม่ ต้อง ให้ ใช้ เงิน หลวง ราย
นั้น ด้วย.

ส่วน บุรุษ ซึ่ง ได้ รับ พระ มหา กรุณา เป็น พิเศษ นี้ พอ ถวาย บังคม
ลา ออก จาก ที่ เฝ้า แล้ว พระ เอน ได้ มา พบ ปะ กับ บุรุษ อีก คน หนึ่ง
ซึ่ง เป็น เพื่อน ของ ตน เคย ได้ กู้ หนี้ ยืม สิ้น ตน ไป แต่ เป็น ราย
เล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ ถึง ร้อย ถึง ชั่ง ก็ ทรง เข้า บิบบ คอ เพื่อน เก่า คน
นั้น เค้น เน้น แน่น ชู่ ตวาด ว่า :—“ เอง กู้ หนี้ ยืม สิ้น ข้ำ ไป เท่าไร ก็
ต้อง เอา มา ใช้ เสีย เดียว นี้ ให้ เสร็จ ! เอง จะ ว่า อะไร ? ”

บุรุษ ผู้ เป็น ลูก หนี้ นั้น ก็ อ้อน วอน ว่า :—“ ขอ ผัด ทูลา ไป อีก
สัก หน่อย เถอะ เพื่อน เอ้ย ! ไม่ ข้ำ จะ หา มา ใช้ ให้ จน ครบ จง ได้ !
อย่า กลัว ! ” บุรุษ เจ้า หนี้ หา ขอม ให้ ผัด ไม่, สั่ง ให้ เอา ตัว ไป
ขัง ตราง เสีย ท้น ที่ จน กว่า ที่ เขา จะ ใช้ หนี้ ให้ แก่ ตน ครบ หมด.

ฝ่าย พวก ข้าราชการ ที่ อยู่ แลว นั้น ครั้น รู้ เห็น เรื่อง นั้น ก็ พา
กัน สงสาร บุรุษ ผู้ เป็น หนี้ ราย น้อย ๆ นี้ เป็น อัน มาก ต่าง กล่าว ตี
เตี๋ยน บุรุษ เจ้า หนี้ ไป ต่าง ๆ นา ๆ จน ภายหลัง คำ ที่ เขาทั้งหลาย
โจษ กัน นั้น ทราบ ไป ถึง พระ มหา กระษัตริย์ พระ องค์ จึง มี รับสั่ง
ให้ คุม เอา บุรุษ ใจ เข็ม โหด อายาบ ข้ำ คน นี้ มา ตรัส บริภาษ ว่า :—
“ เออ ! เมื่อ เจ้า ขอ โทษ ต่อ เรา ๆ ก็ ยก โทษ ให้ ! นี่ เขา มา ขอ
โทษ ต่อ เจ้า ทำไม เจ้า จึง ไม่ ยก โทษ ให้ แก่ เขา ผู้ เป็น เพื่อน ยาก

เพื่อน ทุกข์ ด้วย กัน บ้าง เล่า ? คน อย่าง เจ้า นี้ เลี้ยง ไม่ได้ ! ” ตรัส
เท่า นี้ แล้ว ก็ รับสั่ง ให้ ราชบุรุษ กุม เอา ตัว ไป ขัง ตาม โทษานุโทษ
เดิม ของ ตน กว่า ที่ เขา จะ ได้ ใช้ พระ ราชทรัพย์ ที่ ตน เปน หนี้
หลวง อยู่ นั้น จน ล้า.

พระ มหา เบชुकฤศโต ทรง อุประมา อุประมัย ดัง นี้ แล้ว ก็ ทรง
อธิบาย ชี้แจง ต่อ ไป ว่า :—“ ดูกร ท่านทั้งหลาย ผู้ เปน สาวก อาปอศ-
โตโล ! ท่าน จง เข้าใจ เกิด ว่า พระ มหา กระษัตริย์ พระ องค์ นั้น
เปรียบ เหมือน หนึ่ง องค์ พระ พุทธเจ้า ใน สวรรค์; บุรุษ ผู้ เปน หนี้
หลวง นั้น ก็ คือ มนุษย์ ทุก ผู้ คน; สิน ทรัพย์ ความ เปน หนี้ นั้น
ก็ คือ บาป โทษ ของ มนุษย์ และ อาการ ที่ บุรุษ เจ้า หนี้ ไม่ อุด โทษ
ให้ แก่ ลูก หนี้ แล้ว กลับ ได้ รับ พระ ราชอาญา เมื่อ ภายหลัง นั้น ก็
คือ มนุษย์ จำพวก ที่ ไม่ ขอม อุด โทษ ให้ แก่ ผู้ อื่น ซึ่ง บังเอิน ได้
กระทำ ผิด ต่อ ตน ! มนุษย์ จำพวก นี้ เมื่อ พระ องค์ จะ ทรง ร้อง เรียก
ไป ให้ คิด บัญชี การ หนี้ สิน เมื่อ ตน ถึง แก่ ความ ตาย แล้ว นั้น พระ
องค์ ก็ จะ ไม่ ทรง เมตตา ปราณี ยก โทษ ให้ เขา เลย เหมือน กัน
จน นั แล . ”

เมื่อ เรา ท่านทั้งหลาย ทราบ ความ เช่น นี้ แล้ว ผู้ใด มีความ
ประสงค์ อยาก จะ ให้ พระ องค์ ทรง พระ เมตตา ตน ๆ ก็ ต้อง มี
เมตตา ต่อ ผู้ อื่น เสีย ก่อน หา ไม่ จะ สมควร อย่างไร ที่ ตน จะ ได้
รับ ความ เอ็นดู กรุณา เล่า เมื่อ ตน ไม่ เอ็นดู กรุณา แก่ เขา ผู้ อื่น.

เชิญ พิจารณา หู หน่อย เกิด : เรา ทำ บาป กรรม ต่อ พระ ผู้ เปน
เจ้า ก็ มาก ต่อ มาก จน เกือบ จะ นับ ไม่ ถ้วน, ถึง กระนั้น ก็ ดี
ถ้า เรา ลุกะโทษ แก่ บาป รับ ศีล เมื่อ ไດ, พระ องค์ ก็ ทรง พระ เมตตา

ยกโทษให้ แก่ เรา เมื่อ นั้น. นี่ เรา จะ ตี พิเศษ ยิ่ง กว่า พระ ผู้ เปน เจ้า
อีก หรือ จึง ไม่ ค่อย จะ เต็ม ใจ ยกโทษให้ แก่ เขา ผู้ อื่น !

อย่า กระนั้น เลย ! ถ้า คน อื่น เขา จะ ล่วง เกิน แก่ เรา ที่ ไฉน, เรา
ก็ ต้อง รับ ยกโทษให้ เขา ที่ นั้น, อย่า ให้ ท้น ที่ จะ ล่วง วัน ไป เลย
ดังนี้ จึง จะ สม กับ ที่ เรา สำนึก ขณฺธตัง ทั้งหลาย สวด ภาวนา อยู่ ทุก
เช้า คำ ว่า :

—“ขอ พระ องค์ ทรง โปรด ยก หนี้ ข้าพเจ้า เหมือน อย่าง ข้าพเจ้า
ยก ให้ แก่ เขา !” .. แล้ว พระ องค์ จึง จะ ทรง ยินดี ยกโทษให้ เพราะ
พระ ภาณิต ของ พระ องค์ มี อยู่ ว่า :

—“คน เมตตา เขา อย่างไร, พระ ทรง เมตตา ตน อย่าง นั้น !”

นก ยุง รำแพน หาง.

หนู ฉ้อฉน วอน ถาม ความ คุณ ลุง ว่า นก ยุง ไช้ จึง รู้ รำแพน หาง ?
—เออ อยาก รู้ หรือ จะ เล่า ให้ เจ้า พาลง ตั้ง แปด ปาง ไฉน ไฉน เจ้า เขา เล่า กัน
กา, นก ยุง ปรง ดอง สอง สหาย จะ ผลัด กัน เขียน กาย ให้ เฉิด ฉฉา;
กา ประดิษฐ์ คิด เขียน นก ยุง พลัน ให้ ขน นั้น เขียน เหลือง ดู เรือง ปราย.

ถึง ที่ กา มยุรา ก็ ลง รัก,	แล้ว มิ ยัก เขียน ขน ให้ สม หมาย,
เฝ้า แต่ง ม ชม ตัว มัว กรีด กราย	เที่ยว เร่ ร่าย รำแพน จะ อวด ตน,
ก็ เลข ล้อม. ทั้ง ขน ไว้ จน แท้ง,	ไม่ แด้ม แต่ง ให้ เพื่อน รัก สัก เส้น ขน,
ได้ ดี แล้ว ล้อม เพื่อน ผู้ ยัง จน	เหมือน อย่าง คน หุจรีต ต่อ มิตร ใดๆ !

(ดัด แปลง จาก นิทาน สุนทร ภู)

บท ที่ ๕๘.

คำ ที่ ใช้ ตัว ษ (ภาษี) การ์นต์.

ประจักษ์ แจ้ง—, เห็น—, พิตักษ์ —รักษา.

อาลักษณ์ กรม—, เสมียน— หงษ์ (หงส์) เสา—, เหม—, พระยา—

พงษ์ (พงศ์) เฒ่า—วงศ์ ประยูร อานิสงษ์ (อานิสงส์) พระคุณ—, ผล—

รักษ์ องค์—, เทวดา อา— ยักษ์ —มาร, พระยา—

รัก —ใคร่, —แระ, ต้น— ยัก —ย้าย, —ขอก, —คิ้ว

ปักษ์ —จั้นแรม,—ได้ฝ่ายเหนือ ปัก —หลัก, เย็บ—ถัก ร้อย

นาง ชี พิตักษ์ รักษา คน เจ็บ ไข้. ฝูง หงษ์ หลง
 เข้า ฝูง กา ๆ ก็ พง ให้ เสีย พงศ์. ดู ฤกษ์ ดู ดาว ใน
 ท้อง ฟ้า สู้ ดูงาน ของ ตนเอง ไม่ได้. ทำ บุญ ให้
 ทาน ได้ ผล อานิสงษ์. คน ที่ ไม่ มี ความ จง รัก รักดี
 ต่อ พระ แล้ว จะมี ต่อ เจ้า นาย อย่างไร ! ชีวิต ของ
 ใคร ๆ ก็ รัก เป็น ธรรมดา. เดือน หนึ่ง แบ่ง เป็น สอง

ปักข์, ปักข์จีน เรียกว่า “สุกรปักข์” ปักข์ แรม
 เรียกว่า “กาฬปักข์” เย็น บัก ถัก ร้อย เปน วิชา
 ของ สตรี. สัญญาบัตร ขุนนาง เขียน ที่ กรม พระ
 อาลักษณ์. ครู ต้อง ยก อูบาย ให้ ศิษย์ เข้าใจ ความ
 ได้ง่าย ๆ. ใน หนังสือ รามเกียรติ์ กล่าว ถึง เรื่อง
 ยักษ์ และ เรื่อง ลิง เปน พื้น.

บท ที่ ๕๕.

ขนม เฒ่า จ๊ะ !

มี เศรษฐี ผู้หนึ่ง เพื่อถกเถาเหล่ากอ เชื้อ วงศ์ พงศ์ ประยูร
 ล้วน เปน เศรษฐี มั่ง คั่ง บริบูรณ์ สืบ สาย ต่อ ๆ กัน มา หลาย ชั่ว คน;
 ท่าน เศรษฐี ผู้ นี้ เขา เรียก กัน ว่า “ท่าน เศรษฐี สอง ลอน”.

ใน ประวัติ ของ ท่าน มี เรื่อง ราว ชอบ กล จึง ได้ นำ มา เล่า สู่
 กัน ฟัง เพื่อ จะได้ เปน คติ สอน ใจ อะไร ได้ บ้าง. คือ เมื่อ ท่าน
 ได้ รับ มรดก ครอบครอง สมบัติ แทน บิดา มา ได้ ไม่ ช้า ไม่ นาน
 เท่า ไฉน ก็, ทรัพย์ ที่ ได้ มา ก็ ทำลาย สูญ ไป ล้วน เกือบ จะ ไม่ มี
 อะไร ติด เรือน, ทั้ง บ่าว ไพร ก็ ไม่ เหลือ สัก คน เดียว.

ทรัพย์ ที่ ฉิบหาย ไป นี้ ใช่ว่า จะ เอา ไป เล่น หวຍ รวย ไป อะไร กับ

เขา ก็ เปล่า ทั้ง สั้น; ไข่ จ่าย ไป ใน การ ที่ สมควร ทุก อย่าง, เช่น
ซื้อ เครื่อง ไข่ ไม้ สร้อย, ซ่อม แชม ตึก งาม, เลี้ยง ครอบ ครว บัว
ไพร่ ให้ เปน สุข แต่ ว่า ไม่ ระวัง ปล่อย ให้ เงิน นั้น มี แต่ ออก
อยู่ ทำ เดียว, ไม่ มี เข้า เลย โดย ที่ ท่าน ไม่ รู้ จัก พิทักษ์ รักษา และ
คิด ทำ มา หา กิน, ไข่ ทรัพย์ ให้ หมุน เวียน กลับ เข้า มา อีก ได้, ได้
แต่ นิ่ง กิน, นอน กิน เท่านั้น.

เมื่อ ท่าน ยัง เปน เด็ก อยู่ บิดา มารดา รัก ใคร มาก เพราะ มี
บุตร คน เดียว เกือบ ไว้ แต่ ใน บ้าน, จะ ปล่อย ให้ ไป ศึกษา เล่า เรียน
วิชา อะไร กับ เขา บ้าง, ก็ กลัว บุตร จะ ลำบาก, ท่าน สอง ลอน จึง
ได้ เปน คน ไม่ เจ่า เค้า ตุ่น ไป จน เกือบ จะ นับ บัณฑิต ขึ้น บัณฑิต แรม
กับ เขา ไม่ ถูก. นี่ ก็ เห็น ประจักษ์ เจ้ง ว่า ใน การ ที่ รัก บุตร เช่น นี้
กลับ เปน โทษ ทำให้ ลำบาก มาก ขึ้น อีก.

ครั้น ท่าน สอง ลอน คับ แค้น กันดาร เต็ม ที่ เข้า แล้ว ไม่ รู้ ที่
จะ คิด อย่างไร จึง ปฤกษา ภรรยา ว่า :—“ เจ้า เอ๊ย เจ้า นี่ เรา จะ ทำ
อย่างไร ดี ? ” ภรรยา จึง ตอบ ว่า :—“ ฉันท ก็ ไม่ รู้ ที่ จะ ทำ อย่างไร
เหมือน กัน; ฉันท มี วิชา แต่ ทำ ขนมน เค้า ท่าน จะ เห็น อย่างไร ?
ฉันท จะ เปน คน ทำ แล้ว ท่าน เปน คน เอา ไป ขาย, บาง ที่ จะ มี
กำไร งาม ดี . . . ”

พอ ท่าน สอง ลอน ได้ บิน ภรรยา ว่า จะ ให้ ไป ขาย ขนมน เลย
ปิ่น ตัว แวง จ้อง ดู ภรรยา จน ตา ไม่ กระพริบ ราว กับ ยักษ์ วัด เจ้ง;
ภรรยา จึง พุด ปลอบ ว่า :—“ มัว แต่ กลัว อายุ อยู่ นั้น ละ มิ ต้อง อุด
ตาย หรือ ! การ ทำ มา หา กิน จะ ต้อง ไป กลัว อายุ ทำไม ? ยัง ดี กว่า
ที่ จะ ต้อง พึ่ง เขา คน ไฉน คน นี้ ให้ เขา หนัก ออก หนัก ใจ ดี เตียน

ว่า กล่าว; ถ้า เปน เช่นนี้ จะมี ช่าง อาย เขา กว่า ขาย ขนมน อีก หรือ ?”

ท่าน สอง ลอน ได้ ฟัง ภรรยา ตัก เตือน เช่นนั้น ก็ เห็น ดี ด้วย
แล้ว ก็ จัด แจง ชื้อ เข้า ของ ลง มือ ทำ กัน. แต่ แรก ท่าน เศรษฐี
ยังไม่ หาย อาย เอา ผัก คลุม หัว เสียบ มิตร ชิด ไม่ ให้ ใคร จำ หน้า ได้,
แต่ ครั้น มา ครอบ เห็น ว่า เรา ทำ มา หา กิน โดย ชอบ ธรรม ชื้อ
สัตย์ สุจริต ถึง จะ เหน็จ เหนือย เหงื่อ ไหล ไคล ย้อย ก็ จะ ไป
อาย อดสู เขา ทำไม ! แล้ว ก็ ตั้ง ใจ กระเดียด ขนมน ไป ขาย. ไม่ ว่า
ไป ขาย ที่ ไหน, มี คน ติด ใจ อยาก จะ ชื้อ อีก, แต่ ท่าน เศรษฐี
ไม่ ไป ชำ ถนน; วัน นี้ ขาย ที่ นี้; พรุ่ง นี้ ขาย ที่ ไน้; ขนมน เจ้า
นี้ ทำ อร่อย มาก จน คน เล่า ลือ กัน ทั้ง เมือง ที่ นี้ ไม่ ต้อง
เอา ไป ขาย เอง, ก็ มี ลูก คำ มา รับ ถึง บ้าน; ภายหลัง ค่อย มี
กำไร เจริญ ขึ้น เปน ลำดับ จน กลับ เปน เศรษฐี ดัง เก่า.

นี่ แผละ ผล อานิสงฆ์ ที่ ไม่ อาย ใน การ ทำ มา หา กิน โดย ชื้อ
สัตย์ สุจริต พระ พุทธเจ้า และ บรรดา เทพยดา อารักษ์ ทรง ทิพเนตร
เล็ง แล เห็น ท่าน เปน คน มี ความ เพียร เช่นนี้ จึง ทรง ช่วย ค้ำ เกรง
รักษา ให้ พ้น จน ไป ได้; และ ที่ เขา เรียก ท่าน ว่า “ ท่าน เศรษฐี
สอง ลอน ” นั้น ก็ คือ ท่าน ได้ เปน เศรษฐี สอง หน นั้น เอง.

บท ที่ ๖๐.

พระอาทิตย์ ส่อง ทัว โลก.

พระอาทิตย์ ฤทธิ์ กล้า ปรานี สัตว์ ด้วย เดิน รอบ ขอบ จัหวัด โลก วิถี,
 สัตว์ กับ คน บน จัหวัด ปัตถี ได้ พัง พา บาร์มี เทียว หา กิน;
 ต่าง ทำ ไร่ ไถ นา และ ค้า ขาย เทียว จ้าง บ่าย เลี้ยง ชีวิต เปน นิจสิล
 กระทำ การ นา ๆ เปน อาจิณ สัตว์ ทั้ง สิ้น จิง เปน สุข ทุก คีน วัน

แม้อาทิตย์คิดเบื้อหน่ายไม่ฉายแสง ทุก หน แห่ง จะ คับ แค้น แสน มหันต์.
 จะ หา กิน ฤ ก็ ยาก ลำบาก ครัน เพราะ พา กัน มีด มนต์ อนุการ.
 ถึง กระนั้น ยัง ดี จิน นิทน ทกล่าว ถ้า แดด อ้าว แล้ว ก็ ว่า " ร้อน กล้า หาญ!"
 แดด ไม่ มี ฤ ก็ ว่า " น่ำ รำคาญ! จะ ทำ การ ตาก สิ่ง ไต แดด ไม่ มี ! "

วิไลย คน บ่น ว่า ประสา เขา ฉนี้ เรา อย่า รังเกียจ คำ เสียด สี !
 ถ้า เขา ดำ ว่า สิ่ง ไต, ทำ ใจ ดี, เอา ชันดี ตั้ง ไว้ ใน ใจ ตน;
 เหมือนพระเจ้ากับอาทิตย์มีฤทธิ์ศักดิ์ ถึง คน แสร้ง แข่ง ชัก สัก แสน หน,
 ไม่ ทรง กริ้ว โกรธ ใคร ให้ ร้อน รน กลับ รัก คน ถ้วน หน้า ทั้ง ตา ปี.

บทที่ ๖๑.

คำ ที่ ใช้ ตัว ส (เสื่อ) สกต.

ตรัส หรือ ดำรัส,—สั่ง,—ประกาศ ศาสนา พระ—, ถือ—,
 สาทิส ไทย—, ใจ อียบ ข้ำ— จตุรัส รูป สี่ เหลี่ยม—
 สวัสดิ์ สุข—,—มงคล โอรัส พระ—, —ธิดา
 โสมนัส —ยินดี,—รื่น เรือง— สัสดี กรม—, —ทหาร
 โทมนัส —น้อย ใจ, —เสีย ใจ นมัสการ ไหว้—, ถวาย—
 ปาริสี กรุง—, เมือง—

—:—

อาสน์ ทพ—, —ที่ นั่ง อาจ อง—, —หาญ

—:—

จง รัก ขาติ, ศาสนา, พระมหา กระทบตริย. พระ
 ศาสนา ตรัส สั่ง ว่า อย่างไร ก็ให้ ตน ถือไว้ อย่าง นั้น
 โดย เกร่ง ครัด. ตรุษไทย กับ ตรุษ ฝรั่งเศส ไม่ตรง กัน.
 ข้อ สำคัญ ใน ศาสนา มี อยู่ สอง ข้อ คือ ไหว้ นมัสการ
 พระผู้ เปน เจ้า และ ช่วย เหลือ เพื่อน มนุษย์ ด้วย

ความรัก เพราะเห็น แก่ พระ องค์. กรม สัตต์มี
 หน้าที่ เกณฑ์ ชาย ฉกรรจ์ เปน ทหาร. กรุง ปารีส
 เปน เมือง หลวง ของ ประเทศ ฝรั่งเศส. ถึง ลำบาก
 ยาก แค้น แสน สิ้น หัศ ต้อง ฝึก หัด ตน ดี จน มี ผล.
 อะไร เอ๋ย? ที่ เหลี่ยม จตุรัส ผู้ คน แอ อัด ฆ่า พัน
 กัน ตาย เหลือ แต่ นาย สอง คน?—หมาก รุก.

บท ที่ ๖๒.

นาย ขนมต้ม.

ขณะ เมื่อ กรุง ศรีอยุธยา เสีย แก่ พม่า ข้าศึก ใน แผ่นดิน พระ
 เจ้า สุริยามรินทร์ นั้น พม่า กวาด ต้อน ครอบ ครว ไทย ไป เปน เชลย
 ได้ ความ ทุกข์ โทมนัส เปน อัน มาก. ส่วน พระ เจ้า มังระ เจ้า แผ่น
 ดิน พม่า ขณะ นั้น ลง มา ช่อม แหม พระ เจดีย์ ใหญ่ ที่ เมือง
 ย่างกุ้ง; พอ เสร็จ แล้ว, พระ องค์ ก็ ให้ มี การ มหรศพ สมโภชน์ ต่างๆ
 เช่น การ เล่น เต็น รำ และ มวย ปล้ำ เปน ต้น เพื่อ เปน ที่ โสมนัส
 รื่น เรือง แก่ นาย ทพ นาย กอง บรรดา ทหาร ที่ ไป ลี้ก เมือง ไทย มา.

ขุน นาง พม่า กราบ ทูล ว่า คน มวย ใน พวก ไทย เชลย มี
 ฝีมือ ดี ยิ่ง นึก. พระ เจ้า อังวะ จึง ดำรัส สั่ง ให้ จัด หา เอา มา; ได้
 นาย ขนมต้ม คน หนึ่ง เปน มวย ดี มี ฝีมือ แต่ ครั้ง กรุง เก่า เอา

มา ถวาย พระ เจ้า อังวะ ๆ จึง ให้ จัด พม่า คน มวย เข้า มา เปรียบ กับ นาย ขนมตัม ได้ กัน แล้ว ก็ ให้ ชก กัน หน้า พระ ที่ นั่ง. นาย ขนมตัม ชก พม่า ไม่ ทันท ถึง ยก ก็ แพ้, แล้ว จัด คน อื่น เข้า มา เปรียบ ชก อีก; นาย ขนมตัม ชก พม่า มอญ แพ้ ถึง แก้ว คน, สิบ คน สู้นาย ขนมตัม ไม่ได้ สัก คน เดียว.

พระ เจ้า อังวะ ทอด พระ เนตร ยก พระ หัตถ์ ตบ พระ เพลา ครัสต์ ชม ฝีมือ นาย ขนมตัม ว่า :—“ไทย มี พิช ทัว หั้ ตัว : แต่ มือ เปลา ไม่ มี อาวุธ เลข คน เดียว ยัง ต่อ สู้อา ชนะ ได้ ถึง แก้ว คน, สิบ คน ฉนี้; นี่ เพราะ เจ้า นาย ไม่ ดี จึง เสีย บ้าน เมือง : ถ้า เจ้า นาย ดี แล้ว, ไหน เลข จะ เสีย กรุง ศรีอยุธยา !”

ซึ่ง พระ เจ้า อังวะ ทรง สำนึกฐาน เช่น นั้น ก็ ถก อยู่ ด้วย ว่า เมื่อ จะ เสีย กรุง นั้น ไซ้ ว่า บรรดา พลเมือง สยาม จะ ไม่ มี น้ำ ใจ สามารถ อาจ หาญ เมื่อ ไร, ไทย ที่ มี ฝีมือ เข้มแข็ง, และมี น้ำ ใจ สัตย์ ซื่อ รัก ชาติ บ้าน เมือง จริง ๆ ก็ มี มาก, แต่ ก็ ไม่ มี นาย ควบ คุม; ถึง กระนั้น ยัง อุส่าห์ เอา ไชย ชนะ พม่า ได้ บ้าง ตาม ลำพัง ตน เอง, เช่น พวก ราษฎร บ้าน ระจัน แขวง เมือง อ่างทอง ประชุม กัน ตั้ง ค่าย สู้รบ ได้ ชนะ พม่า ถึง เจ็ด ครั้ง จน ปราบกฏ ว่า พม่า ขยาด ฝีมือ ไทย ค่าย บ้าน ระจัน ไม่ กล้า เข้า ไป ทำ.

ส่วน ใน กรุง เล่า พวก คฤศตัง วัด นกับุญ โยแซฟ มี ชาย ฉกรรจ์ เพียง ราว ๔๐ คน เท่านั้น. ไม่ มี เจ้า ขุน มูล นาย ควบ คุม บังคับ บัญชา อะไร หมด, ทั้ง สเปียง อาหาร เครื่อง อาวุธ ก็ ไม่ บริบูรณ์. บัอม กำแพง สำหรับ บัอง กัน ตัว ก็ ไม่ มี ได้ อาศัย ก็ แต่ โบสถ์ วิหาร กำบัง ตัว บ้าง เท่านั้น; ถึง กระนั้น ทำ การ แต่ ลำพัง ตน เอง เช่น นี้.

ก็ ยัง ทน ทาน สู้รบ กับ พม่า ได้ เปน นาน จน วัด วา อาราม บ้าน เรือน
ราษฎร ใน ที่ อื่น ๆ เสีย แก่ พม่า สิ้น แล้ว, พวก กฤศตัง ก็ ยัง สู้รบ
อยู่ไม่ ขอม แพ้, ข้า บุก รุก เข้า ไป ใน ค่าย ของ พม่า ได้ เปน หลาย
ครั้ง หลายหน แย่งชิง เอา ข้าว แล เครื่อง สัตราวุธ สเบียง อาหาร มา
ได้ ด้วย.

ขณะ นั้น ฝ่าย พระ บรมราชา ที่ สาม อีก นัย หนึ่ง ร้อง เรียก ว่า
พระ ที่ หนึ่ง สุริยามรินทร์ เจ้า แผ่นดิน ไทย ควร จะ ควบคุม ทเกล้า
ทหาร ออก สู้รบ กับ พม่า เปน สามารถ จึง จะ สม กับ ขัตติยราช ประ-
เพณี แต่ ก่อน, แต่ ที่ ไหน ! พระ องค์ มัว ตก พระ ไทย, ทรง
หลง ระแวง สงสัย บรรดา เจ้า นาย พี่ ๆ น้อง ๆ, ข้า ราชการ ไหญ่ น้อย
กลัว จะ เปน ใจ ด้วย ข้าศึก ไม่ อาจ แจก จ่าย อาวุธ ให้ ได้ ตาม ประสงค์.

อนึ่ง เมื่อ พม่า มา ล้อม กรุง นั้น พม่า ตั้ง ปืน ไหญ่ ขึ้น จังกา
ยิง ระดม เข้า ไป ใน เมือง, ขณะ นั้น ขอบ แต่ ว่า จะ ให้ ยิง ได้ ตอบ
ให้ แขง แรง ทุก บ้อม, ทุก ด้าน; นี้ ก็ หา เปน เช่น นั้น ไม่ ! หญิง
ชาว ใน พา กัน ขวัญ หนี ดี ฝ่อ, วิ่ง กรีด กรีด ภาย ใน พระ ราชวัง,
ต่าง หา ลำลี้ จุก รุก กัน วุ่น วาย, แล้ว ทูล อ้อน วอน พระ เจ้า แผ่นดิน
ห้าม มิ ให้ ยิง ปืน ตอบ พม่า, กลัว แก้ว หู แตก, รบ เหว แต่ ให้ สู้
ด้วย อาวุธ สั้น, ก็ ทรง ขอม, งัด ไว้ ไม่ ยิง หรือ ยิง ไป บ้าง ก็
ลด จำนวน ดิน ปืน ใส่ ลง กระบอก แต่ นิด เดียว พอ เปน พิธี ดัง นี้
หรือ แผ่นดิน จะ ไม่ เสีย แก่ ข้าศึก ? แท้จริง

“ ศิษย์ จะ รู้ ก็ เพราะ ครู ท่าน เหว รุก,

ราษฎร จะ สุข เพราะ กระษัตริย์ ท่าน คุ่ม ขัง . .” จะ ทิ้ง

ให้นักเรียน เรียน วิชา เอา เอง, ราษฎร ปก ครอง ตัว ของ ตัว หา
ความสุข ความ เจริญ เอา เอง คง ไม่ ได้ การ เปน แน่ !

แท้จริง ไม่ ว่า การ สิ่งใด ถ้า จะ ต้อง สำเร็จ ด้วย กำลัง คน มาก
 ด้วย กัน แล้ว, การ นั้น ก็ ต้อง แล้ว แต่ หัว หน้า จะ ชั่ว จะ ดี ก็
 เพราะ หัวหน้า จัด ผิด จัด ถูก นั้น เป็น สำคัญ, มี ตัว อย่าง เช่น
 ขุนหลวงตาก แต่ พอ กรุง เสีย แก่ พม่า ข้าราชการ แล้ว, ถึง ว่า ตัว ท่าน
 เอง มิ ได้ เป็น เชื้อ กระษัตริย์ ราชโอรส ซึ่ง ธรรมดา ย่อม เป็น ที่
 นิยม นมัสการ ของไพร่ บ้าน พลเมือง ก็ ดี, ท่าน เป็น แต่ เพียง บุตร
 ตระกูล สามัญชน, ยาก นึก ยาก หมา ที่ ท่าน จะ กล้าย กล่อม เอาใจ
 คนไทย ไป ทั้ง ชาติ ให้ ยิน ขอม อ่อน น้อม ต่อ ท่าน, ถึง กระนั้น
 เมื่อ ท่าน เห็น บ้าน เมือง ไม่ ปรกติสุข ฉะนั้น ท่าน ก็ ได้ ตั้ง ต้น ส้อม
 ผู้ คน, สเปียง อาหาร, ต่อ เรือ รบ ทำ สีง สงคราม กับ พม่า โดย
 ความ สามารถ อาจ หาญ พม่า สู้ ไม่ ได้ ต้อง หนี ไป สั้น, บ้าน เมือง
 สยาม จึง ได้ มี ความ เจริญ เป็น เอกราช ใต้ แด่ นั้น มา จน ครอบ ทั่ว
 ถึง ทุก วัน นี้ !

นี่ มิ ใช่ เพราะ ความ สามารถ ของ ผู้ ที่ เป็น หัวหน้า หรือ ถึง พระ
 มหา กระษัตริย์ ซึ่ง เป็น หัวหน้า ของ ชาติ ไทย ต่อ มา ถ้า หาก ว่า
 พระ องค์ มิ ได้ ทรง จัด การ บ้าน เมือง ให้ ถูก ต้อง เรียบ ร้อย แล้ว ประ-
 เทศ สยาม ยัง จะ เจริญ รุ่งเรือง เป็น สุข ทั่ว หน้า กัน อย่าง ที่ เรา อาจ
 แล เห็น ด้วย นัยน์ตา ของ เรา เอง ใน ทุก วัน นี้ ได้ หรือ ?

บท ที่ ๖๓.

คำ ที่ ใช้ ตัว ห ก ร น ต์.

เคราะห์ —ดี, ช่วย สง—, พิ—	สมุห์ —บัญชี, ท่าน—
สายนั้ เวลา—ตะวัน เย็น	เล่้ —กล, —อุบาย, เจ้า—
ดำริห์ (ดำริ)—ตรี ตรอง, ทรง—	วิวาร์ งาน—, แต่ง งาน การ—
โล่ห้ จิง—, ดาบ และ—	อุส่าห์ เพียร—, —หมั่น
สนเท่ห้ สงสัย—, บัตร์—	เสน่ห้ —รัก ใคร, —เล่ห้ กล
—:—	สัปดาห้ —๑ คือ อาทิตย์ ๑
พรหม อินทร์—เทวดา	—:—
พรม ประ—,—แดน, ไหม—	สั้ห้ ราช—, คช—, นร—, เสือ—
สังห้ —โต, เสือ—, แหลม—	ศรี —สุข, บาย—, มั่ง มี—สุข
สัง ฝึ,—, —สถิต, —สั	สั —แดง, —ขอ, —เข้า, เสียด—
—:—	

จะ ช่วย สงเคราะห์ เขา ก็ ต้อง ทำ ด้วยใจ เมตตา.
 ทำอะไร ให้ ดำริห์ ตรี ตรอง โดย รอบ คอบ. การ
 เล่น ฟุตบอล จิง โล่ห้ มัก มี แทบ ทุก ปี. ใน ที่ สุด
 ต่อ ที่ สุด เขตร์ แดน เขา เรียก ว่า พรม แดน. ถ้า

สงสัย สนเทห์ แล้วอย่าฟังทำ. ราชสีห์มีโนป้า, เต่า
ปลา มีในน้ำ. ภูเขาที่ปากน้ำจันทบุรี เรียกว่าภูเขา
แหลมสิงห์. อุตสาหไว้คงได้การ, อย่าสนเทห์.
พูดเสียดสีไม่มีใครชอบฟัง. ครั้นเวลาสายัณห์
ตะวันลง, พระจันทร์ส่งแสงสว่างกลางเวหา. พวก
พราหมณ์มีมากในอินเดีย. สัปบุรุษชอบสงเคราะห์
คนเคราะห์ขัด.

บทที่ ๖๔.

ฉลองพระบาทเกียะ.

พ่อหลิน ลูกนายพรหม เป็นเด็กแปลกปลาด; ถ้าเขาไม่เข้าใจอะไรแล้ว ก็ทนนิ่งไว้ไม่ได้ เป็นต้องซักถามสืบเอาเรื่องจนได้. วันหนึ่งพ่อหลินไปดูเขาเล่นฟุตบอล ซึ่งไล่กันที่ทุ่งพระเมรุ. พ่อเล็ก, ขา กลับไปได้เห็นพวกจีนไล่เกือกไม้เดินดงเกียะๆ แปลกหู ครั้นกลับถึงบ้าน จึงตรงเข้าไปตามตาจีนแส ที่ขายยาอยู่ข้างบ้านว่าทำไมเจ๊กถึงไล่เกือกไม้อย่างนั้น.

ตาจีนแส แกก็เล่าให้ฟังว่า แกเคยได้ยินพวกจีนเขาเล่าสืบๆ กันมาว่า ตั้งแต่ครั้งแผ่นดินพระเจ้าดงนี้ เมื่อยัง

มาได้ เป็น เจ้า แผ่นดิน มี ผู้ แกล้ง ทุล สมเด็จพระ บิดา ว่า จะ เป็น ขบถ; พระ ราชบิดา กริ้ว จะ จับ มา เสีย. พระ เจ้า ดังนั้น ต้อง หนี ไป ตก ทุกข์ กราก กรำ ลำบาก มาก จน ถึง กับ บาง ที่ ไม่ มี อาหาร จะ เสวย.

วัน หนึ่ง เวลา สายัณห์ ตวัน เย็น พระ องค์ ออก อิด ไรย เต็ม ที่, พวก ทหาร ที่ ตาม เสด็จ ไป ด้วย เที้ยว ขอ เจ้า เขา ตาม ชาว นา ก็ ไม่ ได้ อาหาร เลย สัก นิด เดียว ถึง กับ ต้อง เก็บ ผัก ขม มา ต้ม ถวาย, พระ องค์ ก็ เสวย ไม่ได้.

ฝ่าย ภายจ้อฉลุ ทหาร ของ พระ องค์ คิด กตัญญู จะ ช่วย สงเคราะห์ ให้ เจ้า นาย หาย กระวน กระวาย จึง แอบ ไป ตัด กล้าม เนื้อ แขน ของ ตัว มา ต้ม ถวาย. ครั้น พระ เจ้า ดังนั้น เสวย เสร็จ แล้ว ทรง สงสัย สนทน่ให้ พระ ไทย โดย ที่ เนื้อ นั้น มี รส ฝืด กว่า เนื้อ ธรรมดา จึง ตรัส ถาม ว่า :—“นี่ เป็น เนื้อ กวาง ราชสีห์ เสือ สิงห์ หรือ เนื้อ อะไร ?”

พอ พระ องค์ ทรง ทราบ ความ จริง ก็ สดุ้ง พระ ไทย แล้ว ทรง คำรีว่า :—“ภายจ้อฉลุ ผู้ นี้ เป็น คน ชื่อ สัตย์ มีความ รัก ไกร ต่อ เจ้า นาย ยิ่ง นัก, ถ้า เรา ได้ กลับ ไป เมือง จะ แต่ง ตั้ง ให้ สม กับ ความ ดี !” แล้ว พระ องค์ ก็ แสดง ความ เสีย พระ ไทย ที่ ต้อง ทำให้ ภายจ้อฉลุ ถึง กับ ตัด เลือด ตัด เนื้อ มา เลี้ยง พระ องค์.

ภายหลัง พระ เจ้า ดังนั้น ได้ แต่ง งาน การ วิวาท กับ ลก สาว เจ้า เมือง เจ้, แล้ว ต่อ มา สมเด็จพระ บิดา เสด็จ สวรรค์กต พระ องค์ พร้อม ทั้ง พระ มเหสี ก็ ได้ กลับ เข้า บ้าน เข้า เมือง ครอง ราชสมบัติ แทน พระ บิดา ต่อ ไป ราษฎร เป็น สุข ทั่ว หน้า กัน. ฝ่าย ภายจ้อฉลุ

เห็น นาย พัน ทุกข์ ร้อน ไป แล้ว ก็ ไป อยู่ ช่วย มารดา ทอ เสื้อ ขาย เลี้ยง ชีวิต ตาม บ้าน นอก.

วัน หนึ่ง พระ เจ้า ต่งนี่ ทรง ดำริห์ จะ พระ ราชทาน รางวัล ข้ำหลวง เดิม ที่ มี ความ ชอบ, จึง รับสั่ง ให้ สมุห บัญชี ทำ รายงาน จำนวน ชื้อ มา ถวาย.

ถึง วัน กำหนด ฝ่าย ภายจ้อฉุย ก็ มิ ได้ มา รับ รางวัล. พระ เจ้า ต่งนี่ ใช้ ให้ คน ออก ไป ตาม, ภายจ้อฉุย ก็ ไม่ มา. พระ องค์ ทรง เห็น ว่า ภายจ้อฉุย มี คุณ มาก จะ ไม่ ตาม ให้ พบ ตัว ก็ ไม่ ได้ กลัว จะ เป็น คน ออกตัญญู, พอ ตน ได้ สุข แล้ว ลืม เพื่อน ทุกข์ เพื่อน ขาก เสีย ก็ ทรง พระ อุส่าห์ เสด็จ ออก ไป ตาม เอง.

ภายจ้อฉุย รู้ ว่า พระ เจ้า ต่งนี่ เสด็จ มา พระ ราชทาน รางวัล แก่ ตัว ก็ หิน ไป ช้อน เสีย ใน ป่า; พระ เจ้า ต่งนี่ ให้ เทียว คั่น กัน วัน ยัง ค่ำ ก็ ไม่ ได้ ตัว.

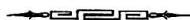
พระ เจ้า ต่งนี่ จึง ดำริห์ คิด เป็น กลอุบาย หวัง จะ ให้ ภายจ้อฉุย หิน ออก มา เอง จึง รับสั่ง ให้ เอา ไฟ เผา ป่า; พอ ไฟ ดับ ก็ ไม่ เห็น ภายจ้อฉุย ออก มา. พระ เจ้า ต่งนี่ จึง ให้ ทหาร เข้า ไป คั่น อีก, เห็น เป็น กอง กระดุก เหลือ อยู่ โคน ต้น ไม้ ก็ เข้า ใจ ว่า กระดุก ภายจ้อฉุย. ครั้น พระ เจ้า ต่งนี่ ทรง ทราบ ว่า ภายจ้อฉุย ตาย เสีย แล้ว ก็ เสีย พระ ไทย. ไม่ ทราบ ว่า จะ แทน คุณ ภายจ้อฉุย อย่างไร ได้ ก็ มิ รับสั่ง ให้ ตัด เอา ต้น ไม้ ที่ ภายจ้อฉุย ตาย อยู่ นั้น มา ทำ เป็น ฉลอง พระ บาท เกียะ ทรง; เมื่อ ได้ ยิน เสียง เกียะ ๆ เข้า เมื่อไร พระ องค์ จะ ได้ ระฤก ถึง ภายจ้อฉุย เมื่อ นั้น ทุก ฝ่ ก้าว.

ตา จินแส เล่า เรื่อง พระ เจ้า ต่งนี่ ให้ พ่อ หลิน พัง ดัง นั้น แล้ว แด

ก็ แถม ท้าย อีก ว่า :—“ ตั้ง แต่ นั้น มา ชาว บ้าน ชาว เมือง เห็น พระ เจ้า ดังนี้ ทรง จลอง พระ บาท เกียะ ต่าง ก็ ขวน กัน เอา อย่าง พระ ราชนิคม ทำ เกือก เกียะ ใส่ บ้าง จน แพร์ หลาย ทัว ไป ใน เมือง จีน และ ทุก วัน นี้ ไม่ ว่า ไป พบ เห็น จีน เข้า ที่ ไหน ก็ ได้ ยิน เกือก ของ เขา ดัง เกียะ ๆ เปน ประคุด หนึ่ง ตัก เตือน ให้ เรา เอา อย่าง ภายจ้อฉุข อยู่ ทุก เมื่อ.

พ่อ หลิน ได้ พัง ดัง นั้น ก็ นึก ว่า ถ้า เรื่อง นี้ เปน เรื่อง จริง แล้ว พระ เจ้า ดังนี้ นั้น ก็ เปน คน มี กตัญญูจริง และ บาง ที่ จะ เปน เพราะ ทั่ว อย่าง อัน นี้ กะมัง ที่ พวก จีน เขา จึง มี นิสสัย กตัญญู เปน ที่ ตั้ง จน กระทั่ง ใคร ๆ เขา ลือ ว่า กระบวน กตัญญู แล้ว ไม่ มี ใคร สู้ พวก จีน ได้ แล้ว ก็ ลา ตา จินแส กลับ ไป บ้าน.

อยู่ เปน พา, ไป เปน ม้า!

มี พาหนะ มุม เดียว เทียว เล็ม หญ้า อยู่ แทบ ทำ สพาน ข้าง ข้าง วง หลวง
เห็น กระบวน ยাত্রา ม้า หังปวง ที่ กระทรง ยุทธนา เขา พา ไป
มี พุ่ ห้อย เหนือ เคียร บังเหียน รัง โกลน พนัง อาน เบาะ เหมาะ สมัย
ขุน พล ขี่ มี อาวุธ สุด วิสัย พา ก็ ใจ ฝ่อ เสรา้ ฝ่อ ราพึง.

“โอ้ อนาถ อาตมา อาภัพ พัน เครื่อง แต่ง ตน ไม่ มี ติด สัก นิด หนึ่ง ”
พอ ทหาร ขาน โห่ ซโย อึง พา หลั่ง ใจ หาย แทบ วาย ชนม์
แล้ว รู้ สึก นึก ว่า อ้าว เขา ไป รบ จึง แต่ง ครบ งาม ทั่ว ตัว พล
เขา งาม พรั่ง จริ่ง แท้ แท้ ยก พล เรา จน ๆ อยู่ อย่าง นี้ ดี กว่า ไป.

บทที่ ๖๕.

คำที่ใช้ตัว พ (นาฬิกา.)

นาฬิกา —พก, —ตั้ง	บาฬี (บาลี) ภาษา—มคธ
จุฬาร —มณี, —ลงกรณ์	โมฬี ปั่น—, เกษ เกล้า—
เขฬะ (เขฬะ) ถ่ม— น้ำลาย	มัวฬอ แจก ตี—
กาฬ (กาฬะ) —โรค, พระ—	พลัส โส—, อัฐ—
จักรวาล ครอบ—, ภูเข—	ทมิฬ ใจ—, คน—, —หินชาติ
ประพาฬ แก้ว—	สิงฬ ชาว—, เกะ—

—:—

พา ม้า—, ตัว—, —อัฐ	วาฬ ปลา—, ชี ปลา—
ลา ขอ—, อ้า—, มลิ—	มลิ ช้อน วน —ให้ ช่วย, เกะ—,

—:—

เมื่อ ไปให้ ลา, เมื่อ มาให้ ไหว้. กาฬโรค เปนโรคร้าย. คนดุร้าย เขาเรียกว่า คนใจทมิฬ. ภาษาบาฬี กับ ภาษาละติน เปนภาษาเก่า. วน ผู้อื่นให้ทำผิด ตัวก็ผิดด้วย. ชาวสิงฬมาแต่เกาะลังกา. ยามหา กาฬ เปนยาเย็น กิน แก้ ร้อน. ม้า กับ พา

รูป ร่าง คล้าย กัน. ชาว เมือง สวิส เขา ชำนาญ ใน การ
ทำ นาฬิกา. เล่น สิ่ง หีโต, ตี ม้า ฟ่อ เทียว ขอ อัฐ. โรง
พยาบาล จุฬาลงกรณ์ ตั้ง อยู่ ที่ ศาลาแดง. รังนก
อีแอ่น มัน ทำ ด้วย เขพะ น้ำลาย ของ มัน เอง. อะไร
เอ๋ย? คลาไคล ได้ เต้า, อด เข้า อด ปลา, ไม่ หยุด
ไม่ หย่อน หลับ นอน เลย นา มัก ร้อง ร่ำ ไป อยู่ ใน
เคหา?—นาฬิกา.

บท ที่ ๖๖.

หู หนวก เจ็ด คน.

มี นิยาย ของ ชาว สิงหพ คือ ชาว ลังกา อยู่ เรื่อง หนึ่ง ใจ ความ
ว่า ยัง มี แชล ทัพ หู หนวก คน หนึ่ง เลี้ยง แพะ; ครั้น เวลา เข้า ตู
แชล หู หนวก คน นี้ ก็ ไ่ ฝูง แพะ ไป เลี้ยง. พอ ไ่ ไป ถึง ที่ ดอน ๆ
ต้น นา แห่ง หนึ่ง แกล ก็ ปล่อบ ให้ แพะ หยุด กิน หญ้า, ตัว ก็ เอา ผ้า
ห่ม ปลูก นอน เล่น แล้ว ก็ เลย กลับ ไป.

พอ ได้ สอง นาฬิกา, ตื่น ขึ้น มา, ไม่ เห็น ฝูง แพะ, พี่ แชก ก็
เทียว หา ฝูง แพะ นั้น เหมือน กับ ว่า ไป เทียว ทัว รอบ ขอบ จักรวาล
จน เห็น ยอ อ่อน, ก็ ไม่ เห็น มัน เลย. แล เห็น แต่ คน ไ่ นา อยู่

คนหนึ่ง; แหก หู หนวก นั้น ก็ เดิน ตรง เข้า ไป หา ถาม ว่า :—“ แก ไถ นา อยู่ ที่ นี้ เห็น ผุ่ง แพะ ของ ข้า มา ทาง นี้ บ้าง หรือ เปล่า ? ”

ชาย ผู้ ที่ ไถ นา นี้ ก็ จำเพาะ หู หนวก ด้วย เห็น พี่ แหก มา พุด ดัง นั้น จึง ตอบ ว่า :—“ เมื่อ คั้น นี้ ฝน ตก, ดิน ร่วน ดี, อี ! อี ! ดู ชี ! ชี ไถ ร่วน ดี เหลือ เกิน ! ” แล้ว ก็ ชี้ ให้ ชาย ผู้ เลี้ยง แพะ นั้น ดู ตาม รอย ไถ.

ชาย ผู้ เลี้ยง แพะ พัง ผลิต ไป คิด ว่า เขา ชี้ บอก ว่า ผุ่ง แพะ ไป ทาง ไฉน ก็ เดิน ตาม รอย ไถ ไป ได้ ประมาณ สัก สอง สาม รอบ ก็ พะเอน แล เห็น ผุ่ง แพะ ไส่ ออก มา จาก ป่า. ชาย หู หนวก เจ้า ของ แพะ ก็ ดีใจ, ลา คน ไถ นา, วิ่ง ไปไล่ ผุ่ง แพะ นั้น มา แล้ว จึง นึก ในใจ ว่า :—“ เขา บอก แพะ ให้ เรา ได้ ทั้ง ผุ่ง, บุญ คุณ ของ เขา มาก ! อย่า เลย ! เรา จะ เอา แพะ เขา หัก ไป ให้ สัก ตัว หนึ่ง เกิด ! ”

เมื่อ เจ้า ของ แพะ คิด เช่น นั้น แล้ว, ก็ จูง แพะ เขา หัก นั้น มา ให้ ชาย หู หนวก ที่ กำลัง ไถ นา อยู่ นั้น, เอา มือ ชี้ แพะ พลาบ บอก ว่า :—“ ขอบ คุณ ของ แก มาก ! ที่ แก บอก แพะ ให้ ข้า ได้ หมด ทั้ง ผุ่ง ! ข้า เอา แพะ เขา หัก มา แทน คุณ ให้ ตัว หนึ่ง ! ”

ชาย หู หนวก ผู้ ที่ ไถ นา อยู่ นั้น เข้าใจ ผลิต โกรธ จน หน้า แดง, ละ ทาง ไถ, กระโดด มา ต่อย เอา เจ้า ของ แพะ นั้น หมับ เข้า ปาก ครั้ง จมูก ครั้ง ล้ม ลง แล้ว จึง พุด ว่า :—“ พ่อ ไถ นา ของ พ่อ อยู่ ดี ๆ ก็ มา โทษ ว่า ดี แพะ เขา หัก ได้ ! ” แล้ว ต่าง คน ต่าง เลี้ยง กัน ไป มา ไม่ ละ ลด, ยัง ไม่ ทน จะ ตก ลง กัน ก็ พอ แล ไป เห็น แหก ทมิฬ พ่อ คำ สี คน หาบ ห่อ ผ้า มา สาม คน, คน หนึ่ง เอา หีบ บรรทุก บน พา ต่าง เดิน ตัด ทွ่ง มา เพื่อ จะ เอา ไป ขาย

ใน หมู่ บ้าน ฟาก ท้อง ข้าง โนน. เจ้า หู หนวก สอง คน นั้น ก็ กวัก มือ ร้อง เรียก ให้ ชาย สี่ คน นั้น แวะ เข้า มา. ชาย สี่ คน เมื่อ เห็น เขา กวัก มือ ร้อง เรียก เช่น นั้น ก็ สำคัญ ว่า เขา จะ ซื้อ ของ แล้ว ก็ แวะ เข้า ไป.

หมับ เข้า ปาก ครึ่ง จมูก ครึ่ง

ชาย สอง คน นั้น ก็ พูด ว่า :—“ แถ มา ทั้ง สี่ นี้ ก็ ดี แล้ว ! วาน ช่วย ขำระ ความ ให้ สัก เรื่อง หนึ่ง เถิด ! ” เจ้า ของ แปะ จึง พูด ขึ้น ว่า :—“ เขา บอก แปะ ให้ ขำ ได้ หมด ทั้ง ผู้ง. แล้ว ขำ เอา แปะ ขา หัก มา แทน คุณ ให้ ตัว หนึ่ง แล้ว ยัง กลับ มา ต่อย เอา ขำ อีก ! ”

ชาย หู หนวก ผู้ ที่ ไถ นา ก็ จึง พูด ขึ้น ว่า :—“ ขำ ไถ นา ของ ขำ อยู่ ดี ๆ, เจ้า นี้ มา โทษ ว่า ขำ ดี แปะ ขา หัก ! ขำ ก็ ต่อย เอา นะ ชี ! ”

พ่อ คำ หั่ง สี่ คน ชี หู ข้อน อยู่ข้าง จะ ดึง ๆ ด้วย กัน ทั้ง นั้น เห็น พี่ แยก สอง คน พุด ไป พุด มา, พลง ชี โย ชี เบ๊ ทาง โนน ทาง นี้, เข้าใจ ว่า เขา จะ เรียก ภาษี หรือ คั้น ของ ต้อง ห้าม ก็ คว่า เอา ห่อ ผัก แก้ว ให้ ดู ออก จะ โกรธ พุด กระซาก ๆ ว่า :—“ ด ชี ! นี่ ก็ ผัก ผ่อน ห่อน สะไบ, นั้น นาฬิกา เครื่อง สาย สร้อย ของ พรหม นี้ ก็ ต้อง ห้าม ด้วย หรือ ? พุโทะ ! ด ชี ! ดิน ประสิว, ลูก ปั้น, ฝั้น ถือน ของ ต้อง ห้าม มี เมื่อไร ? ข้า เเดิน หาบ ของ มา ทาง นี้ จน ทาง จะ ลุ่ม ละ ฮัย ! ยัง ไม่ เห็น มี ใคร มา เก็บ ภาษี ภาษี, ห้าม จั จั เหมือน อย่าง เจ้า สอง คน นี้ เลย ! ”

ความ นั้น ก็ ไม่ ตก ลง กัน ทั้ง หก คน จึง พา กัน ไป หา พระ ที่ วัด. พ่อ ไป ถึง วัด ทั้ง หก คน ก็ ยก มือ ขึ้น ไหว้ แล้ว พุด แข่ง กัน ว่า :—“ ขอ ท่าน ได้ โปรด เจ้า ค่ะ ! ” ชาย คน เลี้ยง แะะ จึง พุด ขึ้น ว่า :—“ เขา บอก แะะ ให้ ผม ได้ หมด ทั้ง ฝง, แล้ว ผม เอา แะะ ขา หัก มา แทน คุณ ให้ ตัว หนึ่ง, เขา ยัง กลับ มา ต่อย เอา ผม จน ปาก แตก ! ” ผู้ ที่ ไถ นา พุด ว่า :—“ ผม ไถ นา ของ ผม อยู่ ดี ๆ ก็ มา โทษ ว่า ผม ตี แะะ ขา หัก ! ผม ก็ ต่อย เอา นะ ชี ขอรบ ! ”

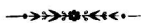
ส่วน พ่อ คำ หั่ง สี่ คน จึง พุด ว่า :—“ ผม ทั้ง สี่ คน ด้วย กัน เเดิน หาบ ของ ไป ขาย ทาง นี้ จน ทาง จะ ลุ่ม ก็ ยัง ไม่ เห็น มี ใคร มา เก็บ ภาษี ภาษี, ห้าม จั จั จั เหมือน อย่าง เจ้า สอง คน นี้ เลย ! ”

เออ ! เฉพาะ ท่าน ขวี่ว ตา สมภาร หู ก็ ดึง ๆ เหมือน กัน; เมื่อ ได้ พัง ดัง นั้น ก็ เข้าใจ ความ เป็น อย่าง อื่น ไป หมด, นี่ อั้ง, ขอด คิ้ว, สยิว หน้า, โกรธ เต็ม ประดา, ลูก ขึ้น คว่า เอา พลง ออก มา ร้อง ตวาด ว่า :—“ กู บวช มา ตั้ง แต่ หนุ่ม จน แก่, ก็ ยัง ไม่ มี ใคร มา

ไล่ บาล่า บาฟี เหมือน อ้าย ทั้ง หก คน นี้ เลย ! ” แล้ว ก็ ฟาด ข้าย
 บ่าย ขวา, ขาย ทั้ง หก คน นั้น ก็ พา กัน วิ่ง เปิด ไป คน ละ ทาง
 สอง ทาง; ใคร จะ ได้ รับ ความ เอ้อ โฟ้อ จาก กัน และ กัน สัก พส
 หนึ่ง เก้า หนึ่ง ก็ ไม่มี ี่ ี่ ก็ แต่ ถูก ต่อย, ถูก ตี เท่านั้น เพราะ
 ต่าง คน ต่าง ใช้ เคา เอา, ไม่ รู้ เรื่อง รู้ ราว อะไร กัน สัก คน.

นี่ แหละ ชาว เรา ผู้ มี หู ดี ๆ ไม่ หนวก ไม่ ตึง อย่าง ขร้ว ตา
 และ ฟี่ แหก เหล่า นี้ เมื่อ เรา ได้ ยิน ได้ ฟัง ผู้ใด ถาม หรือ บอก
 ความ ให้ ประการ ไต ๆ ก็ ดี, ถ้า เปน เรื่อง ที่ เกี้ยว ข้อง แก่ ตน ๆ
 จะ ต้อง ฟัง ทราบ ด้วย แล้ว ก็ อย่า ทำ หู ทวน ลม หรือ หุน หัน พลัน
 เล่น ไป, ควร จะ ถาม และ ฟัง ให้ ได้ ความ ชัด เจน ดี เสีย ก่อน; ถ้า
 หา ไม่ ก็ จะ กลับ ได้ ทุกข์ เปน ผล ดัง พวก หู หนวก ทั้ง เจ็ด คน นั้น
 หรือ หนัก ไป กว่า เขา อีก ก็ เปน ได้ !

วาระ นำ จิตร.

พล ทหาร การ ขลาด และ แก่ ล้ว กกล้า
 ต่อ ศึก มา จึง จะ รู้ ว่า สู้ หนึ่ง;
 จะ ทราบ จิตร มิตร สหาย ว่า ร้าย ดี
 เมื่อ ทุกข์ มี มา ถึง จะ ฟัง ยล.

บท ที่ ๖๗.

คำ ที่ ใช้ ตัว ฤ อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว วิ บ้าง,
 เหมือน ตัว เรอ บ้าง, รือ บ้าง ต่าง ๆ กัน.

กฤศต — ศักราช, — ศาสนา	อังกฤษ เมือง—, ภาษา—
กฤศโต พระ มหา เขษุ—เจ้า	สังสกฤต ภาษา—, หนังสือ—
กฤศตัง สัปบุรุษ—, ศาสนา—	มฤท เมือง—, อ่าว เมือง—
กฤษณา ไม้—กล้าพัก, —นุรักษ์,	ฤทธิ —อำนาจ, —เดช, แผลง—
ฤษยา (ริษยา) อิจฉา—, —หึ่งหวง	กฤษ (กริช) มีด—, เหน็บ—

—:—

ฤกษ์ —งาม ยาม ดี, นักขัต—	ฤษี (ฤษี) —มุนี, พระ ดาบส พระ—
---------------------------	--------------------------------

—:—

สำฤทธิ —ศก คือ ศก ที่ ๑๐	สำริด ทอง—คล้าย ๆ นาก
--------------------------	-----------------------

—:—

เด็ก กฤศตัง ที่ จะ ไม่ รู้ จัก บท “อาเว มาเรีย” เห็น จะ
 ไม่มี. เมือง มฤท แต่ เดิม ที่ ก็ เปน ของ ไทย, แต่
 เดียว นี้ ตก เปน ของ อังกฤษ. การ หา ฤกษ์ งาม
 ยาม ดี เลิก ไป มาก แล้ว, ใคร มี งาน การ ก็ รีบ ลง มือ

ทำทันที. พระผู้เป็นเจ้าทรงฤทธานุภาพ ทุก
 ประการ แต่พระองค์เดียว. จงรักพระอย่างอุกฤษฏ์,
 และรัก มิตรอย่าง กับ ตน. ตัว ฤ, ฤ, ฤ, ฤ, ล้วน
 มาจากภาษาสังสกฤต. แยกมลายู มัก ถือ กฤษ เป็น
 อวรุท คู้มือ เสมอไป. ทองสำริด เขา ผสม ด้วย ธาตุ
 หลาย อย่าง. กฤษณา เป็นไม้ หอม สี ดำ. พระฤษี
 อาศัย อยู่ใน กุฏิ.

บท ที่ ๖๘.

ศาสนา กฤษตัง ใน กรุง สยาม.

ยังมี นักปราชญ์ ชาว เมือง เสปญ คน หนึ่ง ชื่อ ตัว ชื่อ ฟรังซิสโก,
 นาม สกุล ชื่อ ชาเวร์ และ ท่าน ฟรังซิสโก ชาเวร์ คน นี้ เป็น ผู้ สามารถ
 ใน วิชา ความ รู้ ต่าง ๆ เพราะ ท่าน เป็น ผู้ มี เข้าว ไร บัญญา หลัก แหลม
 และ สน ใจ ใฝ่ ฝัน ใน ทาง นี้ มา แต่ ยัง เข้าว ๆ ด้วย ว่า ท่าน คิด
 จะ ใคร่ เป็น นักปราชญ์ ให้ มี ชื่อ เสียง ปรากฏ ใน โลก.

วัน หนึ่ง ท่าน ไป ได้ ขึ้น คำ พระ ธรรมเทศนา ว่า :—“ดูกร ท่าน
 ทั้งหลาย เอ๋ย ! แม้ ถึง ว่า ท่าน จะ เป็น เจ้า ของ ๆ โลก ก็ ดี, เมื่อ
 ท่าน ตาย ไป แล้ว, ถ้า ท่าน ตก นรก เสีย วิญญาณ ไป แล้ว ทรัพย์ สิ้น

เงิน ทอง เข้า ของ ต่าง ๆ เหล่า นั้น จะ เปน ผล ประโยชน์ อัน ไດ แก่ ท่าน เล่า ? ” ท่าน จึง มา ปลง จิตร์ คิด อนิจจัง ว่า วิชา การ ทั้งปวง นอกจาก การ ปฏิบัติ พระ ผู้ เปน เจ้า แล้ว ก็ ล้วน เปน ของ ไม่ เทียงถาวร ทั้ง นั้น, ท่าน ก็ เลย ถอน นิสสัย เดิม ของ ท่าน ซึ่ง คิด ว่า จะ เปน นักปราชญ์ ใน ทาง โลก เสีย, กลับ ผูก จิตร์ คิด จะ ใคร่ เปน ผู้ เชี่ยว ชาญ ใน ทาง ธรรม ท่าน จึง ได้ สละ โลก ออก ไป บวช เปน สมณะ ฤๅษี อย่าง หนึ่ง ใน พระ คฤศต ศาสนา เรียก ว่า เขชวิตนิกาย แล้ว เมื่อ ท่าน รู้ เชี่ยว ชาญ ใน ข้อ ธรรม ปฏิบัติ ต่าง ๆ ท่าน ก็ ได้ ออก ไป สั่งสอน พระ คฤศต ศาสนา ใน เมือง อินเดีย ต่อ ไป.

อัน ว่า กรุง สยาม เรา นี้ แต่ เดิม ที่ ไม่ ค่อย จะ ได้ มี ใคร รู้ จัก ปฏิบัติ พระ ผู้ เปน เจ้า เทียง แท้ เลย ; ได้ มา รู้ จัก เปน คราว แรก ก็ เพราะ ท่าน นักปราชญ์ ฟรังซิสโก ชาเวร์ นี้ นี้ เอง คือ เมื่อ ท่าน กำลัง สั่งสอน พระ ธรรม เทศนา แก่ ชาว ประเทศ อินเดีย อยู่ นั้น, ท่าน ได้ ยิน บรรดา พ่อ ค้า พาณิช พรรณนา ว่า ถึง เมือง จีน เมือง ยี่ปุ่น ต่าง ๆ นา ๆ ท่าน ก็ บังเกิด ใจ ร้อน รน ปราถนา จะ ให้ จีน และ ยี่ปุ่น เหล่า นั้น มี โอกาส ได้ รู้ จัก ใน คุณานุคุณ แห่ง พระ พุทธเจ้า ด้วย บ้าง, ท่าน จึง ได้ ตั้ง ใจ ที่ จะ นำ เอา ชาว อัน มหา ประเสริฐ กล่าว คือ พระ คฤศต ศาสนา ไป สั่งสอน ให้ ชาว เมือง จีน, ชาว เมือง ยี่ปุ่น พัง บ้าง.

ขณะ เมื่อ ท่าน เดิน เรือ ออก จาก เมือง อินเดีย ไป เมือง จีน นั้น, ท่าน ก็ ได้ แวะ ที่ เมือง มะลาคา ใน แหลม มะลายู และ ที่ นั้น ท่าน ได้ อยู่ สั่งสอน ขั้ว พัก หนึ่ง แล้ว ท่าน ก็ ได้ เลย ไป เมือง จีน ต่อ ไป. เพราะ เหตุ ที่ ว่า เมือง มะลาคา ใน สมัยนั้น ยัง เปน เขตร์ แดน ของ ไทย อยู่ หา ได้ ขึ้น แก่ เมือง อังกฤษ เช่น อย่าง ทุก วัน นี้ ไม่ จึง เปน

การ อัน สมควร แล้ว ที่ จะ ถือ ท่าน ว่า
สั่งสอน ศาสนา คฤศตัง จีน ใน เมือง ไทย.

ท่าน เปน ผู้ ที่ ได้ เริ่ม แรก

แต่ ถึง ว่า ท่าน ชาเวรี ผู้ นี้ หรือ
อย่าง ที่ เรียก กัน ทุก วัน นี้ ว่า นัก-
บุญ ชาเวรี ได้ เปน ผู้ ที่ เริ่ม สั้
สอน พระคฤศตศาสนา จีน ใน เมือง
ไทย ดัง ที่ ได้ อธิบาย มา แล้ว
ก็ จริง, ท่าน ก็ ยัง หา หัน ได้ ปลุก
ฝัง ให้ ลง ราก ลึก ซึ่ง ไม่, ท่าน
ผู้ ที่ ได้ ปลุก ฝัง ให้ ลง ราก, เผล็ด
ดอก ออก ผล ปรากฏ เด่น ขึ้น คือ
ท่าน สังฆราช ฝรั่งเศส องค์ หนึ่ง ชื่อ
เดิม เรียก ว่า ท่าน เดอ ลา ม็อต
ลังแบร์ต, แล ตาม ตำแหน่ง ยศ

ท่าน สังฆราช เดอ เบ-ริต.

ใน พระ ศาสนา เรียก ว่า ท่าน สังฆราช เดอ เบ-ริต.

ท่าน สังฆราช เดอ เบ-ริต องค์ นี้ ออก จาก ประเทศ ฝรั่งเศส มา เมือง
ไทย ทาง บก (ที่ หลัง นักบุญ ชาเวรี ตั้ง ร้อย ปี กว่า) ท่าน ผ่าน มา
ทาง เมือง ซีเรีย, เมือง เปอร์เซีย, เมือง อินเดีย, เมือง แวงคาลี แล้ว
เข้า มา เมือง ไทย ทาง แดน เมือง มฤท, เมือง ตนาวศรี ซึ่ง ขณะ นั้น
เปน เมือง ทำ ไหฉญ์ ของ กรุง สยาม แล้ว ถึง กรุง ศรีอยุธยา ใน วัน ที่
๒๒ เดือน สิงหาคม, คฤศตศักราช ๑๖๖๒ ตรง กับ พุทธศักราช ๒๒๐๕
เปน ครั้ง แผ่นดิน สมเด็จ พระ นารายณ์, นับ เวลา ตั้ง แต่ ท่าน ออก
จาก เมือง ฝรั่งเศส มา ถึง เมือง ไทย ประมาณ สาม ปี.

อันว่า การไปมา ในระหว่างประเทศ ต่อประเทศ แต่ครั้ง
ก่อน, กันดารกว่าทุกวันนี้ เปนอันมาก ด้วยว่า รถไฟ และ เรือไฟ
ก็ ยัง ไม่มี ใช้. ขณะนั้น คนในทวีปยุโรป จะเข้ามาประเทศ
สยาม ก็ต้องลงเรือใบ, อ้อมมาทางแหลมแอฟริกาใต้; ถ้า
ถูกภัยงามยามดี, ปีหนึ่งหรือสองปีจึงจะถึง, เพราะบางทีลม
ไม่มี ก็ต้องลอยอยู่กับที่ ตั้งเดือนก่อนเดือนเรือไม่ได้ไป
ไหน! น้ำเอ๋ย! เจ้าเอ๋ย! ก็หมดลงไป ไม่มีอะไรจะกิน!
บางคราวพวกสลัด คือโจรทะเล มาปล้นเรือฆ่าผู้พันคนตาย
หรือเอาไปเป็นขเลยก็มี; บางคราวยังจะถูกลมพายุ, เรือ
แตกตัวจมน้ำตายก็มี; ดูๆ ก็ไม่น่ามาทางทะเลเลย!

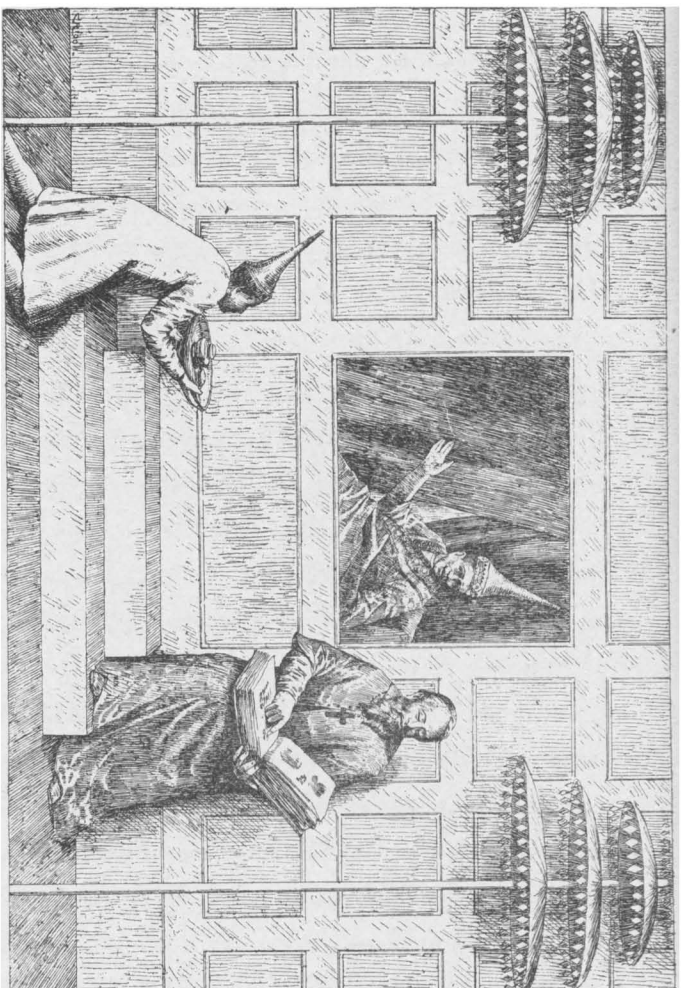
ถ้ามาทางบกหรือ? ก็เหมือนกัน; เพราะใครเลยจะเดิน
ทางตั้งร้อยโยชน์, พันโยชน์ โดยไม่เหน็ดเหนื่อย, ไม่เป็นลม
เป่าแล้ง, สิ้นสมประดุจตายเป็นผีเสียกลางทางเล่า! สมมุติ
กันว่า ออกจากเมืองสิบคน แล้วรอดมาถึงได้เพียงสองสามคน
ก็ยังดี! ไหนเลยในขณะนั้น ชาติต่อชาติ ก็ยังมีได้เป็น
มิตรไมตรี, รู้จักมักจี่กันเหมือนเวลานี้; เข้าถึงเมืองใด, เจ้า
เมืองกรมการ สงสัยว่าเป็นจารบุรุษมาสอดแนมดูการบ้านเมือง
ก็จับเอาตัวไปกักขังไว้มิให้ออกก็มี; ไหนพูดไม่รู้ภาษา
ภาษา, จะขอซื้อ, ขอข่มอะไรก็ไม่ได้! ไหนต้องค้างดงแรม
ป่า, นอนโคนไม้ใต้พฤษภา เมื่อฤดูฝน, ฤดูหนาวเล่า! ไหน
เสื่อสิงห์, พาลมถูกร้าย จะมากัดขบเป็นอาหารก็ไม่ได้!
นึกดูก็น่าสยดสยอง, น่ากลัวเท่าๆกับมาทางทะเลหรือยิ่งกว่านั้น
ไปเสียอีก!

ถึง กระนั้น ก็ ดี, อาศัย ความ ศรัทธา อัน ร้อน รน และ ความ เมตตา ปรานี อัน มี ผั่ง ไว้ ใน ใจ ต่อ บรรดา เพื่อน มนุษย์ ซึ่ง ยัง ไม่ ได้ มี โอกาส ที่ จะ รู้ จัก กิจ ปรณิบัติ ต่อ องค์ พระ ผู้ เปน เจ้า, ท่าน สังฆราช เดอ เบ-ริต จึง ได้ อุส่าห์ ทั้ง บ้าน ทั้ง เมือง, ทั้ง ความ สุข สำราญ ซึ่ง ท่าน มี ไว้ ใน ระหว่าง หมู่ วงศา ฅณาญาติ ของ ท่าน ใน เมือง ฝรั่งเศส โน้น เดิน ทาง บก มา สั่งสอน พระ ศาสนา ให้ แก่ ชาว กรุง ศรีอยุธยา ดัง ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว ข้าง ต้น.

พอ มา ถึง กรุง สยาม แล้ว, ท่าน สังฆราช ตรอง เห็น ว่า ชาว เมือง สยาม เขา มี ศาสนา ของ เขา อยู่ แล้ว, จะ เนะ นำ, ชัก จูง ให้ เขา ถิ่น พระ คฤศตศาสนา โดย ด่วน ๆ ตรง ๆ คง ไม่ สำเร็จ เปน ผล. อนึ่ง เล่า การ พุดจา ชัก ขวน ที่ เปน ข้อ สลัก สำคัญ อยู่ อีก ด้วย ข้อ หนึ่ง; เพราะ ถึง ศาสนา จะ ดี วิเศษ สัก ปาน ใด, ถ้า คน สอน ไม่ รู้ จัก พุด ภาษา ของ บ้าน เมือง, ก็ ป่วย การ เทศน์, ที่ ไหน ผู้ สดับ ฟัง เขา จะ นิยม นับถือ เห็น ความ จริง ใน คำ เทศนา สั่งสอน นั้น จน บังเกิด ความ เลื่อมใส ศรัทธา เล่า ?

อุปสรรค เหล่า นี้ เปน บั๊จจับ ต้น เหตุให้ ท่าน สังฆราช คิด เห็น ว่า ควร ที่ ท่าน จะ กระทำ การ บุญ กุศล ของ พระ ศาสนา คฤศตัง ให้ ชาว เมือง สยาม ดู เห็น ด้วย นัยน์ตา ของ ตน เอง เปน ตัว อย่าง ก่อน; ถึง เปน วิธี สอน ทาง อ้อม ก็ จริง ก็ ยัง ดี กว่า ทาง ตรง, เปรียบ เหมือน หนึ่ง แพทย์ ถึง ไม่ อด ฤทธิ์ ยา ของ ตน ก็ ดี, ถ้า รักษา โรค หาย คง มี คน นิยม พอ ใจ เอา มา ใช้ อยู่ เอง.

ท่าน สังฆราช คิด เช่น นี้ แล้ว, ท่าน จึง ตั้ง ต้น ออก ไป เทียว เยี่ยม เยียน คน ที่ เปน โรค ภัย ต่าง ๆ, เทียว ถาม สุข ทุกข์ ของ ราษฎร,

ท่าน สังฆราช นำ พระ คัมภีร์ ขึ้น ทูล เกล้า ฯ ถวาย ให้ สมเด็จพระ มหาราชนั้ ทรง ทอด พระ เนตร.

ช่วย เหลือ บรรดา คน จน, คน ขอ ทาน, คน นักโทษ, คน พิการ เช่น คน ง่อย เปลี้ย เสียบ ขา เดิน ไม่ได้ เปน ต้น ถ้า ใคร ใน พวก คน ทุกข์ ยาก เหล่า นี้ บังเอน โรค หาย ก็ ดี, บันเทา ทุกข์ ร้อน ลง ไป บ้าง ก็ ดี เขา ก็ เกิด มี ความ รัก ใคร่ นับถือ ใน ท่าน สังฆราช และ ยินดี ที่ จะ เล่า เรียบ ภาสนา ที่ ท่าน มา สอน ด้วย เพราะ เข้าใจ ว่า ภาสนา ที่ บันดาล ให้ ท่าน สังฆราช มี ใจ โอบ อ้อ อารี แก่ ตน อย่าง นี้ คง เปน ภาสนา ที่ ดี ที่ งาม เปน แน่.

ครั้น ต่อ มา คนทั้งหลาย เปน อัน มาก เห็น คน เจ็บ ไข้ และ คน อมาตา หา ที่ พัก มิ ได้ พา กัน ล้อ ถือ ว่า ภาสนา คฤศตัง เปน ภาสนา ดี ที่ เข้า มา ปฤกษา หาฤทธานุภาพ สังฆราช ด้วย บ้าง จน เลย สมัค เล่า เรียบ และ เลื่อมใส ไป ตาม ที่ มี; แต่ นั้น มา ภาสนา คฤศตัง เลย เจริญ มาก ขึ้น ที่ ละ เล็ก ที่ ละ น้อย, จน กิติศัพท์ คำ เล่า ลือ ทราบ ไป ถึง พระ เนตร พระ กรรม ของ สมเด็จพระ มารายณ์. สมเด็จพระ มารายณ์ ทรง พระ ปรีชาญาณ อัน ละเอียด สุขุม; ได้ ยิน อะไร พระ องค์ ก็ อยาก ทราบ ความ แท้จริง ด้วย พระ องค์ เอง; พระ องค์ จึง รับ สั่ง ให้ เชื้อ เชิญ พระ สังฆราช คฤศตัง ให้ เข้า เฝ้า หน้า พระ ที่ นั่ง เพื่อ จะ ได้ แก่ ข้อ ปฤกษา บัญหา ธรรม ด้วย กัน.

ท่าน สังฆราช จึง เอา พระ คัมภีร์ เอว้งเขเลียว กับ สมุด รูป ซึ่งมี คำ อธิบาย ภาษา ไทย เขียน กำกับ ไว้ ด้วย มี รูป โบสถ์ วิหาร, รูป นักบุญ อรหันต์, รูป นักบุญ มาร์ติร์ และ รูป เปรี๊ยะ เทียบ ถึง สวรรค์ นรก และ ข้อ ธรรมะ ต่าง ๆ นำ ขึ้น ทูล ถวาย ถวาย ให้ สมเด็จพระ มารายณ์ ทรง ทอด พระ เนตร เปน การ ช่วย คำ อธิบาย ของ ท่าน สังฆราช ให้ ง่าย ขึ้น อีก ชั้น หนึ่ง.

(ยัง มี ต่อ ไป)

บทที่ ๖๕.

ตรา สวรรค์.

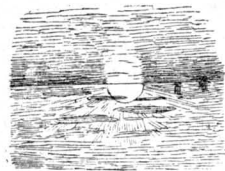

พื้น นภาลัย บาง วัน ฉัน แล เห็น
เมื่อ ยาม เที่ยง จวน สมัย จะ ใกล้ ค่ำ
ทิศ ประจิม งาม วิจิตร ผลิต กว้าง ทำ
บ้าง แดง กำ ขาว หม่น ปน ม่วง มั่น.

พินิจไปไม่คลาดเคลื่อน เหมือนท้องฟ้า
ก่อนเมฆเหิบบเปรียบบ้ายหมายสำคัญ,
เมฆเคลื่อนกลายแลดูคล้ายสัตว์ต่างๆ
มังกร, นาค, ยักษ์, มนุษย์ และ ครุฑา
ครั้น ลม บัด พัด ถูก เมฆ สัก เล็ก น้อย
บ้าง ยก หาง ย่าง เท้า ก้าว ลง เซิง,

เป็น พื้น ตรา เลิศ วิลลย ใหญ่ มหันต์,
ดวง ดวง ไชย ช่าง เป็น ดวง ตรา
อึ้ง, กว้าง, ค้าง, ชน, บั๊กซี่ บั๊กยา,
มีโอฐอำพัน ออก แดง เป็น แสงเพลิง.
บ้าง ก็ ลอย ผ่าน ถลา ทำ หน้า เบ่ง,
บ้าง เปิด เปิง สูญ ขับ ลับ ทำลาย.

ตรา ดวง นี้ ที่ พระ องค์ จะ ทรง วาด
ไว้ประกาศฤทธิ์ปรื่องเป็นเครื่องหมาย
แสน ประเสริฐ เลิศ กว่า ตรา เจ้า นาย
เหมือนหอยทรายจีนเหิบบเปรียบบ้าย.

บท ที่ ๗๐.

คำ ที่ ใช้ ตัว ฤ อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว วี.

คฤหัสถ์—กับ พระ สงฆ์	นฤมิต เทวดา—, —แปลง ตัว
ฤดู —ฝน—ร้อน—หนาว	สมฤดี (สมประฤดี) สัน สติ—
ปฤกษา (ปรีกษา)—หารือ, พุด—กัน	พฤตมา —เผ่า, —จารย์
อมฤต น้ำ—, —ยรส	หฤทัย พระ—, ดวง—
พฤกษ์ (พฤกษา) ต้น—, —ชาติ	พฤหัสบดี วัน—, ดาว—
มฤค (มฤค)—ชาติ, เนื้อ—ชาติ	พฤษภาคม เดือน—
ฤชา คำ—ธรรมเนียม ศาล	พฤชจิกายน เดือน—

ศิษย์ สงสัย ควร ปฤกษา หาฤ ครู. ถ้าย รูปไว้
 เปน ที่ ระฤก. เดือน พฤษภาคม ตก อยู่ใน ฤดูร้อน,
 และ เดือน พฤชจิกายน ตก อยู่ใน ต้น ฤดู หนาว. พัง
 เสื่อ คราง กลาง เนิน พนม วัน, ให้ ห้วนๆ วังเวง หวาด
 ฤทัย. อัน รูป รศ กลิ่น เสี่ยง เคียง ลำผัส ที่ คฤหัสถ์
 หวง แหนไม่ แก่น สาร. คำ เล่า ฤา จริง ฤา ไม่, รู้

ได้ ยาก. มฤคา, มฤคิ แปลว่า เนื้อ. ผู้แพ้ความ
ต้อง เสีย ค่า ฤชา ธรรมเนียม ศาล. รัก ชื่อ เสียง ก็
ให้ ประพฤติ แต่ ความ ดี. อะไร เอ่ย? สี่ เสา สูง สุด
เทพบุตร นั่ง ไหว้; ข้าง นอก กิน ได้, ข้าง ใน ตี ตรา,
ผู้ คน แล เห็น ถกเขม่น เฮฮา?—ลูก กัลปพฤกษ์.

บท ที่ ๗๑.

ศาสนา คฤศตัง ใน กรุง สยาม (ต่อไป)

สมเด็จพระ มารายณ์ ทรง รับสั่ง ถาม ว่า :—“ศาสนา คฤศตัง เกิด ขึ้น
อย่างไร? เวลา นี้ กระษัตริย์ ที่ ถือ คฤศตศาสนา มี อยู่ มาก น้อย
เท่า ไฉน?” ท่าน สังฆราช พูล ตอบ ให้ ทรง ทราบ ว่า “เดิม กระษัตริย์
ทั้งหลาย ฝ่าย ตวัน ตก มี เหล่า กระษัตริย์ กรุง โรม่า เป็น ต้น ทรง
เกลียด ชัง ฤษยา พระ ศาสนา คฤศตัง เป็น อัน มาก, ทรง บัญญัติ
ห้าม มิ ให้ ใคร เข้า ถือ ศาสนา นั้น เป็น อัน ขาด; ใคร ขึ้น ถือ ก็ เป็น
โทษ อย่าง อุกฤษฏ์ ต้อง ประหาร ชีวิต เสีย.

ขณะ นั้น พระสงฆ์ และ คฤหัสถ์ ซึ่ง ได้ ยอม สละ ชีวิต อุทิศ
ถวาย ให้ พระ ผู้ เป็น เจ้า โดย ไม่ ยอม ปฏิเสธ ศาสนา ก็ มี มาก นับ
ตั้ง ล้าน ตั้ง โกฏิ คน. พลเมือง ทั้งปวง สังเกต เห็น สัปบุรุษ คฤศตัง
มี ความ เชื่อ ถือ ใน ศาสนา ของ ตน เป็น อัน มั่น คง ถึง กับ ยอม ตาย

ฉนั้น ต่าง ก็ เกิด ความ ฉงน ใน ใจ เลย หา โอกาส ที่ จะ สืบ ให้ รู้ ว่า ข้อ ศาสนา คฤศตัง นั้น เป็น อย่างไร แล้ว ใน มิ ช้า มิ นาน ผู้ ที่ สมัค เรียน เหล่า นั้น โดย มาก ก็ เกิด ความ เลื่อม ไส ศรัทธา ไป ตาม กัน และ ทุก วัน นี้ นานา ประเทศ ฝ่าย ทวัน ตก นับถือ พระ คฤศต ศาสนา ล้น ทุก เมือง . ”

สมเด็จพระ นารายณ์ ทรง ตรัส ตาม ต่อ ไป ว่า :—“ ศาสนา ไทย ของ เรา มี กล่าว ไว้ ว่า “ใคร ทำ ดี ก็ ได้ ดี ใคร ทำ ชั่ว ก็ ได้ ชั่ว ! ” อย่าง นี้ ท่าน จะ ว่า อะไร ? ”

ท่าน สังฆราช หลด ทอบ อธิบาย ดัง ที่ จะ กล่าว บ่อ ๆ ต่อ ไป นี้ ว่า :—“ซึ่ง พระ องค์ ทรง ตรัส ว่า “ใคร ทำ ดี ก็ ได้ ดี ใคร ทำ ชั่ว ก็ ได้ ชั่ว ” ข้อ นี้ ใคร ๆ จะ ปฏิเสธ เสีย ไม่ได้ ! ข้อ สำคัญ นอก จาก นี้ มี อยู่ แต่ ว่า “สิ่ง ไฉน เป็น ของ ดี, และ สิ่ง ไฉน เป็น ของ ชั่ว ? ” ด้วย หาก ว่า จะ มิ ตก ลง กัน ใน ข้อ นี้ เสีย ก่อน แล้ว จะ มิ นำ กลัว หลง เอา ชั่ว เป็น ดี, และ เอา ดี เป็น ชั่ว หรือ ? ”

สมเด็จพระ นารายณ์ จึง ทรง ตรัส ตาม ว่า :—“อะไร เล่า เป็น ของ ดี และ อะไร เป็น ของ ไม่ ดี ? ”

พระ สังฆราช ถวาย วิสัชนา เปรียบ เทียบ ต่อ ไป ว่า :—“ธรรมดา คน มี ทุกข์, ถ้า มี ใคร มา ช่วย ให้ พ้น ทุกข์ แล้ว บำรุง เลี้ยง ให้ อยู่ เย็น เป็น สุข ต่อ ไป, ผู้ ที่ พ้น ทุกข์ นั้น บ่อม เรียก คน ที่ ช่วย ตน นั้น ว่า เป็น คน ดี ฉนั้น ไฉน; ส่วน องค์ ซึ่ง ได้ ทรง สร้าง และ ทรง บำรุง เลี้ยง สรรพสิ่ง, สรรพสัตว์ ใน โลก มี มนุษย์ เป็น ต้น, ให้ ต่าง อยู่ เย็น เป็น สุข ปรกติ เสมอ มิ ได้ ขาด ก็ ควร ที่ จะ ร้อง เรียก องค์ ผู้ นั้น ว่า องค์ ของ ความ ดี ฉนั้น นั้น และ ความ จริง คน ต่าง ชาติ

ต่าง ภาษา ต่าง ได้ ขนาน นาม ของ องค์ แห่ง ความ ดี นั้น ด้วย เอา คำ ซึ่ง
 หมายถึง ความ ดี อย่าง ยิง ใน ภาษา นั้น มา ตั้ง สำหรับ ร้อง เรียก องค์ นั้น
 เช่น ใน ภาษา ไทย เรียก ว่า “พระ” คือ ผู้ ประเสริฐ, หรือ เรียก ว่า
 “พระ เจ้า”, “พระ ผู้ เปน เจ้า”, “พระ พุทธิเจ้า” เปน ต้น, ทั้ง นี้
 ก็ เพราะ พระ องค์ เปน เจ้า นาย ผู้ ประเสริฐ เลิศ ล้น, มี ฤทธิ์เดช และ
 สรรพคุณคุณ ความ ดีทั้งหลาย ทั้งปวง รวม รวม อยู่ ใน พระ องค์
 ล้น, หา ผู้ เสมอ เท่า มิ ได้ !

ส่วน ความ ชั่ว นั้น เล่า มิ ใช่อื่น ไกล คือ การ ฝ่าฝืน ต่อ น้ำ
 พระ หฤทัย ของ พระ องค์ กล่าว คือ บาป อุกุศล. วิธี หา ความ ดี,
 หนี ความ ชั่ว นั้น มี อยู่ อย่าง เดียว คือ เอา พระ ผู้ เปน เจ้า แห่ง
 สรรพสิ่ง, สรรพสัตว์ ซึ่ง เปน ใหญ่ ยิ่ง กว่า ใคร ๆ ใน ทัว โลก พิกพ นั้น
 เปน ที่ พึ่ง ของ ตน; โดย ประพฤติ ตน เปน คน ซื่อ ถื่อ สัตย์ ด้วย
 เต็ม กาลัง กาย, วาจา, ใจ เสมอ เปน นิติย์ เพื่อ จะ เปน ที่ ชอบ พระ
 ไทย ของ พระ องค์ เสมอ ทุก เมื่อ, รวม ความ คือ ต้อง รัก พระ องค์
 อย่าง อุกฤษฐ์ และ รัก เพื่อน มนุษย์ เสมอ เท่า กับ ที่ ตน รัก ตัว ของ ตัว
 เอง. ” ว่า แล้ว ท่าน สังฆราช ก็ ทูล อธิบาย ถึง ประวัติ แห่ง พระ
 ฤคโคต เจ้า และ ข้อ ธรรมะ อื่น ๆ อีก เปน อัน มาก.

สมเด็จพระ นารายณ์ ทรง รับสั่ง ตอบ เปน ใจ ความ ว่า พระ
 ฤคศคศาสนา สอน ธรรมะ ข้อ ปฏิบัติ ละเอียดย สุกุม นัก จริง และมี
 แปลก เข้า ที่ อยู่ ทรง ที่ ว่า “ของ ใน โลก ไม่ได้ เกิด เอง, ต้อง มี
 ผู้ สร้าง ” กับ สังเกต ดู เปน ศาสนา ปลุก ใจ คน ดี จริง; ปลุก คน
 ชั่ว ให้ กลับ ดี ได้, และ ปลุก คน ศรัทธา ให้ ยิ่ง มี ความ ศรัทธา ขึ้น
 กับ ปลุก ใจ คน ทัว ไป ให้ มี ความ เพียร อดทน, ความ โอบเอื้ออารี

ต่อกัน และกัน เปน ต้น ต่อ บรรดา ผู้ ที่ ตก ทุกข์ ได้ ยาก ทั้ง
แต่ เหล่า ลูก เด็ก เล็ก น้อย จน กระทั่ง คน แก่ ขรา พฤษมา เฒ่า ต่าง ๆ."

ท่าน สังฆราช เห็น สมเด็จพระ นารายณ์ ทรง ตรัส ชม เชย พระ
คฤศตศาสนา เช่น นี้ ก็ เอา โอกาส อัน เหมาะ นั้น ที่ จะ ทูล เชื้อ
เชิญ พระ องค์ ให้ ทรง ถือ ศาสนา คฤศตัง ด้วย. พระ องค์ ทรง ตรัส
ผิด ไป ก่อน ว่า :—"เรา พอ ฤไทย อยู่ ดอก, แต่ ยัง ติด ขัด ใน ส่วน
ที่ เปน พระ เจ้า แผ่นดิน, จึง ต้อง รอ ไว้ ก่อน ; แต่ ส่วน พลเมือง
ใคร จะ สมัค เข้า ก็ ไม่ ห้าม !" และ เพื่อ ที่ จะ ให้ ท่าน สังฆราช รู้ เห็น
ชัด ว่า มิ ใช่ว่า จำเพาะ สัก แต่ ว่า ตรัส ชม พอ เปน พิธี เทา นั้น, พระ
องค์ ทรง รับสั่ง ให้ ท่าน เลือก คัด เอา แบบ โบสถ์ วิหาร ใน เมือง นอก
อย่าง จด งาม ซึ่ง เปน ที่ ชอบ ใจ ของ ท่าน สังฆราช ว่า จะ ทรง สร้าง
โบสถ์ ถวาย พระ ศาสนา โดย เงิน ทอง ส่วน ของ พระ องค์ เอง ให้
เหมือน กับ แบบ นั้น หลัง หนึ่ง.

สมเด็จพระนารายณ์ หาได้ ทรง ถือ ศาสนา คฤศตัง ไม่ ก็ จริง แต่ ตั้ง
แต่ พระ องค์ ได้ ทรง สนทนากับ ท่าน สังฆราช ใน คราว นั้น พระ องค์
ก็ ได้ ทรง ลำแดง ความ เคารพ นับถือ และ ช่วย เหลือ บรรดา คฤศตัง
เปน หลาย ประการ เปน ต้น ว่า พระ องค์ ได้ ทรง สร้าง โบสถ์ วิหาร
แล้ว ด้วย ศิลา อย่าง จด งาม หลัง หนึ่ง, ทรง พระ ราชทาน ธรรมาคัน ลง
รัก ปิด ทอง อย่าง ประณีต ธรรมาคัน หนึ่ง แล้ว ยัง ทรง ช่วย เหลือ ใน การ
สร้าง โรงเรียน ที่ ตำบล เกาะ มหา พรหมณ์ และ อื่น ๆ อีก เปน
หลาย ประการ.

นอก นั้น พระ องค์ ยัง มี พระ ราช ประสงค์ จะ ทรง ผูก พระ ราช
ไมตรี กับ สันโตปาปา คือ สมเด็จพระ มหา สังฆราช คฤศตัง ใน กรุง

روما ทั้ง กับ สมเด็จพระ เจ้า หลุยส์ ที่ สิบ สี่ ณ กรุง ปารีส ซึ่ง ใน สมัย นั้น เปน พระ มหา กระษัตริราช เจ้า ที่ มี สภา ราชย์ ยิ่ง ใน หมู่ กระษัตริย์ คฤศตัง ทัว ไป. สมเด็จพระ นารายณ์ จึง ได้ ทรง แต่ง พระ ราช าสสน์ และ เครื่อง ราช บรรณาการ อัน มี ค่า เพราะ เปน ของ หายาก ใน เมือง นอก, เช่น ข้าง, แรต, ชมด, ไม้ กฤษณา, กล้าพัก เปน ต้น ให้ ราชทูต นำ ไป ถวาย ถึง กรุง โรม และ กรุง ปารีส.

ราชทูต ที่ ส่ง ไป คราว แรก นั้น มี คุณ พ่อ เขม เปน ล่าม กำกับ ไป ด้วย ก็ หา ได้ ถึง ประเทศ ฝรั่งเศส ไม่, ไป เปน อันตราย เสีย กลาง ทาง; เข้าใจ กัน ว่า ถูก ลม พายุ เรือ อับปาง กลาง ทะเล ที่ แหลม เข็ม ใน อาฟริกา ได้. สมเด็จพระ นารายณ์ ก็ ไม่ ทรง ย่อ ห้อ ต่อ ความ อันตราย, พระ องค์ ทรง พยายาม ส่ง ราชทูต ต่อ ไป อีก ใหม่ จน สำเร็จ ตาม พระ ราช ประสงค์ ทุก ประการ.

ส่วน ขุน น้ำ ขุน นาง และ พลเมือง สยาม ทัว ไป เมื่อ เห็น สมเด็จพระ นารายณ์ ทรง โปรด พระ ศาสนา คฤศตัง เช่น นี้ ก็ มี ผู้ สมัค เข้า เล่า เรียน ศาสนา คฤศตัง เปน อัน มาก และ ใช้ ว่า คน ที่ สมัค เรียน นั้น จะ เลื่อมใส ตาม ทุก ผู้ คน เมื่อไร แต่ ถึง กระนั้น ก็ ไม่มี ใคร เบียด เบี้ยว ศาสนา ๆ จึง ได้ เจริญ เปน ลำดับ มา ตลอด แผ่นดิน สมเด็จพระ นารายณ์ นั้น แล้ว แต่ นั้น มา ก็ ได้ คง อยู่ เปน ปึก แผ่น เล็ก บ้าง ใหญ่ บ้าง จน ตราบ เท้า ทุก วัน นี้.

บทที่ ๗๒.

เจ้าจิ้งจอก หลอก อี กะ.

เจ้าจิ้งจอก แสน หิว ท้อง ก่อ แห่
นอน แอบ แฝง อยู่ ไ้ ไทร พฤษยา,
อด อาหาร การ กิน สิ้น ปัญญา
จำเพาะ กา คาบ ชู ขึ้น หมู มั่น,

ร้อน ถลา มา เกาะ บน กิ่ง ไทร
จิ้งจอก เห็น นึก กระหิ้ม อิ่ม ใจ คร่ำ
จึง แหงน หน้า พาที่ ว่า “ พี่ เอ๋ย !
ชน คำ ขลับ รับ ทวน เปน มั่น เง,

ทั้ง ปีก, ขา, ปาก, คอ, งาม พอ สม,
ทำ โฉน หนอ จะ ได้ พัง วาที่;
เจ้า กา พัง ดัง ได้ ไป สวรรค์,
ตะโกน ร้อง “ กา ๆ ” ภาษา นก,

จิ้งจอก ยืม ขึ้น หยัด ออก อัดถึ เบ้
ร้อง ไป เถิด พ่อ คุณ ให้ อุ่น ใจ
อ้าย กา เวลา เสรำ ใจ ได้ สติ
ได้ ความ อาย ชุ่น แค้น แสน หวี

นึก ดี ใจ จะ ได้ กิน ขึ้น หมู หัน.
—“ อ้าย หมู หัน ที่ กา คาบ ตาย ลาภ เรา.”
กระไร เลย รูป ร้าง อย่าง หล่อ เหลา
ดู เพรศ เพรา พอ ลม่อม ไม่ ผอม พี่ ;

นัยน์ตา คม สม ชาติ ราช บั๊กซี่
ถ้า เสี่ยงดี ด้วย เปน เลิด ประเสริฐ นก.”
เฝ้า แต่ ฉั่น ลูก ขอ, คอ เทบ ตก,
ขึ้น หมู ตก ลง ทันที ที่ โคน ไทร;

ว่า “ กา เอ๋ย ! สำเนียง ดี จะมี ไหน !
เรา นี้ ไซ้ จะ กิน หมู ดู สัก ที่ ! ”
ไม่ อาจ ปริ ปาก ตอบ ต้อง ลอบ หนี
ก็ เพราะ ที่ กิน ลูก ขอ เสี่ยง พอ แรง.

บท ที่ ๗๓.

คำ ที่ ใช้ ตัว ดี และ ตัว ดี การ์นต์ แล้ว ลง ไม่

ทันทมาฏ บ้าง, ไม่ ลง บ้าง.

สวัสดี	สุข—. ศรี—	โชดี	—ช่วง, รุ่ง—
สวาสดี	สุด—, สาย—	สมมุติ	(สมมต) —ว่า. —ขึ้น
จักรพรรดี	พระ มหา—	ประพฤดี	—ดี, —ชั่ว
ประวัติ	เรื่อง—, นิทาน—	สมบัติ	ทรัพย์สิน—, —พัสดาน
อาณัติ	สัญญา—, —สัญญา	เกียรติ	ยศ—, ขอพระ—, ราม—
ธนาณัติ	ใบ—, ไปรษณีย์—	ปรณินิบัติ (ปฏิบัติ)	—รักษา, ดูแล—

—:—

ชาติ	—ตระกูล, ธรรม—,	ศักดิ์	ยศถา บรรดา—, ชเลศ—
ชาติ	—หรรณ, สี—, สภาภา—	ศักดิ์	—เลข, —ข้อมือ, —ครู, ไม่—

—:—

ทำ อะเร ออย่า เปน คน มั ก ง่าย สัก แต่ ว่า ทำ ให้
 พ้น โทษ เท่านั้น. คิด สมบัติ บ้า ก็ คือ คิด เลย เหตุ
 ไป. คน ดี ประพฤดี ตน มิ ให้ ล่วง พระ บัญญูดี. แม่
 รัก บุตร ลุด สวาสดี เพียง ชาติใจ. ทหาร โบก ชง เปน

เครื่อง อาณัติ สัญญา. ควรรักชาติ ศาสนา ยิ่ง กว่า ตน.
ทำสิ่งใด อย่าใฝ่ สูง ให้ เกิน ศักดิ์. มี สมบัติ แล้ว
ก็ อย่า ให้ เกิด ความ พินิจ ได้. ตั้งใจ สวามิภักดิ์ ต่อ
พระเจ้า จึง จะ ดี. ตาม ภูมิ ที่ ใน แหลม มะลายู มี แร่
ธาตุ สำคัญ หลาย ๆ อย่าง. โรงเรียน แบ่ง เป็น สอง
ชนิด คือ โรงเรียน รัฐบาล และ โรงเรียน ขเลยศักดิ์.

บท ที่ ๗๔.

นาย วิเลียม แดล ขมังธนู.

นำ สรรเสริญ บรรดา ผู้ ที่ ใจ คอ กล้า หาญ ไม่ กลัว ชีพ พินิจ ทรัพย์สิน
สมบัติ สาบ สูญ ใน การ ช่วย ชาติ และ ญาติ มิตร ของ ตน มิ ให้ อนาคต
ทร ร้อน ใจ; คน ชนิด นี้ ถ้า มี อุบัติ ขึ้น ใน เมือง ไต ก็ เป็น สิ
มงคล แก่ บ้าน เมือง นั้น มิ ใช่น้อย ตัวอย่าง เช่น ประเทศ สวิส ทุก
วัน นี้ ก็ ยัง ทำ ความ เคารพ นับถือ ต่อ นาย วิเลียม แดล ขมังธนู เอก
ครั้ง โบราณ เพราะ เหตุ ที่ ท่าน ได้ เป็น ผู้ ใจ คอ มั่น คง รัก ชาติ ของ
ตน แท้ ๆ !

ตาม ประวัติ ของ ท่าน กล่าว ไว้ ว่า แต่ ก่อน เมื่อ ประมาณ สัก หก
ร้อย ปี ล่วง ไป แล้ว ขณะ นั้น ประเทศ สวิส ซึ่ง เป็น บ้าน เกิด เมือง
นอน ของ นาย วิเลียม แดล ขมังธนู ได้ ตก อยู่ ใน ใต้ อำนาจ ของ

ชาติ ออสเตรีย; พระ มหา จักรพรรดิ ออสเตรีย ทรง ดำริห์ จะ ให้ ชาว สวิส
 สวมักัด ใน พระ องค์ จง ได้ จึง รับสั่ง ให้ เกสเลอร์ ข้าราชการ พิเศษ
 ไป อยู่ รักษา เมือง สวิส นั้น แทน พระ องค์.

แต่ ว่า เกสเลอร์ คน นี้ ใจ คอ เขียว โหด ร้าย กาจ ยิ่ง กว่า เสือ,
 ไม่ว่า แก่ ตั้ง ขื่อ บัญญัติ อะไร ขึ้น ก็ ล้วน แต่ เป็น การ กดขี่ จน
 ชาว เมือง สวิส แทบ จะ เขยิบค มือ, เขยิบค เท้า ไม่ ออก. ครั้น
 อยู่ มา วัน หนึ่ง เกสเลอร์ นั้น แกล้ง เอา หมวก ใบ หนึ่ง สมมุติ ขึ้น
 ว่า เป็น ที่ หมาย อำนาจ ราชศักดิ์ ของ ชาติ ออสเตรีย, สรรวม ขึ้น ไว้
 บน หลัก อัน บั๊ก อยู่ ใน ที่ ซึ่ง ชาว เมือง เดิน ไป มา กัน ชุก ชุม
 แล้ว ออก ประกาศ ว่า :—“ ใคร จะ เดิน ผ่าน ไป, ก็ ให้ เปิด หมวก คำนับ
 แสดง ความ เคารพ นับถือ เสีย ก่อน ! ถ้า ใคร ล่วง เกิน ไม่ ประพฤติ
 ตาม สัญญา อาณัติ นี้ แล้ว จะ ทำ โทษ จง หนัก ! ”

นาย วีเลียมเตล ชมังธนู เอก เมื่อ ไป ถึง เสา หมวก นั้น ก็ หา
 กระทำ คำนับ ตาม บังคับ ไม่; กอง สอด เนม ก็ จับ เอา ตัว ไป ให้
 เกสเลอร์ ทน ที่. เกสเลอร์ ชี รู้ เจ้ แต่ เดิม มา แล้ว ว่า นาย วีเลียม-
 เตล คน นี้ ฝีมือ ยิ่ง ธนู แม่น ย៉ำ นั้ จึง แกล้ง ให้ เอา ลูก สาลี่ ผล
 หนึ่ง วาง ไว้ บน ศีรษะ แห่ง บุตร สุด สวาสดี ของ นาย วีเลียมเตล,
 แล้ว ทน ใด นั้น อ้าย เสือ เกสเลอร์ จึง บังคับ ว่า :—“ เตล เฮ้ย ! เจ้า
 ลอง ยิง ลูก สาลี่ บน หัว ลูก ของ เจ้า นี้ ดู ที่ หรือ ! ถ้า ยิง ถูก ขำ
 จะ ยก โทษ ให้; ถ้า ไม่ ถูก หัว กับ คอ ของ เจ้า ก็ จะ หลุด ออก
 จาก กัน ! ”

ขณะ นั้น มี พวก ราษฎร ชาว สวิส มา ประชุม คอย ดู อยู่ มาก
 หน้า หลาย ตา ด้วย กัน, ต่าง คน ต่าง ออก ใจ สั้น, เต็ม ตัก ๆ นึก ว่า:

—“นี่ ลูก ธนู มัน จะ ถูก ผล สาลี่ หรือ จะ ไป ถูก หัว เต็ก เลือดแดง เปน ทา ขาด อย่างไร ก็ ไม่ ร้ ! พุโห้ ! น้า สงสาร สอง คน พ่อ ลูก นี้ แท้ ๆ ! ”

ท่าน วิเลียมแตล ก็ ยืน อิด เอื้อน อยู่ เพราะ เห็น ว่า ระยะเวลา ที่ ยิง ก็ ห่าง อักโข, ถ้า น้ำ สาย หมาย พลาด ไป สัก หน่อย, ก็ จะ ถูก ศีรษะ ของ บุตร หลุ ไป นั้น เอง ท่าน จึง คิด จะ ไม่ ยิง นึก เสีย ว่า : —“ไหน ๆ ถึง ที่ ตาย แล้ว เรา ยอม ตาย ให้ ลูก รอด ยัง ดี กว่า ! ” ส่วน ข้าง บุตร ชาย เล่า เห็น บิดา ทำ อิด เอื้อน ไม่ เต็ม ใจ ยิง ก็ คิด ว่า : —“ถ้า พ่อ ไม่ ยิง, อ้าย เสือ เกสเลอร์ คง เอา พ่อ ไป ซ้ำ เปน แน่ ! อย่า เลย ! เรา จะ ให้ ยิง จง ได้ ! ถึง เรา ตาย ก็ ตาย ไป, ให้ พ่อ รอด ดี กว่า ! ” คิด แล้ว จึง ร้อง ออก ไป ว่า : —“พ่อ จำ พ่อ ! พ่อ ยิง มา เอะ ! รีบ โกง ธนู ขึ้น ยิง เสีย เอะ ! พ่อ ยัง รอ ไว้ ทำไม ? ” ดู เกิด เด็ก คน นี้ ชั่ง เปน คน กล้า หาญ และ กตัญญู ต่อ บิดา ของ ตน เท่าไร.

ท่าน วิเลียมแตล ก็ จับ คัน ธนู มา โกง ขึ้น, ถอด ลูก ออก จาก แล่ง, พาด ขึ้น กับ สาย, เล็ง ดู, หมาย เส้น ศูนย์ แม่น ยำ แล้ว ก็ ยิง ไป; เสียง ดัง “ซวบ” ! ลูก ธนู เล่น “ปรี๊ด . . . ฆูด” . . . ไป, จำเพาะ ถูก ลูก . . . สาลี่ ตรง กึ่ง กลาง แตก ออก เปน สอง ซีก, พ่อ ลูก ก็ วิ่ง เข้า กอด รัด กัน. บรรดา คน ทั้งหลาย ซึ่ง ยืน ดู อยู่ ที่ นั้น ต่าง ก็ ดี ใจ ให้ ร้อง ก้อง สนั่น อวย ไชย ให้ พร แก่ สอง คน พ่อ ลูก ว่า : —“ไชโย ! ไชโย ! ไม่ เสีย แรง ที่ เกิด เปน ลูก ผู้ ชาย ใจ คอ แข็ง กล้า หาญ และ ฝีมือ แม่น ยำ นั้ ! ไชโย ! ”

ส่วน อ้าย เสือ ถ้ำ เกสเลอร์ เห็น การ เปน อย่าง นั้น ก็ ไม่ สนาย ใจ เพราะ จะ เอา โทษ กับ นาย วีเลียมแตล ไม่ได้ สม คิด เสีย แล้ว มัน จึง แสร้ง ถาม ท่าน วีเลียมแตล ว่า :—“ นี่ มึง ยัง เอา ลูก ธนู ไว้ ใน แล่ง อีก ลูก หนึ่ง ทำไม เล่า ? มึง ว่า ไป ซิ ! ” ท่าน วีเลียมแตล ตอบ ว่า :—“ ธรรมดา นาย ขมังธนู แล้ว ต้อง มี ลูก ธนู เหลือ ติด แล่ง อยู่ เสมอ, อย่าง น้อย สัก ลูก หนึ่ง ! ” เกสเลอร์ เห็น เขา ตอบ ลอย ๆ เช่น นี้ ก็ รู้ ว่า หา ไข่ เปน ความ จริง เหมือน อย่าง ที่ เขา นึก ใน ใจ ไม่, มัน จึง ถาม นาย วีเลียมแตล ต่อ ไป ว่า :—“ นี่ แน่ แะ แตล ! มึง จง พุด ให้ ถูก กับ ที่ มึง คิด ไว้ ใน ใจ เถิด ว่า ทำไม มึง จึง พก ลูก ธนู อีก ลูก หนึ่ง เล่า ! ว่า ไป เถอะ ! ถึง จะ เปน เพราะ อะไร ๆ กู ก็ จะ ไม่ ขำ ! ”

นาย วีเลียมแตล ได้ ที่ ก็ ตอบ ว่า :—“ ลูก ใน แล่ง นี้ นะ หรือ ถ้า จะ ให้ บอก ตรง ๆ แล้ว ก็ เปน อย่าง นี้ คือ ถ้า ข้า พะเอน ได้ ยิง ลูก ตาย ได้ ตั้งใจ ไว้ ว่า ลูก ธนู ที่ สอง นี้ ก็ จะ ต้อง เสียบ หน้า ออก ของ แก เปน แน่ ! ” อ้าย เสือ เกสเลอร์ ได้ ยิน ดัง นั้น ก็ โกรธ เสีย เต็ม เตือด แต่ จะ เอา โทษ นาย วีเลียมแตล นั้น ก็ ไม่ สนัด เพราะ ได้ ลั่น ปาก ไว้ แล้ว ว่า จะ ไม่ ขำ ก็ อย่าง หนึ่ง กับ อีก อย่าง หนึ่ง มัน กล่าว ว่า ชาว เมือง จะ กำเริบ ก็ เลย ต้อง ชังตาย พุด ว่า :—“ เออ ! ข้า ได้ สัญญา ไว้ แล้ว ว่า จะ ไม่ ขำ เอ็ง ข้า ก็ ไม่ ขำ เอ็ง ตาม สัญญา แต่ เพราะ คำ บังอาจ นี้ เอ็ง จะ ต้อง ตีต คุณ อยู่ จน ตาย ! ”

พุด เท่า นี้ แล้ว ก็ สั่ง ให้ เอา ตัว นาย วีเลียมแตล นั้น ลง เรือ จะ ข้าม ทะเล สาบ เอา ตัว นาย วีเลียมแตล ไป ขัง ไว้ ใน บัอม ซึ่ง อยู่ ฟาก ฝั่ง ข้าง ไนน์; แล้ว ตัว เกสเลอร์ กับ พวก ทหาร ซึ่ง เปน บวัวร์ รักษา ก็ ลง ไป ใน เรือ ด้วย พอ ชัก ใบ เล่น ไป กลาง ทะเล สาบ นั้น พะเอน

เกิด ลม พายุ ใหญ่ ขึ้น มา น่า กลัว เรือ จะ ล่ม เพราะ ใน พวก เกส-
เลอร์ นั้น ทั้ง หมด ไม่ มี ใคร จำแนก การ เดิน เรือ ใน ทะเล สาบ นั้น
เลย สัก คน เดียว; พวก เหล่า นั้น ไม่ รู้ ที่ จะ ทำ ประการ ใด ก็ จำเป็น
ต้อง อ้อน วอน นาย วีเลียมແຕล ขอ ให้ เขา ช่วย คัด ท้าย พา ไป หา
ฝั่ง สัก แห่ง ใด แห่ง หนึ่ง ให้ พ้น ภัย.

ท่าน วีเลียมແຕล ดี ใจ ก็ พา เรือ ไป จอด ใน ที่ แห่ง หนึ่ง ตรง ที่ มี
ศิลา ใหญ่ ๆ ชะงอก ออก มา ใน ทะเล; พอ เรือ จะ เข้า เทียบ ฝั่ง ท่าน
วีเลียมແຕล ได้ ที่ ก็ กระโดด ขึ้น ฝั่ง ก่อน พลาจ ถีบ เรือ ให้ หาง ออก
จาก ฝั่ง เสีย เต็ม แรง, อ้าย เกสเลอร์ กับ พรรค พวก ก็ ต้อง ลอย
โคลง เคลง ไป ตาม คลื่น อีก เป่น นาน. ส่วน ท่าน วีเลียมແຕล พอ ขึ้น
บก ได้ ก็ เอา ธนู คู๋ ชีวิต ของ ท่าน นั้น กับ ลูก ธนู ซึ่ง ท่าน ว่า จะ ต้อง
เสียบ หน้า ออก ของ อ้าย เสือ เกสเลอร์ นั้น ไป แอบ สุ่ม อยู่ ใน หน ทาง
ซึ่ง ท่าน เข้า ใจ ว่า อ้าย เสือ เกสเลอร์ จะ ต้อง ผ่าน ไป เมื่อ ขึ้น บก,
แล้ว ไม่ ช้า เมื่อ เกสเลอร์ ผ่าน มา ตรง ที่ สุ่ม ส้อน นั้น ท่าน วีเลียม-
ແຕล ก็ ยิง ลูก ธนู จำเพาะ ไป ถูก หัวใจ ของ เกสเลอร์ ๆ ล้ม ลง ตาย อยู่
กับ ที่ ไม่ กะดิก, พรรค พวก ของ เกสเลอร์ เห็น นาย ตาย ก็ ไม่ เป่น
อันที่ จะ รบ รับ จับ กุม ต่าง ก็ วิ่ง เอา ตัว รอดไป คน ละ ทาง สอง ทาง เลย
เป่น โอกาส ให้ ท่าน วีเลียมແຕล หนี กลับ ไป เล่า เรื่อง ให้ เพื่อน บ้าน ฟัง;
พอ รู้ เรื่อง กัน แล้ว ชาว บ้าน ก็ ยินดี ยก เอา ท่าน วีเลียมແຕล ขึ้น เป่น
นาย ควบคุม พรรค พวก กัน ออก ไป จับ ไล่ พวก ออสเตรีย เสีย ใจ
พ้น จาก เมือง สวิส. ชาว สวิส มี ชัย ชนะ ตั้ง บ้าน เมือง เป่น เอกราช
แต่ นั้น มา.

ส่วน ท่าน วิเลียมมเตล ขม้งธนู เอก นั้น ต่อ มา ยัง ได้ ช่วย เหลือ
 ชาติ อีก ต่อ ไป เปน เอนก ประการ, และ ลง ท้าย ที่ สุด ท่าน ได้ ถึง
 แก่ ความ ตาย ก็ เพราะ ความ ต้อง การ ที่ จะ ช่วย เหลือ แก่ ผู้ อื่น อีก
 คือ มี เด็ก คน หนึ่ง พลัด ตก ลง ใน น้ำ, ท่าน วิเลียมมเตล เห็น เข้า ก็
 กระโดด ลง ไป ช่วย แต่ กระแส น้ำ เชี่ยว มาก สู้ กำลัง น้ำ ไม่ ไหว,
 ท่าน ก็ เลบ จม น้ำ ตาย เปน ที่ อนาถ ใจ ของ ชาว เมือง สวิส ทั้ง กัน
 เปน อัน มาก.

ครั้ง ต่อ มา ชาว เมือง ทั้งหลาย จึง ได้ เลือก เอา ตำบล ที่ ท่าน
 วิเลียมมเตล ขึ้น บิง ลูก สาลี่ บน ศรีษะ บุตร นั้น เปน ที่ ตั้ง อนุสาวรี
 ที่ ระกุก ถึง บุญ คุณ ของ ท่าน ต่อ ชาติ สวิส คือ เขา เอา ก้อน ศิลา
 ใหญ่ ๆ มา ก่อ ให้ สูง ขึ้น, แล้ว แกะ เปน รูป พราน ธนู กำลัง น้าว สาย
 จะ บิง และ ใน ที่ ๆ บุตร ขึ้น รับ นั้น ก็ ได้ ทำ เปน รูป เด็ก ชาย
 ขึ้น มี ผล สาลี่ วาง อยู่ บน ศรีษะ กำลัง โบก มือ ให้ บิง มา แล้ว ประ-
 คิยฐาน เปน ท่อ น้ำ ไหล ออก เปน น้ำ พู เรียกว่า “ บ่อ น้ำ เตล ขม้ง
 ธนู เอก ” ยัง ปรากฏ อยู่ จน ทุก วัน นี้.

บท ที่ ๒๕.

คำ ที่ ใช้ สระ , และ ทวิ ธิ การันต์.

เมรุ ทุง พระ—, เขา พระ สุ—	สิ้นธุ์ กระแส—,
เหตุ ต้น—,—ผล, —อันตราย	นัตถ์ ยา—,—ยา
โพธิ์ ต้น—, วัด—	บริสุทธี ใจ—,—สอาด
สีทธี —ขาด, อาญา—, ศักดิ์—	สมาธิ นั่ง ขัด—

—:—

ธาตุ —ทั้ง สี่, พระ—, แปร—	ทาส (ทาส) บ่าว—,—เลข
----------------------------	----------------------

—:—

รูป พระนอน ที่ วัด โพธิ์ ยาว สี่สิบ เมตร. พระ
 ราชา เปน เหมือนหนึ่ง ร่ม โพธิ์ ทอง อัน ศักดิ์สิทธิ์ สำ-
 หรับ ให้ ชาว ชน พลเมือง อาศัย อยู่ เปน สุข. โรค
 เกิด เพราะ ธาตุ ใน ร่าง กาย ไม่ ปรกติ. คน เปน หวัด
 เขา ให้ นัตถ์ ยา. ใจ บริสุทธี เหมือน กับ ดอกไม้ มี กลิ่น
 หอม, ใจ บาป เหมือน ดอกไม้ มี กลิ่นเหม็น. มี เหตุ
 ก็ ต้อง มี ผล, มี คน ก็ ต้อง มี พระ. พระ เมรุ ใหญ่ ๆ
 ทำ ที่ ทุง พระ เมรุ ใน ท้อง สนาม หลวง. โบราณ ท่าน

ว่า “ เล่น แร่ แปร ธาตุ ผ้ำ ชาติ เปน วา.” สัปบุรุษ ถือ
วัน พระ เปน วัน สักคี่สี่ทรี. แม่ พระ ทรง ปฎิสนธิ
บริสุทธื์ หามลทิน มิ ได้. ต้น โพธิ์ มัก ขึ้น อยู่ ตามวัด.
ทาส คือ คน ที่ ไม่ เปน ไทย แก่ ตัว และ คน บาป ก็
เปน ทาส ของ ความ ชั่ว เหมือน กัน.

บท ที่ ๑๖.

บ่าว ทาส ของ ยาย ลำฤทธิ.

ได้ ยิน มา ว่า ยัง มี ยาย คน หนึ่ง ชื่อ ยาย ลำฤทธิ แก่ ตั้ง บ้าน
เรือน อยู่ ที่ ริม ตลาด ต้น โพธิ์ แก่ เปน คน ขยัน; ทำ อะไร ก็ ทำ ได้
ทุก อย่าง. ขึ้น ชื่อ ว่า เข้าตัม ขนมครก ของ ยาย ลำฤทธิ แล้ว แลว
ตลาด ต้น โพธิ์ นั้น เปน ไม่ มี ตัว จับ ที่ เดียว.

เย็น วัน หนึ่ง นาย วิสุทธิ กับ เพื่อน นักเรียน หลาย คน กลับ
จาก โรงเรียน ไป พบ ยาย ลำฤทธิ กำลัง แก่ ทำ ขนมครก อยู่ หน้า บ้าน
ก็ ตรง เข้า ไป หา ถาม ว่า :—“ นี่ อย่างไร ยาย จึง ทำ ขนม อร่อย จริงๆ
ฉัน ไม่ แกล้ง พูด ขอ เลย, ใน หมู่ ตลาด ต้น โพธิ์ นี้ แล้ว ไม่ เห็น
มี ใคร สู้ ฝีมือ ยาย ได้ สัก คน เดียว ! ”

ยาย ลำฤทธิ แก่ จึง ตอบ ว่า :—“ อ้อ ! ที่ ยาย ทำ อะไร ได้ อย่าง นี้,
เพราะ ยาย มี บ่าว ใช้ คิด ตัว ยาย อยู่ เสมอ, ยาย ได้ อาศัย บ่าว ดอก
จึง ทำ อะไร ได้ ดี ! ”

นาย วิสุทธิ์ เคย เห็น แต่ ยาย ลำอุทธิ์ อยู่ คน เดียว ไม่ เคย เห็น มี บ่าว ไพร เข้าใจ ว่า แก่ หลอก จึง แก่ ลัง ชัก ต่อ ไป ว่า :—“ ถ้า เช่น นั้น ยาย ก็ เป็น พวก กายสิทธิ์ ละ ชิ, ฉันท มา ที่ ไร ก็ เห็น แต่ ยาย อยู่ คน เดียว ยาย คง มี อุทธิ์ เดช อย่าง พวก ยักษ์ พวก ลิง ใน เรื่อง รามเกียรติ์ หรือ ที่ เขา เล่า กัน ว่า มัน นิระมิต ได้ เวลา มัน รบ กัน, ถ้า มัน เห็น จะ เสีย ทำ ก็ รีบ ร่าย มนต์ บัน คาถา, สลัด ขน ออก จาก ตัว; อ้าย ขน เหล่า นั้น แต่ ละ เส้น ๆ มัน ก็ กลาย เป็น สุริยวงศ์ พงศ์ พันธุ์ พวก ยักษ์ พวก ลิง ขึ้น ทัน ที่, ต่าง ก็ แผลง อุทธิ์ ช่วย กัน แก่ นาย เปน อลหม่าน กัมปนาท ห้วน ไหว ไป ทัว ทั้ง แผ่นดิน จน ตลอด กระทั่ง เขา จักรวาท, เขา พระ สุเมรุ; พอ แก่ นาย ให้ พัน ที่ อับ จน ได้ แล้ว, ก็ กลาย เปน เส้น ขน กลับ เข้า ติด ตัว อยู่ ตาม เดิม ! นี่ ยาย จะ มี ร่าย คาถา เรียก บ่าว ทาษ ออก มา ช่วย อย่าง นั้น หรือ ยาย ? ”

ยาย ลำอุทธิ์ ก็ หัวเราะ แล้ว ตอบ ว่า :—“ ไม่ ใช่ อย่าง นั้น ดอก ! ของ ยาย ดี วิเศษ กว่า นี้ อีก ! ด้วย ยาย ไม่ ต้อง ร่าย คาถา มัน ก็ ออก มา ช่วย เอง. เนอะ ! ยาย จะ เล่า ให้ ฟัง ! ตั้ง แต่ ยาย เกิด มา, ยาย ก็ มี บ่าว ติด ตัว ยาย ทั้ง ชาย ขาว, ถึง ข้าง ละ ห้า ๆ นะ หลาน ! มัน อยู่ ใน บังคับ บัญชา สิทธิ์ ขาด, ไข่ สร้อย ได้ ดัง ใจ ! คู่ ที่ ต้น รูป ร้าง ค่อน ข้าง เตี้ย ๆ, แต่ อ้วน ท้วน ลำ สัน, เรียว แรง ก็ มาก; จะ จับ จะ ถือ อะไร แล้ว ก็ มัน คง, ไม่ ค่อย จะ ปล่อย เลย !

คู่ ที่ สอง สูง กว่า คู่ ที่ หนึ่ง สัก หน่อย, ทั้ง เก่ง มี ไหว พริบ มาก ด้วย; ถ้า ฐานะ ต้อง ประสงค์ จะ ใคร่ ดู อะไร, มัน ก็ เปน ฐานะ ชี บอ ก ให้. ถ้า ยาย จะ โกรธ เคือง ใคร ขึ้น, มัน ก็ ช่วย ลำทับ ประจาน ชี

บอกให้ใครๆ รู้, แล้ว ยัง ใช้ ให้ สน เจริญ, หยิบ หมาก พลู, นัตถุ ยา
ได้ อีก หลาย อย่าง.

คู่ ที่ สาม นั้น ทั้ง สูง ทั้ง ไหญ่; ถ้า ให้ ช่วย กัน จับ ทำ อะไร แล้ว,
มัน เปน ไม่ ละ, ไม่ ทิ้ง เสีย เลย !

คู่ ที่ สี่ นั้น มัน ดี กระบวน รัก สวย รัก งาม ชอบ แต่ง เนื้อ แต่ง ตัว
ช่วย เพิ่ม ความ สวย งาม ให้ แก่ ยาย !

คู่ ที่ ห้า นั้น รูป ร่าม เล็ก ๆ ก้อยร้อย ที่ เดียว; จะ ใช้ ให้ มัน
ทำ อะไร แต่ ลำพัง ก็ ออก สงสาร, ได้ แต่ ให้ ช่วย เพื่อน ผูก แต่ จะ
ว่า มัน ขี้ เกียจ ก็ ไม่ได้. ถ้า พวก บ่าว อื่น ๆ ไป ไหน, มัน ก็ ไม่ ด้วย;
ถึง เพื่อน กัน จะ ตำ เข้า, สี่ เข้า, มัน ก็ ช่วย เขา ตำ, ช่วย เขา สี่; เขา
จะ จับ กุม อะไร ก็ จับ ด้วย, ปล่อย ก็ ปล่อย ด้วย. ทั้ง เล็ก ๆ
อย่าง นั้น บ่าว ของ ยาย ใช้ ได้ สารพัด. ที่ สุด ยาย จะ เรียก ให้ เปิน
เข้า, ตัก แกลง, มัน ก็ วิ่ง มา เปิน ให้, ตัก ให้, พร้อม ๆ กัน. ไม่ มี
ที่ หลบ หน้า หน้า ไป เสีย ยาย จะ ใช้ ให้ ชัก ฟอก, เย็บ บัก ถัก ร้อย
หุง เข้า ต้ม แกลง ก็ ช่วย กัน หุง, ช่วย กัน ต้ม พร้อม ๆ กัน อยู่ เสมอ !”

เมื่อ เด็ก ๆ ได้ ยิน ยาย สำฤทธิ์ เล่า อย่าง นี้ ก็ ไม่ มี ใคร เชื่อ แก
เลย สัก คน, ต่าง เข้า ใจ กัน ว่า ยาย สำฤทธิ์ แก แกล้ง พูดย หลอก เล่น
ก็ หัวเราะ แล้ว ตาม ว่า :—“ ถ้า ยาย มี บ่าว มาก อย่าง ว่า, ทำไม ยาย จึง
นั่ง ทำงาน อยู่ คน เดียว อย่าง นี้ เล่า ? ”

ส่วน ยาย สำฤทธิ์ แก ก็ ตอบ ว่า :—“ เมื่อ หลาน ไม่ เชื่อ ก็ ตาม ที่
แต่ ยาย ไม่ โกหก ดอก ! นอก จาก บ่าว ทั้ง ๑๐ ที่ ยาย เล่า ให้ ฟัง ยาย
ยังมี ทาส สำหรับ จะ หาม พา ยาย ไป ใน ที่ ต่าง ๆ อีก ถึง ห้า คู่ เหมือน
กัน ! ”

ยาย ลำอุทธี ยัง ไม่ ทั่น จะ พุด ต่อ ไป เด็ก ทั้งปวง ต่าง ก็ ออก
เคื่อง ยาย ลำอุทธี พา กัน ว่า ยาย พุด เพื่อ เจ้อ อะไร ไม่ เข้า เรื่อง !

ยาย ลำอุทธี แก่ จึง ว่า ต่อ ไป ว่า :—“ ดู ชี หลาน ! ดู ชี ! ไม่
เชื่อ ยาย ๆ จะ เล่า ให้ ฟัง ! เมื่อ ยาย ได้ เกิด มา ใน โลก นี้, พระ
พุทธิเจ้า ท่าน ได้ สร้าง ยาย ให้ มี มือ มี เท้า มา พร้อม มิ ใช้อย่างไร ? มือ
และ เท้า นั้น มิ ใช่ว่า ทาย ของ ยาย หรือ ? ยาย จะ ใช้อย่างไร, มัน
ก็ ยอม ทำ ! ถ้า ยาย ไม่ มี มือ, ไม่ มี นิ้ว ลิบ นิ้ว ไร่ เปน บ่าว ใช้อย่างไร
ให้ หา เลี้ยง ชีวิต ของ ยาย แล้ว, ยาย จะ มิ อด ตาย หรือ ? ถึง ว่า
ยาย จะ มี เงิน ทอง, มี ผู้ คน บ่าว ไพร ไหน จะ ใช้อย่างไร ได้ สนธิ สมม
ถูก ใจ ยาย เหมือน อย่าง นิ้ว มือ ของ ยาย นี้ เล่า ! ถ้า เปน บ่าว คน ๆ
ก็ จะ ต้อง ให้ เงิน เดือน ค่า จ้าง เขา อยู่ เสมอ, เขา จึง จะ ทำงาน ให้;
นี่ มือ ประณีต ยาย อยู่ เสมอ ก็ ไม่ เรียก เขา ค่า จ้าง สิ่ง ไร ! จะ ว่า
ไม่ ดี กว่า บ่าว ไพร หรือ ? ส่วน เท้า เล่า ก็ เปน ทาย ตรง ๆ นั้น เอง
เพราะ เปน พนักงาน หาม พา เรา ไป ไหน ดี กว่า บ่าว ทาย ที่ เปน คน เสีย อีก,
เรา จะ เดิน โดด โดด ลำพอง ไป ตาม ทาง อย่าง ไร ก็ได้, ไม่ ต้อง กลัว
พลัด ตก หก ขะเมน เหมือน กับ นั่ง แคร่, จี๋ วอ, จี๋ คาน หาม. บ่าว
ไพร ที่ เปน มนุษย์ หรือ จะ ทำ ความ สบาย ใจ ให้ ได้ อย่าง นี้ อย่า นึก
เลย ! แท้จริง นะ หลาน นะ ! มือ เปน บ่าว, เท้า เปน ทาย อัน
วิเศษ ซึ่ง พระ ผู้ เปน เจ้า ได้ มอบ ให้ แก่ เรา แต่ ทว่า เรา ต้อง ใช้อย่างไร
ใน ทาง อัน สมควร. มือ เรา มี เรา ก็ อย่า เอา ไป ใช้อย่างไร ลัก โขมย หรือ
ทุบ ตี เขา ! เท้า ก็ อย่า เอา ไป ใช้อย่างไร เตะ ถีบ เขา ! อย่า ใช้อย่างไร ให้ พา ไป เทียว
เตร็จ เตร์ เสีย เวลา เปล่า ๆ; ควร ต้อง ใช้อย่างไร ให้ ทำงาน ที่ เปน ประโยชน์
อย่าง ที่ ยาย ใช้อยู่ ทุก วัน พระ จึง จะ โปรด ให้ การ งาน ของ เรา

เจริญ นะ หลาน นะ ! ” ยาย สำฤทธิ์ ว่า ดั่ง นี้ แล้ว ก็ ทำ ขนมห ต่อ ไป และ เด็ก วิสุทธิ์ กับ เพื่อน พัง ยาย ชี แจง ชอบ ใจ แล้ว ก็ ลา ยาย กลับ บ้าน.

ส่วน ข้าพเจ้า ผู้ไป เก็บ เอา เรื่อง นี้ มา เล่า สู่ กัน พัง, จะ ขอ แถม ท้าย อีก หน่อย ว่า ถ้า เรา ฉลาด ใช้ มือ เท้า ของ เรา นี้ ให้ ถูก ต้อง แล้ว ก็ อาจ สามารถ ที่ จะ ให้ เกิด มี บ่าว ทาส อัน พิเศษ สำหรับ ช่วย ตัว อีก หนึ่ง ได้ คือ ถ้า เรา ใช้ ธาตุ ต่อ ธาตุ ด้วย กัน เปน ต้น ว่า ลม, ไฟ, น้ำ ประกอบ กัน เข้า ตาม ส่วน มัน ก็ สามารถ จะ ให้ เมา แรง งาน ของ เรา อีก เช่น ต่าง ว่า เรา มี เรือ ลำ หนึ่ง, ถ้า เรา ฉลาด ใช้ มือ ทำ ใบ ติด เสา ไว้, ลม ก็ จะ ทำ ให้ เรือ เดิน ได้ มือ เท้า ก็ ไม่ ต้อง พาย นั่ง อยู่ ใน เรือ สบาย, เรือ ก็ จะ เล่น ไป เอง.

ก็ ที่ พระ ผู้ เปน เจ้า ทรง มอบ สรรพสิ่ง สรรพธาตุ ทั้งหลาย ให้ อยู่ ใน อำนาจ ของ เรา ให้ เรา ใช้ สรอย ได้ ตาม ใจ ฉนี้ ก็ เปน พระ มหา กรุณาธิคุณ อัน ล้น พัน; ถ้า เรา อยาก ได้ ชื่อ ว่า เปน ผู้ มี ความ กตัญญูรู้ พระ คุณ ของ พระ องค์ เรา ก็ ต้อง ใช้ กาย, วาจา, ใจ และ สรรพสิ่ง ทั้งปวง แต่ ใน ทาง ที่ สุจริต หา ไม่ เรา ก็ เปน คน กตัญญู ไม่ รู้ บุญ คุณ ของ พระ องค์.

บท ที่ ๗๗.

คำ แปลง สระ เช่น เปลี่ยน สระ ะ เป็น สระ ุ
 สระ ิ เป็น สระ เ หรือ สระ ใ สระ ุ เป็น สระ โอ
สระ โ เป็น สระ ๑.๑ เหล่า นี้ เป็น ต้น.

จลาจล หรือ จูลาจล พิศาล หรือ ไพศาล
 อัญชะลี .. อัญชูลี วิบุลย์ .. ไพบุลย์
 ปุโรหิต .. ปโรหิต โอรัส .. เอรัส
 ตูลาการ .. ตระลาการ บุราณ .. โบราณ, เบาราณ
 อยุชยา .. อโยชยา นิรมิตร .. เนรมิตร, เนียรमितร์
 ภา .. ลือ ตีรจันาน .. เตรจันาน, เตียรจันาน

—:—

สัตว์ เตรจันาน มัน ไม่ รู้บุญ และ บาป. สุนัข
 เป็น สัตว์ เตรจันาน ก็ จริง แต่ มัน ยัง รู้จัก รัก เจ้า
 ของ. กรุง ศรีอยุธยา ได้ พา กัน เรียก กรุง เก่า กัน
 มา ช้า นาน. จง เคารพ นบ นอบ ต่อ พ่อ แม่. เกิด
 จลาจล วุ่น วาย เลย ไม่ เป็น สุข ใน แผ่นดิน. หมัน
 ยก กร อัญชูลี เหนือ ศัรณะ, ขอ โทษ พระๆ คง โปรด

ยกโทษให้. เป็น ตระลาการ ต้อง กระทำ อากา
ให้ เหมือน ตราขู จึง ควร เรียก ว่า ตูลาการ. ปุโรหิต
เก่า ครั้ง เบาราน เป็น ผู้สั่งสอน พระมหา กระษัตริย์,
เดี๋ยวนี้ ตำแหน่ง ปุโรหิต ไม่ ค่อย มี เหมือน แต่ ก่อน
เสีย แล้ว. โอรส กับ เอรส ก็ แปร อย่าง เดียว
กันว่า ลูก เกิดใน อูระ คือ ทรวง ออก นั้น เอง.

บท ที่ ๑๘.

การ ขบถ.

กรุง โรม่า คือ เมือง หลวง ของ ชาว โรมัน ใน ครั้ง ก่อน นั้น ถ้า
จะ เปรียบ กับ กรุง ศรีอยุธยา ซึ่ง เป็น เมือง หลวง เก่า แก่ ของ เมือง
ไทย แล้ว ก็ จะ เห็น ได้ ว่า กรุง โรม่า นั้น เป็น เมือง โบราณ สร้าง
ก่อน กรุง เก่า ตั้ง สอง พัน ปี.

ครั้ง หนึ่ง พลเมือง โรม่า นั้น ได้ แบ่ง ออก เป็น สอง พวก ๆ ตระ-
กูล ต่ำ พวก หนึ่ง และ พวก ตระกูล สูง อีก พวก หนึ่ง. พวก ตระกูล ต่ำ
ไม่ ใช่อื่น ไกล ก็ คือ ราษฎร พลเมือง ที่ เรา เรียก ไพร่ พัว ข่า แผ่นดิน
นั้น เอง และ พวก ตระกูล สูง ก็ คือ พวก ขุน นาง ท้าว พระยา และ
เศรษฐี ฤๅหบดี เป็น ต้น.

คน สอง จำพวก นี้ ต่าง ไม่ ประอง ดอง กัน; พวก ตระกูล สูง ก็
 ดู ถูก พวก ตระกูล ต่ำ, ใช้ งาน ใช้ การ อย่าง ไม่ ปราณี ปราส ค่าย
 สัตว์ เดียวกัน. เมื่อ เป็น เช่น นี้ ราษฎร ก็ ย่อม ไม่ พอใจ เป็น
 เหตุ ให้ เกิดขัด ขัง พวก ตระกูล สูง แต่ นั้น มา ก็ ได้ เป็น อริ กัน ขึ้น
 ใน ระหว่าง ชาว เมือง อัน เดียว กัน. ใน ไม่ ช้า ก็ เกิด การ จลาจล ขึ้น;
 พวก ตระกูล ต่ำ ที่ ถูก เบียด เบยพ ต่าง คบ คิด กัน รวม เป็น พวก
 เป็น หมู่ เตรียม ตัว จะ ต่อ สู้ กับ พวก ตระกูล สูง ซึ่ง กด จี้ เบียด
 เบยพ ไม่ ย่อม อยู่ ใน บังคับ บัญชา อีก ต่อ ไป.

เมื่อ บ้าน เมือง เกิด จลาจล ขึ้น เช่น นี้ รัฐบาล ไม่ รู้ ว่า จะ ใช้
 อำนาจ อย่างไร ให้ เขา ประอง ดอง กัน ได้; ครั้น จะ ตั้ง สุภา ตระลาการ
 ขึ้น ตัด สิน ว่า พวก ตระกูล ต่ำ เป็น ขบถ คง ไม่ สำเร็จ ได้โดย ง่าย
 เพราะ ก่อน ที่ จะ ตัด สิน ก็ จะต้อง จับกุม คง จะ เกิด สู้รบ ตบ
 มือ กัน ยกใหญ่, ทั้ง สอง ฝ่าย ก็ จะต้อง ตาย กัน ลง เป็น อัน มาก.
 ขุน นาง ข้าราชการ จึง ปฤกษา กัน ใช้ วิธี เอา น้ำ เย็น เข้า ลูบ คือ ส่ง พูต
 ไป พุดจา เกล็ด กล่อม เอาใจ ราษฎร แต่ โดย ดี. ครั้น ปฤกษา กัน
 เสร็จ แล้ว จึง เลือก ตั้ง ท่าน ครู ประโรหิต คน หนึ่ง ชื่อ มะเนนุส
 พร้อม ด้วย พูต อื่น ๆ อีก หลาย นาย ส่ง ไป เจรจา การ ไตร กับ ราษฎร ผู้
 ที่ กระด้าง กระเดื่อง อยู่ นั้น.

ท่าน มะเนนุส คน นี้ มี ผู้ เคารพ นับถือ มาก เพราะ ท่าน เป็น คน
 ดี มี สติ ปัญญา หลัก แหลม, จะ พุด จะ จา อะไร มัก เป็น ที่ เชื่อ ถือ
 ของ คน ทั่วไป เพราะ ฉะนั้น เป็น ที่ หวัง ว่า ท่าน คง จัด การ ให้ สงบ
 เรียบ ร้อย กัน ลง ได้.

ฝ่าย ท่าน มะเนนุสส์ ทูต พิเศษ นั้น พอ ท่าน ไป ถึง ช่อง ของ พวก ขบถ ที่ ภูเขา ซาการาโด จึง พุดจา ซี้ เจง เปรีียบ เทียบ เปน เชน นิยาย ให้ พวก ขบถ เหล่า นั้น ฟัง ว่า :—“ แต่ กาล ก่อน ยัง มี ละครหาขาย ผู้หนึ่ง เคย อยู่ สำราญ ใจ เปน ปรกติ สิ้น กาล นาน; อยู่ มา วัน หนึ่ง บังเอน ได้ บังเกิด เหตุ วิปริต ขึ้น แก่ ชาย คน นั้น คือ มือ, เท้า, ปาก, สิ้น ของ ชาย ผู้ นั้น พา กัน รังเกียจ เกลียด ชัง ท้อง เห็น ไป ว่า ท้อง ไม่ได้ ช่วย ทำ การ งาน อะไร, เปน แต่ นั่ง กิน, นอน กิน วัน ยัง ค่ำ ยัง รุ่ง เสมอ ทุก วัน. แต่ มือ, เท้า ปาก, สิ้น ต้อง เหนื่อย ยาก.

ท่าน มะเนนุสส์ ซี้ เจง เปรีียบ เทียบ.

ต้อง ช่วย กัน หา มา เลี้ยง เสมอ หา ที่ สิ้น สุด มิ ได้; พวก เหล่า นั้น จึง คบ คิด กัน จะ ทรมาน ท้อง ให้ หิว, หวัง จะ ให้ ท้อง รู้ ลึก สำนึก ตัว เสีย บ้าง ว่า ตน เปน คน ซี้ เกียจ เมื่อ คิด เช่น นี้ จึง ได้ ตก ลง

กันว่า แต่ นี้ ไป เท้า จะ หยุด เดิน ไม่ ไป ไหน; มือ จะ ไม่ หยิบ
อาหาร ใส่ ปาก; ปาก จะ ไม่ รับ อม อาหาร; ฟัน จะ ไม่ บด เคี้ยว
อาหาร; ลิ้น จะ ไม่ ชิม รส และ ส่ง อาหาร ลง ไป ใน คอ ดู ที่ หรือ
ท้อง จะ ทำ อย่างไร; เมื่อ ท้อง หิว เข้า ก็ คง จะ ต้อง รับ ทุกข์ ยอม
สารถาพ โทษ เท้า นั้น เอง.

แต่ ว่า พวก มือ, เท้า, ปาก, ลิ้น เหล่า นั้น ความ คิด ยัง อ่อน
ไป ด้วย ว่า ถ้า เข้า ปลา อาหาร มิ ได้ ตก มา ถึง ท้อง ๆ ไม่ได้ กิน อะไร
เลย ร่าง กาย ทั้งหมด คือ ตัว มือ, เท้า, ปาก, ลิ้น นั้น เอง ก็
จะ พา กัน อ่อน เพลีย อิด โรย ไป ตาม กัน; ใน ที่ สุด ใช้ ว่า จะ ต้อง
ตาย แต่ ท้อง เท้า นั้น เมื่อไร มือ, เท้า, ปาก, ลิ้น เอง ก็ จะ ต้อง
พลอย ตาย ไป ตาม กัน ด้วย; นี่ และ ฉนั้น ไต ก็ ดี ก็ เหมือน กับ
ชาติ ของ เรา ใน ทุก วัน นี้ ถ้า ต่าง เกี่ยง แยก ไม่ ประอง ดอง กัน
ชาติ จะ ดำรง อยู่ ได้ อย่างไร :

แท้ จจริง ใน ชาติ ของ เรา ก็ ต้อง มี ผู้ ทำ งาน การ หา เลี้ยง กัน
และ กัน แผนก หนึ่ง เปรียบ เหมือน เปน มือ, เท้า, ปาก, ลิ้น ของ
ชาติ ก็ ว่า ได้ และ อีก แผนก หนึ่ง นั้น คือ พวก ขุน นาง ข้าราชการ
ก็ ต้อง มี ไว้ อีก แผนก หนึ่ง เหมือน กัน สำหรับ จะ เปน ธุระ คิด อ่าน
จัด การ บ้าน เมือง ให้ เรียบ ร้อย ทัว ไป เปรียบ เหมือน เปน ท้อง ของ
ชาติ ก็ ว่า ได้ เพราะ ท้อง มี หน้า ที่ ทำ การ ย่อย เข้า ปลา อาหาร ให้
กลับ เปน เลือด บำรุง เลี้ยง ร่าง กาย ทัว ไป ฉนั้น ไต ขุน นาง ข้าราชการ
เขา ก็ มี หน้า ที่ บำรุง ชาติ ให้ อยู่ เย็น เปน สุข ทัว ไป ฉนั้น . ”

เมื่อ ท่าน มะณูส ได้ ชี้แจง เปรียบ เทียบ เปน เจิง นิยาย ให้
เขา ฟัง ฉนั้น แล้ว, ราษฎร พลเมือง ที่ เปน ขบถ ต่าง ก็ รู้ ลึก โทษ

ผิด ของ ตน ก็ ยินดี กลับ ไป หา นาย ของ ตน ๆ, ทำ ไร่ ไถ นา,
ไป ทัก ไป สัก, พัง บังคับ บัญชา ตาม เคย เช่น ดัง แต่ ก่อน มา; และ
ส่วน บรรดา ขุน นาง ท้าว พระยา ก็ กลับ มี ใจ เอ็นดู กรุณา ต่อ ราษฎร,
ไม่ กด จี้ เบียด เบียด เหมือน แต่ ก่อน, ไม่ ข้ำ กรุง โรมมา ก็ มั่ง คั่ง
บริบูรณ์, รุ่งเรือง งดงาม ดุจ เหมือน เนรมิตร มี อำนาจ ราชศักดิ์
แผ่ไพศาล ไป ใน นา ๆ ประเทศ.

พระ ผู้ เปน เจ้า กับ มนุษย์.

แม่น ต้น ตอ โศก เศร้า เสื่อม สลาย,
อย่า ตื่น ตี ตน ตาย ก่อน ไข้;
มพร้าว อยู่ ถึง ปลาย สูง สุด ยอด นา,
พระ ย่อม บำรุง ให้ เปี่ยม น้ำ ทุก ผล.

ปลา ห่อน หุง ห่อน ซ้อ ภัทรา หาร เลย,
นก ห่อน ทำ ไร่ นา, อิ่ม อ้วน;
บุบผชาติ ไซ้ ต้อง ทา คันธรส รื่น แห;
พระ ย่อม ทำนุ ถ้วน ทัว ทั้ง มนุษย์ เรา.

บทที่ ๑๕.

คำ แผลง พยัญชนะ เช่น เปลี่ยน ตัว ข เป็น ตัว ฆ,
 ตัว จ เป็น ตยฺ, ตัว ช เป็น ทย, ตัว ถ เป็น ส,
 ตัว ผ เป็น ประ, ตัว ประ เป็น บรร ฯลฯ

ภิกขุ ภิกษุ พระ—สงฆ์	ถนัด สนัด จับ—, พัง—
จักขุ จักขุ ดวง—คือ ตา	ถลาย สลาย บุก—, แทะ—
ขมา ษะมา ขอ—โทษ	ผสม ประสม บวก—
นิจ นิตยฺ เสมอ เป็น—	ผจญ ประจัญ—รบ สู้, มาร—
สัจ สัตยฺ ชื่อ—สุจริต	ประจุ บรรจุ —ให้เต็ม
วิชา วิทยา—ความรู้	ประทุก บรรทุก—ลง, —ใส่

จักขุ โรโค คือ โรคใน จักขุ, เช่น ตา ต้อ, ตา
 แดง ฯลฯ. หมอ ยา ก็ รู้จัก ปรุง ยา, ผสม ยา
 เป็น ธรรมดา. ถ้า ค่อย ๆ ประสม เล็ก ผสม น้อย,
 ปี่ หนึ่ง ก็ คง มี หลาย. ตน สนัด ทาง ไหน ก็ ต้อง
 หา กิน ไป ตาม ถนัด ซิ จึง จะ สดวก. คำ สัตยฺ เป็น

วาจาไม่ตาย. การสร้าง ถนน และ สพาน เป็น กิจ
กุศล ส่วนหนึ่ง. ให้ ผจญ คน ชั่ว ด้วย ความดี. วิชา
ใดไม่ว่า อย่าให้มีความขี้เกียจมา เป็น ศัตรูประจัญ
ใจ. วิทยา ทั้ง หหมด จะ ชำนาญ ก็ เพราะ ฝึก ฝน อยู่
เป็น นิตย. พระ ผู้ เป็น เจ้า ทรง จำเริญ อยู่ เสมอ
เป็น นิจ นิรันดร. เมื่อ เขา มา ขอ ษะมา โทษ, ก็ ควร
รับ ขมา เขา.

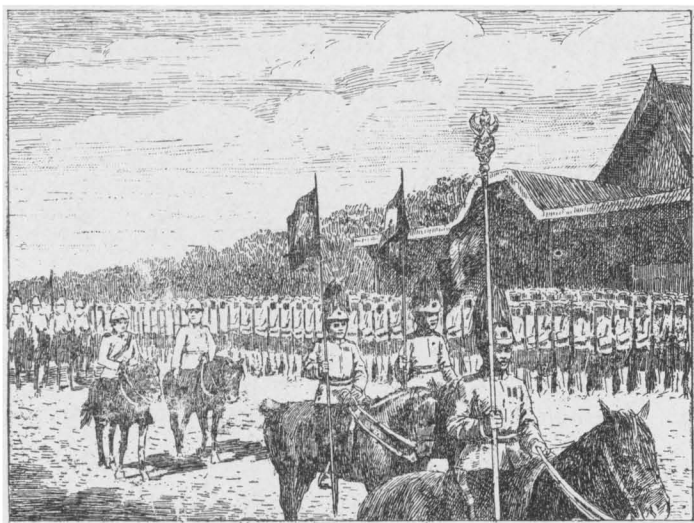
บท ที่ ๘๐.

ครุฑา ของ นาย พนม.

วัน หนึ่ง เด็ก พนม ชาว ไร่ สัปรศ แขวง เมือง ปราจีน ฝ้าย ตวัน
ออก ได้ เข้า มา เขี่ยม ท่าน หมื่นแม่เฒ่า นาย ทหาร ปืน ใหญ่ ขึ้น เก่า ๆ
ผู้ เป็น ลุง อยู่ ใน กรุง เทพ ฯ. วัน หนึ่ง ขณะ เมื่อ เด็ก พนม มา พัก
อยู่ที่ บ้าน คุณ ลุง นั้น มี การ กริชา ทหาร ที่ ท้อง สนาม หลวง, ท่าน
หมื่นแม่เฒ่า กับ เด็ก พนม หลาน ชาย ได้ พา กัน ออก ไป ขึ้น ดู อยู่
ที่ ริม ถนน ข้าง สพาน ผ่านพิภพลีลา แล เห็น ขบวน กริชา ได้ ถนัด
ชัด เจน ดี.

เด็ก พนม แล เห็น ทหาร ม้า, ทหาร ราบ, บ้าง ถือ ปืน, บ้าง ถือ ดาบ, เดิน เปน แถว ๆ สลับ รวบรวม; มี คน ที่ กลอง นำ หน้า ดัง ตะระระ ๆ, ตะระระ ตะตะ ! ฟัง ดู ก็ เฟลใจ. แล ดู อยู่ เปน ครู่ นี้นี้ แล้ว เด็ก พนม เอ่ย ถาม ท่าน หมื่นแม่ ว่า :—“ ลุง จำ ! ทหาร ทุก กอง มี แตร และ กลอง นำ หน้า เหมือน กัน หหมด ทุก ๆ กอง, แต่ ชง นั้น ทำไม

กอง เมื่อ แต่ ก็ นี้น เห็น เปน รูป นก กางปีก

ไม่ เหมือน กัน ? ยอด ชง บาง คัน ก็ กลม, บาง คัน ก็ แหลม เปน หอก และ อีก กอง หนึ่ง ซึ่ง เดิน ผ่าน มา ตรง หน้า เรา เมื่อ แต่ ก็ นี้น เห็น เปน รูป นก กางปีก ทำไม กัน ? ”

ท่าน หมื่นแม่ บอก ว่า :—“ ชง ยอด แหลม, ยอด กลม, ฟัน ผ้า

ตามสี่สลับก้นนั้น เป็นธงประจำชาติไทยเราอย่างไรละ เรียก
ว่า ธงไตรรงค์, ไม่ว่าที่ไหน, ถ้ามีพ่อค้าราษฎรไทย ก็ชักธง
ไตรรงค์นี้ขึ้นไว้ เป็นสำคัญ หมายถึงรู้ว่าตนเป็นคนไทย และ
ธงพิเศษ ที่เจ้าเห็น เป็นนกกางปีกบนยอดก้นนั้น เป็นธงทหาร
บก, รูปนกนั้น เป็นรูปครุฑ."

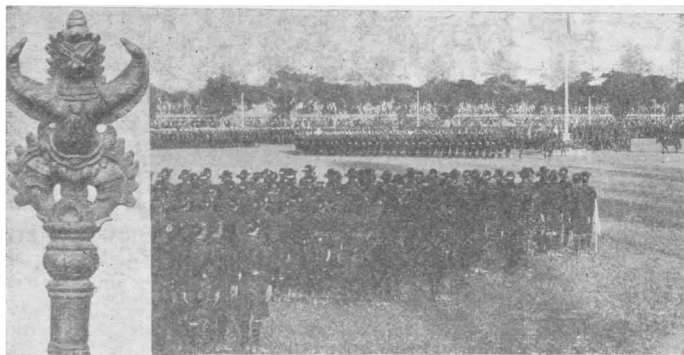
เด็กพนมจึงว่า :—" อ้อจริง ! ผมจำได้แล้ว ! รูปครุฑผม
เคยเห็นถนัดมาที่หนึ่งแล้ว คือคราวเขาขุดได้ ในบริเวณวัด
กฤษตัง ที่ตำบลโคกวัด ในดงศรีมหาโพธิ์ ข้างๆบ้านผม เป็น
รูปที่หล่อด้วยทองสำริด เหมือนกับตัวที่ติดอยู่บนก้นธงพิเศษ
นี้แหละ, ไม่มีผิดกันเลย ! ครั้งเมื่อในหลวงเสด็จประพาส
เมืองปรานจีน เมื่อศก ๑๙๑๒, คุณพ่อเปร้ว เจ้าวัดๆกฤษตัง
ตำบลนั้น ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯถวาย, พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ทรงยินดีรับด้วยความชอบใจ, แล้วครุฑตัวนั้น จะ
อย่างไรกันต่อไป, ผมหาทราบไม่ ! "

ท่านหมื่นแมนตอบว่า :—" อ้าว ! ก็ครุฑที่คุณพ่อเปร้วทูล
เกล้าฯถวายนั้น ไม่ใช่อื่นไกลที่ไหน, คือครุฑที่เจ้าได้แลเห็น
บนยอดก้นธงพิเศษนี้นี่เอง ! " พ่อเด็กพนมรู้ว่า ครุฑที่เขา
เห็นนั้นเป็นครุฑที่เขาขุดได้ที่ริมๆบ้านของตน ก็ให้รู้สึกมี
ความปลื้มอกปลื้มใจขึ้นทันที.

ท่านหมื่นแมนจึงเล่าต่อไปให้หลานฟังว่า :—" ที่ตำบลโคกวัด
ในดงศรีมหาโพธิ์ ตรงกับบ้านที่เจ้าอยู่นั้น เดิมเคยเป็นเมือง
ใหญ่ตั้งมั่นคงถาวร, แต่บัดนี้ บุปผสาละหักพัง ร้างเป็นป่า
เป็นสวนไปหมดแล้ว เหลืออยู่ก็แต่สระกับรากกำแพงเป็น

พยาน บ้าง เปน แห้ง ๆ หลาน ก็ รู้ มิ ใช่ว่า หรือ ? ”

—“ เรื่อง เมือง โบราณ นั้น ผม ไม่ ยัก ทราบ เลย ขอรับ คุณ ลุง : แต่ สระ กับ กำแพง หัก ๆ พัง ๆ, กับ รูป พระ, รูป เทวดา อย่าง แหก ๆ เห็น เขา ขุด ได้ มี อยู่ บ้าง จริง ! ”

“รูป นั้น เปน รูป ครุฑ.”

—“ นั้น แหละ ! สิ่ง ของ เหล่า นี้ ก็ เปน พยาน อ่าง ให้ เห็น ชัด ว่า แต่ ก่อน ใน ดง ศรี มหาโพธิ์ นั้น เคย เปน เมือง ใหญ่ มา คราว หนึ่ง เปน เน้, เพราะ เหตุ ฉนั้น พระ บาท สมเด็จ พระ รามาธิบดี ที่ หก ซึ่ง เสวย ราช สมบัติ โดย สวัสดิภาพ อยู่ ใน ประเทศ สยาม เรา ทุก วัน นี้ จึง ทรง พระ ดำริห์ เห็น ไป ว่า ครุฑ ที่ คุณ พ่อ เปรรู้ นำ ขึ้น ทุล เกล้า ๆ ถวาย นั้น ขรอย จะ เปน คัน ธง สำหรับ นำ ทัพ ของ กระษัตริย์ โบราณ ตก ค้าง อยู่ ที่ นั้น; พระ องค์ จึง รับสั่ง โปรด ให้ ช่อม แชม ครุฑ นั้น ให้ งดงาม เพื่อ ติด คัน ธง ดัง เดิม และ ทรง โปรด ให้ ช่าง สติง หลวง บัก トラ แผ่นดิน เปน ทอง ไว้ กลาง ธง, แล้ว พระ องค์ ทรง เอา เส้น

พระ เกษา บรรจุ ไว้ ใน ยอด คัน ธง, พระ ราชทาน ให้ เปน ธง สำคัญ ประจำ ทပ် บก; ธง คัน นี้ ไม่ ว่า ยก ไป ทาง ใด ก็ เปน ประดู่ หนึ่ง ว่า พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หั้ว เสด็จ ประทับ อยู่ ด้วย :

นี่ เนอะ หลาน ! ขึ้น ชื่อ ว่า ธง แล้ว, ไม่ ว่า ชนชาติ ใด, เมือง ใด, เขา ก็ กระทำ ความ เคารพ นับถือ เสมือน หนึ่ง เคารพ แก่ พระ มหา กระษัตริย์; ด้วย ว่า ธง ถึง แม้ ว่า เปน แต่ ฝืน ผ้าย ก็ จริง ก็ ไม่ เหมือน ฝืน ผ้าย ธรรมดา ! เมื่อ เรา เห็น ธง เข้า แล้ว ก็ ประดู่ หนึ่ง ว่า เรา ได้ เห็น บรรดา พระ มหา กระษัตริย์ และ ปู่ ย่า ตา ยาย แต่ โบราณ มา จน ทุก วัน นี้ ขึ้น อยู่ จำเพาะ หน้า แล้ว ส่ง บรรดา เราทั้งหลาย ทั้งปวง ผู้ เปน ลูก หลาน ของ ท่าน ว่า :—“ ลูก เอ๋ย ! หลาน เอ๋ย ! เรา ได้ พร้อม กัน รักษา ธง นี้ อย่าง แก้ว นัชนัดา พวก เจ้า จง พร้อม กัน ประพฤติ ดี อย่า ให้ ใคร ดูหมิ่น ธง ได้ เปน อัน ขาด ! อย่า ให้ ตก ไป ใน เงื้อม มือ ของ ศัตรู หมู่ บั๊จจามิตร เลย ! พวก เจ้า ก็ ขึ้น ชื่อ ว่า เปน ไทย เหมือน เรา ถึง จะ เสีย ชีพ ก็ อย่า เสีย ชื่อ ไทย ของ เรา ผู้ เปน ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่ง ได้ ป้อง กัน รักษา ธง ของ ชาติ ไทย นี้ ให้ มี อิศริยยศ แต่ ปฐมกาล มา จน ตราบ เท่า ทุก วัน นี้ ! จะ เปน จะ ตาย ก็ ดี ขอ ให้ อยู่ ใน ร่ม ธง สยาม นี้ เสมอ เปน นิติย์ เกิด ! ”

ขณะ นั้น พวก ทหาร ทุก หมวด ทุก หมู่ ทั่ว ท้อง สามม หลวง กำลัง ขึ้น ระวางตรง กระทำ วันทยาวัธ ต่อ ธง ชาติ พร้อม กัน, ท่าน หมั้น-เม่น กับ เด็ก พนม ก็ เปิด หมวก คำนับ รับ ไชโย ! โห้ ฮิ้ว ! กับ เขา ครบ สาม ลา แล้ว ก็ พา กัน ไป เทียว ดู อะไร ต่อ อะไร ใน ที่ อื่น ต่อไป.

เนอะ พ่อหนู ! ธงของใครๆนับถือ, หนูมี มือ จิตร์ ใจ ให้ เหมือน เขา, จง นับถือ ธง ไชย ของ ไทย เรา, ชู ให้ เขา เห็น ทั่ว ว่า ตัว ไทย !

บทที่ ๘๑.

นิยาย จรเข้ไม่มี ลิ่น.

เรื่อง กุมภี ไม่มี ลิ่น ยิน ไหม หนู? สุนทร ภู่ ท่าน ก็ เคย เฉลย ไช,
 มา ถอะ มา, ข้า จะ เล่า ให้ เข้าใจ. กะต่าย ไพร เดิม ลง กิน คงคา;
 จรเข้ หนึ่ง เห็น เขมัน หมาย; พอ กะต่าย ลง กิน ที่ ดิน ท่า,
 ก็ ผุด โพล่ง พังพาบ ขึ้น คาบ พา, คำราม ร่า, ร้อง ครีม กระหึ่ม ครวญ.

กะต่าย น้อย นึก ฉลาด ประภาษ ว่า “เฮ้ย กุมภี อย่า คิด ให้ ผิด ผวน !
 ร้อง ฮือ ! ฮือ ! ทำ อุทาม คำราม รวน, ไม่ เห็น ควร คิด เกรง เท่า ชี ฑา !
 ถ้า จะ ร้อง “ฮา ! ฮา ! และ น่า กลัว; พ่อ ทุน หั่ว ภู ขอ วาน อย่า ว่า !”
 จรเข้ โต ใจ งาม เวลา บัญญา ก็ ร้อง ฮา ! คิด เห็น ว่า เป็น ดี.

ครั้น ร้อง ฮา ! อ้า ปาก ไม่ ท้น หับ, กะต่าย ผลับ โดด โพล่ง ไชยง หนี;
 อ้าย กุมภี ลิ่น นั้น ขาด ท้น ที่ ด้วย เหตุ ที่ ถูก ถีบ กะต่าย ไพร.
 แต่ นั้น มา กุมภี ไม่มี ลิ่น; กะต่าย กลัว กุมภี ไม่ ลง ได้,
 จึง ต้อง กิน น้ำ ค้าง ที่ กลาง ไพร, จะ เท็จ จริง อย่างไร ไม่ รู้ เลย.

บท ที่ ๘๒.

คำ แผลง ตัว ว เปน ตัว พ ความ ก็ ยัง คง อยู่ ตาม เดิม.

วานร พานร	—คือ ลิง	วินาศ พินาศ	—ฉิบหาย
วาณิช พาณิช	พ่อ ค้า—	วิจิตร พิจิตร	งาม—
วิทยา พิตยา	—ศาสตร์	วิธี พิธี	แบบ—
วินิจ พินิจ	—ฉัย	วิบัติ พิบัติ	ภัย—
วรรณ พรรณ	สุ—คือ ทอง	วิมล พิมล	พระ—ธรรม
วิเศษ พิเศษ	ดี—	ประเวณี, ประเพณี	ธรรมเนียม—

—:—

วงศ์ —ตระกูล, ญาติ—	วงศ์ —ประยูร, —พันธุ์
วง —กลม, —เวียน	วง ป่า,—, —อ้อ—แซม

—:—

วง หนึ่ง แบ่ง เปน ๓๖๐ ส่วน ๆ หนึ่ง เรียกว่าองษา
หนึ่ง. อย่า ชุบ เลี้ยง เพียง แต่ วงศ์ พงศ์ ประยูร, ต้อง
เกื้อ กูล คน ทั่ว ไป ไม่ ลำเอียง. โลภียสมบัติ ย่อม
ถึง ซึ่ง วิบัติ พิบัติ ง่าย. ไม่ มี โจร สลัด เรือ ลูกค้า
วาณิช จึง จะ ไป มา ค้า ขาย ได้ สบาย. ถึง มี ความรู้

วิเศษ อย่างไร, ถ้าไม่มีใครช่วย เชิดชูให้ คน เขา รู้
 เห็น แล้ว ก็ ไม่ พิเศษ อะไร. กรม พระราชพิธี ขึ้น
 กับ กระทรวง วัง. นับ วัน ขึ้น แรม เป็น วิธี อย่าง โบ-
 ราน. เมือง สุพรรณ อยู่ ทิศ ตะวัน ตก, และ เมือง
 สุพรรณภูมิ อยู่ ทิศ ตะวัน ออก. ไทย ครั้ง โบราณ เมื่อ
 ย่ำค่ำ เคย ตี กลอง “ ย่ำ พระสุรศรี ”; เมื่อ เกิด เพลิง
 ไหม้ ก็ ตี กลอง “ อัคคีพินาศ ” แล้ว เมื่อ เกิด คีกร
 ก็ ตี กลอง “ พิฆาฏไพรี ” เป็น สัญญา ให้ รู้ กัน.

บท ที่ ๘๓.

เรือ ตีตานิก.

วิชา ความรู้ ถ้า จะ ใช้ ตาม สมควร ก็ เป็น ของ ดี มี ประโยชน์
 มาก; แต่ หาก ว่า ใคร จะ มัว แต่ ไว้ เนื้อ เชื้อ ใจ ใน วิชา ความรู้
 และ สติ ปัญญา ของ ตน ทำ เดียว, ไม่ ขอ พระ บารมี ของ พระ ผู้
 เป็น เจ้า เป็น ที่ พึ่ง อัน สำคัญ ยิ่ง ใหญ่ กว่า อะไร หมด นั้น แล้ว ความ
 อันตราย ที่ อาจ จะ ไม่ แคล้ว คลาด จาก ผู้ นั้น ไป ได้ นั้น ใด ก็
 เหมือน ไม้ เท้า ซึ่ง มี ไว้ สำหรับ พยุง ตัว กัน หกล้ม หรือ สำหรับ
 ตี สุนัข สัตว์ ร้าย ต่าง ๆ ที่ จะ ขบ กัด เรา. แต่ กลับ ตา ถือ ไม้ เท้า

ด้วย วางใจ แต่ไม่เท่าเสียทีเดียวนั้น ไม่ได้, ผิดประเพณี; ทำเช่นนั้น ก็เท่ากับจะให้ปากแตก, หน้าฟก บวม เท่านั้น.

ในที่นี้ จะขอ นำเอา เรื่อง ที่ เปน จริง เรื่อง หนึ่ง มา ไว้ เปน ตัวอย่าง ให้ เห็น ชัด ว่า ถึง แม้ วิชา ดี วิเศษ สัก เพียง ใด ก็ ยัง เอา วิชา เปน สรรณะ ที่ พึ่ง อัน แท้ จริง มิ ได้ :

เมื่อ ศก ๑๙๑๒ นาย ช่าง ชาว ยุโรป ได้ ต่อ เรือ กำปั่น ลำ หนึ่ง ตั้งชื่อ เรียกว่า “เรือ ดิตานิก” แปลว่า เรือ มหาอสุรภัย อธิบาย ความมุ่งหมาย ของ ผู้ ที่ ตั้ง ชื่อ เรือ ลำ นั้น ก็ ราว กับ อวด ว่า เปน เรือ ไม่รู้จัก จม เพราะ ทำ ดี วิเศษ กว่า เรือ ทุก ๆ ลำ ซึ่ง เคย มี มา ใน โลก แต่ ก่อน, เข้าใจ ว่า ถึง คลื่น จะ ใหญ่ โท สัก เท่าไร, พายุ รุนแรง อย่างไม่ เรือ ลำ นั้น เปน ไม่ ต้อง กลัว :

แท้จริง ก็ นำ ขม พิทยา ความรู้ ของ นาย ช่าง ที่ ได้ สร้าง เรือ ลำ นั้น ว่า ช่าง เชี่ยวชาญ นี้ กะไร ! ประดิษฐ์ ประคอง ให้ ใหญ่ โทมหึมมา, มี ขนาด ยาว ตั้ง ๕๕๐ วา, ขนาด กว้าง ตั้ง ๑๕ วา, ดูอย่าง กับ มหา ปราสาท ราชวัง ก็ ว่า ได้. มี ดาษ ฟ้า ช้อน กัน ถึง ๔ ชั้น มี ทั้ง สวน อุทยาน สำหรับ ให้ คน เดิน เล่น ปลัอย อารมณ์ ชม ดอกไม้; มี ทั้ง ห้อง น้ำ, ห้อง นอน, ห้อง กิน อยู่ สุข บุห์ร เต็ม รำ ก็ ล้วน ประดับ ประดา ไป ด้วย เครื่อง ใช้ ไม้ สร้อย อัน วิจิตร งดงาม ต่าง ๆ; มี ทั้ง ห้อง เล็ก, ห้อง ใหญ่ สำหรับ ทำ กิจ การ เกี่ยว แก่ การ เดิน เรือ เช่น ห้อง เครื่อง จักร กลไก, ห้อง วิทยุ โทรเลข สำหรับ ใช้ บอก เหตุ แก่ เรือ ลำ อื่น ที่ ท่อง เทียว ไป ใน กลาง ทะเล; มี ทั้ง ห้อง พิเศษ ตั้ง ร้อย พัน ห้อง สำหรับ อัด ลม ไว้ ให้ เรือ ลอย เพื่อ หาก ว่า เรือ จะ เกิด รั่ว, เกิด หลุ ใน ที่ ใด ที่ หนึ่ง และมี อะไร ต่อ มี อะไร อีก

เหลือ ที่จะ พรรณนา ให้ จบ ได้ ใน คราว เดียว ว่า แต่ ว่า ครบ ไป ด้วย เครื่อง ใช้, เครื่อง เล่น ใหม่ ๆ พิเศษ พิศดาร วิจารณ์ และ สวยงาม ต่าง ๆ อย่าง ที่ ว่า เกิด มา ยัง ไม่ เคย เห็น; ราว กับ ว่า คน ที่ จะ โดย สาน ไป ใน เรือ ดิทานิก นั้น จะ ได้ แต่ ฟัง เครื่อง ดนตรี มโหรี ดีด สี ดี เป่า กล่อม ไป ตลอด หน ทาง จน ต่าง คน ต่าง จะ ลืม ว่า ตัว อยู่ กลาง ทะเล มหาสมุทร นี่ก็ เสีย ว่า ยัง อยู่ ใน บ้าน พร้อม หน้า ญาติวงศ์ พงศา พี่ น้อง ของ ตน ก็ ว่า ได้.

มา เมื่อ วันที่ ๑๕ เดือน เมษายน ปี ๑๙๑๒ นั้น เขา ได้ เอา เรือ ดิทานิก ลำ นี้ ออก เดิน ทะเล เป็น ครั้ง แรก. ชาว เมือง พา กัน โดย สาน ไป เทียบ ทะเล เล่น ใน เทียบ แรก นั้น นับ ตั้ง ๒๐๐๐ คน กว่า ดู ราว กับ บรรทุก เอา เมือง ไป เสีย ทั้ง เมือง. วัน นั้น พอ ตก กลาง ค่ำ, อากาศ แจ่ม แจ่ม, ดวง พระ จันทร ก็ ส่อง สว่าง กระจ่าง แจ่ม ทั่ว ท้อง ฟ้า, ลม พัด เรื่อย ๆ เบื่อย ๆ หวล ระริน ดู เปน ที่ บรรเทิง ใจ ของ คน โดย สาน ทั่ว ไป.

บาง คน ก็ อ่าน หนังสือ, บาง คน ก็ เดิน รำ ทำ เพลง, บาง คน ก็ คุย กัน เล่น, บาง คน นอน ลง ใน เก้าอี้ ยาว ออก ปาก ชม เรือ ดิทานิก เปน ร้อย แปร ประการ ว่า :—“ แหม ! ดี จริง ! ” แต่ อนิจจา เอ๊ย ! ต่าง มิ รู้ เลย ว่า เรือ ดิทานิก อัน มหา วิเศษ นี้ เอง เปน เรือ เจ้า กรรม พา ตัว ให้ ไป หา ที่ ตาย, เพราะ ที่ แห้ เรือ เล่น มา ไม่ ทน ได้ ช้า นาน เท่าไร ก็ บังเอิน ไป เกย เกาะ น้ำ แข็ง ซึ่งมี ลอย อยู่ ใน กลาง ทะเล อัศจรรย์ นั้น, เรือ ดิทานิก อัน วิเศษ ไม่ กลัว ภัย ก็ แหก แล่ง ออก ไป ตั้ง แต่ หัว ถึง ท้าย ราว กับ แตงโม ผ่า สอง แต่ ชีก็ ยัง ไม่ ขาด จาก กัน.

ก็ เหตุ ไฉน หนอ ถึง ได้ มี เหตุ เชิญ เช่น นี้ ? มี เครื่อง โน่น, เครื่อง นี้ เปน พิธี กัน อันตราย ก็ ต่าง ๆ, กลาสี คน ลูก เรือ หรือ ก็ มี ทั้ง ๑๐๐ คน กว่า, กล้อง ส่อง ล้วน แต่ ดี วิเศษ, พระ จันทร ก็ ส่อง แสง สว่าง เกือบ เท่า กลาง วัน, ทั้ง กับ ต้น ต้น หน คน เดิน เรือ ก็ รอบ รู้ ขำนิ ขำนาญ ใน พิทยาศาสตร์ การ เดิน เรือ ทั้ง นั้น ! ข้อ นี้ ยัง เปน ปัญหา อยู่ จน ตราบ เท่า ทุก วัน นี้ ! แต่ ที่ ไม่ เปน ปัญหา แล้ว นั้น คือ ว่า ถึง แม้ วิชา จะ ดี วิเศษ สัก เท่า ไฉ ก็ ดี, ยัง ไร้ เนื้อ เชื้อ ใจ ไม่ได้ ตลอด, ไร้ ใจ ได้ ก็ แต่ ใน พระ ผู้ เปน เจ้า ซึ่ง เปน ต้น สาย ปลาย เหตุ แห่ง สรรพ วิทยา ความ รู้ ต่าง ๆ พระ องค์ เดียว !

แต่นั้น แลละ ! เรือ ติดานิก จะได้ จม ด้วย เหตุ ไฉ ก็ ตาม ขอ งด ไร้ ก่อน เพื่อ กลับ กล่าว ไป ถึง บรรดา คน โดย สาม ซึ่ง อยู่ ใน เรือ ลำ นั้น.

พอ กระแส น้ำ ค่อย ๆ ชะเอว ริน ๆ ไหล เข้า ท้อง เรือ, กับ ต้น เห็น จะ ไม่ พ้น จาก ความ วินาศ อันตราย นี้ ได้ แล้ว จึง สั่ง ให้ กลาสี, ลูก เรือ รีบ ช่วย กัน เอา เรือ บด หย่อน ลง มา รับ คน โดย สาม. ตรง นี้ นำ ขม บรรดา เศรษฐี ฤๅหบดี และ พ่อ ค้า พาณิชทั้งหลาย ว่า ช่าง กล้า เหลือ เกิน. สม เปน ชาย แท้ ๆ ! มิ ได้ อาลัย ใน ชีวิต และ ทรัพย์สมบัติ, คิด อยู่ ก็ แต่ จะ จัด เอา เด็ก ๆ และ ผู้ หญิง ส่ง ลง ไป ใน เรือ ลำ เล็ก ให้ รอด พ้น จาก อันตราย นี้ ได้ ก่อน ครั้น ช่วย เขา ลง เรือ เสร็จ แล้ว คน โดย สาม ทั้งหลาย ที่ เปน ผู้ ชาย เห็น ไม่ มี ห่วง ที่ จะ เอา ตัว รอด ได้ เพราะ เรือ ลำ เล็ก ไม่ พอ เข้า ใจ ว่า จะ พา กัน บ่น พิรี พิไร หรือ ? เปล่า เลย ! เขาทั้งหลาย ซึ่ง เมื่อ แต่ ก็ นี้ ยัง กำลัง หลง ไป ด้วย ความ สนุก สนาน มัว แต่ สรรเสริญ คุณ ของ วิชา

ความรู้ หา ได้ นึก ถึง พระ ถึง เจ้า ไม่ ก็ กลับ ใจ ได้ สติ พา กัน ขึ้น
ไป บน ดาษ ฟ้า ขึ้น บน จับ เอา บท เพลง สวด “ นีเรอร์ตุธิ ! ไม่คือด ! ”
ซึ่ง เป็น เพลง ที่ รู้ กัน ทัว ไป ใน เมือง นอก, ฝ่าย พวก นักแดร, นัก
ดนตรี ก็ จับ เอา เครื่อง มา ตี ตี เป่า รับ กับ เพลง ร้อง สรรเสริญ
พระ บารมี แห่ง พระ พุทธเจ้า ขึ้น พร้อม กัน เปน ใจ ความ ว่า :

“ ไกล เอ๋ย ! ไกล ถึง ” พระ ผู้ ซึ่ง ทรง สถิต สรรว สวรรค์ !

ความ ทุกข์ ไข้ ญ เปน ประหนึ่ง นำ จรล ให้ คน บรรลุ สบ พบ พระ องค์ !”

... ก็ พอ ดี น้ำ เฟียบ ลำ เรือ, เขาทั้งหลาย ซึ่ง กำลัง คอย รับ ความ
ตาย อยู่ นั้น ก็ เงียบ เสียง ลง ไป ทั้ง ๑๖๐๐ คน เศษ, เปน ที่ น่า ชม,
น่า สรรเสริญ อย่าง ยิ่ง : ขรอย ว่า เวลา นั้น เทพยดา ใน ชั้น ฟ้า ต่าง จะ
ได้ ยืน พระ หัตถ์ รับ เขาทั้งหลาย เหล่า นั้น เข้า ไป สู่ เฉพาะ พระ พักตร์
แห่ง พระ พุทธเจ้า ให้ สม กับ บท ที่ เขา ขับ ค้าง อยู่ นั้น ว่า “ไกล เอ๋ย !
ไกล ถึง ...”

อยาก พบประสพ แม่

คือ คำ สนทนา ใน ระหว่าง สัปบุรุษ คฤศตัง กับ แม่ พระ.

สัปบุรุษ

“อยาก พบ สบ แม่ ลูก ตัง ตา แล
ถึง พระ โนม ศรี ลูก อยาก ชม พักตร์
พระ แม่ มารีย์ โปรด บอก วิถี
เถิด พระ มารดร !”

แม่ พระ

อยากพบ ประสพ แม่ จง พึง แต่ คำ แม่ สอน
 เมตตา ประชากร มนะ เอื้อ เกื้อ การุญ;
 หมู่มิตร และ อมิตร ก็ จง คิด ช่วย เจือ จุน
 พระ องค์ คง เกื้อ หนุน ให้ ลูก พบ กับ มารดา !

สัพบุรุษ

อยาก พบ สบ แม่

แม่ พระ

อยาก พบ ประสพ แม่ ก็ อย่า แพ้ แก่ ตัณหา
 โลก หลง และ โกรธา ปิศาจ ร้าย ใจ ทมิฬ.
 เมื่อ มัน กระชั้น เรือก อย่า สำ เน้น ยก สำ เนียง ยิน
 พักตร์ ลูก ก็ คง ฝัน ไป เห็น หน้า มาตृรงค์.

สัพบุรุษ

อยาก พบ สบ แม่

แม่ พระ

อยาก พบ ประสพ แม่ ก็ ให้ แผ่น้ำ จิตร จง
 รัก ต่อ พระ ผู้ ทรง สุจริต ด้วย เต็ม ใจ
 คุณ ทาน หมั่น สรร เสริญ บมิ เมิน เสมอ ไป

ตั้ง นี ก็ คงได้

ประสพ แม่ นฤมลทิน.

สัพบุรุษ

อยาก พบ สบ แม่

.

แม่ พระ

อยาก พบ ประสพ แม่	ให้ หมั่น แก่ บาป รับ ศีล
เมื่อ ตน มี รากิน	อุบัติ ดล เปน บาป กรรม
จง ขอ สาราภาพ	ขะมา บาป ที่ ตน ทำ
เช่น นี้ แหละ ชัก นำ	ให้ พบ แม่ พระ ทรง ญาณ

สัพบุรุษ

อยาก พบ สบ แม่

.

แม่ พระ

อยาก พบ ประสพ แม่	เมื่อ นิ่ง แน่ เดะ สัจจาร
เรียก แม่ ทุก วัน วาร	จะได้ ช่วย เมื่อ ม้วย มรณ
เข้า คำ เมื่อ ทำ ไต	ให้ ลูก ไหว้ พระ ภูธร
พระ องค์ จะ อวย พร	ให้ ลูก พบ ประสพ เอย.

สำนึก ตน ว่า ตัว มี ความ ผิด, ก็ให้ ลูกะโทษ ซิ จึง จะ
 ถูก ! แจก จำย ทานให้ แก่ ผู้ ชัด สน, ก็ เท่า กับ
 จำหน่าย ความ สุขให้ แก่ เขา อย่า บังอาจ ไป ใช้
 อำนาจ ใน ทาง ผิด จะ เสีย การ. คน ซื่อ ตรง ไม่ ลำ-
 เอียง เอียง ข้าง ใคร. รูป สวย เจริญ ตา, ใจ งาม จำเริญ
 ใจ. ถึง จะ เปลี่ยน เสียง สำเนียง พุด, ถ้า ตัว ไม่ ดี
 เขา คง รู้ ขึ้น สัก วัน.

บท ที่ ๘๕.

การ เล่น ลูก ข้าง.

วัน หนึ่ง นาย จรัส กับ นาย จรัส สอง คน พี่ น้อง มา นั่ง แก่ คำ
 ทาย กัน เล่น สนุก ๆ; นาย จรัส ผู้ พี่ ถาม น้อง ว่า :—“ อะไร เอ๊ย ?
 หิ่ง ๆ มิ ใชั ผึ้ง ภูมรา, เอกะ บาทา, จะเร ๆ ? ” นาย จรัส ก็ ตอบว่า :
 —“ มัน ก็ ลูก ข้าง น่ะ ซิ ! เมื่อ ขว้าง มัน ลง, เสียง ก็ หิ่ง ๆ เตื่อย
 เตียว, เที้ยว หมุน ไป ! ”

ขณะ นั้น ท่าน ขุน กำจัด ผู้ บิดา มา ได้ ยิน ดัง นั้น ก็ ถาม ว่า
 —“ เอ๊ะ ! เจ้า เล่น ลูก ข้าง ด้วย หรือ ? จึง รู้ จัก ทาย, รู้ จัก แก่
 กัน ดัง นี้ ! ”

เด็กสองคนก็ตอบว่า :—“ เปล่า ขอรับ ! ลูกข้าง กระผม ไม่ได้เล่น ! ที่บ้าน คุณ พ่อ ก็ รู้ อยู่ แล้ว ว่า ไม่ได้ เล่น ; และ ที่ โรงเรียน เขาก็ ห้าม กวด ขัน แข่ง แรง, เพราะ กลัว จะ เกิด เหตุ อันตราย ขึ้น แก่ นักเรียน ! ” แล้ว นาย จรัส ผู้ น้อย ซึ่ง เปน เด็ก มีนิสัย อ่อน สุภาพ มาก ก็ พูด เติม ท้าย คน เดียว ว่า :—“ ลูก ข้าง ผม ไม่ กล้า เล่น ดอก ขอรับ คุณ พ่อ ! เพราะ เมื่อ วัน ก่อน นี้, ผม ได้ เห็น นาย สิริ, เพื่อน นักเรียน ชั้น เดียว กัน กับ ผม ถูก ลูก ข้าง เข้า หัวแตก เปน แผล เล็ก ! แหม ! ร้อง ให้ อื้อ ! อื้อ ! อยู่ เปน นาน, นำ สงสาร เหลือ เกิน ! ”

ท่าน ขุน กำจัด เห็น ลูก พูด อย่าง รู้ ผิด รู้ ถูก เช่น นี้ ทั้ง ได้ ยิน ลูก คน เล็ก ว่า ไม่ กล้า เล่น เพราะ กลัว จะ ไป ถูก เพื่อน เข้า ก็ ดีใจ จึง พูด กับ ลูก ต่อ ไป ว่า :—“ จริง ! เล่น ชนิด ที่ อาจ ทำให้ เกิด ภัยอันตราย ได้ นั้น เปน การ ไม่ สมควร, เพราะ ต้อง เกิด พ้อง ร้อง ทำ ขวัญ กัน ยู่ ก็ มี, แต่ ความ กลัว ชนิด นี้ ถึง ว่า ดี กว่า ไม่ กลัว เลย ก็ จริง ก็ ดี แต่ สำหรับ คน หัว ไม้ หัว ตอ เปน ต้น, ถ้า สำหรับ คน ที่อยาก จะ เปน เด็ก ดี จริง แล้ว, อย่า ว่า แต่ ไม่ เล่น เพราะ กลัว จะ เกิด ถ้อช เกิด ความ, เรียบ ค่า ทำ ขวัญ หรือ ชั้น ที่ สุด กลัว ติดถูก ติด ตราง เท่า นั้น เลย, ยัง ควร จะ ต้อง นึก สงสาร ถึง ผู้ ที่ เขา จะ ถูก บาดเจ็บ ปวด ร้อง ครวญ คราง อย่าง น่า สมเพช เวทนา อีก ด้วย ! ”

แล้ว ท่าน ขุน กำจัด ก็ ได้ เล่า ต่อ ไป ว่า :—“ นี่ แน่ะ เจ้า สอง คน ! พ่อ จะ เล่า เรื่อง ลูก ข้าง ให้ ฟัง สัก เรื่อง หนึ่ง ! ลูก ข้าง นี้ ของ คนโบราณ เขาก็ มี แต่ เขา ไม่ ได้ ทำ ไว้ เพียง ให้ เด็ก เล่น สนุก ๆ เหมือนอย่าง เด็ก ทุก วัน นี้. เช่น เมื่อ ครั้ง กรุง ศุโขทัย เปน เมือง หลวง นั้น,

เขาใช้ ลูก ข่าง เปน เหมือน หมอดู สำหรับ ทำนาย ดี ชั่ว ใน กาล ภายหน้า. ”

นาย จรัส จึง ถาม ว่า :—“ ลูก ข่าง โบราณ มัน พูด บอก ดี บอก ชั่ว ได้ เหมือน คน เจียว หรือ ขอรับ ? ”

ท่าน ขุน กำจัด ตอบ ว่า :—“ เปล่า ! พูด ไม่ได้ ดอก ! มัน เปน แต่ ดัง เสียง หิ่ง ๆ เหมือน ลูก ข่าง ทุก วัน นี้ นั้น เอง ! เขา ว่า ไว้ ว่า คน ใน ครั้ง ไฉน ครั้น ถึง เดือน เจ็ด แล้ว, ชาว พนักงาน ก็ แต่ง สฐาน ที่ หน้า พระ ลาน ไชย ท้อง สนาม หลวง, แวด วง ด้วย ร้ว ราชวัติ, กระทำ ให้ สอาด สอ้าน. ชาว พระ นคร พา กัน มา ประชุม พร้อม กัน, คอย ดู พราหมณ์ จะ ทิ้ง ลูก ข่าง เสียง ทาย. ลูก ข่าง นั้น ทำ ด้วย แร่ แก้ว อย่าง, ใหญ่ ประมาณ เท่า ผล แดง โม, สาม กำลึง บุรุษ จึง ชัก สาย ทิ้ง ให้ หมุน ได้: จึง เอา สาย ไหม ห้า สี, พัน เข้า เปน เกลียว เดียว, เรียก ไหม เบญจพรรณ, ยาว สิบ ศอก; เจ้า พนักงาน สาม นาย อัน เชี่ยวชาญ ชำนาญ ข่าง แต่ง ตาม ตำแหน่ง ประจำ ข่าง คอย ทิ้ง.

ครั้น เตรียม สำเร็จ เสร็จสรรพ แล้ว เวลา ได้ฤกษ์, โหร ก็ ลั่น ม้อง, เป่า สังข์ ถวาย ไชย; นาฬิกา คือ เจ้า พนักงาน สาม นาย ก็ ทิ้ง ข่าง วาง สาย ! ถ้า เสียง ข่าง ดัง ก้อง กังวาน เสนาะ จุ เสียง สำเนียง สังข์, หมุน นอน วัน ดิก ดิ่ง นาน, กัน ไม่ สบัด, ก็ เปน ที่ สำแดง ว่า เปน มงคล ประเสริฐ นัก; พระ เจ้า แผ่นดิน และ ราษฎร ทัว พระ ราช อาณาจักร จะ อยู่ เบิน เปน สุข สนุก สมาย ปราศจาก ภัย อันตราย ต่าง ๆ. ถ้า แม้น ว่า ข่าง หมุน ไม่ นอน วัน, กัน สบัด, ทั้ง เสียง ก็ ไม่ ไพเราะ เพราะ เปน กังวาน ก็ เปน ที่ แสดง ว่า บ้าน เมือง จะ เกิด อันตราย ด้วย เหตุ ต่าง ๆ มี รบ รา มา พัน กัน เปน ต้น.”

นาย จรัส จึง ถาม บิดา ว่า :—“วิธี เสียง ทาย กัน นี้ มัน จริง หรือ ผิด ?”

บิดา ก็ ตอบ ว่า :—“ จะ เอา จริง, เอา จัง อะไร ที่ ไหน มา ? กาล ภาย หน้า, ใคร จะ คาด รู้ ได้ เล่า นอก จาก พระ ผู้ เปน เจ้า ซึ่ง ทรง สัพพัญญู ตญาณ อัน มหา ประเสริฐ, ตรัส รู้ อะไร สารพัด ด้วย พระ องค์ เอง ! อนึ่ง แม้น ว่า วิธี นี้ จะ จริง แล้ว, ทำไม เขา จะ เลิก กัน เสีย ? คง จะ ได้ ใช้ ทำนายน ทาย กัน มา จน ทุก วัน นี้ ชี ลูก ! ”

เด็ก สอง คน ที่ น้อง จิง พุด ขึ้น ว่า :—“ สม ดู โบราณ ช่าง เชื่อ ง่าย ๆ จริง นะ ! หลง เชื่อ คำรา จน ลูก ช่าง ก็ เชื่อ ไป ได้ ! ”

บิดา ก็ ว่า :—“ อย่า ว่า หลง เชื่อ คำรา เลอะ เทอะ แต่ คน สมัย โบราณ เลย ! ถึง ทุก วัน นี้ ก็ ยัง มี เลอะ เทอะ อยู่ ถม ไป ! เช่น สัน ติว เสี่ยงทาย เชิญ เจ้า ให้ เข้า คน ทรง, บน บาน เทวดา อารักษ์ ขอ ลาก ขอ ผล, หา หมอดู และ แม่ มด เปน ต้น เช่น นี้ ล้วน เปน ลม เหลว ๆ อย่าง เดียว กัน ทั้ง นั้น.

เจ้า นึก ดู ชี ! พวก ที่ ชอบ ทำนายน ทาย เคราะห์ นี้ เปน พวก ไหน บ้าง ? โดย มาก เปน พวก ที่ ทาย ผู้ อื่น โดย ประสงค์ จะ เอา คำ จ้าง มิ ใช่ว่า หรือ ? มัก เปน คน จน คน โข เปน พ้น. ถ้า เขา รู้ ข้อ ที่ เขา ทาย จริง, ทำไม ไม่ จับ ยาม ดู ว่า ขุม เงิน, ขุม ทอง อยู่ ที่ ไหน แล้ว ไป ขุด เอา ให้ รวย ? หรือ รู้ ว่า ใคร จะ รวย แล้ว ทำไม จึง ไม่ ไป ทำ การ งาน อยู่ กับ ผู้ นั้น จะ ได้ พลอย ร่ำ รวย ไป กับ เขา ? ยอม เปน คน โข อยู่ ทำไม ?

อนึ่ง แม้ ว่า พวก หมอดู เหล่า นั้น จะ ล่วง รู้ ใน ข้อ ลี้ลับ ต่าง ๆ ดัง ที่ เขา อวด นั้น ก็ เท่า กับ ว่า พระ เจ้า เข้า กับ มัน และ เอา พระ ไทย ออก หาก จาก พวก คน ดี, คน ขยัน หมั่น หา กิน ด้วย น้ำ พัก น้ำ แรง ชื่อ สัตย์ สุจริต ตั้งแต่ กำเนิด เกิด มา จน วัน ตาย เพราะ ใน

พวก คน เหล่า นี้ ไม่ มี ใคร รั การณ์ ข้าง หน้า ได้ เลย สัก คน. หรือ อีก
อย่าง หนึ่ง ก็ เท่า กับ ว่า บรรดา นักปราชญ์ ราชบัณฑิตย์ แต่ โบราณ
มา จน ทุก วัน นี้ ล้วน แต่ ใจ เน่า เต่า ตุ่น ไป ตาม กัน เท่า นั้น, มา
เก่ง ดี เฉลียวฉลาด จำเพาะ แต่ พวก คน พาล คน โข โทหก โทไห้ว ไม่
ต่าง ๆ ฝ่าฝืน เดียว, ซึ่ง พัง ดู อะไร อยู่ นะ ลูก นะ !”

นาย จรัส กับ นาย จรัส จึง ถาม ว่า :—“ ตาม ที่ คุณ พ่อ อธิบาย
มา นี้ ดู ก็ จริง แท้ อยู่ ทั้ง นั้น แต่ กระนั้น ทำไม คน เปน อัน มาก
เขา ยัง หลง เชื่อ ถือ ลง ถือ เกระที่ ถือ มด หมอ ว่า เปน ผู้ วิเศษ เล่า
คุณ พ่อ ขอรับ ? ”

ท่าน ขุน กำจัด จึง ตอบ ว่า :—“ เปน เพราะ ธรรมชาติ ใจ ของ เรา มนุษย์
นี้ เปน เหมือน สวะ ที่ ลอย อยู่ ใน ลำ แม่น้ำ, ไหน เลย จะ คง อยู่
กับ ที่ ได้ นาน ! คง เข้า ติด เรือ แพ หรือ ตลิ่ง สัก อย่าง ใด อย่าง
หนึ่ง ฉนั้น ใด มนุษย์ เรา ใคร ไม่ เอา พระ พุทธเจ้า ไว้ เปน สรรพคุณ ที่
เชื่อ ถือ อย่าง มัน คง ถาวร แล้ว ผู้ นั้น ก็ จะ หัน ไป เอา คำรา ชี เพื่อ
ชี ทั้ง บิด ถือ เปน หลัก สรรพคุณ แทน !

ลูก เอ๊ย ! คำรา ใด ถ้า ไม่ บริสุทธิ์ ด้วย กาย, วาจา, ใจ แล้ว จง รู้ สึก
สำนึก ตน เถิด ว่า คำรา นั้น ก็ เปน คำรา นอก รีด, นอก ศาสนา, ไม่
ควร จะ เอา มา ใช้ สรรพคุณ เปน อัน ขาด ! ”

บท ที่ ๘๖.

ทั่ว โลกีย์ไม่มี สอง.

แสน ดารา ระย้า บั๊ บั๊ นั๊ ตั้ง แสน
แดน อากาศ ระดาษ ไฟ ไบ่ ทั้ง แดน งาม เหมือน แม้น ดวง มณี สี สุก งาม;

มัลลิกา ดา ตื่น ห่มนั มัลลิกา หลาม คงคา ปะ ปน อยู่ ล้น หลาม
ตาม เหล่าๆ เคล้า วาย เรียง ราย ตาม มั่น มี ความ สุข ได้ ใน พวก มั่น;
นก ชนิด นั๊บ อนันต์ ตั้ง พัน นก ผัน โผน ผก พลอด จ้อ คลอ ผาย ผัน
วัน ไม่ ลิ่น บิน ไล่ พันละวัน มี แต่ หรรษา สุข ทุกข์ ไม่ มี.

ฝั่ง ภมร ร่อน หลาม ไป ตาม ฝั่ง หนี ไล่ อึง หึ่ง เสียง แล้ว เมียง หนี,
มาลี บาน พาน พบ สบ มาลี ตน ก็ รู้ เข้า เกลือก สบาย ตน
ดอกไม้ มากหลาก กัน ตามพรรณดอก ผล ก็ ออก ตื่น ครัน หลายพรรณ ผล
ยล บุปผา ทำ ดัง เขื่อน ขั้ว ให้ ยล ไย เสาวคนธ์ ยัง ยินดี ฉันนี้ ไย ?

หยาดน้ำค้างๆ หย้าเป็นหยดหยาด ใส สอาด ใสก็ สด สี ใส
ใคร ได้ เห็น เปน ปรีดา ไม่ ว่า ใคร ระรวย รื่น ชื่น ใจ ให้ ระรวย
หมด ความ งาม ความ ดี เหล่า นี้ หมด สวย ปรากฏ แต่ ละอย่าง ต่างๆ สวย
งวย งาม จิตร์ ยาม พิศ แล้ว งาม งาม จะ เปรียบ ค้วย มารดา ไท ไม่ ได้ เอย.

บทที่ ๘๗.

คำ สนธิ คือ รวม สอง คำ เปน คำ เดียว โดย ลบ สระ บ้าง,
เติม สระ บ้าง, อาเทศ คำ เสียงสั้นให้ยาว บ้าง ฯลฯ เช่น

ศาสตราวุธ	คือ	ศาสระ+อาวุธ	เดชานุภาพ	คือ	เดชะ + อานุภาพ
ผลานิสงส์	..	ผละ + อานิสงส์	ธัญญาหาร	..	ธัญญะ + อาหาร
เทพารักษ์	..	เทพะ + อารักษ์	ชนมายุ	..	ชนมะ + อายุ
ราชามาตย์	..	ราชะ + อำมาตย์	ปิโยรส	..	ปิยะ + ไอรส
ราโชวาท	..	ราชะ + โอวาท	เจษฎาจารย์	..	เจษฎะ + อาจารย์
สุรालย์	..	สุระ + อลย์	โยธาธิการ	..	โยธะ + อธิการ
รามาริบัติ	..	รามะ + อริบัติ	ราชาธิราช	..	ราชะ + อธิราช
ราโชบาย	..	ราชะ + อบาย	นโรดม	..	นระ + อุดม

—:—

มารดา เปน บุรพาจารย์ ของ บุตร คือ เปน ครู
 สอน บุตรให้ ทำ ดี ก่อน ครู ทั้งปวง. ทำ บุญให้ ทาน
 ได้ ผลานิสงส์. ทูตานทูต จำ ทูล พระ ราชสาสน์ ไป
 มา ถวาย พระ เจ้า แผ่นดิน. หอ พิพิธภณัฑ์ เปน ที่

ไว้ของแปลกๆ ครั้งโบราณกาล. ความดีเป็น
ถาวรานุสาวรีย์ของผู้ที่ตายไปแล้ว. เมืองสวรรค์
เขาเรียกว่า “สุราลัย” คือเป็นที่อยู่ของคนกล้า
ไม่กลัวลำบาก. ถ้าเข้าราคาแพง, สรรพอาหารอื่นๆ
ก็พลอยขึ้นราคาไปด้วย. พระมหาเยชูเจ้าสิ้น
พระชนมายุบนไม้กางเขน. หัวทุกทิศานุทิศมีผู้
เขานับถือพระผู้เป็นเจ้า.

บทที่ ๘๘.

หมื่นยูทา หัดเข้าเฝ้า.

วันหนึ่งขุนคชาภิบาลเรียกนายคำโสมให้เข้ามาใกล้แล้ว
บอกว่า :—“ แน่ะ ! คำโสม ! สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมราชาธิราช
รับสั่งแก่เราว่า จะทรงตั้งแกให้เป็นนายกองคุมไพร่ที่
ตรวจข้างโหลง, เพราะแกเป็นคนชาวป่าเจนหนทาง; รับสั่ง
ให้ข้าพเจ้าแกเข้าไปเฝ้าในเร็วๆ สองสามวันนี้ ! ก็นี่แน่ะ ! นาย
คำโสม ! แกเคยพูดคำท้าวคำพระยา, พิดทูลเจ้านายบ้างหรือ
อย่างไร ? ”

นายคำโสมบอกว่า :—“ ผมก็พูดได้บ้าง, แต่ไม่สู้คล่องแคล่ว,
ยังกระดากกระอักกระอ้ออยู่, เพราะเคยพูดแต่ภาษาป่าๆ มาเสีย
เป็นพื้น ! ”

ขุน คชาภินาล ว่า :—“ เอ๊ะ ! จะ ทำ อย่างไร ? ถ้า แยก ไป เพ็ด พูล ฝืด ๆ, ท่าน กั้ว ก็ จะ มี เสียบ การ หรือ แยก ? ไหน ! ลอง พุด กะ ข้ำ ดุ ที่ หรือ ! เอา เถอะ สมมุติ ว่า ข้ำ เปน พระ เจ้า อยู่ หั้ว แยก เปน คน ทูล นะ ”

นาย คำโสม ตอบ ว่า :—“ ดี เทียว ขอรับ ใต้ เท้า ช้อม ให้ ผม จะได้ พูล แคล้ว คล่อง ขึ้น สัก เล็ก สัก น้อย ”

ขุน คชา จึง ว่า :—“ เออ ! ข้ำ นั้ อยู่ นี้, ต่าง ว่า สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หั้ว เสด็จ ประทับ อยู่ บน พระ แท่น แล้ว, สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หั้ว ก็ มี พระ ราช โองการ ว่า :—“ เฮ้ย เจ้า คำโสม เจ้า เข้า มา ถึง กรุง ข้านาน แล้ว หรือ วะ ? ” อ้อ ที่ ตรง นี้ มัน ยัง เปน เบื้อง ต้น ปถม ก. กา. อยู่, นาย คำโสม ก็ ตอบ ได้ ทัน ที ว่า “ พระ พุทธิเจ้า ค่ะ ! ขอ รับ ไล่ เกล้า ไล่ กระหม่อม ข้ำ พระ พุทธิเจ้า เข้า มา อยู่ ใน กรุง ได้ เจ็ด แปด คื่น แล้ว ด้วย เกล้า ด้วย กระหม่อม. ”

จี่ ช้าง เข้า ป่า

ขุน คชา ตาม ต่อ ไป ว่า :—“ ปี่ นี้

ไร้ นา เข้า ปลา ทำ ได้ บริบูรณ์ หรือ ? ” — “ พระ พุทธิเจ้า ค่ะ ทำ ได้ เต็ม บริบูรณ์ ”

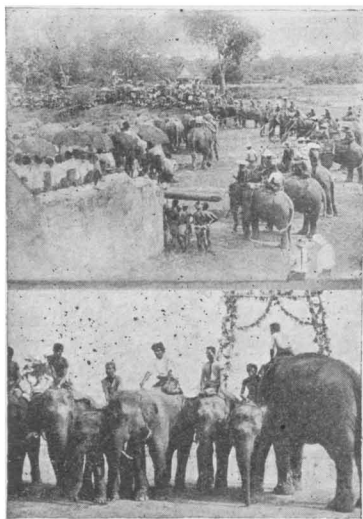
ขุน คชา ที่ ต่าง ว่า เปน พระ เจ้า อยู่ หั้ว ก็ ยินดี ร้อง ว่า :—“ เออ ! คำ นำ หน้า แล คำ เติม ท้าย มัน ก็ พอ ใช้ ได้ ละ แก แต่ ข้อ สำคัญ มัน ยัง มี อีก คือ การ ที่ จะ กราบ บังคม ทูล นั้น ต้อง ให้ รู้ ว่า สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หั้ว ซึ่ง ทรง พระ เสด็จ ภาณุ ภาพ อัน มหา ประเสริฐ นั้น ท่าน ไม่ มี มือ, มี เท้า, ไม่ กิน, ไม่ นอน เหมือน คน เรา นะ. แก ต้อง จำ ให้ ชัด เจน ไว้ ด้วย ”

ที่ ตรง นี้ นาย คำ โสม งง, คิด ฉงน ใน ใจ จึง ถาม ว่า :—“ ทำไม มือ ตีน กิน นอน ของ สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หั้ว จะ ไม่ มี เหมือน ไพร หรือ ? ถ้า เช่น นั้น ก็ เท่า กับ ว่า พระ เจ้า อยู่ หั้ว กลม เปน ลูก แดง ไป นะ ชี ! ใคร จะ ไป เชื่อ ว่า เปน จริง เล่า ท่าน ขุน ขอรบ ! ”

ขุน คชา ว่า :—“ อ้อ ! ที่ จริง พระ องค์ ก็ มี หู, ตา, จมูก, ปาก, เหมือน ราษฎร เรา นั้น เอง; แต่ จะ ออก ข้อ ส่วน ร่าง กาย เหล่า นั้น ของ พระ องค์ ก็ ต้อง เบี่ยง บัก เรียก ไป เสีย อย่าง อื่น; หา ไม่ จะ เปน คำ หยาบ ไป ! เหมือน เช่น หู ให้ ว่า “พระ กรรณ”; ตา ให้ ว่า “พระ เนตร”; จมูก ให้ ว่า “พระ นาสิก”; ปาก ว่า “พระ โอษฐ์”; มือ “พระ หัตถ์”; เท้า “พระ บาท”, กิน “เสวย”; นอน “บรรทม” และ อื่น ๆ ยัง อีก มาก; ดัง นี้ เรียก ว่า ราชศัพท์.”

นาย คำ โสม ได้ ฟัง ดัง นั้น ก็ อุด่าห์ เรียน, อุด่าห์ จำ แต่ ไม่ สู้ นาน ก็ ถึง เวลา เข้า เฝ้า. นาย คำ โสม ตาม หลัง ขุน คชาภิบาล เข้า ไป ใน ท้อง พระ โรง; พอ สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หั้ว เสด็จ ออก ประทับ บน พระ แท่น, บรรดา เสวกามาตย์, ราชครู ปโรหิตาจารย์ หมอบ เฝ้า อยู่ พร้อม กัน แล ดุ มโหฬาราดิเรก งด งาม ไป ด้วย เครื่อง ราช ประภค ต่าง ๆ; นาย คำ โสม ก็ ออก ใจ เต็ม ตึก ๆ เปน คำ เข้า เพราะ

ไม่ เคย เห็น. พอ สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว ทรง ดำรัส ราชการ ด้วย ขุน นาง น้อย ใหญ่ เสร็จ แล้ว, จึง เป่อน พระ พักตร์ มา ตรัส ประภาษ กับ นาย คำโสม ว่า :—“เฮ้ย ! อ้าย คำโสม มึง พอ จะ รักษา ไชหลง ได้ ไหม วะ ? ”

—“พุทธิเจ้า ค่ะ ! ขอ รับ ด้วย เกล้า ด้วย กระหม่อม ! พอ จะ ฉลอง พระเดช พระคุณ ใน ใต้ ฝ่า ลออง ชูตี พระ บาท. ควร มิ ควร แล้ว แต่ จะ ทรง โปรด เกล้า ฯ.”

จึง ตรัส ตาม ต่อ ไป ว่า :
—“ใน วิธี โพน ไชหลง นั้น มึง ให้อาฐะอะไร ? ”

เมื่อ รับ สั่ง ตาม ต่อ ไป เช่น นี้ นาย คำโสม ก็ กำลังนึก จะ ใช้ราชาศัพท์ ให้ถูก ตาม ขุน กษา สั่งสอน ไว้ เลย ประหม่า,

รักษา ไชหลง ได้ไหม ?

อิด อัด, นิ่ง อั้น อยู่ เปน ครู่ จึง ทรง ชัก ว่า :—“หือ มึง ใช่อะไร วะ ? ” ยิ่ง ถูก ชัก นาย คำโสม ก็ ยิ่ง งง จึง กราบ ทูล เสียง สั้น ๆ กระอัก กระอ้อ ออก ไป ว่า :—“หะ . . . ก็ . . . ข้า พระ พุทธิเจ้า ชี พระ สอ ข้าง, ทรง พระ แสง ขอ, กับ พระ แสง หอก เท่า นั้น . . . ”

ครั้น ได้ ทรง ฟัง ก็ ทรง พระ สรวล เลย รับสั่ง ว่า :—“เอา เถอะ ตั้ง ให้ มัน เปน หมั่น ยุถาภิกัษย์ กอง นอก ” แล้ว ก็ เลย เสด็จ ขึ้น.

อัน ที่ แท้ นั้น นาย คำโสม พุด ถึง ตัว ก็ ควร จะ พูล ว่า:—“ข้าพระ
พุทธเจ้า ชี้ คอ ข้าง, ถือ ขอ กับ หอก เท่า นั้น ” ดัง นี้ จึง จะ ถูก, ก็
ต้อง กับ คำ โบรมหาจารย์ ท่าน ว่า “สิบ รู้ ไม่ เท่า เจน”, และ คำ ว่า
“ได้ เรียน รู้ ครู สอน ใน คัมภีร์ ก็ ไม่ ดี เท่า กับ ทำ มา ข้า ของ ”.

ยาย มือ ถึง.

ยาย คน หนึ่ง เขา ตั้ง ชื่อ ยาย มือ ถึง ขยัน ยิ่ง สารท ตรุษ ไม่ หยุด ได้
พุด รม เรำ บ่าว ตน ทุก คน ไป เพราะ กลัว ไม่ ทำ งาน การ จะ ว่าง.

วัน หนึ่ง เข้า เรำ รุด เตือน บุตรสาว กินแล้ว หาว นอน เสีย ได้ อย่างไร หวาว
เจ็บ นิด หน่อย ทำ ลำออย ไม่ ไป นาน เสีย เวลา หวาน คำ ทำ แซ เชื้อน.
ลูก อด รม ตน ไม่ ได้ ไป หวาน เข้า ถูก เตือน เฝ้า ไข้ กลับ หนัก ชัก หน้า ฝ่อ น
หนาว สั่น สั่น ถับ ๆ กลับ มา เรือน, ไข้ นั้น เลื่อน ถึง ที่ ตรี โทษ แปลง.

ยาย มือ ถึง วัง ขวัก ไขว่ ใจ เต็ม บับ ทุกข์ เหมือน กับ ออก แยก แดง ระแหง
รีบ รักษา ค่า หมอ หมด พอ แรง, โรค หนู แสง หาย ดี เกือบ ปี ปลาย.
เบื่อง ต้น เสีย เวลา นิด คิด เสีย ยาก ปลาย เสีย มาก ขุน ขับ กลับ เสีย ง่าย
เงิน ค่า หมอ ก็ ไข้ ไม่ เสีย ดาย เสีย ง่าย ยาก มาก เสีย ง่าย ยาย มือ ถึง.

บท ที่ ๘๕.

บาง คำ ปทานุกรม บัญญัติ อย่าง หนึ่ง แต่ ตามัญชน ยัง คง เขียน

เปน อย่าง อื่น ตาม นิยม บัญญัติ เดิม ตัว อย่าง เช่น

สุข สุข	กบฏ ขบถ	พักตร์ ภักตร์
เดิน เติร	วาณิช วณิช	เปน หนี เปน หนี
ปีกุน ปี กุญ	วงศา วงษา	จำเพาะ จำเพาะ
ซ่อน ส่อน	เกศา เกษา	ทะเบียน ฐะเบียน
ญุ่น ญุ่น	มฤตกมรฎก	พิษณุโลก พิษณุโลก
บัญญัติ บาญชี	ปราณี ปราณี	ไปรษณีย์ ไปรษณีย์

ปี หนึ่ง แบ่ง เปน สาม ฤดู, คือ ฤดูร้อน, ฤดูฝน,
และ ฤดูหนาว. มี อัยยาศัยใจ คอ ดี เขา จึง รัก.
สาย ล่อ ฟ้า ชาว อเมริกัน ชื่อ ฟรังกลิน เปน ผู้ คิด
ทำ ขึ้น. คำ ล่อ และ คำ ล้อ ขอ วาน อย่า ไข เลย !
หน้า สถานทูต อังกฤษ ใน กรุง เทพ ฯ มี พระบรมรูป
พระนาง เจ้า ราชีนี วิคตอเรีย ไว้ เปน ที่ ระบูก. ตัด

ชีวิต ข้า ตัว เอง ตาย เปน บาป เหมือน กับ ข้า เขา ผู้อื่น
 เหมือน กัน. อย่า ส้อง เสพย์ สมาคม กับ คน พาล.
 นก ปาก ส้อม ถึง หน้า ฤดู หวาน เข้า จึง จะ ชุม. เปน
 ฤๅ ตาย ควร ไว้ ชื่อ ให้ ลือชา ! การ ตื่น ฤๅ นก นก เบา
 อย่า เดา ทำ. ถึง มาตร แม่ นั้น มี เพื่อน ไม่ เหมือน แม่.
 ที่ วัด โพธิ์ มี ตำรา ต่าง ๆ จาถูก ไว้ ใน ศิลา. บรรดา
 สัปบุรุษ ได้ สวรรค์ เปน มฤตก.

บท ที่ ๕๐.

หลง ทาง กลาง ถ้ำ.

มี นาย ข่าง เขียน ผู้ หนึ่ง อยู่ ใน กรุง โรม; วัน หนึ่ง ท่าน จัด
 ดินสอ กับ หีบ สี และ เครื่อง วาด เขียน พร้อม เสร็จ แล้ว ก็ ออก ไป
 เที่ยว ชม ถ้ำ กะตะโคมบี้ โดย หมาย จะ จำลอง รูป ฝีมือ โบราณ ไว้.

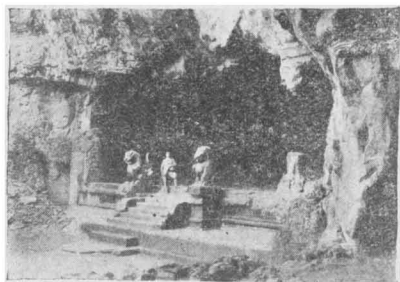
อัน ถ้ำ กะตะโคมบี้ นี้ เปน ถ้ำ ฤๅ และ กว้าง ใหญ่ ตั้ง อยู่ ภาย ใต้
 แห่ง กรุง โรม, มี ทาง คด เคี้ยว เลี้ยว ลด, วก เวียน, เขา ไป ไหว มา
 สลับ ขับ ซ้อน กัน เปน หลาย ชั้น ๆ ละ หลาย ลิบ ทาง นก. ถ้ำ นี้
 ถ้ำ คน ไม่ จำนาญ เดิน เปน ไม่ มี วัน กลับ มา เห็น หน้า คน อีก ต่อ ไป
 เปน แน่, มี แต่ จะ หลง วน เวียน อยู่ ใน นั้น จน สิ้น ชีวิต เท่านั้น ;
 เหตุ ฉนี้ เมื่อ ใคร อยาก จะ ลง ไป ชม ถ้ำ นั้น, ต้อง มี คน นำ ทาง

อยู่ เสมอ, มิฉะนั้น มาตรฐาน ว่าจะ ลง คน เดียว ก็ ต้อง ให้ คน ผู้ ที่ จะ ลง
ไป นั้น มี หนึ่ง ถือ ได้ หรือ ตะเกียง ไว้ ดู ทาง และ อีก หนึ่ง
ถือ กลุ่ม ป่าน ซึ่ง เอา ปลา ย ข้าง หนึ่ง ผูก ไว้ ที่ ประตู ถ้า แล้ว คน ก็
เดิน ไป พลาด คลี่ ไป พลาด ตลอด ทาง; ถ้า หาก ว่า หลง หรือ ว่า
ตะเกียงดับ, จะได้ ยึด ถือ สาย ป่าน นั้น สวาท กลับ ออก มา ได้.

อนึ่ง ถ้า กะตะโคมบี้ นี้ ไม่ ว่า ใคร ถ้า ไป เมือง โรมาน แล้ว เปน
ต้อง อยาก ดู อยาก เห็น ทุก คน เพราะ ว่า ถ้า นี้ ไม่ จำเพาะ เปน แต่
สถานที่ แปลก ปลาย น้า ดู อย่าง ธรรมดา ถ้า อื่น ๆ ทั่วปวง เท่า นั้น
ยังมี พิเศษ อีก ส่วน หนึ่ง คือ ว่า ถ้า กะตะโคมบี้ นี้ เปน เหมือน
หนึ่ง วัด วา อาราม ชั้น แรก ของ ศาสนา คฤศตัง ใน เมือง โรมาน นั้น ด้วย;
คือ แต่ แรก เดิม เมื่อ จะมี พระ สมัย ขึ้น นั้น พวก สัปบุรุษ คฤศตัง
จะ ประชุม กัน สวด ภาวนา ตาม วัด วา เช่น ทุก วัน นี้ ไม่ ได้, เพราะ
กระษัตริย์ โรมัน ใน ครั้ง นั้น คอย แต่ เบียด เบียน คฤศตัง ไม่ ยอม
ให้ พลเมือง เข้า ถือ พระ ศาสนา นั้น เลย เปน อัน ขาด; ถ้า ใคร ยัง ขึ้น
ถือ อยู่ ก็ หา ว่า เปน คน ขบถ คด โท้ง ต่อ ศาสนา บ้าน เมือง เดิม เลย
จับ มา เสีย. เพราะ เหตุ นี้ เมื่อ คฤศตัง เดิม ๆ นั้น จะ ประชุม พัง
มิชชา, หรือ พัง เทสน์ ก็ ดี จำเป็น ต้อง ส้อน เสีย ตาม ป่า, ตาม ถ้า
ไม่ ให้ ใคร เห็น, ดู ก็ น่า สงสาร เหลือ เกิน :

ถ้า กะตะโคมบี้ นี้ เปน ที่ ส้อน เร้น ถึ ถับ อัน ดี แห่ง หนึ่ง, สัป-
บุรุษ คฤศตัง แต่ ก่อน จึง เคย เข้า ประชุม สวด อยู่ ใน นั้น อย่าง
เดียว กับ ที่ ทุก วัน นี้ เรา ประชุม เข้า โบสถ์ นั้น เอง. ภาย ใน นั้น เขา
ตั้ง แท่น ที่ บูชา, มี แก้ว ที่ น้ กระทั่ง ถึง ที่ ผัง ศพ นักบุญ มาร์ติร์ ผู้
ที่ ถูกฆ่า เพราะ เห็น แก่ ศาสนา นั้น ด้วย. ตาม ฝ่า ผนัง, ตาม เพดาน

ทา สี และ สลัก ศิลา เปน รูป แม่ พระ, รูป นกบุญ และ จาตุก ข้อ
เตือน สติ เปน คำ โคลง คำ ฉันท์ ต่าง ๆ นำ อ่าน, นำ ดู ทั้ง นั้น.

นาย ช่าง ผู้ นั้น เมื่อ
จะ ลง ไป ใน ถ้ำ นี้ ท่าน ก็
ได้ เอา ได้ กับ สาย ป่าน ไป
ด้วย พร้อม เสร็จ ตาม ประ-
เพณี ของ ผู้ ที่ จะ ลง ไป.
พอ เดิน ลง ไป ได้ หลาย ลด
หลาย ชั้น, นาย ช่าง ที่ มา
ถึง ที่ แห่ง นี้, เห็น เวียง

ปาก ถ้ำ ๆ หนึ่ง

วัง, มี รูป แกะ และ ลาย เขียน ต่าง ๆ งาม พิภก ก็ นึก ชอบ ใจ; ท่าน
จึง เอา ได้ บัก ไว้ ข้าง ตัว แล้ว ท่าน ก็ นั่ง ลง จำลอง รูป. นาย ช่าง
นั่ง จำลอง คัด อยู่ เช่น นี้ จน เพลิน หา ได้ สัก เกต ไม่ ว่า ได้ กิน ลาม
เข้าไป เท่าไร แล้ว, อีก สัก ครู่ เดียว ก็ จะ ดับ ไป; นาย ช่าง ที่ รีบ
หอบ เอา เข็ม ของ ลง กะเป๋ จะ กลับ ออก ไป, คิด ใน ใจ ว่า :—“ถึง
ได้ จะ หมด ไป ก็ ไม่ เปน ไร : เพราะ ได้ ผูก สาย ป่าน ไว้ แล้ว คง
ออก ไป ได้ ไม่ ลำบาก ! ”

คิด พลาด ทาง ก้ม ลง หยิบ สาย ป่าน จะ สาว ตาม กลับ ออก มา ;
อนิจจา ! สาย ป่าน เข็ม กระทบ หาย ไป ! เหยียด มือ คลำ, ค้น, คว่ำ,
หา เท่าไร ก็ ไม่ เจอะ ! พุโห้ ! พุถ้ง ! นำ สงสาร นาย ช่าง เขียน
เปน นัก หมา ! บัดเดี๋ยว วิ่ง มา ข้าง นี้, บัดเดี๋ยว วิ่ง ไป ข้าง โนน ! บัด-
เดี๋ยว ดู ได้ ที่ ใน มือ ก็ จะ หมด ร่อ แร่ อยู่ แล้ว ! บัดเดี๋ยว ก้ม ลง
แล้ว ก้ม ลง อีก ก็ ไม่ได้ สาย ป่าน ! บัดเดี๋ยว ลุก ขึ้น วิ่ง วน เวียน

จนเหนื่อย เมื่อย ลำ ก็ หา ช่อง ทาง ออก ไม่ได้ ! บัดเดี๋ยว นี้ ก็ , บัดเดี๋ยว คิด โน่น ก็ ไม่ได้ การ ขำ ได้ ใน มือ ก็ พอ ดี ดับ ไป , ถ้า มีด ตีอ ราว กับ ขุม นรก ! น่า อนาถ ใจ นั้ !

ที่ นี้ นาย ข่าง เขียน ลง ถอน ใจ ใหญ่ เติบ เซ ไป , เซมา , ตะโกน ร้อง เรียก ให้ คน ช่วย ว่า :—“ช่วย ด้วย เจ้า ประคณ ! ช่วย ด้วย ! ลูก ตาย แล้ว !” ก็ ได้ ยืน แต่ เสียง ถ้า ขำ รับ เป้น เสียง สั่น ลั่น ก้อง ร้อง กระหึ่ม ว่า :—“ตาย ! แล้ว !!” ก็ ยิ่ง เสียว ใจ ใหญ่ ตัว สั่น ราว กับ จะ ตาย อยู่ แล้ว จริง เพราะ เขา จะ พัง ใคร ก็ ไม่ได้ แล้ว ! จะ อาศัย ใต้ ๆ ก็ ดับ ! จะ อาศัย สาย ป่าน หรือ ก็ หาย ! ดู ๆ ก็ มี แต่ ที่ จะ ก้ม หน้า ยอม รับ ความ ตาย อยู่ ใน ถ้ำ นั้น เถ่นั้น .

นาย ข่าง เขียน กำลัง ปลง มรณานุสสติ ระฤก ถึง ความ ตาย อยู่ อย่าง นี้ แล้ว ก็ ทอด ตัว ลง กับ พื้น ถ้ำ ร้อง ขอ ให้ พระ ช่วย ว่า :—“พระ บิดา บน สวรรค์ เจ้า ขา ! ขอ ได้ ช่วย ลูก ด้วย เถิด ! แม่ พระ เจ้า ขา ! นั้บุญ ภารีร์ ทั้งหลาย เจ้า ขา ! ขอ ช่วย ด้วย เถิด เจ้า ประคณ !” ท่าน สวด ภาวนา ว่า อย่าง นี้ พลัง เอา มือ คลำ ไป คลำ มา เตชะบุญ คุณ พระ ช่วย ! ท่าน พบ สาย ป่าน ที่ หลุด ออก จาก มือ นั้น ได้ ! ก็ ดี ออก ดี ใจ , โมทนา คุณ พระ พุทธิเจ้า ซึ่ง มิ ได้ ทั้ง ตน ให้ ตาย คน เดียว อยู่ ที่ นั้น แล้ว ก็ สาว สาย ป่าน เติบ สวน ทาง กลับ ออก มา ได้ ไม่ เป้น อันตราย .

เด็ก เอ๊ย เด็ก ! ขอ ให้ เจ้า ทั้งหลาย ตรอง ดู เถิด : จะ เห็น ว่า โลก ที่ มนุษย์ เรา อยู่ นี้ นั้น คด เคี้ยว , รก ชั่ว ไป ด้วย คน บาป ซึ่ง ชัก นำ ล่อ ลวง ให้ เจ้า หลง ทำ บาป กรรม ต่าง ๆ จน เสีย คน ไป น่า กลัว ยิ่ง กว่า ตก ใน ถ้ำ กะตะโคมบ์ ใต้ กรุง โรมานัน เสีย อีก ; ถ้า เจ้า ไม่

อาศัย สาย เชือก โยง อะไร สัก อย่าง หนึ่ง เหมือน นาย ช่าง เขียน นั้น
แล้ว นำ กลัว ว่า เจ้า จะ หลง ทาง เสีย เปน เน้ :

แท้ จริง พระ ผู้ เปน เจ้า ก็ ได้ ทรง พระ เมตตา จิตร์ โปรด
ประทาน ได้ อัน วิเศษ ให้ แก่ เรา กล่าว คือ พระ ศาสนา ซึ่ง เปน พระ
ประทีป แก้ว อัน ประเสริฐ คอย แปลง พระ รัศมี ให้ ส่อง สว่าง ไว้ ใน ใจ
จะ ได้ รู้ ว่า อะไร เปน ของ ดี และ อะไร เปน ของ ชั่ว, ทาง ไหน เปน
ทาง ถูก และ ทาง ไหน เปน ทาง ผิด และ ประทาน สาย ป่าน อัน
ประเสริฐ กล่าว คือ กระแส คำ สั่งสอน ของ บิดา มารดา ครู บา อาจารย์
คอย ชัก จูง ให้ ทำ ดี อยู่ เสมอ เพื่อ บัอง กัน มิ ให้ หลง ด้วย เครื่อง
ล่อ ใจ ต่าง ๆ ใน โลก.

เมื่อ เจ้า ได้ ตาม แสง ไฟ อัน สว่าง คือ พระ ศาสนา และได้ บิด ถือ
สาย ป่าน อัน วิเศษ คือ คำ สั่งสอน ของ พ่อ แม่ ครู บา อาจารย์ แล้ว เจ้า
ก็ จะ พ้น จาก ถ้ำ อัน มืด มนที่ อนธกาล คือ บาป และ จะ ขึ้น สู่ ที่ สว่าง
กล่าว คือ เมือง สวรรค์ ชม พระ บารมี ของ พระ ผู้ เปน เจ้า ไม่ มี ที่
สิ้นสุด.

บท ที่ ๑๐๐. สาม ฤค.

โอ้ หน้า ฝน ๆ ก็ ตก ลง ต້อง พ้น ให้ ชุ่ม ชื่น ต้น หญ้า พนาสน์
ที่ ถูก แล้ง แห้ง หด กลับ สด ครัน พฤษภพวรรณ ผลิ แพลม เข้ม ผลา
การ ทำ ไร่ ไถ นา ของ หมู่ ชน ก็ แผ่ ผล แพร่ พัก และ ผัก หญ้า
ปลูก อะไร ได้ ทุก อย่าง ต่าง ๆ นา ๆ ล้วน แต่ ว่า มี ผล เพราะ ฝน ดี

แม่น ขาด ฝน คน เรา กับ เหล่า สัตว์ คง วิบัติ วอด วาย ตาย เปน ฝี่
พระ เปน เจ้า ทรง ดล ให้ ฝน มี เพราะ ปราณี อุปถัมภ์ ให้ สำราญ.

ครั้น ฝน ล้น ถัด มา ถึง หน้า หนาว นี้ เปน คราว สุริย์ฉาย ย้าย สถาน
เดิน อ้อม เข้า หนาว ซา กว่า ทุก กาล ทิวาวาร น้อย กว่า คื่น เกือบ กิ่ง โมง
น้ำ ที่ ท่วม ทุ่ง ท่า เมื่อ หน้า ฝน ไหล ลง จน แห้ง ทัว ท้อง ทุ่ง โลง
เข้า ก็ แก่ เติรียม เติยว เกี้ยว เข้า โรง แล้ว ชัก โยง กัน ไถ ทำ ไร่ แดง.

ถึง ฝน วาย ฝ่าย น้ำ ค้าง ก็ ตก นึก ให้ พืช ผัก ชุ่ม สด ไม่ หด แห้ง
เปน ดัง นี้ เพราะ พระองค์ ทรง จัดแจง ให้ เปลี่ยน แปลง ตาม กาล ประทานเรา.
ใน หน้า ร้อน ก่อน ข้าง จะ ร้อน กล้า ใบ ไม้ หญ้า เครื่อง วัลย์ พลับ หงอย เหงา
บ้างร่วงหล่นโกรนเกรียนเตียนดังเกลา, ดิน เปน ผั่ว ผงคลี ฐลี ปลิว

ที่ ดอน ๆ น้ำ ทำ หา ไม่ มี เว้น แต่ ที่ ล่า ใหญ่ ๆ ยัง ไหล จิ่ว
ต้อง เหยื่อ ไหล ไป ทัว ตัว เปน ทิว ทำ หน้า จิ่ว ใจ รันทด หมด ด้วย กัน
ถึง จะ ร้อน พระ ยัง ฝ่อน ให้ ลม พัด เพื่อ กำจัด ความ ร้อน ให้ ฝ่อน ฝน
ถ้า สบาย ชุ่ม ชื่น ทุก คื่น วัน เมือง สวรรค์ ใคร เล่า จะ ยาก ไป !

บทที่ ๑๐๑.

คำ บาง อย่าง เปลี่ยน เนื้อ ความ ตรง กัน ข้าม

เมื่อ เอา ตัว อะ ตัว สุ และ ตัว ทุ เดิม หน้า เช่น

สัตย์	จริง	มร	ตาย	สุภาสิต	คำ ดี
อสัตย์	ไม่จริง	อมร	ไม่ตาย	ทุภาสิต	คำ ชั่ว
มิตร	เพื่อน	วิชา	ความรู้	สุจริต	ทำ ดี
อมิตร	ศัตรู	อวิชา	ความ ไร	ทุจริต	ทำ ชั่ว
กุศล	บุญ	ธรรม	เที่ยง	สุคติ	สวรรค์
อกุศล	บาป	อธรรม	ไม่เที่ยง	ทุคติ	นรก
สุร	กล้า	ภัย	อันตราย	สุคนธ์	กลิ่น หอม
อสุร	ไม่กล้า	อภัย	ไม่มีอันตราย	ทุคนธ์	กลิ่นเหม็น

คนที่ เอา ความ สุภาพไว้ เปน เกราะะ, ย่อม ห้าม
ภัย มิให้ มา ถึง ตน. ถ้า ละ ความ ทุจริต เสียได้ ก็
เปน อัน ประพฤติ สุจริต อยู่ เอง. คน ที่ อยู่ใน สัตย์
ธรรม เปรียบ ด้วย สุคนธชาติ คือ ดอกไม้ มี กลิ่น

หอม, และ คน อสัตย์ อธรรม เปรียบ ด้วย ทุกคนชาติ
คือ ดอกไม้ มี กลิ่น เหม็น. โคลง โลกนิติ ล้วน เปน
คำ สุภาษิต ทั้ง นั้น. วิชา เหมือน สีน ค้า อยู่ เมือง ไกล,
ใคร อยาก ได้ ต้อง เทียว หา มา ใส่ ตน. อวิชา ความ
โง่ เวลา เปรียบ เหมือน ศัตรู หมู่ อมิตร ซึ่ง คอย แต่
ทำ ร้าย เรา อยู่ เสมอ. อกุศล นำ เจ้า ของ ไป สู่ ทุกคติ
คือ นรก, และ กุศล ย่อม พา ไป สู่ สุขคติ คือ สวรรค์.

บท ที่ ๑๐๒.

การ กริษา.

ยัง มี พราน ธนุ ผู้ หนึ่ง บังเอิน มา พบ นักบุญ ขวง เข้ กำลัง ท่าน
นั่ง เลี้ยง ดูนก พินาย อยู่ ตัว หนึ่ง; พราน ก็ ปลาด ใจ ถาม ว่า:—“ ข้า
แต่ ท่าน ผู้ ทรง ศील ธรรม ! เหตุ ไฉน ท่าน จึง มา มัว นั่ง ดูนก อยู่ ฉน
เล่า ? ” นักบุญ ขวง ได้ พัง พราน ถาม ดัง นั้น ก็ หา ได้ ตอบ ตรง ไป
ตรง มา ไม่, กลับ ย้อน ถาม พราน บ้าง ว่า:—“ ดูกร นาย พราน ! เหตุ
ไฉน ท่าน จึง ไม่ ไก่ง ธนุ ให้ สาย ดึง อยู่ เสมอ เล่า ? ”

นาย พราน ตอบ ว่า:—“ ข้า แต่ ท่าน ผู้ ทรง ศील ธรรม ! ไก่ง ไว้ เสมอ
ไม่ได้ เจ้า ค่ะ ! ถ้า ไก่ง เสมอ คั่น ก็ จะ ล้า หรือ สาย จะ ขาด ไป ดัง
สมานิต โบราณ ท่าน ว่า “ ดึง นก มัก จะ ขาด ! ”

นักบุญ ยวง เห็น เป็น โอกาส ก็ เปรียบ ความ ให้ พราน ฟัง ว่า :—“ ธน
 ของ ท่าน ๆ ยัง โกง ให้ ตั้ง อยู่ เสมอ ไม่ได้ ฉันทะ ; ส่วน อาตมาภาพ
 ก็ เหมือน กัน ฉันทะ. ถ้า อาตมาภาพ จะ เผลอ แต่ บำเพ็ญ ภาวนา ก็ จิต
 ราพึง ตรึก ตรอง แต่ ศีล ธรรม อยู่ เสมอ ไม่ พัก ผ่อน หย่อน ใจ บ้าง
 เลย, ร่าง กาย ก็ จะ ทน ไม่ ไหว และ สติ ก็ จะ พ้น เพื่อน ไป ! ด้วย
 ประการ ฉนี้ แล อาตมาภาพ จึง พอ ใจ เลี้ยง นก พิชาย ตัว นี้ ไว้ เพื่อ
 จะ ได้ ชม พอ เป็น การ เปลี่ยน อารมณ์ บ้าง ตาม สมควร ! ”

นาย พราน ได้ ฟัง ดัง นั้น ก็ สิ้น สงสัย เลย กราบ ลา นักบุญ ยวง
 แล้ว ก็ เดิน ตาม ภูรุษ ของ ตน ต่อ ไป.

แต่ ว่า มนุษย์ เรา ทุก วัน นี้ ไม่ ค่อย จะมี ที่ คน แล้ว ที่ จะ
 ถือ คติ เหมือน อย่าง นาย พราน ผู้ นั้น คือ เหมือน ว่า การ ละเล่น ทั้งปวง
 ล้วน เป็น การ ไม่ ดี เสีย หหมด, ไม่ สมควร กับ ฐานะ ของ ผู้ ดี; แต่
 ว่า แต่ ก่อน ๆ ไม่ สู้ ที่ ปี ล่วง ไป แล้ว ยังมี คน เปน อัน มาก ที่เดียว
 ที่ ห้าม บุตร และ ธิดา, ลูก ศิษย์ ลูก หา มิ ให้ เล่น เปน อัน ชาติ
 โดย อ้าง ว่า จะ เสีย ชื่อ เสีย ยศ ไม่ สม กับ เปน ตระกูล ผู้ ดี ฯลฯ

เด็ก จะ ชัก ว่าว ก็ ดี, จะ ตะเซ ตะกร้อ ก็ ดี มัก ต้อง แอบ ไป เล่น
 ตาม ลำพัง ตัว ลับ หลัง พ่อ แม่ และ ครู; แต่ เดชะบุญ, ความ คับ
 แค้น ใจ นี้ เขา บาง ไป มาก แล้ว เพราะ ผู้ ปก ครอง ของ เด็ก บ่ ยอม
 ทราบ ทั่ว ๆ กัน แล้ว ว่า การ วิ่ง เล่น เต้น รำ เปน การ จำเริญ ของ เด็ก
 เหมือน กับ การ กิน ข้าว และ กิน น้ำ เหมือน กัน. ถ้า ผู้ ปก ครอง ไม่
 ยอม ให้ เด็ก พัก ผ่อน ใจ ใน ทาง นี้ บ้าง แล้ว ก็ เท่า กับ ลง โทษ เด็ก
 อย่าง ร้ายแรง ยิ่ง กว่า เข็มย่น ดี เสีย อีก.

อย่า ดู อื่น ไกล เลย : ดู แต่ ต้น ไม้ ซึ่ง เขา ปลูก ไว้ ใน กระถาง

ถึง มี ชีวิต อยู่ ก็ จริง แต่ ลำ ต้น ลีบ เล็ก ไม่ เจริญ งาม เหมือน
 อย่าง ต้น ไม้ ที่ ปลูก ไว้ ตาม เรือก สวน ฉั่น ไต ก็ เหมือน เด็ก ที่ ถูก
 กัก ขัง ไว้ ใน บ้าน ผู้ ใหญ่ ไม่ ปล่อย ให้ มี เวลา โดด เต้น เล่น บ้าง เลย
 ก็ ซัก เหา หงอย หน้า ซีด เซียว เหี่ยว แห้ง ไป, ไม่ ลำ สัน ว่อง ไว เหมือน
 อย่าง เด็ก บ้าน นอก ซึ่ง วิ่ง เต้น เล่น ใน กลาง พุ่ม นา ได้ ตาม ใจ.

การเล่นฟุตบอล, เตะตะกร้อ

เพราะ เหตุ อัน นี้ แหละ ตาม โรงเรียน ต่าง ๆ ใน สมัย นี้ จึง มัก
 นิยม การ กีฬา คือ การ ละเล่น ต่าง ๆ เพื่อ จะ ให้ นักเรียน มี โอกาส
 ได้ เปลี่ยน อิริยาบถ พ้น จาก การ กัก ขัง ให้ นั่ง อยู่ ใน ห้อง เรียน ทั้ง วัน.

แต่ ว่า การ เล่น นั้น มี ข้อ สำคัญ ที่ ต้อง เลือก การ เล่น ที่ ควร
 แก่ เด็ก คือ ชนิด ที่ ต้อง ออก แรง, ออก ฝีมือ, ความ ว่อง ไว

ไหว พริบ สำหรับ เอา ชนะ กัน เช่น ฟุตบอล ก็ ดี, วิ่ง วัว วน หลัก ก็ ดี. แล เตะ ตะกร้อ ฯลฯ เป้น ต้น แต่ สรรพการ เล่น พนัน ต้อง เข้า ใจ กัน ว่า เป้น การ เล่น ที่ ควร ห้าม เป้น อัน ชาติ เสมอ เป้น นิติย; ถึง การ เล่น ที่ ดี ๆ บาง อย่าง แต่ ที่ ต้อง เปลื้อง แรง ความ คิด ถ้าย เดียว เช่น หมาก รุก เป้น ต้น เพียง ชั้น นักเรียน ควร จด เว้น เสีย อย่า เล่น ดี กว่า.

อนึ่ง การ เล่น ตาม โรงเรียน มี เล่น ฟุตบอล เป้น ต้น นั้น ถ้า จะ เล่น ให้ ดี เป้น ระเบียบ ระเบียบ ร้อย น้า ดู น้า ชม แล้ว ก็ ต้อง อาศัย ครู เป้น ผู้ ฝึก หัด คอบ คุม อยู่ เสมอ; หา ไม่ การ เล่น ซึ่ง เป้น ที่ โสมนัส ยินดี ก็ จะ กลาย เป้น ที่ โทมณัส เสีย ใจ เพราะ ว่า ถ้า นักเรียน เล่น แต่ ลำพัง ตน เอง ไม่ ช้า ก็ จะ เกิด มี การ เล่น โกง ทุจริต ยุติธรรม ต่าง ๆ แล้ว ก็ จะ เกิด เป้น ปาก เสี่ยง กัน ขึ้น ถึง กับ ทะเลาะวิวาท ชก ตี ฟาด ขา ฟาด แฉ่ง แกล้ง กัน จน ขา หัก แขน หัก ก็ เป้น ได้.

ถ้า หาก ว่า มี ผู้ เป้น ประธาน ตัด สิน ชี้ ชาติ ท้น ที่ ท้น ควัน อยู่ เสมอ แล้ว การ เล่น ก็ จะ มี ผล ประโยชน์ แก่ ผู้ เล่น เป้น อัน มาก คือ จะ หัด ให้ วิ่ง แคล่ว คล่อง ว่อง ไว ขึ้น, จะ หัด ให้ เติบ เหนมี กิริยา ทำ ทาง ฝั่ง ฝาย ดี, จะ ทำ ให้ การ บริโภค เข้า ปลา อาหาร มี โอชา-รส ขึ้น, รูป ร่าง ลักษณะ ก็ จะ เอี่ยม สอาด, ผิว หน้า ผิว ตา ก็ จะ สด ชื่น น้า เอ็นดู ขึ้น และ ช้า ยัง จะ หัด ให้ รู้ จัก สกด ใจ ช่ม โทษะ ไว้ ด้วย เมื่อ ผู้ อื่น เขา ล่วง เกิน ตน จะ กลับ เป้น ผู้ รู้ จัก ผ่อน ผัน สั้น ยาว ใน เวลา อัน สมควร ทั้ง จะ เพาะ ปลูก นิสสัย ให้ ใจ คอ กล้า และ จะ บำรุง ความ สามัคคี ใน ระหว่าง ผู้ เล่น ด้วย กัน ด้วย.

แต่ ต้อง เตือน บรรดา นักเรียน ทั้งปวง ว่า การ ที่ จะ เล่น ให้ เป็น ประโยชน์ จริง แล้ว ก็ ต้อง หมั่น ร่ำ เรียน และ ทำ การ งาน ส่วน โรงเรียน ส่วน บ้าน ให้ เสร็จ เรียบ ร้อย เลีย ก่อน แล้ว จึง ค่อย เล่น หา ไม่ ก็ จะ เล่น ไม่ เต็ม มือ เพราะ ใจ จะ หวล นึก ถึง งาน ที่ ยัง ค้าง อยู่ นั้น แล้ว ซ้ำ เมื่อ เล่น แล้ว งาน ก็ ไม่ เสร็จ จะ นำ ความ ลำบาก มา ภายหลัง ครั้น ลง มือ เล่น แล้ว ก็ ให้ เล่น เป็น นักกีฬา แท้ ๆ คือ เล่น อย่าง สุจริต หมายถึง เอา ความ สนุก ของ ทั้ง สอง ฝ่าย เป็น ใหญ่ อย่า เห็น แก่ ความ สนุก สนาน ของ ตน คน เดียว, ถ้า เล่น เช่น นี้ แล้ว อย่า ว่า แต่ พ่อ แม่ ครู บา อาจารย์ ท่าน จะ รังเกียจ หรือ ไม่ ยอม ให้ เล่น เลย : ที่ เห็น ตรง กัน ข้าม ท่าน กลับ จะ มี ความ ยินดี มา ชม ฝีมือ เล่น ของ ตน, แทน ที่ การ เล่น จะ เป็น ของ บา ดา ที่ จะ กลับ กลาย เป็น ของ เจริญ เฟลีน ดา ต่าง หาก และ ถึง หาก เมื่อ ตน เล่น อยู่ นั้น หมู เทพดา ใน ชั้น ฟ้า จะ เปี่ยม วิมาน แล ดู อาการ ของ มนุษย์โลก ว่า ดำเนิน ไป อย่างไร เมื่อ เห็น ตน เล่น อยู่ นี้ ก็ จะ พลอย เฟลิด เฟลีน เจริญ ใจ ด้วย ถ้า ถึง ตอน ซโย ดู ก็ นำ ที่ หมู เทพดา เหล่า นั้น จะ ร้อง รับ ซโย อวย ไชย ให้ พร ด้วย เสียง ทิพย์ ของ ท่าน ด้วย ซ้ำ ! สาธุ.

นก แก้ว.

—นก เอ๋ย นก แก้ว !

เห็น แล้ว นำ รัก เปน หนัก หนา
มา เถอะ เจ้า เข้า กรง มา เถอะ มา
ผล น้อย หนา จันทน์ อื่น กินเยอะยะ!”

—“ เด็ก เอ๋ย เด็ก น้อย !

อย่า สำออย จู้ จี้ ไป ชี จ๊ะ
อยู่ กรง ช่าง ตรอม ใจ ไม่ เอา ละ
รัง เรา นะ ถึง เล็ก ๆ เอก กว่า กรง !”

นก เอ๋ย เจ้า นก แก้ว !
เด็ก ให้ อยู่ มั่ง คั่ง นั้ง ใน กรง

ว่า แล้ว บิน ไพร เหมือน ไห่ ส่ง
ช่าง ไม่ ปลง น้ำ ใจ ทำไม เอย ?

โคลง หมด สั้น.

สรรพสิ่งใน พ่าง ฟั่น	พสุธา
แปลง เปลี่ยน เวียน วนไป	หมด สั้น
โลก มี แต่ หมุน คลา	ดั่ง จักร
เหมือน บอก ว่า ชื่น น้อย	หมด สั้น.

บาป บุญ คุณ โทษ นี้	ห่อน กษัย
สิ่งอื่น มัจจุ กิน	หมด สิ้น
ฉนี้ ควร บ่ม บุญ ใน	อายุ ย่อม
เพราะ ชีพ พลัน ปลิ้น ทิ้ง	หมด สิ้น.

ชีพ เรา มี เขตร์ น้อย	พลัน สลาย
ไม่ ก็ เดือน ปี ทิน	หมด สิ้น
ถึง มี เลศ อุบาย	กอบ ช่วย
พลัน แต่ จะ ปลิ้น ปล่อน	หมด สิ้น.

ยศ ศักดิ์ หนุน แก่ ล้วน	อนิจจัง
ฉลาด ไร้ มี จน สิ้น	หมด สิ้น
ทุกข์ โศก โรค มรณัง	ใน โลก
ถึง จะ คิด ดิ้น ล้วน	หมด สิ้น.

เรือ แล่น ลอย เต็ม น้ำ	ชลธิ
รอย ร่อง กระแส สิ้นธุ์	หมด สิ้น
ปาน กาม แห่ง โลภีย์	ห้ำ อย่าง
ยาม เมื่อ ชีพ หวน แล้ว	หมด สิ้น.

ศรี สรรพ วรรณะ พร้อม	พลว้ย
ล้วน แต่ จะ พลัน ฉินท์	หมด สิ้น

ราว กับ ดอก ไม้ ใน
เร็ว รวด สูญ ขึ้น เชื้อ

คน ศรัทธา กอบ เกื้อ
แสง สิ่ง เขา ยอ ยิน
ถึง สบ ทุกข์ ทารุณ
ที่ สุด ทุกข์ หวัน เว้า

ส่วน คน สน จิตร เอื้อ
กอบ สิ่ง คน เขา นิณ
บัด เสว บัด ฮาเฮ
ที่ สุด กลับ ร้อน ดิ้น

ดี ชั่ว สรรพสิ่ง พร้อม
ล้วน แต่ พระ ตัด สิ้น
ดี โปรต, ชั่ว ลง ทณฑ์
เพราะ ทราบ ใน ขึ้น หล้า

ไซโย ! ไชเยศ ล้า
แก่ ท่าน ตรึก ว่า ภินท์
มาร ห่อน ฟ่าย เพราะ มนต์
ฟ่าย เพราะ นึก สิ้น สิ้น

นาเขตร์
หมด สิ้น.

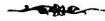
โกย บุญ
หมด สิ้น
บาง เมื่อ
หมด สิ้น.

เกเร
หมด สิ้น
เพลิน เพลิด
หมด สิ้น.

ทุก อัน
หมด สิ้น
กรรม นก
หมด สิ้น.

มงคล
หมด สิ้น !
ยา หยุก
หมด สิ้น.

สารบาญ

หน้า

บท ที่ ๑.	คำ ที่ ใช้ ตัว ภ (สำเภา) ใน คำ	- - - -	๑
บท ที่ ๒.	พื่อ คำ แกลบ	- - - -	๒
บท ที่ ๓.	เพราะ ไม่ พัง	- - - -	๖
บท ที่ ๔.	คำ ที่ ใช้ ตัว ภ (สำเภา) ต่อ ไป	- - - -	๗
บท ที่ ๕.	เหนือ พระ ยี่ภู่	- - - -	๘
บท ที่ ๖.	หม้อ พื แหก แหก ทำลาย	- - - -	๑๒
บท ที่ ๗.	คำ ที่ ใช้ ตัว ัย ซึ่ง แต่ เดิม มัก ใช้ ไ. ย	-	๑๔
บท ที่ ๘.	บท ถวาย ตัว เปน ขัไทย ของ พระ ผู้ เปน เจ้า	-	๑๕
บท ที่ ๙.	คำ ที่ ใช้ ตัว ย (นก ยุง) การ์นต์	- - -	๑๘
บท ที่ ๑๐.	เจ้า พระยา วิชาเขนทร์	- - - -	๑๙
	ดอก มลิ กับ ดอก เขม	- - - -	๒๓
บท ที่ ๑๑.	คำ ที่ ใช้ ตัว ย (นก ยุง) การ์นต์ ต่อ ไป	- -	๒๔
บท ที่ ๑๒.	เจ้า พระยา วิชาเขนทร์ ต่อ ไป	- - -	๒๕
บท ที่ ๑๓.	พระ อาทิตย์	- - - -	๓๑
บท ที่ ๑๔.	คำ ที่ ใช้ ตัว ร (เรือ) สกค	- - -	๓๒
บท ที่ ๑๕.	พื่อ หลุย มารี	- - - -	๓๓
บท ที่ ๑๖.	คำ ที่ ใช้ ตัว ร (เรือ) สกค ต่อ ไป	- - -	๓๘
บท ที่ ๑๗.	พระ เจ้า แผ่นดิน สอง พระ องค์	- - -	๓๙
	เรียน ไม่ รู้รส	- - - -	๔๓
บท ที่ ๑๘.	คำ ที่ ใช้ ตัว รร (รอ หั้น)	- - -	๔๔
บท ที่ ๑๙.	ธรรมเนียม แหก แดง	- - - -	๔๕

บท ที่ ๒๐.	คำ ที่ ใช้ ตัว ร สกต อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว ออน	๕๐
บท ที่ ๒๑.	วิสสาสา ปรมัญชาติ	๕๑
บท ที่ ๒๒.	คำ ที่ ใช้ ตัว ร สกต อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว ออน ต่อ ไป	๕๕
บท ที่ ๒๓.	วิสสาสา ปรมัญชาติ ต่อ ไป	๕๖
บท ที่ ๒๔.	หนู กับ ลิง	๖๒
บท ที่ ๒๕.	คำ ที่ ใช้ ตัว ร แซก กลาง คำ แต่ ไม่ ออก สำเนียง	๖๓
บท ที่ ๒๖.	สมเด็จพระ นาง เจ้า สุริโยทัย	๖๔
	วิชา เปน อาวุธ	๖๕
บท ที่ ๒๗.	คำ ที่ ใช้ ตัว ร แซก กลาง คำ ไม่ ออก สำเนียง ต่อ ไป	๗๐
บท ที่ ๒๘.	สมเด็จพระ เจ้า ข้าง เฝือก	๗๑
บท ที่ ๒๙.	ฉัน ชื่อ ไร ?	๗๖
บท ที่ ๓๐.	คำ ที่ ใช้ ตัว ร การ์นต์	๗๗
บท ที่ ๓๑.	เรือ กล ไฟ ใน กรุง สยาม	๗๘
บท ที่ ๓๒.	ลิง กิน มังคุด	๘๑
บท ที่ ๓๓.	คำ ที่ ใช้ ตัว ร อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว ร	๘๒
บท ที่ ๓๔.	ทรัพย์ สมบัติ	๘๓
	ใจ เปน เรือ	๘๖
บท ที่ ๓๕.	ทิด โหมด ไป หา หมอ ความ	๘๗
บท ที่ ๓๖.	คำ ที่ ใช้ ตัว ล (ลิง) สกต	๘๘
บท ที่ ๓๗.	ตา อู๊ย ตอน ต้น	๘๙
	เตรียม สเปียง	๙๒

บทที่ ๓๘.	คำที่ใช้ตัว ล (ลิง) สกต ต่อไป	-	-	๕๓
บทที่ ๓๙.	ตา อู๋ย ตอนที่สอง	-	-	๕๔
บทที่ ๔๐.	คำที่ใช้ตัว ศ (ศาลา) นำหน้า	-	-	๕๘
บทที่ ๔๑.	การพิมพ์ในโลก	-	-	๕๙
	พระคงรู้	-	-	๑๐๓
บทที่ ๔๒.	คำที่ใช้ตัว ศ (ศาลา) นำหน้า ต่อไป	-	-	๑๐๔
บทที่ ๔๓.	การพิมพ์หนังสือในประเทศสยาม	-	-	๑๐๕
บทที่ ๔๔.	คำที่ใช้ตัว ศ (ศาลา) ภายในคำ	-	-	๑๑๐
บทที่ ๔๕.	ชาร์ล เดเลียร์	-	-	๑๑๑
บทที่ ๔๖.	คำที่ใช้ตัว ศ (ศาลา) สกต	-	-	๑๑๓
บทที่ ๔๗.	ชาร์ล เดเลียร์ ตอนที่สอง	-	-	๑๑๔
	รักดี หาม จั่ว รักชั่ว หาม เส	-	-	๑๑๕
บทที่ ๔๘.	หลวง สท้าน	-	-	๑๑๖
บทที่ ๔๙.	คำที่ใช้ตัว ศ (ศาลา) สกต ต่อไป	-	-	๑๑๗
บทที่ ๕๐.	ชาร์ล เดเลียร์ ต่อไป	-	-	๑๑๘
บทที่ ๕๑.	นก กะสา	-	-	๑๒๐
บทที่ ๕๒.	คำที่ใช้ตัว ษ (ภาษี) ภายในคำ	-	-	๑๒๑
บทที่ ๕๓.	ชน หลวง ตาก	-	-	๑๒๒
บทที่ ๕๔.	คำที่ใช้ตัว ษ (ภาษี) ภายในคำ ต่อไป	-	-	๑๒๓
บทที่ ๕๕.	นิยาย ขยกับตา	-	-	๑๒๘
บทที่ ๕๖.	คำที่ใช้ตัว ษ (ภาษี) สกต	-	-	๑๓๒
บทที่ ๕๗.	โทษ เขา โทษเรา	-	-	๑๓๓

	หน้า
นก ยุง รำแพน หาง	๑๓๖
บท ที่ ๕๘. คำ ที่ ใช้ ตัว ย (ภย) การ์นต์	๑๓๗
บท ที่ ๕๙. ขนมห เต่า จี๊	๑๓๘
บท ที่ ๖๐. พระ อาทิตย์ สอง ทัว โลก	๑๔๑
บท ที่ ๖๑. คำ ที่ ใช้ ตัว ส (เสื่อ) สกค	๑๔๒
บท ที่ ๖๒. นาย ขนมหต้ม	๑๔๓
บท ที่ ๖๓. คำ ที่ ใช้ ตัว ห การ์นต์	๑๔๗
บท ที่ ๖๔. นลอง พระ บาท เกียะ	๑๔๘
อยู่ เปน พา, ไป เปน ม้า	๑๕๑
บท ที่ ๖๕. คำ ที่ ใช้ ตัว พ (นาฬิกา)	๑๕๒
บท ที่ ๖๖. หู หนวก เจ็ด คน	๑๕๓
วาระ น้ำ จิตร	๑๕๗
บท ที่ ๖๗. คำ ที่ ใช้ ตัว ฤ อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว ริ บ้าง, เหมือน ตัว เรอ บ้าง, รือ บ้าง ต่าง ๆ กัน	๑๕๘
บท ที่ ๖๘. ศาสนา คฤศตัง ใน กรุง สยาม	๑๕๙
บท ที่ ๖๙. ตรา สวรรค์	๑๖๖
บท ที่ ๗๐. คำ ที่ ใช้ ตัว ฤ อ่าน สำเนียง เหมือน ตัว ริ	๑๖๗
บท ที่ ๗๑. ศาสนา คฤศตัง ใน กรุง สยาม ต่อ ไป	๑๖๘
บท ที่ ๗๒. เจ้า จิ้งจอก หลอก อี กา	๑๗๓
บท ที่ ๗๓. คำ ที่ ใช้ ตัว ดิ และ ตัว ติ การ์นต์ แล้ว ลงไม้ ทัณฑนาฏ บ้าง, ไม่ ลง บ้าง	๑๗๔
บท ที่ ๗๔. นาย วิเลียมเตล ขม้งธนู	๑๗๕

บท ที่ ๑๕.	คำ ที่ ใช้ สระ , และ ตัว ธิ การ์นต์	๑๙๑
บท ที่ ๑๖.	บ่าว ทาย ของ ยาย ลำดูลย์	๑๙๒
บท ที่ ๑๗.	คำ แผลง สระ เช่น เปลี่ยน สระ ะ เป็น สระ , สระ ิ เป็น สระ ี หรือ สระ ใ สระ , เป็น สระ โ, สระ ใ เป็น สระ ใ.ฯ เหล่า นี้ เป็น ต้น	๑๙๓
บท ที่ ๑๘.	การ ขบถ	๑๙๔
	พระ ผู้ เป็น เจ้า กับ มนุษย์	๑๙๕
บท ที่ ๑๙.	คำ แผลง พยัญชนะ เช่น เปลี่ยน ตัว ข เป็น ตัว ษ, ตัว จ เป็น ตย์, ตัว ช เป็น ทย, ตัว ถ เป็น ส, ตัว ผ เป็น ประ, ตัว ประ เป็น บรร ฯลฯ	๑๙๖
บท ที่ ๒๐.	ครุฑ ของ นาย พนม	๑๙๗
บท ที่ ๒๑.	นิยาย จรเข้า ไม่ มี ลิ่น	๑๙๘
บท ที่ ๒๒.	คำ แผลง ตัว ว เป็น ตัว พ ความ ก็ ยัง คงอยู่ ตาม เดิม	๒๐๐
บท ที่ ๒๓.	เรือ ตีทานิก	๒๐๑
	อยาก พบ ประสพ แม่	๒๐๕
บท ที่ ๒๔.	คำ แผลง คือ คำ ที่ เดิม อักษร ให้ เสียง ต่าง กัน แต่ ใจ ความ ไม่ ต่าง กัน เช่น เดิม ตัว ำ ตัว กระ ตัว ระ ตัว มะ เป็น ต้น	๒๐๘
บท ที่ ๒๕.	การ เล่น ลูก ข้าง	๒๐๙
บท ที่ ๒๖.	ทัว โลกก็ยังไม่ มี สอง	๒๑๔
บท ที่ ๒๗.	คำ สนธิ คือ รวม สอง คำ เป็น คำ เดียว โดย	

	ล้น สระ บ้าง, เต็ม สระ บ้าง, อาเทศ คำ	
	เสียงสั้น ให้ยาว บ้าง ๆ ล ๆ	๒๑๕
บท ที่ ๘๘.	หมิ่น ชูถา หัด เข้า เฝ้า	๒๑๖
	ขยาย มือ ลิง	๒๒๐
บท ที่ ๘๙.	บาง คำ ปทานุกรม บัญญัติ อย่าง หนึ่ง แต่ สามัญ	
	ชน ยัง คง เขียน เปน อย่าง อื่น ตาม นิยม บัญญัติ	
	เดิม	๒๒๑
บท ที่ ๙๐.	หลง ทาง กลาง ถ้ำ	๒๒๒
บท ที่ ๑๐๐.	สาม ฤดู	๒๒๖
บท ที่ ๑๐๑.	คำ บาง อย่าง เปลี่ยน เนื้อ ความ ตรง กัน ซ้ำ	
	เมื่อ เอา ตัว อะ ตัว ส และ ตัว ทุ เต็ม หน้า	๒๒๙
บท ที่ ๑๐๒.	การ กริชา	๒๒๙
	นก แก้ว	๒๓๔
	โคลง หมด สั้น	๒๓๔

